

Papers

50

Regió Metropolitana de Barcelona
Territori·Estratègies·Planejament

AGLOMERACIONS METROPOLITANES EUROPEES

AGLOMERACIONES
METROPOLITANAS
EUROPEAS

EUROPEAN
METROPOLITAN
AGGLOMERATIONS

Papers
50

Regió Metropolitana de Barcelona
Territori·Estratègies·Planejament

Papers

50

Regió Metropolitana de Barcelona
Territori·Estratègies·Planejament

AGLOMERACIONES METROPOLITANES EUROPEAS

AGLOMERACIONES
METROPOLITANAS
EUROPEAS

EUROPEAN
METROPOLITAN
AGGLOMERATIONS

Papers. Regió Metropolitana de Barcelona és una publicació de l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans sota el patrocini i l'impuls de l'Ajuntament de Barcelona, la Federació de Municipis de Catalunya, la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, la Diputació de Barcelona i la Generalitat de Catalunya.

Consell de Redacció

Joan Trullén Thomas (Director de l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona)

Javier Asensio (Ajuntament de Barcelona)

Xavier Boneta (Diputació de Barcelona)

Jaume Busquets (Generalitat de Catalunya)

Oriol Clos (Ajuntament de Barcelona)

Carles Donat (Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona)

Marina Espinosa (Diputació de Barcelona)

Juli Esteban (Generalitat de Catalunya)

Amador Ferrer (Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona)

Adolfo Moreno (Federació de Municipis de Catalunya)

Eduard Saurina (Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona)

Ramon Torra (Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona)

Secretaria de Redacció

Isabel Clos

Aquest número ha estat coordinat pel Servei d'informació i Estudis Territorials de la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.

Les opinions expressades en els treballs publicats són d'exclusiva responsabilitat de les persones que n'assumeixen l'autoria.

Correcció de textos

Manel Cervera

Traduccions

Tau Traduccions, SL

Distribució i subscripcions

Publicacions IERMB

93 586 88 80 - iermb@uab.cat

Per a més informació, consulteu www.iermb.uab.es

Disseny

Oficina de Disseny de l'AMB

Compaginació

Darío Giménez Imirizaldu

Impressió

System BCN

Barcelona, març de 2009

D.L.: ??????

ISBN: 978-84-88068-98-9

ISSN: 1888-3621

© Ajuntament de Barcelona
Federació de Municipis de Catalunya
Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona
Diputació de Barcelona
Generalitat de Catalunya

SUMARI

6	PRESENTACIÓ
9	JOSEP MARIA CARRERAS I QUILIS MONTSERRAT OTERO I VIDAL ERNEST RUIZ I ALMAR Servei d'Informació i Estudis Territorials de la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona
	LES AGLOMERACIONS METROPOLITANES
43	DADES DE LES GRANS METRÒPOLIS EUROPEES
185	RELACIÓ DE LES CIUTATS EUROPEES
201	VERSIÓ CASTELLANA
225	VERSIÓ ANGLESA

Col·laboració

Marc Llamas i Manent

Suport Tècnic

Manuela Esteban i Reyes
Montserrat Serrano i Martí
Manuel Ibarro i Barja
Lourdes Serrano i Calvo

Aquest treball s'ha realitzat en el marc del conveni de col·laboració entre la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona i Aula Barcelona-Fundació CIDOB sobre les àrees metropolitanes europees.

Així mateix en l'elaboració de les anàlisis sobre el govern de les grans metròpolis europees hi ha participat Mariona Tomàs i Forner, professora del Departament de Ciència Política i Dret Constitucional de la Universitat de Barcelona.

PRESENTACIÓ

Parlar de població a Europa és quasi sinònim de parlar de ciutats, d'àrees urbanes que apleguen milers d'habitants i que concentren la major part de les activitats econòmiques. És referir-se als nodes que són els centres de les regions que es localitzen al seu voltant, els punts d'enllaç dels fluxos que defineixen una xarxa mundial de relacions globals.

En la primera dècada del s.XXI, la Unió Europea s'expandeix de formes diverses. D'una banda, amb la incorporació de nous països i, per tant, de noves realitats urbanes que es relacionen amb les àrees més consolidades; d'altra banda, amb l'enfortiment de relacions amb el seu entorn més immediat, especialment amb els països de la riba sud de la Mediterrània. La formalització de la Unió per la Mediterrània és un pas més del procés de construcció d'una Europa que, juntament amb els seus socis mediterranis, vol reforçar un espai social de convivència on les ciutats, pel seu rol dinamitzador i aglutinador de les regions que les envolten, tenen un paper molt rellevant.

El procés de consolidació d'aquest espai euromediterrani passa, entre altres aspectes, per tenir un coneixement exhaustiu de les estructures econòmiques i poblacionals que el defineixen, de les ciutats i àrees urbanes que van més enllà dels propis límits administratius i que s'interrelacionen formant grans aglomeracions metropolitanes. Presentem en aquest número de la revista PAPERS els resultats de l'anàlisi de les àrees urbanes dels 25 països que formaven la Unió Europea l'any 2006, un exercici analític que seria molt interessant aplicar a tots els països que formen part de la Unió per la Mediterrània, una institució que aposta per la construcció d'un espai mediterrani compartit i que ja ha decidit instal·lar el seu Secretariat en una de les grans aglomeracions metropolitanes europees, Barcelona.

L'estudi que ara es difon ha estat realitzat pel Servei d'Estudis Territorials de la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona i dóna continuïtat al que es va fer l'any 2002, publicat al número 37 de la revista PAPERS. Cal destacar, però, les aportacions que es fan en relació a l'edició anterior. En primer lloc s'ha ampliat l'àmbit geogràfic d'estudi, que abasta també el territori dels 12 països que es van incorporar a la Unió Europea l'any 2004. En segon lloc, s'ha elaborat un capítol on s'exposen les raons de la complexitat de les institucions de govern i les competències de les diferents aglomeracions metropolitanes. Finalment, en el cas dels 14 països que ja es van analitzar el 2002, s'aporta informació sobre l'evolució que han sofert aquestes aglomeracions en els anys transcorreguts.

El resultat és un monogràfic que es configura al voltant de les fitxes de cada una de les metròpolis estudiades, en les que s'aporta informació numèrica i cartogràfica sobre la seva estructura (ciutats que la componen, grandària i densitat) i, com a novetat en aquesta edició, sobre la seva forma de govern metropolità. D'acord amb la metodologia que ja es va utilitzar l'any 2002, s'identifiquen 104 aglomeracions metropolitanes en 20 països. Aquesta metodologia parteix de l'anàlisi d'una variable de base senzilla i a l'abast de tothom: el nombre d'habitants; i això facilita la identificació dels municipis urbans i les àrees metropolitanes a tots els països estudiats. Malgrat que pugui tenir limitacions, és un mètode que, a partir de les densitats urbanes, permet descobrir algunes relacions jeràrquiques en les concentracions de població i fa possible cartografiar les aglomeracions urbanes, de manera que queda prou clar que formen constel·lacions de ciutats que desborden les fronteres dels estats de la Unió Europea.

Papers

50

Les aglomeracions metropolitanes

Las aglomeraciones metropolitanas

Metropolitan agglomerations

L'EUROPA URBANA I ELS GOVERNS METROPOLITANS

La configuració de l'Europa urbana

Les divisions municipals al territori europeu

Fenòmens metropolitans
i canvis de model del creixement urbà

La governabilitat metropolitana

Les formes de govern metropolità

L'EUROPA URBANA I ELS GOVERNS METROPOLITANS

La configuració de l'Europa urbana

Quasi 300 milions de persones viuen concentrades a les zones urbanes dels països de la Unió Europea. El 65% de la població es localitza sobre el 9% del territori. La formació d'aquestes àrees urbanes s'ha produït al voltant de ciutats que durant molt de temps van absorbir l'èxode de població rural i es van anar convertint en pols d'activitat econòmica, centres culturals i de comunicacions, d'innovació i producció de coneixement.

Posteriorment els processos de desconcentració de la residència i la indústria van estendre la població i l'activitat cap a les corones metropolitanes al voltant dels nuclis urbans. Una part important dels municipis perifèrics es va incorporar a l'òrbita d'influència de les ciutats. En aquest sentit, els creixements més recents no incideixen tant en l'increment de la concentració de la població de les zones urbanes sinó en l'extensió dels seus perímetres, és a dir, l'ampliació del seus marges. En l'actualitat es pot apreciar que la majoria dels entorns perifèrics urbans tenen un creixement demogràfic més important que els de les seves ciutats centrals.

Tanmateix, la distribució sobre el continent d'aquesta ocupació urbana no és homogènia. La nebulosa de les aglomeracions que es condensa sobre el territori s'explica tant per raons històriques com geogràfiques i s'acaben consolidant finalment dues pautes d'ocupació del sòl.

Per una banda hi ha una distribució difusa i homogènia que s'estén pels països centreeuropeus com França, Bèlgica, Països Baixos, Alemanya, Polònia, República Txeca, Eslovènia o Eslovàquia. Es tracta d'una configuració que recorda les retícules de sistemes urbans de la teoria de Christaller. Les aglomeracions urbanes es distribueixen formant una xarxa de nuclis, relativament equidistants, que tenen dos o més nivells de concentració demogràfica. Aquest model s'estén sobre territoris amb alts nivells d'ocupació.

Per altra banda, existeix una forma de distribució que dibuixa sobre el mapa d'Europa punts i línies de concentra-

ció demogràfica, les quals responen o bé a polaritats urbanes que despleguen radialment la seva influència sobre l'entorn o bé a conglomerats lineals d'aglomeracions.

Entre les polaritats puntuals trobem les ciutats de París, Madrid, Berlín, Hamburg, Munic, Budapest o Praga. Són nuclis que tenen una estructura de polarització i desconcentració de caràcter radial i s'estenen sobre el seu voltant en qualsevol direcció que no es trobi condicionada per accidents geogràfics.

Pel que fa als conjunts lineals d'aglomeracions, responen generalment a la configuració de determinats elements geogràfics, com és el cas de la conca del Rin que des de Friedrichshafen, a la vora del llac Constança, fins a Rotterdam passant per Basilea, Karlsruhe, Mannheim, Frankfurt, Colònia, Essen, Arnhem i Amsterdam, acull una població acumulada de 15,5 milions d'habitants. Les ciutats i aglomeracions urbanes esmentades ressegueixen la traça del riu des dels Alps fins a la seva desembocadura al mar del Nord.

Transversalment a l'aglomeració del Rin es dona una altra línia de continuïtat de municipis urbans des d'Hannover fins a Calais, passant per Bielefeld, Dortmund, Düsseldorf, Lieja, Brussel·les i Lilla, amb una població acumulada de 20,5 milions d'habitants. Aquesta aglomeració que arriba fins el pas de Calais, punt més estret del Canal de la Mànega i tradicional port de sortida de França cap al Regne Unit, es podria considerar que continua, a l'altra banda de l'estret, amb les conurbacions de Londres, Manchester i Liverpool que acumulen 31,1 milions d'habitants més.

Al sud dels Alps, trobem el conglomerat de municipis urbans de la conca del Po el qual s'estén des de Torí i Milà en el seu extrem de ponent, continua per Brescia, Verona, Pàdua, arriba fins a Venècia amb la urbanització difusa del Vèneto, als peus de les Dolomites, i abasta encara, a l'altra cantó de la vall, Parma i Bolonya als peus dels Apenins. Les aglomeracions urbanes d'aquesta conca dibuixen perfectament la vall que s'obre entre els Alps italians i la serralada dels Apenins.

A recer de les valls fluvials, també es troben altres eixos d'estructuració urbana com la línia que uneix les ciutats de Dijon, Lió i Marsella a la vall del Roine; a la vall de la Garona hi ha Tolosa i Bordeus, i més al nord, a la vall del Loira, les ciutats d'Orleans, Tours i Nantes. Si resseguim la traça del Danubi hi veurem les ciutats de Linz, Viena, Bratislava i Budapest.

Una altra forma característica de polarització urbana, ha estat el de les línies costaneres, que si bé tenen un origen històric lligat a l'establiment de xarxes comercials, a la darrera meitat del segle XX s'han consolidat com a zones de caràcter turístic i zones residencials de primera ocupació. La línia d'aglomeracions costaneres més extensa la trobem al Mediterrani, des de Màlaga fins a Gènova, passant per Almeria, Alacant, València, Barcelona, Marsella i Niça. Aquesta és una aglomeració de caràcter divers, on se succeeixen ciutats industrials, centres de producció i distribució agrícola i assentaments turístics. Un altre *continuum* urbà costaner de caràcter turístic, on s'hi alternen alguns ports comercials, el trobem a la costa de l'Adriàtic amb ciutats com Rímìni, Pesaro, Ancona, Pescara, Foggia, Bari i Bríndisi.

El procés d'urbanització d'Europa demostra que la densificació del territori segueix pautes vinculades a les característiques geogràfiques específiques de cada lloc i a la història dels assentaments de cada país, però que alhora es donen també trets comuns que es poden generalitzar arreu del continent.

Una darrera constatació és que en alguns casos, els sistemes urbans ja han desbordat les fronteres nacionals dels estats. Les ciutats creixen més enllà dels condicionants que poden imposar els límits administratius. Primer es van superar els termes municipals, en moltes ocasions també s'han superat els límits regionals, i finalment es comencen a dibuixar conglomerats urbans de caràcter transnacional. La formació de totes aquestes noves continuïtats redefiniran la gran xarxa de ciutats del continent europeu.

Les divisions municipals al territori europeu

Les divisions municipals europees solen tenir un origen històric vinculat al repartiment del poder per controlar el territori. Els mosaics que conformen, majoritàriament nascuts del feudalisme, han perviscut fins el present.

En els seus inicis, els àmbits administratius dels municipis eren d'una dimensió suficient per acollir el creixement dels nuclis urbans i de les seves activitats econòmiques en el propi territori. Però en el transcurs del temps algunes d'aquestes ciutats han crescut de manera espectacular, de tal manera que el municipi ha esdevingut un espai insuficient per contenir la totalitat de les seves activitats urbanes. És en aquestes situaci-

ons quan es fa palesa la important contradicció entre la realitat material de les grans ciutats i les seves delimitacions administratives.

En el darrers cent cinquanta anys, per tal d'ajustar els límits administratius existents a la ciutat real, algunes ciutats van optar per annexonar el territori que els era immediatament contigu per la via de l'absorció d'altres municipis. També es va donar el cas de la fusió de dos municipis per crear-ne un tercer que els inclou, el qual a vegades adopta el nom de la ciutat més gran o d'altres vegades adopta un nou nom. Però actualment aquests procediments són molt mal rebuts per part dels municipis que haurien de ser annexonats pel que representa de pèrdua d'identitat i d'autonomia.

La generalització de sistemes polítics democràtics i participatius, que consoliden alts graus d'autonomia municipal, reforcen les identitats locals i cada cop fan més improbables aquestes operacions d'agregació. Per això, avui, el mapa de les delimitacions municipals és d'una gran rígidesa i presenta molta resistència a les modificacions. Tanmateix, aquestes operacions de fusió i annexió de municipis encara s'apliquen algunes vegades encara que de forma minoritària.

En el nivell de govern per damunt dels municipis, que està format pels organismes polítics i administratius de descentralització de l'estat com poden ser les regions, les autonomies o les províncies, les ciutats també poden trobar-se desencaixades respecte d'aquests àmbits administratius. De fet, les diferents formes de descentralització territorial de l'estat responen a criteris de repartiment administratiu de l'espai que no tenen res a veure amb les aglomeracions urbanes perquè van ser fixats quan aquestes encara no existien. També, en aquest cas, es dona una gran resistència al reconeixement dels fets metropolitans, ja que avui les grans ciutats concentren una població i un pes econòmic tan substancials que la seva traducció cap a formes específiques d'organització política és viscuda per les regions o els estats amb una gran desconfiança.

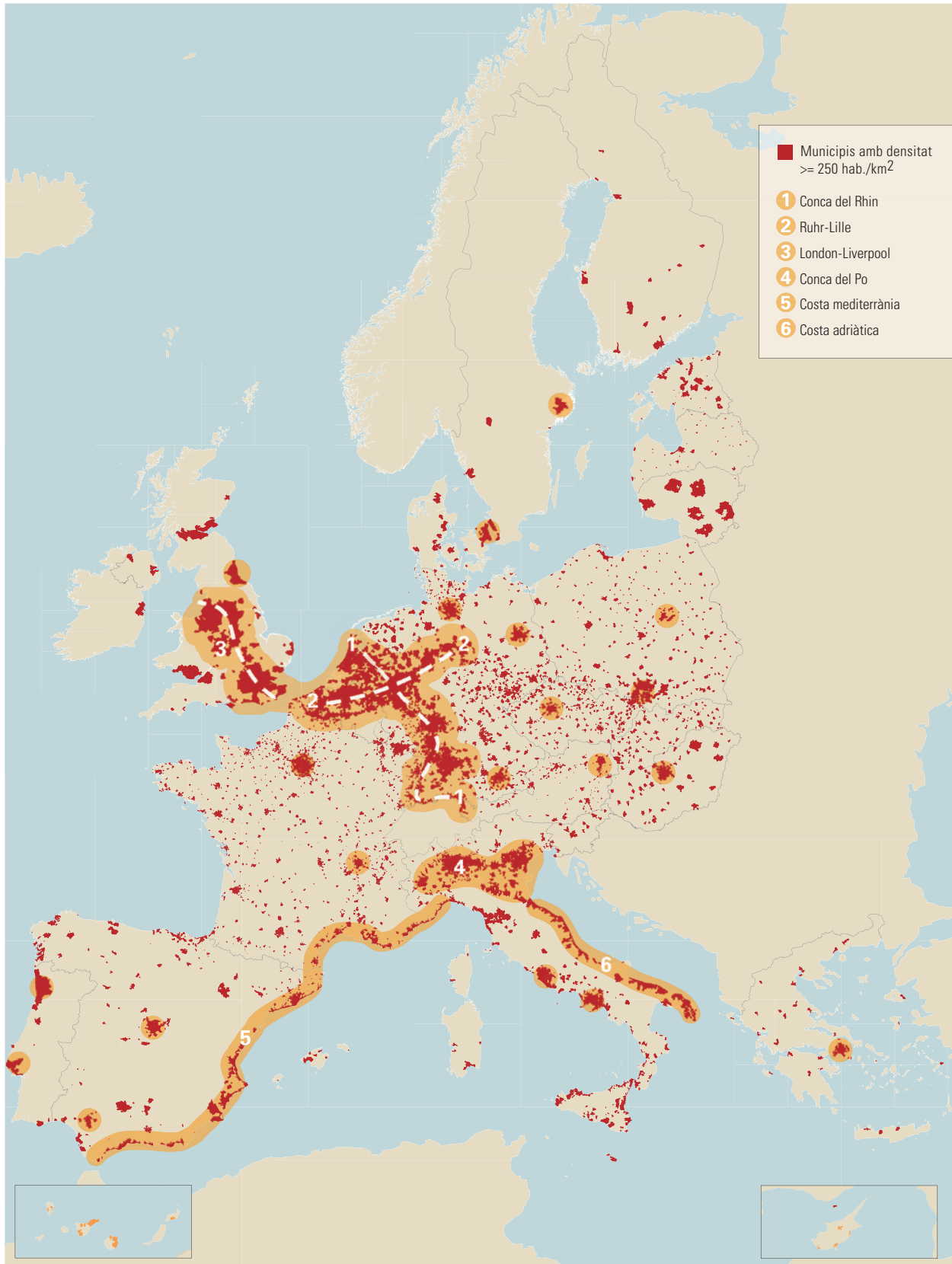
En el cas dels municipis, a banda de la resistència abans esmentada a dissoldre's dins una entitat més gran, també es dona, algunes vegades, una desconfiança al reconeixement del fet metropolità. Coordinar-se per prendre decisions consensuades d'interès comú entre municipis, no sempre és ben valorat en la cultura política local, que sovint es troba mediatitzada per comportaments atàvics respecte del veïnatge.

El conflicte entre aglomeracions urbanes i àmbits administratius es presenta doncs tant respecte del nivell municipal com respecte de les administracions de nivell superior i, fins i tot, es dona sovint en els dos nivells simultàniament.

La configuració de l'Europa urbana

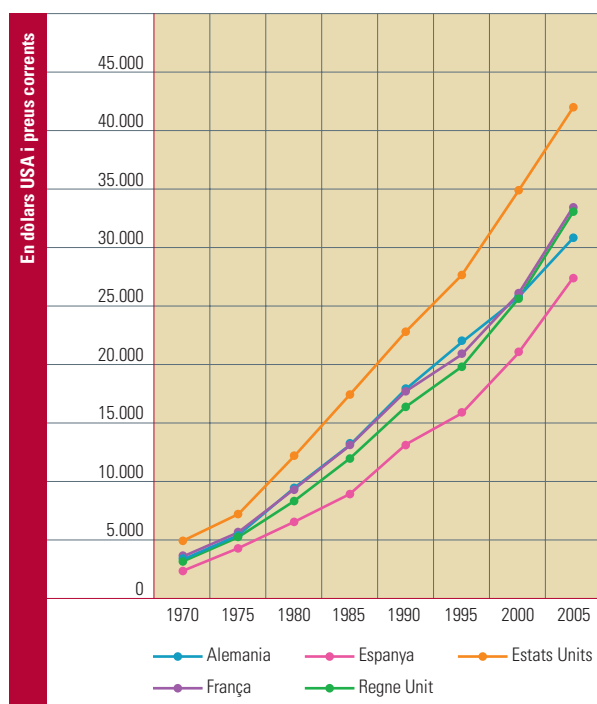
La configuración de la Europa urbana

Urban Europe configuration

Evolució del PIB per capita

Evolución del PIB per capita
GDP pc evolution

Fenòmens metropolitanos i canvis de model del creixement urbà

L'economia dels països europeus ha crescut de forma continuada, sense gaires ensurts, durant la segona meitat del segle XX. L'evolució del producte interior brut mostra un increment permanent de la riquesa, de tal manera que els països europeus són des de 1950 cada cop més rics. Aquesta riquesa es concentra, especialment, al voltant de les grans ciutats, les quals actuen com a sistemes organitzats que sustenten i promouen l'activitat econòmica. Aquest model està suficientment consolidat com perquè la crisi econòmica que s'ha anat generalitzant en el transcurs del 2008 i que provocarà estancaments o creixements negatius en l'evolució del PIB de la pràctica totalitat dels països europeus, no alterarà, previsiblement, l'estructura del seu funcionament.

Al mateix temps, els corrents migratoris tendeixen a dirigir-se cap als punts on es produeix aquest creixement econòmic, estimulats per l'expectativa d'assolir un determinat nivell de benestar. En aquest sentit, el grau d'atracció que les grans ciutats projecten sobre la població del seu entorn o sobre la d'indrets més llunyans, és una derivada del seu dinamisme econòmic.

Les metròpolis europees han acumulat durant dècades creixements de població i d'activitat i s'han fet més i més grans. Aquests processos de creixement es van concentrar inicialment al voltant dels nuclis centrals quan el mo-

del de mobilitat entre la residència i el treball era de distàncies curtes. La majoria dels viatges es feia caminant o a través d'una xarxa incipient de transport públic, i la ciutat que d'això se'n derivava era compacta.

Sobre aquest model basat en el binomi creixement econòmic i fluxos migratoris, s'hi va sobreposar, a partir dels anys quaranta del segle passat, la revolució del transport, que va desencadenar la difusió massiva del cotxe privat com a nou objecte de consum. La massificació del cotxe particular, complementat amb unes polítiques d'inversió continuada en xarxes d'infraestructures viàries, va provocar una transformació estructural del model de transport arreu del món industrialitzat. La capacitat de moure's més ràpidament i sense restriccions d'horaris i trajectes, va convertir el territori en un espai on les distàncies s'escurçaven i l'accessibilitat era més homogènia. Residents i treballadors van tenir accés a un territori molt més extens i la majoria de les activitats urbanes es van poder ubicar en qualsevol lloc d'un entorn molt més ampli. Aquest nou model de mobilitat, més versàtil i dinàmic, materialitza al mateix temps una ciutat molt més dispersa on la població, les activitats productives i els serveis tendeixen a difondre's pel territori.

Al procés de creixement compacte i concentrat de les ciutats, s'hi va sobreposar una nova manera d'ubicar les persones i les activitats que ha conduït a una ocupació indiscriminada de l'espai i a la dispersió territorial. Gran part de les relacions urbanes que fins fa setanta anys es produïen a l'interior d'un municipi, han esdevingut actualment relacions d'una xarxa de nuclis urbans pertanyents a municipis diferents.

Les ciutats del segle XX són extenses i complexes, alimentades per fluxos de persones, d'energia, d'activitat i de mercaderies. Però, en qualsevol cas, són aglomeracions urbanes que abasten territoris supramunicipals.

La governabilitat metropolitana

La naturalesa plurimunicipal de les aglomeracions metropolitanas planteja la qüestió de la seva governabilitat atès que el poder municipal no pot respondre individualment als fenòmens metropolitanos que sempre afecten territoris molt més amplis que els del propi municipi. Cal disposar d'alguna forma de govern que organitzi i gestioni els aspectes territorials, socials i econòmics que afecten simultàniament un conjunt de municipis. És necessària la coordinació dels diferents poders municipals o l'existència d'una estructura política de nivell superior per tractar la complexitat de les aglomeracions urbanes.

Davant d'aquesta necessitat generalitzada d'estructures administratives que organitzin les polítiques de les aglomeracions urbanes europees, s'han adoptat solucions que donen lloc a una gran diversitat d'institucions de nivell local, regional o estatal. La tipificació de les formes actuals

de govern metropolitana a Europa és una tasca difícil. Tot i així es proposa una classificació tenint en compte les cinc variables que s'expliquen a continuació. La combinació d'aquestes variables institucionals, polítiques i competencials dóna lloc a una forma específica de govern a cada una de les aglomeracions urbanes europees.

Les competències

Les atribucions de govern sobre les quals s'actua, és el primer factor a tenir en compte per realitzar qualsevol anàlisi comparatiu entre institucions metropolitanas, perquè a més de saber qui governa, cal saber sobre quins assumptes es governa. Només es pot fer una comparació d'institucions de govern si es fa en relació a unes mateixes competències polítiques. Si una institució metropolitana té competència en transports i una altra la té en seguretat no seran comparables perquè tracten sobre objectes de naturalesa diferent. Les competències metropolitanas més habituals solen ser la planificació urbanística i l'ordenació del territori, la gestió dels transports públics, del cicle de l'aigua i de l'eliminació dels residus, la promoció econòmica i el turisme, els serveis sanitaris, la prevenció incendis o la seguretat.

El nivell institucional

El poder territorial s'exerceix des dels diferents estrats del continuum institucional que va des del nivell estatal fins al nivell municipal. En la franja intermèdia hi trobem diferents formes de descentralització política o administrativa de l'estat o diverses formes d'associació o coordinació de governs locals.

La comparació dels diversos nivells de govern entre el país europeu presenta moltes dificultats perquè la forma d'organitzar-se territorialment i les categories administratives que se'n deriven no són homogènies, però, tot i així es poden fer algunes correspondències que permeten obtenir una visió orientativa del conjunt. Amb aquest objecte s'inclou una taula d'equivalències dels diferents nivells administratius dels països de la Unió Europea elaborada a partir de les dades que faciliten la Comissió Europea i l'Eurostat.

Cadascun d'aquests nivells administratius forma part d'un ordre jeràrquic, específic de cada país, que organitza el poder en un context polític i territorial determinat. En algunes situacions es produeix una coincidència en-

Correspondències entre els nivells administratius

Correspondencias entre los niveles administrativos

Comparison between administrative levels

País	Regió	Província	Comarca	Municipi
País	Región	Provincia	Comarca	Municipio
Alemanya	Länder	Kreise	Verwaltungs- gemeinschaften	Gemeinden
Austria	Bundesländer	-	-	Gemeinden
Bèlgica	Régions	Provinces	Arrondissements	Communes
Dinamarca	-	Landsdeler	-	Kommuner
Eslovàquia	Regioner	Kraje	Okresy	Obce
Eslovènia	-	Statistične regije	Upravne enote	Občine
Espanya	Comunidades autónomas	Provincias	-	Municipios
Estònia	-	-	Maakond	Vald, Inn
Finlàndia	Suurlueet / Storområden	Maakunnat / Landskap	Ekonomiska regioner	Kunnat / Kommuner
França	Régions + DOM	Départements	-	Communes
Grècia	Periferies	Nomoi	Dimoi/Koinotites	Demotiko diamerisma
Hongria	Tervezési-statisztikai régiók	Megyeék + Budapest	Statisztikai kistérségek	Települések
Irlanda	Regions	Regional Authority	Counties/County Boroughs	DEDs/Wards
Itàlia	Regioni	Provincia	-	Comuni
Letònia	-	Régiõni	Rajoni, republikas pilsetas	Pilsetas, novadi, pagasti
Lituania	-	Apskritis	Savivaldybės	Seniūnijos
Luxemburg	-	-	Cantons	Communes
Malta	-	Gzejjer	Distretti	Kunsilli
Països Baixos	Landsdelen	Provincies	COROP regio's	Gemeenten
Polònia	Województwa	Podregiony	Powiaty	Gminy, miastra
Portugal	Comissões regionais	-	Concelhos - Municipios	Freguesias
Regne Unit	Counties + Inner / Outer London	UA or districts	Districts or individual UA	Wards
República Txeca	Oblasti	Kraje	Okresy	Obce
Suècia	Riksområden	Län	-	Kommuner
Xipre	-	-	Eparchies	Dimoi, koinotites
Country	Region	Province	County	Municipality

tre algun dels nivells administratius de l'estat i l'àmbit de l'aglomeració metropolitana, però aquesta circumstància no és habitual.

Si s'enfoca la governabilitat des d'una òptica únicament metropolitana trobarem, encara, altres nivells institucionals que no estan reflectits a la taula anterior i que tenen un caràcter eminentment funcional: les associacions voluntàries de municipis, les entitats específiques, les agències sectorials o les institucions metropolitanes derivades d'alguna disposició legislativa ad hoc.

El reconeixement jurídic

Si s'analitza la formalització jurídica de les institucions metropolitanes, diferenciant les que tenen institucions de caràcter obligatori creades per una llei de l'estat o de la regió i les que són de caràcter voluntari, destaca un fet essencial. Les de tipus voluntari estan obligades a acordar solucions per consens, la qual cosa és molt positiva per generar un bon clima de convivència política i institucional, però com a contrapartida, difícilment podran prendre decisions d'interès general quan es produeixi el desacord manifest d'algun dels municipis associats. En canvi, si la institució ha estat creada a partir de les disposicions d'una llei, que fixa el territori sobre el que té competències i la dota d'un sistema d'acords per majoria, la capacitat de govern es veurà reforçada i l'agilitat en la presa de decisions, possiblement, també.

La capacitat de govern

El desenvolupament pràctic d'una competència pot comportar un seguit d'actuacions de caràcter instrumental diferent. L'exercici d'aquestes accions pressuposa diversos nivells de capacitat de govern que es poden classificar de la següent manera:

- Determinació de polítiques i establiment d'objectius propis.
- Planificació de les actuacions previstes i dels sistemes de control.
- Gestió i administració dels mitjans i recursos per assolir els objectius fixats.
- Coordinació i organització dels actors i elements que intervenen en el desenvolupament dels programes previstos.

Un organisme pot tenir la potestat d'exercir, alternativament o simultàniament, la coordinació, la planificació, la gestió de la planificació i la definició de polítiques pròpies. Però també són freqüents les situacions on diferents organismes es sobreposen i poden exercir, respecte d'una mateixa competència, diferents nivells de l'acció de govern. En altres ocasions es tracta d'institucions que gestionen les polítiques que es decideixen en una

altra instància i que actuen a la pràctica com a agències tècniques i/o sectorials.

El finançament

El sistema de finançament de les aglomeracions urbanes europees està directament relacionat amb el que cadascun dels estats dedica als ens locals. En aquesta matèria també tenim un ventall de situacions molt diversificat, tot i que els components principals del finançament de les aglomeracions metropolitanes acostumen a ser els següents:

- Tarifes per a la prestació de serveis.
- Impostos locals (sobre la propietat, les activitats, les rendes personals, etc.)
- Transferències financeres dels ajuntaments coordinats.
- Transferències o subvencions de l'estat o del govern regional.

Els impostos sobre la prestació de serveis tendeixen a procurar l'autofinançament d'alguns d'aquests serveis o bé a controlar els dèficits entre els costos reals d'exploració i els ingressos tarifaris. Òbviament aquest dèficit, quan són assumits políticament, només es poden eixugar a través de les subvencions.

El pes relatiu que cada una de la resta de modalitats de finançament té en la formació de la hisenda metropolitana indica el seu nivell d'autonomia o dependència financera. Si el percentatge majoritari de les aportacions ve de recursos propis suficients, derivats dels impostos locals, es donarà una major autonomia que si els recursos propis no són suficients o l'aportació dominant prové de subvencions de l'estat o dels municipis. La tributació local acostuma a ser insuficient per respondre a les obligacions de prestació de serveis que tenen les entitats locals. Només quan el impostos locals es fan sobre la renda, l'autonomia financera local adquireix un pes significatiu.

Les formes de govern metropolità

Del conjunt de les institucions que poden exercir competències de govern a les aglomeracions metropolitanes, situades en qualsevol punt de l'escala que va des del nivell local fins el de l'estat, hi ha una franja ocupada per institucions que tenen una orientació específicament metropolitana.

Algunes institucions són de caràcter local i operen sobre un territori metropolità específic; altres cobreixen un territori substancialment més extens, fruit d'una subdivisió territorial de l'estat realitzada al marge de les dinàmiques

metropolitanes. Tanmateix, com ja s'ha dit, es pot donar el cas que nivells institucionals de descentralització de l'estat, com poden ser les regions o les províncies, coincideixin amb el territori metropolità. En aquestes ocasions, les institucions poden exercir realment de govern metropolità, tot i que el seu origen sigui un altre.

A continuació s'enumeren algunes de les diferents formes que adopten els governs metropolitans a diverses ciutats europees:

- **Governos locals amb competències metropolitanas:** a Varsòvia, Katowice o Budapest.
- **Associacions voluntàries de municipis:** la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona o la Regionalverband Ruhr de Colònia.
- **Entitats específiques i agències sectorials:** l'Àrea Metropolitana de Lisboa i de Porto, l'Agència de Planificació Regional de Frankfurt/Rhein-Main i la de Munic, les Entitats de Medi ambient i Transport de Barcelona i València, el Tyne and Wear Fire and Civil Defence Authority de Sunderland, el Greater Manchester Waste Disposal Authority i el West Midlands Passenger Transport Executive.
- **Entitats consorciades:** Metropolregion d'Hamburg o l'Autoritat del Transport Metropolità de Barcelona.
- **Províncies:** a Estocolm, Viena, Milà, Torí o Nàpols.

- **Regions amb competències metropolitanas:** Île de France, Madrid, Lazio, Piemont, Lombardia, Campània, Brandenburg i Berlín, Nottingham o Praga.
- **Governos específicament metropolitanos creats per disposició legislativa:** el Greater London Authority i les diverses Communautés Urbaines de França.

Com es pot constatar, la diversitat institucional és molt gran i fins i tot en un mateix país s'adopten solucions diferents per a l'organització de les realitats supramunicipals. Aquestes solucions sovint comporten la superposició d'institucions i la duplicat de competències que provoquen disfuncions en la governabilitat d'aquestes àrees urbanes. Tot i així, en alguns casos, s'acaba imposant la tendència a reforçar els instruments de cooperació intermunicipal, sobre la base de la lliure vinculació, amb l'objectiu d'aconseguir una millor gestió dels serveis comuns des del punt de vista de l'eficàcia i l'eficiència cap a la ciutadania.

Per intentar clarificar aquesta complexitat s'han incorporat a l'estudi unes fitxes sintètiques que descriuen les institucions i les matèries de govern de cada una de les grans aglomeracions metropolitanas. Es tracta d'una descripció sistemàtica dels diferents ens i nivells administratius que componen els governos de les 35 grans metròpolis europees definits en aquest estudi, d'acord amb les variables i categories que s'han descrit anteriorment als efectes d'objectivar l'anàlisi comparativa de les formes de govern.

LA PERSPECTIVA URBANA

Objectius de l'estudi

El context demogràfic europeu

Els municipis urbans

Les aglomeracions metropolitanes

Les metròpolis europees

Objectius de l'estudi

Amb la intenció de conèixer les diverses realitats metropolitaniques i poder analitzar les transformacions que s'han produït en el teixit urbà europeu en els darrers anys, s'ha realitzat la revisió de l'estudi que a l'any 2002 es va publicar amb el títol Grans Aglomeracions Metropolitaniques europees (GAME)¹. Aquest treball establia uns procediments que proporcionaven una delimitació de les grans concentracions urbanes a Europa amb uns paràmetres homogenis i comparables per a totes elles. A la revisió actual s'han mantingut les principals línies metodològiques en les quals es basava l'anterior edició: la variable de densitat de població, la contigüitat geogràfica entre els municipis i els criteris definits d'intensitat urbana.

Al 2002 es va treballar amb dades estadístiques referides als anys 1996-1998 i amb les bases cartogràfiques dels països que constituïen aleshores la Unió Europea. Arran de la seva ampliació, s'ha considerat necessari estendre l'estudi Aglomeracions Metropolitaniques Europees (AME) a tot el territori comunitari per incloure les aglomeracions urbanes dels països que la configuraven a l'any 2006². S'ha aprofitat aquesta revisió per posar al dia totes les dades bàsiques així com per validar i simplificar algunes fases de la metodologia utilitzada. S'han obtingut d'aquesta manera uns resultats actualitzats per al conjunt de totes les aglomeracions metropolitaniques i a més a més s'ha pogut iniciar un seguiment de l'evolució de les metròpolis europees tan des de la perspectiva demogràfica com territorial.

Cal esmentar que alguns dels factors favorables de la metodologia utilitzada, que han quedat corroborats en aquesta segona edició, són la facilitat d'actualització i la visió detallada i exhaustiva que aporta de tot el ter-

ritori urbà europeu. Amb aquests elements s'obté una representació precisa de l'extensió i dels límits de les àrees urbanes més denses i al mateix temps es poden detectar les aglomeracions emergents que altres estudis no assenyalen.

Els resultats aconseguits s'han contrastat amb els d'altres estudis de referència, alguns dels quals utilitzen dades de caràcter funcional (els viatges domicili-treball, commutings, o el nombre i la intensitat de llocs de treball) o els que combinen aquestes amb les de caràcter físic. La verificació posa de manifest que, tot i els diversos enfocaments, en la majoria de casos, es produeix un nivell de concordança notable en la delimitació de la realitat urbana europea.

El context demogràfic europeu

En la edició actual s'han incorporat 11 països³ fet que ha significat ampliar l'estudi amb prop de 85 milions de persones i 17.500 municipis. En el total dels 25 països de la Unió Europea hi viuen més de 455 milions de persones, en una superfície de quasi 4 milions de km² amb una densitat mitjana de 117 hab/km². Una característica a destacar és la gran heterogeneïtat dels diversos països europeus pel que fa a la seva grandària demogràfica, a la superfície i a la seva estructura administrativa.

La població no es distribueix d'una forma homogènia entre els països de la UE sinó que s'identifiquen realitats demogràfiques molt diverses:

- 6 països amb un gran pes demogràfic: en primer lloc Alemanya amb 82 milions, França, Itàlia i Regne Unit amb poblacions al voltant dels 58 milions, seguits per Espanya amb 44 milions i Polònia amb 38 milions. Només aquests sis països concentren ja el 75% de la població i ocupen el 60% del territori europeu.
- 6 països amb poblacions a l'entorn dels 10 milions: Àustria, Bèlgica, República Txeca, Portugal, Suècia i Hongria. En una posició intermèdia es troben els Països Baixos amb 16 milions.

¹ L'estudi va ser publicat a Papers. Regió Metropolitana de Barcelona, núm. 37. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitanics de Barcelona. Barcelona, juny 2002.

² No s'inclouen Bulgària i Romania perquè es van incorporar a la Unió Europea el dia 1 de gener de 2007, data posterior a la finalització del present estudi.

³ Els 10 països que es van incorporar al gener del 2004 (Polònia, Hongria, República Txeca, Eslovàquia, Eslovènia, Lituània, Letònia, Estònia, Xipre i Malta) més Grècia que no es va poder incloure en l'edició anterior per manca de dades.

Dades bàsiques dels països UE25

Datos básicos de los países UE25

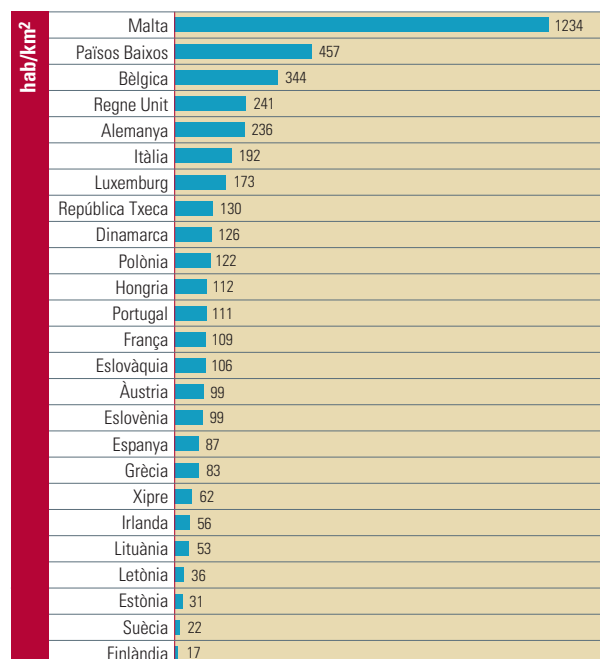
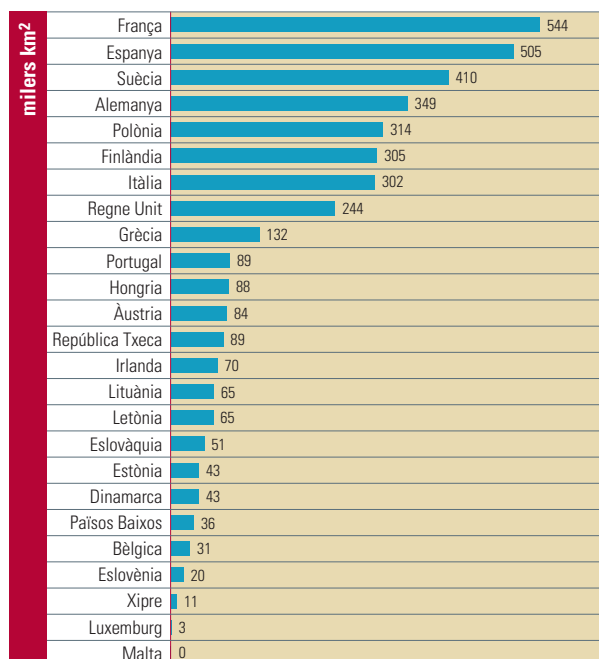
Basic data of EU25 countries

País	Població habitants	Superfície km ²	Densitat hab/km ²	Nre. Municipis	Any dades
País	Población habitantes	Superficie km ²	Densidad hab/km ²	Núm. Municipios	Año datos
Alemanya	82.228.005	349.158,9	236	12.374	2005
França	59.015.380	543.741,6	109	36.523	2004
Regne Unit	58.812.306	243.723,8	241	402	2001
Itàlia	57.890.249	301.747,5	192	8.100	2004
Espanya	44.089.484	504.836,3	87	8.104	2005
Polònia	38.146.675	313.476,3	122	2.477	2004
Països Baixos	16.234.567	35.515,1	457	489	2003
Grècia	10.934.097	131.993,0	83	1.034	2001
Bèlgica	10.510.312	30.527,5	344	589	2005
República Txeca	10.251.079	78.869,2	130	6.248	2004
Portugal	9.869.343	88.968,2	111	278	2001
Hongria	9.855.130	87.740,1	112	3.145	2005
Suècia	9.011.392	410.277,7	22	290	2006
Àustria	8.263.500	83.842,7	99	2.357	2006
Eslovàquia	5.385.382	50.667,1	106	2.926	2005
Dinamarca	5.353.866	42.528,5	126	270	2004
Finlàndia	5.206.295	304.475,6	17	446	2002
Irlanda	3.917.203	70.264,0	56	29	2002
Lituània	3.486.998	65.300,0	53	60	2001
Letònia	2.292.847	64.465,9	36	529	2006
Eslovènia	1.998.160	20.178,1	99	192	2005
Estònia	1.347.510	43.432,4	31	241	2005
Xipre	686.854	11.153,8	62	612	2001
Luxemburg	448.300	2.586,4	173	118	2003
Malta	399.867	324,0	1.234	68	2003
Total	455.634.801	3.879.793,7	117	87.901	
Country	Population inhabitants	Area km ²	Density hab/km ²	Num. Municipalities	Data year

Superfícies i densitats

Superficies y densidades

Areas and densities

- 3 països amb poblacions al voltant dels 5 milions: Dinamarca, Eslovàquia i Finlàndia.
- I un grup de països més petits però també molt heterogenis amb poblacions que oscil·len entre els 4 milions d'Irlanda i Lituània, els dos milions d'Eslovènia, Letònia i Estònia, fins als tres països amb poblacions al voltant del mig milió de persones que són Luxemburg, Malta i Xipre.

Pel que fa a les densitats de població, els països que presenten uns valors més alts, multiplicant per tres i per quatre els valors de la mitjana europea (117 hab/ km²) són Bèlgica i els Països Baixos mentre que a l'altre extrem, amb unes densitats de població molt baixes, que no assoleixen ni un terç de la mitjana de la UE, es troben Finlàndia i Suècia, països molt extensos, i Estònia o Letònia que en canvi són països de mida petita. Un país que mereix un comentari específic és Malta, destacat pel seu alt nivell d'urbanització. Els seus 400.000 habitants viuen en un territori de 320 km² amb una densitat de més de 1.200 hab/km².

Si observem el nombre d'unitats administratives de nivell local, els països europeus mostren, com ja s'ha dit amb anterioritat, una gran diversitat de models que responen a condicionants històrics que han configurat unes estructures municipals particulars. Es sobreposen divisions administratives d'origen medieval amb estructures més actuals, sorgides per la via de les annexions o per la modernització de l'estructura de l'estat que ha contemplat les instàncies d'àmbit local. A aquest fet s'accentua si s'hi afegeix la incidència de les diverses legislacions en matèria territorial de cada estat. Els països de tradició anglosaxona, com el Regne Unit, han configurat unes divisions administratives més dinàmiques mentre que els països de l'Europa continental acostumen a presentar una fragmentació del territori més rígida i estable al llarg del temps que, en determinats casos, s'ha adaptat a les noves necessitats propiciant la cooperació intermunicipal. França, Alemanya, Espanya, Itàlia i la República Txeca són països amb un nombre de municipis molt alt fruit d'aquesta permanència d'estructures municipals i una mostra d'aquest tipus de funcionament, tot i conservar la seva especificitat.

Cal esmentar que en els casos d'Irlanda, Lituània i Regne Unit no s'han pogut estudiar els nivells administratius més bàsics per la impossibilitat d'identificació cartogràfica o d'obtenir les corresponents dades demogràfiques suficientment desagregades.

Els municipis urbans

Una de les característiques demogràfiques més conegudes de la Unió Europea és el seu alt nivell d'urbanització i la concentració de la majoria de la població en un nombre reduït de municipis. Per analitzar aquest fe-

nomen i poder-lo mesurar, en aquest estudi s'ha definit el concepte de municipi urbà, com aquell que assoleix una densitat de població igual o superior als 250 hab./ km². Aquest llindar, contrastat amb d'altres fonts i que es va mostrar significatiu en l'edició anterior, ens dibuixa un mapa de la UE on s'observen les concentracions urbanes més importants, les zones d'ocupació més dispersa i els espais lliures i posa de manifest el grau d'urbanització del continent.

Els municipis urbans constitueixen la base a partir de la qual, seguint els procediments establerts a la metodologia del present treball, serà possible reconèixer les aglomeracions metropolitanes. Els municipis urbans són el bastiment sobre els quals s'estén la taca de teixit urbà compacte, element identificador de les grans ciutats europees.

A Europa, dels 88.000 municipis estudiats només 11.000 són municipis urbans on hi resideixen 300 milions de persones⁴. És a dir, el 65% de la població europea viu en el 12% del total de municipis de la UE. Aquesta circumstància provoca unes elevades densitats de població dels nuclis urbans, amb una mitjana europea de 877 hab/ km², situant-se l'extrem superior d'aquesta variable en els 1.700 hab/km² de Grècia i Lituània i l'extrem inferior al voltant dels 600 hab/km² d'Eslovènia i Eslovàquia.

Els països amb un nombre de municipis urbans més elevat són França (amb més de 3.000 unitats administratives on hi viuen 37 milions de persones), Alemanya (que té 2.160 municipis i 57 milions d'habitants) i Itàlia (amb 2.083 municipis i 39 milions d'habitants).

En nombres relatius, però, els països amb uns percentatges de població urbana més elevats són els Països Baixos, Bèlgica i el Regne Unit on més del 75% de les respectives poblacions nacionals viu en nuclis urbans. Alemanya, Espanya, Itàlia, França i la República Txeca, entre d'altres, també presenten nivells de població urbana per sobre de la mitjana europea (64,2%). Els països amb uns percentatges d'urbanització més baixos són Finlàndia, Eslovènia, Irlanda i Suècia, tots ells per sota del 40% de població urbana resultat de les baixes densitats globals d'aquests països. Tanmateix, a vegades, no es dona una correspondència entre el percentatge de població resident a municipis urbans i el seu nombre. Els dos casos més destacats, d'entre tots els països estudiats, són Espanya i França que amb un nombre de municipis urbans relativament baix respecte del seus municipis totals (menys del 10%) tenen, en canvi, un volum de població urbana molt significatiu, fet que indica un alt nivell de concentració de la població en un nombre reduït de ciutats.

⁴ En aquesta edició s'han incorporat 1.263 unitats administratives que assoleixen la condició de municipis urbans. En aquests municipis hi viuen 45 milions d'habitants i pertanyen als països incorporats a la UE a l'any 2004.

Les aglomeracions metropolitanes

Les aglomeracions metropolitanes generalment es caracteritzen per l'existència d'una ciutat central amb un pes demogràfic, històric i social molt gran i al seu voltant s'organitzen xarxes urbanes que es relacionen de forma física, econòmica i funcional.

En aquesta edició i a partir dels municipis urbans, s'han identificat 104 Aglomeracions Metropolitanas (AM) que defineixen aquelles taques urbanes constituïdes per una ciutat central i els municipis contigus que sumen una població superior a un quart de milió d'habitants i presenten una densitat del conjunt major de 1.500 hab/km².

En aquestes 104 AM hi viuen més de 155 milions de persones en una superfície equivalent al 2% del territori de la Unió Europea. Això vol dir que més d'un terç de la ciutadania europea habita en unes poques zones densament poblades, definides com a metropolitanas per la contigüitat física que existeix entre els seus municipis i per la intensitat urbana que s'hi pot observar.

Les 104 AM identificades es poden classificar segons la seva població en:

- 35 AM de més d'un milió d'habitants, les metròpolis europees.
- 27 AM mitjanes amb una població entre 1 milió i 500.000 habitants.
- 42 AM petites amb una població entre 500.000 i 250.000 habitants.

Com era d'esperar és als països amb un pes demogràfic més gran on es detecta un nombre més elevat d'aglomeracions metropolitanas: Alemanya i França tenen 15 aglomeracions cadascuna i a Itàlia i al Regne Unit es troben 12 AM.

Espanya, el cinquè país d'Europa en població, és, però, el primer en nombre de aglomeracions ja que en el seu territori es detecten 16 AM: 4 metròpolis de més d'un milió d'habitants (Madrid, Barcelona, València i Sevilla), 2 AM mitjanes (Bilbao i Las Palmas de Gran Canaria) i 10 AM petites.

Dades bàsiques dels municipis urbans

Datos básicos de los municipios urbanos

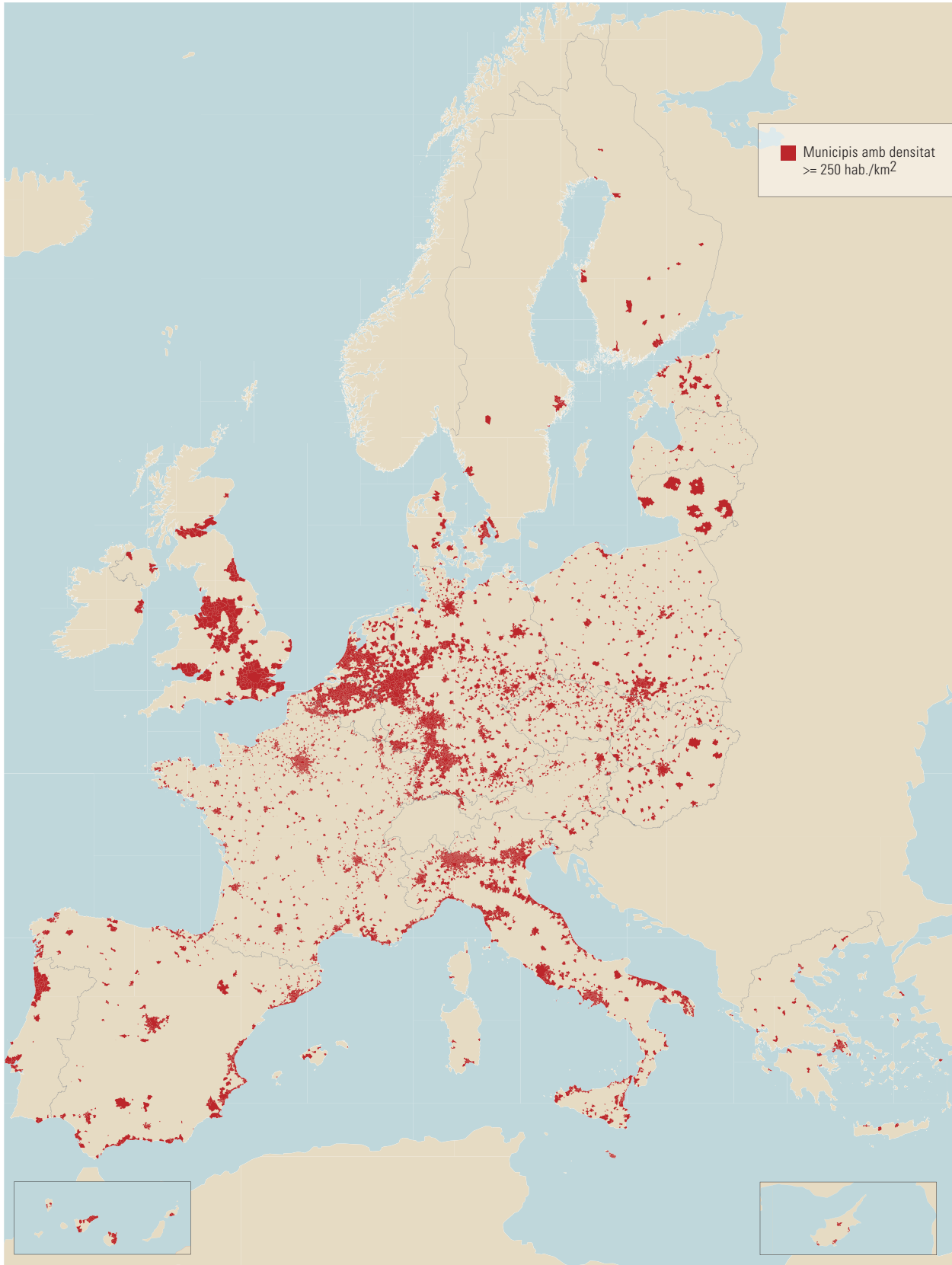
Basic data of urban municipalities

País	%Població urbana	Població urbana	%municipis urbans	Nre. municipis	Superfície km ²	Densitat hab/km ²
País	%Población urbana	Población urbana	%municipios urbanos	Núm. municipios	Superficie km ²	Densidad hab/km ²
Malta	98,3	393.185	92,6	63	286	1.374
Països Baixos	82,5	13.398.874	64,8	317	15.924	841
Bèlgica	80,8	8.488.532	56,4	332	12.826	662
Regne Unit	74,4	43.773.674	59,2	238	46.292	946
Alemanya	68,9	56.622.740	17,5	2.160	74.498	760
Espanya	68,7	30.292.576	9,1	741	29.655	1.021
Itàlia	67,2	38.915.634	24,7	2.083	52.399	743
Estònia	66,7	898.938	17,0	41	638	1.408
Xipre	64,5	443.048	3,8	23	453	979
França	62,6	36.959.684	8,4	3.064	34.917	1.059
Letònia	62,4	1.431.290	7,8	41	1.078	1.328
República Txeca	60,7	6.225.471	5,8	362	8.714	714
Luxemburg	60,3	270.185	19,5	23	374	723
Portugal	57,2	5.648.378	18,0	50	6.549	862
Grècia	56,0	6.118.718	13,5	140	3.543	1.727
Polònia	53,1	20.250.884	13,8	343	16.793	1.206
Dinamarca	52,1	2.789.482	18,5	50	4.393	635
Àustria	51,2	4.229.138	10,9	257	4.465	947
Hongria	49,4	4.871.031	3,4	107	7.097	686
Eslovàquia	48,7	2.621.685	4,1	120	4.203	624
Lituània	42,5	1.482.204	11,7	7	836	1.773
Finlàndia	39,7	2.066.697	5,2	23	3.100	667
Eslovènia	34,2	683.900	8,3	16	1.221	560
Irlanda	28,7	1.122.821	13,8	4	913	1.230
Suècia	27,9	2.518.326	8,6	25	2.552	987
EU25	64,2	292.517.095	12,1	10.630	333.718	877
Country	%Urban population	Urban population	%Urban municip.	Num. municipalities	Area km ²	Density inhab/km ²

Municipis urbans

Municipios urbanos

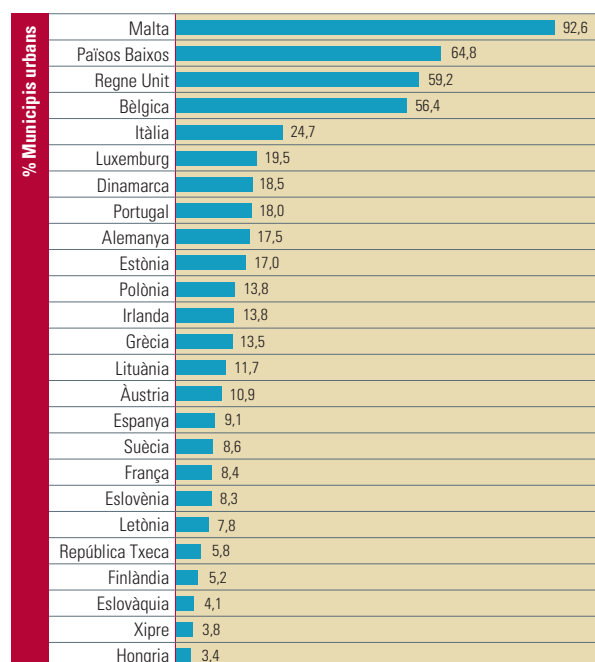
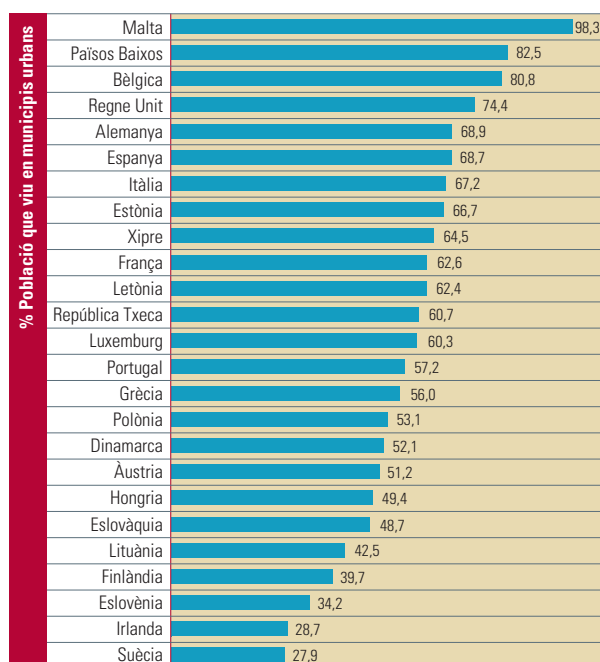
Urban municipalities

Població i municipis urbans

Población y municipios urbanos

Population and urban municipalities

Grècia, tot i formar part de la UE des de 1981, no es va poder estudiar en l'edició anterior per manca de dades estadístiques i d'una toponímia acurada. Superats en l'actualitat els impediments tècnics, s'incorpora a l'estudi amb dues aglomeracions metropolitanes: la metròpolis que es forma a voltant de la seva capital i que assoleix els tres milions i mig d'habitants i una AM de mida mitjana al voltant de Thessaloniki que arriba fins als 900.000 habitants.

Els països que es van incorporar a la UE a l'any 2004 i que s'han analitzat per primer cop en aquesta edició, aporten en el seu conjunt 16 aglomeracions metropolitanes. Polònia, amb quasi 40 milions d'habitants, té una estructura urbana que segueix un model equiparable a la resta de països europeus d'una grandària semblant. En el seu territori es constitueixen 10 AM dues de les quals són metròpolis: Katowice i Varsòvia amb unes poblacions al voltant dels dos milions d'habitants; 5 AM mitjanes i 3 AM de mida petita.

A Hongria i la República Txeca es delimiten dues metròpolis al voltant de les seves respectives capitals d'estat: Budapest amb 2.260.000 habitants i Praga amb 1.240.000 hab. A Txèquia es conforma una altra aglomeració al voltant de Brno de mida petita.

Estònia, Letònia i Lituània afegixen una aglomeració metropolitana cadascuna de grandària mitjana o petita: Riga de 800.000 habitants i Tallin i Kauno d'aproximadament 400.000 habitants.

A la resta de països no es forma cap AM: Eslovàquia i Eslovènia perquè les seves capitals respectives, Bratislava i Ljubljana, tot i superar els 250.000 habitants, no assoleixen el criteri de densitat establert per ser centres d'una aglomeració, i en el cas de Luxemburg, Malta i Xipre perquè no existeix cap ciutat que arribi al llindar mínim d'habitants requerit.

S'ha d'assenyalar que a Europa hi ha d'altres realitats urbanes importants que no queden recollides com a aglomeracions metropolitanes perquè no compleixen els criteris de selecció establerts. És el cas de la zona italiana del Veneto on al voltant de ciutats com Venècia, Verona i Pàdua es forma un continu urbà que agrupa més de tres milions de persones, però que en aplicar els filtres de selecció només la ciutat de Pàdua els compleix i pot formar una AM petita de 300.000 habitants.

També a Itàlia i baixant per la costa adriàtica es troba a l'àrea de Rímimi una altra zona amb un nivell d'urbanització alt que supera el milió d'habitants, però on no hi ha cap ciutat que assoleixi la població mínima requerida per ser ciutat central d'una AM.

A Espanya es troben altres exemples a l'entorn de les ciutats de Màlaga i de Múrcia on es formen unes àrees urbanes que freqüen el milió d'habitants però les seves capitals no arriben a la densitat establerta; o la ciutat de Saragossa que té més de 670.000 habitants però a causa de tenir un terme municipal molt extens, no arriba a la densitat necessària per ser considerada AM.

Les metròpolis europees

Les 35 grans Aglomeracions Metropolitanas o metròpolis europees són aquelles que ultrapassen el milió d'habitants i s'han estudiat amb més profunditat des del punt de vista demogràfic i de la seva governabilitat tal i com es reflecteix en les fitxes que s'inclouen en aquest treball. A grans trets i considerant-les en el seu conjunt podem destacar segons la seva grandària i estructura els següents aspectes:

- Existeixen 3 metròpolis de més de 10 milions d'habitants: Londres amb 12,7 milions i París i Colònia amb 10 milions. Londres i París destaquen de forma unívoca per les seves ciutats centrals, en canvi, l'aglomeració de Colònia té una configuració polinuclear, constituïda per 5 ciutats majors de 500.000 habitants. Habitualment aquesta àmplia àrea urbana rep el nom de Rhein-Ruhr i coincideix aproximadament amb l'aglomeració definida en aquest estudi tant pel que fa a la seva població com a la seva extensió.
- Hi ha 3 metròpolis que tenen al voltant de 6 milions d'habitants: Amsterdam-Rotterdam, Liverpool-Manchester i Milà. Altres informes delimiten les àrees metropolitanas d'aquestes ciutats amb uns àmbits

més restringits que els que dibuixa la metodologia AME. El motiu de les diferències es pot trobar en la consideració de cadascuna de les ciutats principals de forma individual, sense sumar els seus entorns i sense considerar-les, per tant, bipolars (com seria en el cas d'Amsterdam i Liverpool). Pel que fa a Milà les diferències vindrien del fet que els paràmetres que s'han establert a la metodologia AME i que són efectius per a la majoria dels casos, amplien l'aglomeració sempre que sigui possible establir alguna contigüitat entre municipis urbans. A l'entorn d'aquesta ciutat hi ha molts municipis urbans amb densitats mitjanes i contigus entre ells que fan possible que l'aglomeració es vagi estenen i ampliant.

- 14 metropolis assoleixen una població entre 5 i 2 milions d'habitants, de les quals set es constitueixen al voltant de capitals d'estat (Madrid, Berlín, Atenes, Roma, Brussel·les, Lisboa i Budapest). Barcelona ocupa la vuitena posició amb 4,6 milions d'habitants. Aquestes aglomeracions es formen en general al voltant de ciutats centrals amb densitats de població molt altes i amb una marcada jerarquia urbana.
- Les 15 metròpolis restants, amb una població entre un o dos milions d'habitants, inclouen cinc capitals

Dades bàsiques de les aglomeracions metropolitanas

Datos básicos de las aglomeraciones metropolitanas

Basic data of metropolitan agglomerations

Ordre	Nom	País	Població	Superfície km ²	Densitat hab/km ²	Nombre municipis	Ciutat central	
Orden	Nombre	País	Población	Superficie km ²	Densidad hab/km ²	Número municipios	Ciudad central Población	Densidad
1	London	UK	12.730.234	8.381,7	1.519	49	7.172.069	4.545
2	Paris	FR	10.145.314	3.221,0	3.150	456	2.093.943	19.867
3	Köln	DE	10.130.822	6.750,9	1.501	86	969.709	2.393
4	Amsterdam-Rotterdam	NL	6.487.918	4.300,4	1.509	122	739.104	3.810
5	Liverpool-Manchester	UK	6.444.953	4.271,4	1.509	25	439.473	3.896
6	Milano	IT	6.244.760	4.139,3	1.509	473	1.271.898	6.973
7	Madrid	ES	5.541.480	2.269,1	2.442	45	3.155.359	5.209
8	Barcelona	ES	4.613.839	1.722,0	2.679	102	1.593.075	16.223
9	Napoli	IT	4.586.245	2.906,1	1.578	199	1.000.449	8.529
10	Berlin	DE	3.909.764	1.792,4	2.181	25	3.387.828	3.799
11	Birmingham	UK	3.682.515	2.332,9	1.579	17	977.087	3.680
12	Athinai	EL	3.578.478	796,0	4.496	72	789.166	20.235
13	Roma	IT	3.000.281	1.970,1	1.523	17	2.542.003	1.696
14	Bruxelles-Antwerpen	BE	2.768.766	1.830,3	1.513	78	142.853	4.382
15	Lisboa	PT	2.464.394	1.509,0	1.633	13	564.657	6.659
16	Hamburg	DE	2.303.652	1.520,4	1.515	33	1.734.830	2.297
17	Katowice	PL	2.293.439	1.525,8	1.503	22	317.220	1.926
18	Budapest	HU	2.262.238	1.493,9	1.514	39	1.697.343	3.232
19	Lille	FR	2.238.626	1.490,5	1.502	164	218.511	7.235
20	Frankfurt am Main	DE	2.230.436	1.479,7	1.507	41	646.889	2.605

Ordre	Nom	País	Població	Superfície km ²	Densitat hab/km ²	Nombre municipis	Ciutat Central	
Orden	Nombre	País	Población	Superficie km ²	Densidad hab/km ²	Número municipios	Población	Densidad
21	Wien	AT	1.978.908	1.034,9	1.912	41	1.651.365	3.983
22	München	DE	1.948.546	1.298,0	1.501	48	1.249.176	4.023
23	Warsawa	PL	1.925.011	954,8	2.016	11	1.697.596	3.282
24	València	ES	1.722.265	1.125,6	1.530	65	796.549	5.918
25	Stuttgart	DE	1.668.044	1.105,5	1.509	43	590.657	2.848
26	Torino	IT	1.632.324	1.082,9	1.507	52	867.857	6.666
27	København	DK	1.407.406	902,8	1.559	26	501.664	5.681
28	Sunderland	UK	1.366.026	889,6	1.536	9	280.807	2.039
29	Lyon	FR	1.347.167	836,2	1.611	94	449.979	9.394
30	Porto-Vilanova de Gaia	PT	1.332.870	877,4	1.519	10	288.749	1.712
31	Stockholm	SE	1.313.459	781,9	1.680	11	765.044	4.075
32	Praha	CZ	1.239.368	636,4	1.947	19	1.181.610	2.382
33	Marseille	FR	1.180.717	783,6	1.507	22	784.545	3.261
34	Sevilla	ES	1.092.733	658,3	1.660	21	704.154	4.983
35	Nottingham	UK	1.027.720	649,7	1.582	7	266.988	3.579
36	Bilbao	ES	992.474	574,0	1.729	31	353.173	8.551
37	Łódź	PL	933.028	432,8	2.156	6	767.628	2.617
38	Palermo	IT	929.825	596,7	1.558	16	679.730	4.278
39	Dublin	IE	926.408	464,9	1.993	3	495.781	4.315
40	Nürnberg	DE	914.573	586,7	1.559	19	495.302	2.657
41	Gdansk	PL	882.510	519,7	1.698	7	458.053	1.725
42	Mannheim	DE	875.901	579,2	1.512	20	307.499	2.121
43	Nice	FR	865.833	554,7	1.561	30	338.377	4.706
44	Kraków	PL	854.647	546,7	1.563	4	756.629	2.315
45	Thessaloniki	EL	848.807	151,0	5.621	17	385.406	21.411
46	Southampton	UK	821.556	324,8	2.529	6	217.445	4.366
47	Firenze	IT	790.305	518,0	1.526	12	367.259	3.587
48	Riga	LV	783.180	407,1	1.924	2	727.578	2.368
49	Genova	IT	779.381	517,7	1.505	19	601.338	2.469
50	Helsinki	FI	772.315	456,1	1.693	3	559.716	3.034
51	Hannover	DE	725.978	481,2	1.509	6	515.841	2.529
52	Toulouse	FR	710.942	471,5	1.508	42	414.801	3.506
53	Catania	IT	668.983	445,6	1.501	21	307.774	1.701
54	Aachen	DE	654.967	423,8	1.545	10	257.821	1.603
55	Bordeaux	FR	646.738	415,8	1.555	27	224.242	4.539
56	Wrocław	PL	635.932	292,8	2.172	1	635.932	2.172
57	Poznan	PL	634.703	377,5	1.681	3	567.882	2.168
58	Bremen	DE	622.026	389,0	1.599	2	545.932	1.672
59	Glasgow	UK	577.869	175,5	3.293	1	577.869	3.293
60	Las Palmas de Gran Canaria	ES	574.902	339,3	1.694	7	378.628	3.767
61	Leipzig	DE	530.519	344,6	1.540	3	498.491	1.675
62	Strasbourg	FR	508.738	338,4	1.503	20	259.947	3.320
63	Nantes	FR	493.253	308,3	1.600	14	271.094	4.158
64	Bologna	IT	483.940	307,2	1.575	6	373.539	2.655
65	Bari	IT	466.529	293,2	1.591	9	314.166	2.704
66	Edinburgh	UK	448.624	262,3	1.710	1	448.624	1.710
67	Rouen	FR	439.688	290,9	1.511	36	104.955	4.904
68	Grenoble	FR	437.053	282,7	1.546	30	152.775	8.441
69	Eindhoven	NL	432.070	280,6	1.540	7	207.870	2.354
70	Liège	BE	430.614	277,7	1.551	10	185.574	2.674
71	Toulon	FR	416.470	260,9	1.596	14	163.216	3.813
72	Tallinn	EE	410.446	172,3	2.382	3	396.010	2.502
73	Palma de Mallorca	ES	404.010	262,8	1.537	2	375.773	1.801

Ordre	Nom	País	Població	Superfície km ²	Densitat hab/km ²	Nombre municipis	Ciutat Central	
Orden	Nombre	País	Población	Superficie km ²	Densidad hab/km ²	Número municipios	Población	Densidad
74	Lublin	PL	395.008	167,9	2.353	2	354.967	2.407
75	Alacant	ES	385.125	250,9	1.535	3	319.380	1.591
76	Bristol	UK	380.615	109,6	3.473	1	380.615	3.473
77	Kauno	LT	379.706	157,0	2.419	1	379.706	2.419
78	Granada	ES	379.034	232,0	1.634	16	236.982	2.687
79	Brno	CZ	373.195	244,9	1.524	2	366.757	1.593
80	Donostia-San Sebastián	ES	367.153	235,6	1.558	10	182.930	2.974
81	Bydgoszcz	PL	366.074	174,6	2.097	1	366.074	2.097
82	Nijmegen	NL	358.154	236,3	1.516	4	157.466	2.729
83	Vigo	ES	352.390	230,5	1.529	4	293.725	2.692
84	Belfast	UK	346.602	196,0	1.768	2	268.978	2.339
85	Bournemouth	UK	346.597	161,4	2.147	3	163.444	3.538
86	Montpellier	FR	346.355	226,0	1.533	20	234.816	4.127
87	Valladolid	ES	341.697	226,6	1.508	2	321.001	1.625
88	Coruña, A	ES	333.856	211,8	1.576	5	243.349	6.472
89	Padova	IT	331.387	218,4	1.517	10	208.938	2.249
90	Metz	FR	325.432	216,4	1.504	29	116.469	2.780
91	Augsburg	DE	324.543	201,8	1.608	4	260.407	1.774
92	Tarragona	ES	307.153	202,8	1.515	7	128.152	2.054
93	Cardiff	UK	305.353	140,0	2.181	1	305.353	2.181
94	Kiel	DE	296.697	185,8	1.597	9	233.329	1.971
95	Karlsruhe	DE	296.421	184,9	1.603	2	284.163	1.638
96	Bialystok	PL	291.823	102,1	2.858	1	291.823	2.858
97	Charleroi	BE	285.111	188,8	1.510	5	201.373	1.972
98	Malmö	SE	284.437	174,4	1.631	2	269.142	1.730
99	Pamplona	ES	281.689	47,6	5.918	9	193.328	8.123
100	Gijón	ES	273.931	181,6	1.508	1	273.931	1.508
101	Graz	AT	273.107	180,4	1.514	7	244.537	1.916
102	Rennes	FR	256.088	159,8	1.603	9	199.226	3.953
103	Pescara	IT	254.061	162,8	1.561	6	122.083	3.633
104	Linz	AT	252.908	164,6	1.537	6	188.407	1.963

d'estat (Viena, Varsòvia, Copenhaguen, Estocolm i Praga), mentre que les altres deu formen part dels cinc estats europeus més grans amb l'única excepció de Porto-Vilanova de Gaia.

Pel que fa a la densitat, les metròpolis amb una concentració de població més alta són les d'Atenes (4.500 hab/km²), París (3.150 hab/km²) i Barcelona (2.680 hab/km²): aquestes xifres reflecteixen les altes densitats de les ciutats centrals, resultat de les reduïdes dimensions dels respectius termes municipals.

En relació a l'extensió de les metròpolis, Londres amb 8.400 km² i Colònia amb 6.750 km² són les més grans, seguides per les d'Amsterdam-Rotterdam, Liverpool-Manchester i Milà amb una superfície al voltant dels 4.200 km². Les aglomeracions de París, Nàpols, Birmingham i Madrid tenen una superfície al voltant dels 2.500 km². Onze aglomeracions ocupen uns àmbits territorials per sota dels 1.000 km².

L'estructura interna de les metròpolis des del punt de vista de la jerarquia urbana de les ciutats que les conformen, presenta formes molt diverses en funció de les particularitats històriques i geogràfiques de cadascuna d'elles. Per intentar caracteritzar les diferents estructures s'ha considerat el pes de la ciutat central respecte del seu entorn metropolità i s'han identificat uns models de configuració urbana:

- Metròpolis on el pes demogràfic de la ciutat central suposa més d'un 50% del total de l'aglomeració i constitueixen, per tant, estructures de tipus clarament unipolars on es dona una gran preponderància de la ciutat central respecte del seu entorn. És el model que adopten la majoria de les capitals dels estats europeus, com és el cas de Londres, París, Berlín, Madrid, Roma, Budapest, Estocolm, Viena, Varsòvia i Praga. Altres ciutats que no són capitals, però que també segueixen aquest model, són Múnic, Torí, Marsella i Sevilla.

Aglomeracions metropolitanes segons dimensió i països*

Aglomeraciones metropolitanas según dimensión y países *

Metropolitan agglomerations according to size and countries *

Població	Alemanya	Àustria	Bèlgica	Dinamarca	Espanya	Estònia	Finlàndia	França	Grècia	Hongria
1.000.000 i més habitants	Köln 10.130.822	Wien 1.978.908	Bruxelles-Antwerpen 2.768.766	København 1.407.406	Madrid 5.541.480			Paris 10.145.314	Athinaï 3.578.478	Budapest 2.262.238
	Berlin 3.909.764				Barcelona 4.613.839			Lille 2.238.626		
	Hamburg 2.303.652				València 1.722.265			Lyon 1.347.167		
	Frankfurt am Main 2.230.436				Sevilla 1.092.733			Marseille 1.180.717		
	München 1.948.546									
	Stuttgart 1.668.044									
De 500.000 a 1.000.000 habitants	Nürnberg 914.573				Bilbao 992.474		Helsinki 772.315	Nice 865.833	Thessaloniki 848.807	
	Mannheim 875.901				Las Palmas de Gran Canaria 574.902			Toulouse 710.942		
	Hannover 725.978							Bordeaux 646.738		
	Aachen 654.967							Strasbourg 508.738		
	Bremen 622.026									
	Leipzig 530.519									
De 250.000 a 500.000 habitants	Augsburg 324.543	Graz 273.107	Liège 430.614		Palma de Mallorca 404.010		Tallinn 410.446	Nantes 493.253		
	Kiel 296.697	Linz 252.908	Charleroi 285.111		Alacant 385.124			Rouen 439.688		
	Karlsruhe 296.421				Granada 379.034			Grenoble 437.054		
					Donostia / San Sebastián 367.153			Toulon 416.470		
					Vigo 352.390			Montpellier 346.355		
					Valladolid 341.697			Metz 325.432		
					A Coruña 333.856			Rennes 256.088		
					Tarragona 307.153					
					Pamplona 281.689					
					Gijón 273.931					

* Eslovaquia, Eslovenia, Luxemburg, Malta i Xipre no tenen cap AM en els seus territoris.
Eslovaquia, Eslovenia, Luxemburgo, Malta y Chipre no tienen ninguna AM en sus territorios.
Slovakia, Slovenia, Luxembourg, Malta and Cyprus doesn't have any MA in their territories.

Irlanda	Itàlia	Letònia	Lituània	Països Baixos	Polònia	Portugal	Regne Unit	Suècia	Txèquia	Població
	Milano 6.244.760 Napoli 4.586.245 Roma 3.000.281 Torino 1.632.324			Amsterdam- Rotterdam 6.487.918	Katowice 2.293.439 Warsawa 1.925.011	Lisboa 2.464.394 Porto-Vila Nova de Gaia 1.332.870	London 12.730.234 Liverpool- Manchester 6.444.953 Birmingham 3.682.515 Sunderland 1.366.026 Nottingham 1.027.720	Stockholm 1.313.459	Praha 1.239.368	1.000.000 i més habitants
Dublin 926.408	Palermo 929.825 Firenze 790.305 Genova 779.381 Catania 668.983	Riga 783.180			Łódź 933.028 Gdansk 882.510 Kraków 854.647 Wrocław 635.932 Poznan 634.703		Southampton 821.556 Glasgow 557.869			De 500.000 a 1.000.000 habitants
	Bologna 483.940 Bari 466.529 Padova 331.387 Pescara 254.061		Kauno 379.706	Eindhoven 432.070 Nijmegen 358.154	Lublin 395.008 Bydgoszcz 366.074 Białystok 291.823		Edinburgh 448.624 Bristol 380.615 Belfast 346.602 Bournemouth 346.597 Cardiff 305.353	Malmö 284.437	Brno 373.195	De 250.000 a 500.000 habitants

- Metròpolis amb una ciutat central important però que representa menys del 50% de la població del conjunt de l'aglomeració. Aquestes ciutats tenen una estructura metropolitana que es podria definir com a reticular perquè tot i la presència d'una polaritat molt marcada, coexisteixen en la seva àrea ciutats mitjanes amb un cert nivell de centralitat encara que sigui d'una intensitat molt diferent a la de la ciutat central. Aquesta és l'estructura de les aglomeracions de Barcelona o Milà que tenen al seu voltant ciutats mitjanes relacionades amb el nucli i, alhora, aglutinadores d'uns respectius entorns propis. Ens referim a ciutats com Sabadell, Terrassa i Mataró al voltant de Barcelona, i a Brescia, Monza o Bèrgam en el cas de Milà.
- Metròpolis multipolars que es caracteritzen per la presència de dues o més ciutats amb una representativitat i característiques demogràfiques equivalents i molt relacionades entre elles per fluxos i xarxes de comunicació. Són exemple d'aquest tipus d'estructura les aglomeracions bipolars de Brussel·les-Anvers i Amsterdam-Rotterdam.

Un model molt específic de multipolaritat, on s'accentua la relació en xarxa de les ciutats que componen l'aglomeració, és el que encapçala Colònia. Seguint els criteris establerts en aquest estudi, l'aglomeració rep el nom de la ciutat més populosa, Colònia, però en formen part 4 ciutats de més de mig milió d'habitants (Dortmund, Essen, Düsseldorf i Duisburg), 7 ciutats amb una població entre els 200.000 i els 500.000 habitants i 13 ciutats de més de 100.000 habitants. Totes elles constitueixen una àrea que compren 10 milions d'habitants i que es coneix habitualment amb el nom de Rhein-Ruhr. A una escala més petita, però seguint aquesta estructura multipolar, es troba l'aglomeració de Liverpool-Manchester constituïda per 15 ciutats amb una població entre els 200.000 i els 500.000 habitants (entre elles Leeds, Bradford, Wirral, Wakefield o Wigan) fins a assolir la xifra total de 6,5 milions d'habitants.

Població i densitat de les grans metròpolis

Población y densidad de las grandes metròpolis

Population and density of large metropolises

Població en milions d'habitants		
London	12,7	
Paris	10,1	
Köln	10,1	
Amsterdam-Rotterdam	6,5	
Liverpool-Manchester	6,4	
Milano	6,2	
Madrid	5,5	
Barcelona	4,6	
Napoli	4,6	
Berlin	3,9	
Birmingham	3,7	
Athinai	3,6	
Roma	3,0	
Bruxelles-Antwerpen	2,8	
Lisboa	2,5	
Hamburg	2,3	
Katowice	2,3	
Budapest	2,3	
Lille	2,2	
Frankfurt am Main	2,2	
Wien	2,0	
München	1,9	
Warsawa	1,9	
València	1,7	
Stuttgart	1,7	
Torino	1,6	
København	1,4	
Sunderland	1,4	
Lyon	1,3	
Porto-Vilanova de Gaia	1,3	
Stockholm	1,3	
Praha	1,2	
Marseille	1,2	
Sevilla	1,1	
Nottingham	1,0	

Densitat de població (hab/km ²)		
Athinai	4.496	
Paris	3.150	
Barcelona	2.679	
Madrid	2.442	
Berlin	2.181	
Warsawa	2.016	
Praha	1.947	
Wien	1.912	
Stockholm	1.680	
Sevilla	1.660	
Lisboa	1.633	
Lyon	1.611	
Nottingham	1.582	
Birmingham	1.579	
Napoli	1.578	
København	1.559	
Sunderland	1.536	
València	1.530	
Roma	1.523	
London	1.519	
Porto-Vilanova de Gaia	1.519	
Hamburg	1.515	
Budapest	1.514	
Bruxelles-Antwerpen	1.513	
Amsterdam-Rotterdam	1.509	
Liverpool-Manchester	1.509	
Milano	1.509	
Stuttgart	1.509	
Frankfurt am Main	1.507	
Torino	1.507	
Marseille	1.507	
Katowice	1.503	
Lille	1.502	
Köln	1.501	
München	1.501	

METODOLOGIA

Procediment metodològic

Resultats de les edicions 2000 i 2006

Comparació amb altres estudis

Fonts d'informació

METODOLOGIA

Procediment metodològic

La metodologia de delimitació emprada en la revisió de l'estudi AME ha estat globalment la mateixa que es va utilitzar en la primera versió del treball tot i que se n'han simplificat alguns aspectes.

El procés de delimitació utilitza dues fonts d'informació bàsiques: una base cartogràfica de municipis de la UE i les dades estadístiques de població, superfície i densitat de les unitats administratives de cada país, equivalents als Local Administrative Units (LAU) nivells 1 i 2 d'Eurostat: municipis, communes, wards, gemeinde o unitats similars. Aquestes fonts s'incorporen a un sistema d'informació geogràfica que les integra i facilita les eines d'anàlisi espacial que permeten dur a terme els processos de delimitació.

El primer pas consisteix en la vinculació de les dades estadístiques esmentades a tots i cadascun dels 87.901 municipis europeus un cop s'han homogeneïtzat i estandaritzat els registres. A continuació se seleccionen aquells que tenen una densitat de població igual o superior a 250 hab/km² i que constitueixen els municipis urbans (10.630 als països d'Europa estudiats) a partir dels quals s'inicien els processos de delimitació.

Tot seguit, se seleccionen les ciutats susceptibles de ser ciutat central d'una aglomeració metropolitana perquè compleixen els criteris establerts d'una població de més de 100.000 habitants i una densitat superior als 1.500 hab/km². Un cop identificades, es posa en marxa una successió de procediments de recerca, per a cada ciutat, on es busca, d'entre tots els municipis urbans que li són contigus, aquell que té la densitat de població més alta i l'incorpora al seu àmbit tot passant a constituir un conjunt nou. Es repeteix el procediment tantes vegades com faci falta fins que l'aglomeració queda tancada sigui perquè no és possible trobar cap altre municipi urbà contigu o perquè la densitat de població del conjunt de l'aglomeració baixa per sota del llindar fixat de 1.500 hab/km².

Els resultats obtinguts amb aquest procediment han definit 104 Aglomeracions Metropolitanas, és a dir,

87.901 municipis estudiats
456 milions d'habitants

Densitat > 250 hab/km²

10.630 municipis urbans
293 milions d'habitants

Ciutat central amb població > 100.000 habitants
i densitat > 1.500 hab/km²

Contigüitat entre municipis urbans
Població de l'aglomeració > 250.000 hab.
Densitat de l'aglomeració > 1.500 hab/km²

**104 AGLOMERACIONS
METROPOLITANES**
155,5 milions d'habitants

35 aglomeracions > 1.000.000 hab
120 milions d'habitants

27 aglomeracions 500.000 - 1.000.000 hab
20,5 milions d'habitants

42 aglomeracions < 500.000 hab
15 milions d'habitants

104 ciutats al voltant de les quals s'han format unes taques urbanes que compleixen les condicions fixades per detectar un determinat nivell d'intensitat metropolitana. Són zones urbanes constituïdes per municipis contigus que configuren àrees amb una població superior als 250.000 habitants i amb una densitat superior als 1.500 hab/km² i que tenen, com a mínim, un nucli central format per una ciutat amb més de 100.000 hab. que li dóna nom. De les 104 aglomeracions metropolitanes europees, que integren 3.211 municipis urbans, 35 superen el milió d'habitants, 27 estan entre el mig i el milió d'habitants i 42 aglomeracions estan per sota del mig milió d'habitants.

Amb la intenció de no passar per alt cap realitat urbana important, s'ha de senyalar que la metodologia emprada no identifica com a aglomeracions metropolitanes un grup de ciutats que tenen poblacions superiors als 250.000 habitants. Aquestes ciutats, tot i constituir uns nuclis urbans destacables tenen unes densitats de població baixes i no assoleixen el criteri que s'ha establert per a la densitat (més de 1.500 hab/km²). A continuació es detallen les 24 ciutats europees que es troben en aquesta situació.

Ciutats europees amb població >250.000 hab.

Ciudades europeas con población >250.000 hab.

European cities with population >250.000 inhab.

Pais	Ciutat	Població	Densitat
Pais	Ciudad	Población	Densidad
DK	Århus	293.510	626
DE	Bielefeld	328.012	1.272
SK	Bratislava	425.459	1.137
ES	Córdoba	321.164	256
IE	Cork	447.829	60
UK	Doncaster	286.866	494
DE	Dresden	487.421	1.485
UK	East Riding of Yorkshire	314.113	130
UK	Fife	349.429	264
DE	Göteborg	481.410	1.068
SI	Ljubljana	266.941	971
ES	Málaga	558.287	1.415
HU	Miskolci	279.231	278
DE	Münster	270.038	892
ES	Murcia	409.810	463
UK	North Lanarkshire	321.067	678
CZ	Ostrava	310.078	1.448
UK	Sheffield	513.234	1.397
UK	South Lanarkshire	302.216	171
PL	Szczecin	411.119	1.367
IT	Venezia	271.663	594
IT	Verona	258.115	1.249
LT	Vilniaus	554.281	1.382
ES	Zaragoza	647.373	609
Country	City	Population	Density

En el darrer apartat s'inclou el llistat de totes les ciutats europees que tenen una població superior als 100.000 habitants i que, per tant, són susceptibles de ser considerades ciutats centrals i formar al seu voltant una aglomeració metropolitana. Per a cada una d'elles, s'especificuen les dades demogràfiques bàsiques i les seves característiques urbanes en relació als criteris establerts en l'estudi.

Resultats de les edicions 2000 i 2006

Un dels objectius plantejats en l'actualització d'aquest estudi és analitzar l'evolució de la realitat urbana europea en el període 2000-2006 comparant els resultats de les dues edicions. L'anàlisi d'aquesta evolució només es pot realitzar, com és evident, entre els països i les aglomeracions que són comuns a ambdós informes.

En general, la majoria de països europeus s'han mantingut estables des del punt de vista demogràfic, destacant, però, Àustria i Bèlgica amb un augment del 3%, els Països Baixos, Irlanda i Luxemburg amb increments del 6, 8 i 7%, respectivament. Espanya ha tingut el creixement més important amb l'arribada de 4,4 milions de persones que representa un augment de l'11%.

Pel que fa als municipis urbans cal destacar l'increment de la població que hi resideix xifrat en 6,5 milions de persones, és a dir, un augment del 2,7% respecte a les dades de l'any 2000. Les fonts consultades confirmen aquesta tendència i assenyalen que el component de creixement determinant són els moviments migratoris que s'estan experimentant en la majoria de països europeus.

Per conèixer si el creixement de la població ha estat homogeni en el conjunt de les ciutats estudiades, s'han analitzat els municipis urbans en funció de la seva grandària demogràfica i s'ha posat de manifest que el grup de ciutats de menys de 50.000 habitants és el que caracteritza majoritàriament la configuració urbana europea. És precisament en aquestes ciutats (8.423) on viu la majoria de la població, més de 90 milions de persones, i on s'han produït els increments més importants en nombres absoluts. En xifres relatives el creixement més significatiu (un 3,9%) s'ha donat en el grup de ciutats mitjanes-petites (495), les que tenen una població entre 50.000 i 100.000 persones.

En línies generals, aquests augments de població en els nuclis urbans mitjans i petits vindrien a ratificar la tendència de creixements més intensos en les perifèries de les grans ciutats que no pas en els seus centres. Aquestes dades corroboren les dinàmiques de desconcentració de la població cap als entorns metropolitanos i accentuen els fenòmens de dispersió urbana en contraposició de la ciutat compacta, arquetipus de la ciutat europea.

Pel que fa a les aglomeracions metropolitanes s'ha pogut establir una relació comparativa amb 81 AM quedant-ne

Evolució dels municipis urbans segons grandària

Evolución de los municipios urbanos según tamaño

Evolution of urban municipalities according to size

Grandària dels municipis	Nombre de municipis	Població		Creixement	
		2000	2006	absolut	relatiu
Tamaño de los municipios	Número de municipios	Población		Crecimiento	
		2000	2006	absoluto	relativo
>500.000 hab.	38	43.790.141	44.527.386	737.245	1,7
100.000-500.000 hab.	411	74.476.223	75.679.935	1.203.712	1,6
50.000-100.000 hab.	495	33.634.523	34.959.573	1.325.050	3,9
<50.000 hab.	8423	88.713.702	91.929.847	3.216.145	3,6
Total	9367	240.614.589	247.096.741	6.482.152	2,7
Size of municipalities	Number of municipalities	Population		Increase	
		2000	2006	absolute	relative

7 excloses respecte de l'edició de l'any 2000 per diferents motius metodològics⁵. Si s'observen les seves variacions demogràfiques es detecta que la meitat de les AM s'han engrandit i han guanyat població de manera rellevant, mentre que un 25% s'han mantingut estables, sense canvis significatius, i l'altre 25% restant han experimentat pèrdues de població tant en xifres absolutes com relatives. El saldo demogràfic mostra una xifra positiva de 2,3 milions d'habitants, el que representa prop d'un 2% d'increment respecte de l'edició anterior. Les aglomeracions que guanyen població ho fan, majoritàriament, estenent-se pel territori i incorporant nous municipis urbans de l'entorn més que no pas mitjançant l'augment demogràfic dels seus nuclis urbans centrals.

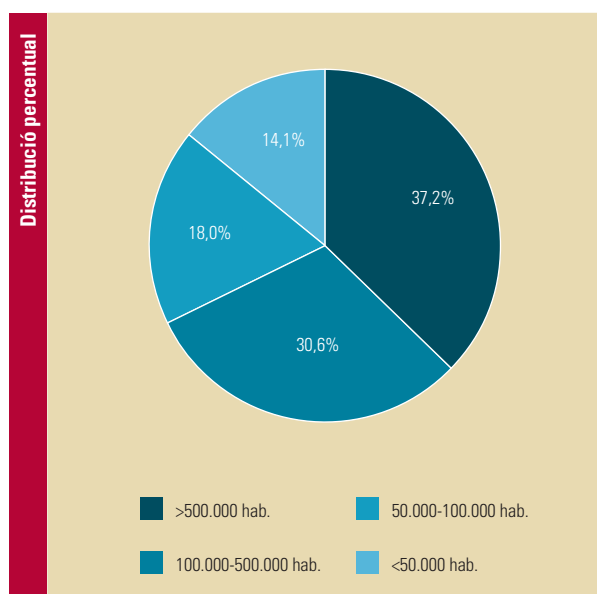
Existeixen 10 AM que creixen més de 100.000 habitants i en aquest grup sobresurten les metròpolis de Madrid, Barcelona i València amb uns creixements, en números absoluts de 800.000, 500.000 i 226.000 habitants, respectivament, fet que reflecteix, sens dubte, el dinamisme demogràfic espanyol dels últims anys.

Les aglomeracions que perden població d'una forma rellevant són Liverpool-Manchester (-400.000 hab.), Roma (-330.000 hab.), Colònia (-200.000 hab.) i Sunderland (-140.000 hab.). Aquestes pèrdues no poden ser exclusivament atribuïdes a factors demogràfics, com per exemple, les baixades de densitat d'alguns municipis urbans sinó que també cal tenir present altres aspectes com la desaparició de contigüitats municipals degudes a qüestions tècniques del procediment de delimitació.

Població segons grandària dels municipis urbans

Población según tamaño de los municipios urbanos

Population according to the size of urban municipalities

Si es focalitza l'anàlisi en les ciutats centrals de totes les aglomeracions s'observa que el saldo demogràfic del conjunt és positiu per 350.000 habitants. D'entre les que creixen criden l'atenció les ciutats espanyoles: Madrid amb 274.000 hab. seguida per Barcelona amb 88.000 habitants i València i Palma de Mallorca amb 57.000 hab. i entre les que perden destaquen les italianes (Roma amb -160.000 hab. i Torí i Gènova amb -46.000 hab.)

Així, doncs, estudiant les aglomeracions comparables, s'observa que la més populosa continua sent Londres amb més de 12 milions de persones que ha tingut un lleuger increment demogràfic respecte a l'edició anterior. A continuació se situa París amb un augment de 175.000 habitants, circumstància que l'ha fet passar al

⁵ Les ciutats excloses són: Nancy perquè ha perdut població i no arriba als 100.000 habitants; Dresden perquè la seva densitat ha baixat de 1.500 h./km², i cap de les dues assoleix els límits establerts per ser considerades "ciutat central" d'una AM; i les ciutats de Saint-Etienne, Halle, Kingston upon Hull, Plymouth i Stoke-on-Trent perquè no aconsegueixen formar una aglomeració de més de 250.000 habitants al seu voltant pel fet que els municipis que les componien han sofert davallades demogràfiques

Comparació de resultats 2000 i 2006

Comparación de resultados 2000 y 2006

Comparison of results between 2000 and 2006

País Nom		Edició 2000			Edició 2006		
		Aglomeració Població	Ciutat central Població	Ciutat central Densitat	Aglomeració Població	Ciutat central Població	Ciutat central Densitat
País	Nombre	Edició 2000			Edició 2006		
		Aglomeración Población	Ciudad central Población	Ciudad central Densidad	Agglomeration Población	Central city Población	Central city Densidad
UK	London	12.653.500	7.122.100	4.513	12.730.234	7.172.069	4.545
FR	Paris	9.970.315	2.125.246	20.164	10.145.314	2.093.943	19.867
DE	Köln	10.336.511	964.311	2.380	10.130.822	969.709	2.393
NL	Amsterdam - Rotterdam	6.219.212	718.119	4.477	6.487.918	739.104	3.810
UK	Liverpool - Manchester	6.843.700	463.700	4.111	6.444.953	439.473	3.896
IT	Milano	6.114.556	1.302.808	7.143	6.244.760	1.271.898	6.973
ES	Madrid	4.747.548	2.881.506	4.757	5.541.480	3.155.359	5.209
ES	Barcelona	4.103.470	1.505.581	15.332	4.613.839	1.593.075	16.223
IT	Napoli	4.573.499	1.035.835	8.831	4.586.245	1.000.449	8.529
DE	Berlin	3.995.074	3.425.759	3.846	3.909.764	3.387.828	3.799
UK	Birmingham	3.753.500	1.014.400	3.821	3.682.515	977.087	3.680
IT	Roma	3.330.298	2.703.423	1.804	3.000.281	2.542.003	1.696
BE	Bruxelles-Antwerpen	2.830.590	133.845	4.106	2.768.766	142.853	4.382
PT	Lisboa	2.276.890	535.740	6.393	2.464.394	564.657	6.659
DE	Hamburg	2.213.649	1.704.731	2.257	2.303.652	1.734.830	2.297
FR	Lille	2.246.619	184.657	6.114	2.238.626	218.511	7.235
DE	Frankfurt am Main	2.151.809	643.469	2.590	2.230.436	646.889	2.605
AT	Wien	1.898.091	1.609.631	3.879	1.978.908	1.651.365	3.983
DE	München	1.804.920	1.205.923	3.883	1.948.546	1.249.176	4.023
ES	Valencia	1.496.098	739.412	5.493	1.722.285	796.549	5.918
DE	Stuttgart	1.573.303	585.274	2.823	1.668.044	590.657	2.848
IT	Torino	1.679.883	914.818	7.026	1.632.324	867.857	6.666
DK	København	1.349.755	487.969	5.526	1.407.406	501.664	5.681
UK	Sunderland	1.507.000	293.000	2.128	1.366.026	280.807	2.039
FR	Lyon	1.320.801	445.452	9.300	1.347.167	449.979	9.394
PT	Porto-Vila Nova de Gaia	1.123.480	268.800	1.574	1.332.870	288.749	1.712
SE	Stockholm	1.271.257	718.462	3.836	1.313.459	765.044	4.075
FR	Marseille	1.197.623	798.430	3.318	1.180.717	784.545	3.261
ES	Sevilla	1.006.547	701.927	4.968	1.092.733	704.154	4.983
UK	Nottingham	1.059.200	287.000	3.847	1.027.720	266.988	3.579
ES	Bilbao	910.543	358.467	8.680	992.474	353.173	8.551
IT	Palermo	934.647	688.369	4.332	929.825	679.730	4.278
IE	Dublin	890.581	481.854	4.097	926.408	495.781	4.315
DE	Nürnberg	903.544	489.758	2.627	914.573	495.302	2.657
DE	Manheim	875.478	310.475	2.141	875.901	307.499	2.121
FR	Nice	880.132	342.738	4.767	865.833	338.377	4.706
UK	Southampton	817.100	215.000	4.317	821.556	217.445	4.366
IT	Firenze	788.962	379.687	3.708	790.305	367.259	3.587
IT	Genova	827.553	647.896	2.660	779.381	601.338	2.469
FI	Helsinki	730.371	532.053	2.884	772.315	559.716	3.034
DE	Hannover	727.590	520.670	2.551	725.978	515.841	2.529
Coun.	Name	Edition 2000			Edition 2006		
		Agglomeration Population	Central city Population	Central city Density	Agglomeration Population	Central city Population	Central city Density

Pais Nom	Edició 2000			Edició 2006		
	Aglomeració Població	Ciutat central Població	Ciutat central Densitat	Aglomeració Població	Ciutat central Població	Ciutat central Densitat
Pais Nombre	Edición 2000			Edición 2006		
	Agglomeration Población	Central city Población	Central city Densidad	Agglomeration Población	Central city Población	Central city Densidad
FR Toulouse	668.888	390.350	3.300	710.942	414.801	3.506
IT Catania	702.132	342.275	1.892	668.983	307.774	1.701
DE/NL Aachen	645.702	245.969	1.530	654.967	257.821	1.603
FR Bordeaux	638.519	215.363	4.360	646.738	224.242	4.539
DE Bremen	624.926	546.968	1.675	622.026	545.932	1.672
UK Glasgow	611.660	611.660	3.495	577.869	577.869	3.293
ES Palmas de GC, Las	525.437	352.641	3.509	574.902	378.628	3.767
DE Leipzig	541.100	446.491	2.541	530.519	498.491	1.675
FR/DE Strasbourg	507.070	264.115	3.373	508.738	259.947	3.320
FR Nantes	491.662	270.251	4.145	493.253	271.094	4.158
IT Bologna	490.679	383.761	2.728	483.940	373.539	2.655
IT Bari	480.986	333.550	2.870	466.529	314.166	2.704
UK Edinburgh	450.000	450.000	1.716	448.624	448.624	1.710
FR Rouen	441.718	106.592	4.981	439.688	104.955	4.904
FR Grenoble	436.937	153.317	8.471	437.053	152.775	8.441
NL Eindhoven	304.424	197.374	2.266	432.070	207.870	2.354
BE Liège	434.640	189.510	2.731	430.614	185.574	2.674
FR Toulon	420.603	160.639	3.753	416.470	163.216	3.813
ES Palma de Mallorca	319.181	319.181	1.530	404.010	375.773	1.801
UK Bristol	400.700	400.700	3.656	380.615	380.615	3.473
ES Granada	343.027	241.471	2.738	379.034	236.982	2.687
ES/FR Donostia-San Sebastián	355.117	178.229	2.898	367.153	182.930	2.974
ES Vigo	327.300	283.110	2.595	352.390	293.725	2.692
UK Belfast	435.000	297.000	2.700	346.602	268.978	2.339
UK Bournemouth	346.200	161.500	3.496	346.597	163.444	3.538
FR Montpellier	330.247	225.392	3.961	346.355	234.816	4.127
ES Valladolid	319.946	319.946	1.620	341.697	321.001	1.625
ES Coruña, A	293.933	243.134	6.466	333.856	243.349	6.472
IT Padova	327.617	211.985	2.282	331.387	208.938	2.249
FR Metz	322.170	123.776	2.954	325.432	116.469	2.780
DE Augsburg	318.443	256.625	1.749	324.543	260.407	1.774
UK Cardiff	318.300	318.300	2.274	305.353	305.353	2.181
DE Kiel	312.958	240.516	2.050	296.697	233.329	1.971
DE Karlsruhe	288.943	276.571	1.594	296.421	284.163	1.638
BE Charleroi	289.981	204.899	2.007	285.111	201.373	1.972
SE Malmö	262.676	248.007	1.615	284.437	269.142	1.730
AT Graz	261.947	239.990	1.882	273.107	244.537	1.916
FR Rennes	262.468	206.229	4.092	256.088	199.226	3.953
IT Pescara	250.929	117.411	3.494	254.061	122.083	3.633
AT Linz	251.891	190.136	1.981	252.908	188.407	1.963
Coun. Name	Edition 2000			Edition 2006		
	Agglomeration Population	Central city Population	Central city Density	Agglomeration Population	Central city Population	Central city Density

davant de l'aglomeració de Colònia que ha experimentat pèrdues de població. Liverpool-Manchester baixa un lloc per pèrdua d'habitants i cedeix el quart lloc a Amsterdam-Rotterdam que ha guanyat 269.000 hab. Milà i Madrid mantenen posicions i ambdues incrementen les seves poblacions tant en nombre d'habitants com en nombre de municipis. Tot seguit, figura Barcelona que ocupa el vuitè lloc, en avançar una posició en el rànquing per davant de Nàpols: les dues ciutats han guanyat població però mentre Barcelona ha guanyat 510.000 habitants, Nàpols només ha crescut en 12.700 hab.

Per conèixer amb més detall les dinàmiques que s'han donat a les àrees metropolitanes europees en els darrers sis anys és interessant analitzar la relació que existeix entre la ciutat central i el seu entorn immediat per veure els canvis que han sofert.

La tendència general és un predomini de la pèrdua de pes demogràfic dels nuclis centrals respecte dels seus entorns: les perifèries del 60% de les aglomeracions comparables guanyen població respecte de les ciutats centrals. Aquest fenomen posa de manifest la desconcentració metropolitana característica de l'evolució de moltes ciutats europees amb una alta mobilitat residencial des dels centres urbans, més densos i compactes, cap a les perifèries amb teixits residencials més dispersos i alhora amb una oferta immobiliària més favorable. Aquesta situació és visible a les metròpolis de París, Milà i Nàpols on les ciutats centrals perden població i densitat cap a les seves àrees d'influència. Existeixen d'altres aglomeracions on tant les ciutats centrals com els seus entorns guanyen població, però, proporcionalment, els increments són més intensos en les seves corones metropolitanes. Aquesta dinàmica és perceptible a les metròpolis de Lió, Lisboa i Barcelona.

En altres ciutats, en canvi, es detecta un cert procés de concentració urbana en els nuclis centrals que incrementen el seu pes respecte dels seus entorns. És el que succeeix a Brussel·les, Lilla i Leipzig. També es pot identificar com a concentració l'evolució d'Estocolm, Aachen o Burdeos on, tot i que el conjunt de l'aglomeració augmenta, són els nuclis centrals els que ho fan en major mesura.

Els fenòmens de creixement urbà a les ciutats europees acostumen a seguir uns cicles de desenvolupament demogràfic de llarga durada. Tot i que l'actualització d'aquest estudi s'ha realitzat en un lapse de temps relativament curt (6 anys), l'anàlisi dels resultats obtinguts apunta cap a l'existència d'unes dinàmiques urbanes expansives a les aglomeracions de la Unió Europea i que es podran anar aprofundint amb successives edicions.

Comparació amb altres estudis

La dificultat de conèixer la complexitat de la realitat urbana fa recomanable un cert nivell de validació externa dels

resultats obtinguts en aquest estudi per contrastar i, si és possible, consolidar la metodologia aplicada.

Entre totes les fonts de referència consultades que aporten informació sobre les dinàmiques urbanes, s'han seleccionat tres treballs: el projecte Urban Audit de la Unió Europea, la base de dades Geopolis que facilita l'Institut d'Estadística de França i l'estudi World Urbanization Prospect (WUP) de les Nacions Unides. Aquestes tres fonts analitzen el fenomen urbà amb criteris diferents. Per una banda, l'Urban Audit utilitza criteris funcionals per definir zones urbanes al voltant de les ciutats principals; Geopolis utilitza criteris físics d'ocupació urbana del territori com és la contigüitat morfològica; i, finalment l'estudi WUP de les Nacions Unides combina els dos enfocaments metodològics en tenir en compte tant la contigüitat com les relacions funcionals.

Com es podrà apreciar a continuació, en general, les delimitacions obtingudes a l'estudi AME són una mica més grans que les basades en criteris físics i una mica més petites que les que utilitzen criteris funcionals.

Urban Audit – Eurostat

És un projecte conjunt de la Direcció General per a Política Regional (DG Regio) i l'Eurostat per facilitar la comparació entre les àrees urbanes de la UE. L'Urban Audit conté informació sobre 258 ciutats europees i la seva qualitat de vida en relació a l'economia, el treball, el transport, l'educació, etc. A més d'aportar dades sobre la ciutat central, també pren en consideració les Larger Urban Zone (LUZ) o Grans Zones Urbanes definides com les "regions urbanes funcionals" (zones de treball o zones de commuting) al voltant de la ciutat central. Per assegurar la disponibilitat de dades, tan l'Urban Audit com l'AME treballen amb els límits administratius existents a l'àrea urbana estudiada.

En general, els resultats de l'Urban Audit són una mica més alts en els casos de Berlín, Hamburg, Katowice, Munic, Varsòvia o Torí, molt similars en els de Madrid, Barcelona, Lisboa o Budapest i inferiors pel que fa a Milà, Nàpols o Lilla. En els casos de les grans aglomeracions de Colònia, Liverpool-Manchester i Brussel·les-Anvers, els resultats són força similars si es comparen amb la suma de les diverses ciutats que constitueixen les aglomeracions de l'AME.

Geopolis 2005

És una base de dades facilitada per l'Institut d'Estadística de França amb informació sobre les ciutats del món i que basa la definició dels àmbits metropolitanos en criteris físics. Considera que la unitat urbana està constituïda per un municipi o conjunt de municipis que configuren un àrea construïda amb més de 2.000 habitants en la qual les zones edificades no estan separades per més de 200 metres. Si la unitat

Comparació entre AME, Urban Audit, Gèopolis i NNUU

Comparación entre AME, Urban Audit, Gèopolis y NNUU

Comparison between EMA, Urban Audit, Gèopolis and NNUU

AME	Població	Urban Audit	Població	Gèopolis	Població	NNUU	Població
AME	Población	Urban Audit	Población	Gèopolis	Población	NNUU	Población
London	12.730.234	London	11.624.807	London	9.331.887	London	8.505.000
Paris	10.145.314	Paris	10.952.011	Paris	9.928.247	Paris	9.820.000
Köln	10.130.822	Köln	1.854.892	Essen	10.069.181	Köln	965.000
		Ruhrgebiet	5.443.569				
		Düsseldorf	1.520.928				
		Bonn	879.240				
		Mönchengladbach	263.014				
		Wueppertal	366.434				
Amsterdam- Rotterdam	6.487.918	Amsterdam	1.320.137	Amsterdam	1.193.120	Amsterdam	1.147.000
		Rotterdam	1.345.339	Rotterdam	3.339.558	Rotterdam	1.101.000
		Utrecht	1.117.997				
		s' Gravenhage	955.243				
Liverpool-Manchester	6.444.953	Liverpool	1.362.004			Liverpool	810.000
		Manchester	2.512.300	Manchester	3.850.861	Manchester	2.228.000
		Leeds - Bradford	2.360.655	Leeds	1.640.588	West Yorkshire	1.519.000
Milano	6.244.760	Milano	3.904.882	Milano	3.797.584	Milano	2.953.000
Madrid	5.541.480	Madrid	5.372.433	Madrid	4.857.679	Madrid	5.608.000
Barcelona	4.613.839	Barcelona	4.804.606	Barcelona	4.062.005	Barcelona	4.795.000
Napoli	4.586.245	Napoli	3.059.196	Napoli	2.949.308	Napoli	2.245.000
Berlin	3.909.764	Berlin	4.935.524	Berlin	3.761.098	Berlin	3.389.000
Birmingham	3.682.515	Birmingham	2.335.652	Birmingham	2.370.675	Birmingham	2.280.000
		Leicester	756.139				
Athinai	3.578.478	Athinai	3.894.573	Athinai	3.368.243	Athinai	3.230.000
Roma	3.000.281	Roma	3.700.424	Roma	2.866.940	Roma	3.348.000
Bruxelles-Antwerpen	2.768.766	Bruxelles	1.750.328	Bruxelles	4.477.171	Bruxelles	1.012.000
		Antwerpen	902.632				
Lisboa	2.464.394	Lisboa	2.363.470	Lisboa	2.397.902	Lisboa	2.761.000
		Setubal	113.934				
Hamburg	2.303.652	Hamburg	3.079.032	Hamburg	2.289.585	Hamburg	1.740.000
Katowice	2.293.439	Katowice	2.746.460	Katowice	2.248.051		
Budapest	2.262.238	Budapest	2.453.315			Budapest	2.231.182
Lille	2.238.626	Lille	1.143.125	Lille	1.713.754	Lille	1.029.000
				Douai	1.197.042		
Frankfurt am Main	2.230.436	Frankfurt am Main	2.494.485	Frankfurt am Main	1.488.943		
Wien	1.978.908	Wien	2.121.704	Wien	1.891.623	Wien	2.260.000
München	1.948.546	München	2.446.014	München	1.655.534	München	1.263.000
Warsawa	1.925.011	Warszawa	2.631.902	Warsawa	2.134.502	Warsawa	1.680.000
València	1.722.265	València	2.227.170	València	1.360.861	València	797.000
Stuttgart	1.668.044			Stuttgart	1.238.274		
Torino	1.632.324	Torino	2.165.619	Torino	1.321.163	Torino	1.660.000
København	1.407.406	København	1.806.667	København	1.426.101	København	1.088.000
Sunderland	1.366.026	Newcastle	795.000	Newcastle	1.133.780		
Lyon	1.347.167	Lyon	1.648.216	Lyon	1.448.822	Lyon	1.403.000
Porto-Vilanova de Gaia	1.332.870	Porto	1.089.118	Porto	1.300.043	Porto	1.309.000
Stockholm	1.313.459	Stockholm	1.823.210	Stockholm	1.417.454	Stockholm	1.708.000
Praha	1.239.368	Praha	1.941.803	Praha	1.141.174	Praha	1.171.000
Marseille	1.180.717			Marseille	1.373.232	Marseille	1.382.000
Sevilla	1.092.733	Sevilla	1.747.441	Sevilla	1.067.243		
Nottingham	1.027.720						
EMA	Population	Urban Audit	Population	Gèopolis	Population	UN	Population

urbana s'estén per diversos municipis, el conjunt forma una aglomeració urbana. Aquest estudi s'ha elaborat des de la Universitat d'Avinyó seguint i actualitzant la metodologia que va ser exposada a *NUREC. Atlas of Agglomerations in the EU* (1994).

En termes generals les dades de població de les aglomeracions que ofereix Gèopolis són inferiors a les obtingudes per l'AME i només en set casos les superen. Les diferències més accentuades es donen en les aglomeracions més grans com serien els casos de Londres, Amsterdam-Rotterdam, Liverpool-Manchester, Milà o Nàpols. Aquestes diferències poden ser atribuïdes al fet que els criteris de contigüitat de les àrees urbanes construïdes són molt restrictius, ja que 200 m és una distància relativament curta dins d'un teixit urbà consolidat.

Nacions Unides. World Urbanization Prospects: the 2005 revision

Per elaborar les projeccions demogràfiques a les àrees urbanes i rurals en tots els països del món, aquest estudi identifica les aglomeracions urbanes que tenen una població igual o superior a 750.000 habitants i totes les ciutats capitals d'estat. Defineix aglomeració urbana com la població de fet que viu al voltant d'un territori contigu amb densitats urbanes altes, sense tenir en compte les divisions administratives. Considera que una àrea metropolitana és el territori contigu amb alts nivells de densitat residencial urbana i les àrees del seu voltant amb densitats inferiors que estan sota la influència directa d'una ciutat central a través dels transports públics, la xarxa de carreteres, les infraestructures de serveis, els desplaçaments domicili-treball, etc.

Aquesta definició coincideix amb la utilitzada en el present estudi perquè considera la densitat urbana com el factor definitori del fenomen metropolità. En alguns casos les xifres de població que aporta l'estudi WUP són molt similars als resultats obtinguts amb la metodologia AME, com per exemple a París, Madrid, Barcelona, Atenes, Roma, Lisboa, Varsòvia, Torí, Lió, Porto o Praga. En altres casos, en canvi, les xifres divergeixen considerablement i l'AME detecta, en general, uns conjunts urbans més grans que els definits pel WUP, com succeeix en els casos de Colònia, Liverpool-Manchester, Brussel·les o Lilla.

Fonts d'informació

Bibliografia

Argullol, E. *Organización y funciones de las metropolis. Estudio comparado*. Asociación Mundial de Grandes Metropolis (METROPOLIS). 2005.

Belil, M. i Espinós, M. *Aproximació a la governabilitat de les àrees metropolitanas europees*. Elements de debat territorial, nº 14. Diputació de Barcelona. 2001.

Jouve, B. i Lefèvre, C. *Metrópolis ingobernables. Las ciudades europeas entre la globalización y la descentralización*. MAP. 2004.

Organización de áreas metropolitanas e instrumentos de intervención. MMAMB 2005.

Competitive Cities in the Global Economy. OECD Territorial Reviews. OECD. 2005

Serra, J., Otero, M. i Ruiz, E. *Grans Aglomeracions Metropolitanas Europees*. Papers, nº 37. IERMB. 2002.

Bases de dades alfanumèriques

- **Alemanya**: Bevolkerung 2005. Statistisches Bundesamt Deutschland. www.destatis.de
- **Àustria**: Bevolkerung 2006. Statistik Austria. www.statistik.at
- **Bèlgica**: Population par commune 2005. Statistics Belgium. www.statbel.fgov.be
- **Dinamarca**: Population 2004. Danmarks Statistik. www.dst.dk
- **Eslovàquia**: Population statistics 2005. Statistical Office of the Slovak Republic. www.statistics.sk
- **Eslovènia**: Population statistics 2005. Statistical Office of the Republic of Slovenia. www.stat.si
- **Espanya**: Padrón municipal 2005. Instituto Nacional Estadística. www.ine.es
- **Estònia**: Population statistics 2005. Statistics Estonia. www.stat.ee
- **Finlàndia**: Population Statistics 2002. Statistics Finland. www.stat.fi
- **França**: Enquête annuelle de recensement 2004. Institut National de la Statistique et des Études Économiques. www.insee.fr
- **Grècia**: Population Census 2001. National Statistical Service. www.statistics.gr
- **Hongria**: Microcensus 2005. Hungarian Central Statistical Office. www.portal.ksh.hu
- **Irlanda**: Population census 2002. Central Statistics Office Ireland. www.cso.ie
- **Itàlia**: Statistica di Popolazione 2004. Istituto Nazionale Statistica. www.istat.it
- **Letònia**: Population statistics 2006. Latvijas Statistika. www.csb.lv
- **Lituània**: Population census 2001. Statistikos Departamentas. www.stat.gov.lt
- **Luxemburg**: Statistiques de population 2003. Service Central de la Statistique et des Etudes Economiques. www.statec.public.lu
- **Malta**: Population census 2003. National Statistics Office. www.nso.gov.mt
- **Països Baixos**: Population statistics 2003. Centraal Bureau voor Statistiek. www.cbs.nl
- **Polònia**: Population statistics 2004. Central Statistical Office. www.stat.gov.pl

- **Portugal:** Censos 2001. Instituto Nacional de Estadística. www.ine.pt
- **Regne Unit:** Population Census 2001. National Statistics Online. www.statistics.gov.uk
- **República Txeca:** Population 2006. Czech Statistical Office. www.czso.cz
- **Suècia:** Population statistics 2004. Statistics Sweden. www.scb.se
- **Xipre:** Population census 2001. Statistical Service. www.mof.gov.cy

Estudis de referència

Urban Audit 2004. DG Regional Policy. European Commission. 2004.

Atlas of agglomerations in the European Union. NUREC (Network on Urban Research in the European Union). Duisburg, 1994.

World Urbanization Prospects. The 2005 revision. Department of Economic and Social Affairs. United Nations, 2005.

GEOPOLIS. Insee. France, 2005.

Estudio sobre Regiones metropolitanas. www.metropolis.org

Bases cartogràfiques

EuroBoundaryMap v.1.1. 2003-2004, EuroGeographics.

ArcEurope Base Map. ESRI, AND-USA. 2000.

GISCO DBM, Eurostat, 1997.

Nasa World Wind. National Aeronautics and Space Administration. 2008.

Críteris lingüístics

Als mapes, gràfics i taules els noms de les ciutats s'han mantingut en la forma original (amb la pertinent adaptació a l'alfabet llatí si calia). Les fitxes de les principals ciutats estan encapçalades també per aquesta forma original i s'hi adjunta la versió catalana, si n'hi ha. Aquesta versió catalana és la que es fa servir a la part explicativa.

Glossari

Glosario

Glossary

País	Abrev. país	Nre. municipis	Unitat administrativa	Any dades
País	Abrev. país	Núm. municipios	Unidad administrativa	Año datos
Alemanya	DE	12.374	Gemeinde	2005
Àustria	AT	2.357	Gemeinde	2006
Bèlgica	BE	589	Commune	2005
Dinamarca	DK	270	Kommune	2004
Eslovàquia	SK	2.926	Obce	2005
Eslovènia	SI	192	Obcina	2005
Espanya	ES	8.104	Municipi	2005
Estònia	EE	241	Linn/Vald	2005
Finlàndia	FI	446	Kunta	2002
França	FR	36.523	Commune	2004
Grècia	EL	1.034	Demoi	2001
Hongria	HU	3.145	Település	2005
Irlanda	IE	29	County	2002
Itàlia	IT	8.100	Comune	2004
Letònia	LV	529	Pagasti/Novads	2006
Lituània	LT	60	Rajono savivaldybė	2001
Luxemburg	LU	118	Commune	2003
Malta	MT	68	Kunsilli Locali	2003
Països Baixos	NL	489	Gemeente	2003
Polònia	PL	2.477	Gmina	2004
Portugal	PT	278	Concelho	2001
Regne Unit	UK	402	District/Unitary Authority	2001
República Txeca	CZ	6.248	Obec	2004
Suècia	SE	290	Kommuner	2006
Xipre	CY	612	Chorío	2001
Country	Country abbrev.	Num. municipalities	Administrative unit	Data year

Papers

50

Dades de les grans metròpolis europees

Datos de las grandes
metrópolis europeas

Data of large European
metropolises

AMSTERDAM-ROTTERDAM

Països Baixos

Aspectes generals

Aquesta aglomeració és molt extensa: té dos nuclis densos (Amsterdam i Rotterdam), 12 ciutats entre 500.000 i 100.000 habitants, i un centenar de municipis de dimensions diverses. Això representa el 40% de la població holandesa i un quart dels municipis, i es coneix amb el nom de Randstad. No existeix una estructura institucional que inclogui tots els municipis de l'aglomeració.

Ajuntament d'Amsterdam

L'ajuntament està governat per un executiu format per un *burgmeester* o alcalde nomenat pel poder central i un consell de *wethouders* o tinents d'alcalde elegits pel Consell municipal. El Consell està format per 45 membres escollits cada 4 anys i és l'òrgan de representació política de la ciutadania. La ciutat està dividida en 14 districtes, que compten amb un Consell de districte i que s'ocupen dels serveis de proximitat i dels afers locals.

Ajuntament de Rotterdam

El consell municipal és l'òrgan de representació política de la ciutadania i està format per 45 membres escollits cada 4 anys. El consell escull els tinents d'alcalde (*aldermen*) que juntament amb l'alcalde (*bourgmestre*), nomenat pel poder central, formen el poder executiu. La ciutat està dividida en 11 districtes, que compten amb un consell de districte i que s'ocupen dels serveis de proximitat i dels afers locals.

Àmbit metropolità

No existeix cap estructura política que coordini les polítiques de l'aglomeració metropolitana. Des del govern central s'han impulsat diverses temptatives per gestionar de manera integrada les àrees metropolitanes d'Amsterdam i Rotterdam que han fracassat (la creació d'ens

administratius com els consells suburbans i les ciutat-província). El Ministeri d'Habitatge, Planificació Territorial i Medi Ambient sí que ha tingut un rol molt actiu en la planificació territorial del Randstad, amb l'aprovació de diversos plans i directrius de desenvolupament. Les províncies (ens supramunicipals) són responsables també de l'elaboració de plans regionals. Tanmateix, no tenen autonomia política ni legislativa; les seves competències es limiten a exercir la potestat reglamentària, referida sobretot a matèries d'ordenació del territori, medi ambient, infraestructures i desenvolupament regional.

Malgrat la manca d'institució metropolitana, aquesta regió funciona com un conjunt integrat gràcies a les infraestructures i les comunicacions (sobretot, la xarxa d'autopistes). La cooperació existeix sense esdevenir institucionalitzada, especialment en la promoció econòmica. Per exemple, entre 2002 i 2007 va funcionar la xarxa *Regio Randstad*, una associació per tal de promoure la competitivitat de la regió.

Altres organismes i empreses públiques

GVB (Transports d'Amsterdam): ens públic que coordina el transport públic d'Amsterdam i les ciutats del seu voltant. Inclou servei d'autobús, tramvia, metro i ferri.
Rotterdam Development Corporation (OBR): agència pública local que treballa per tal de promoure el desenvolupament econòmic, la captació d'inversions i el turisme a la ciutat de Rotterdam.

Websites d'interès

Ajuntament d'Amsterdam: www.amsterdam.nl

Ajuntament de Rotterdam: www.rotterdam.nl

GVB (Transports d'Amsterdam): www.gvb.nl

Rotterdam Development Corporation: www.rotterdam.com

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km ²)	Densitat (hab/km ²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km ²)	Densidad (hab/km ²)	Entidades administrativas
Amsterdam	739.104	4,5	194,0	3.810	Municipi
Rotterdam	598.923	3,6	267,9	2.236	Municipi
Agglomeració	6.487.918	39,6	4.300,4	1.509	122 municipis
Països Baixos	16.357.000	100	41.500,0	394,1	12 províncies 443 municipis
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km ²)	Density (inhab/km ²)	Administrative entities

Amsterdam-Rotterdam

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit (1)	2003	4.738.716	---	---
AME	2005	6.487.918	4.300,4	1.509
NNUU (2)	2005	2.248.000	---	---
GEOPOLIS (3)	2005	4.532.678	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

(1) Considera quatre aglomeracions: Amsterdam (1.320.137), Rotterdam (1.345.339), Utrecht (1.117.997) i s'Gravenhage (955.243)

(2) Considera dues aglomeracions: Amsterdam (1.147.000) i Rotterdam (1.101.000)

(3) Considera dues aglomeracions: Amsterdam (1.193.129) i Rotterdam (3.339.558)

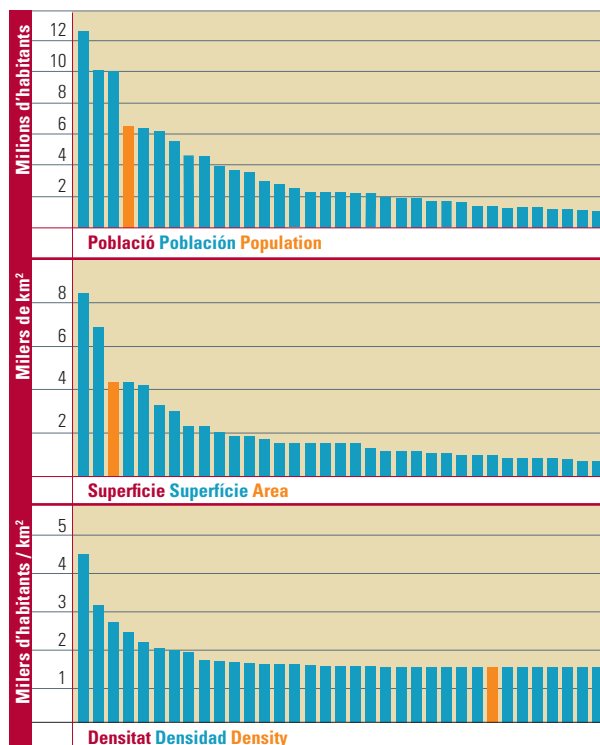
Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	-
2.000.000-5.000.000	0	0	-
1.000.000-2.000.000	0	0	-
500.000-1.000.000	2	1.338.027	20,6
200.000-500.000	2	739.303	11,4
100.000-200.000	8	1.070.989	16,5
50.000-100.000	15	1.124.214	17,3
20.000-50.000	51	1.606.105	24,8
<20.000	44	609.280	9,4
Total	122	6.487.918	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

Posición entre las principales AM
Position among the main MA

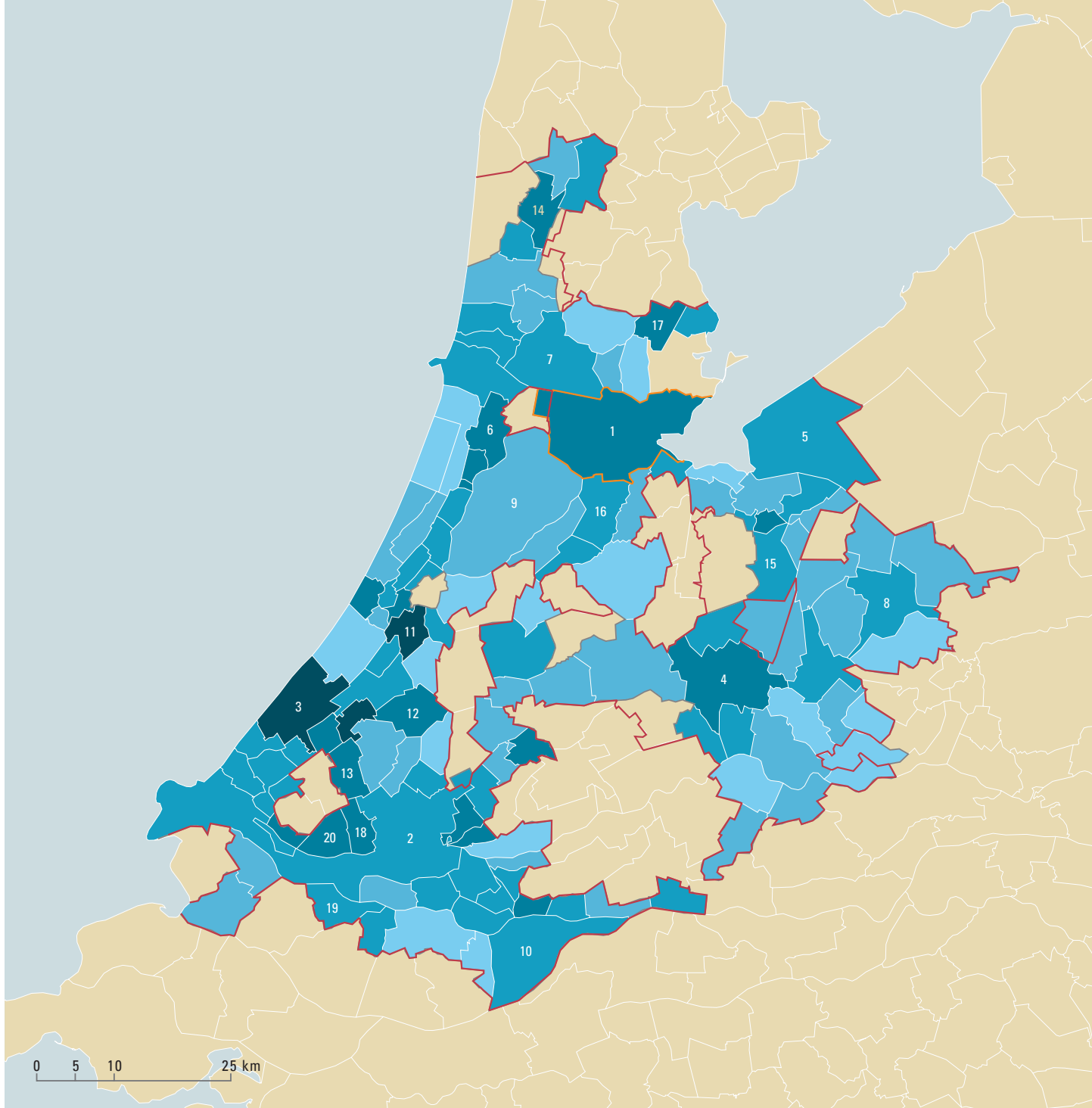

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Amsterdam	739.104	194,0	3.810
2	Rotterdam	598.923	267,9	2.236
3	's-Gravenhage	469.059	85,0	5.518
4	Utrecht	270.244	99,5	2.716
5	Almere	170.704	148,6	1.149
6	Haarlem	147.343	32,1	4.590
7	Zaanstad	139.774	83,3	1.678
8	Amersfoort	132.851	63,6	2.089
9	Haarlemmermeer	127.750	185,1	690
10	Dordrecht	119.649	99,1	1.207
11	Leiden	118.702	23,2	5.116
12	Zoetermeer	114.216	36,9	3.095
13	Delft	95.817	26,5	3.616
14	Alkmaar	94.121	31,1	3.026
15	Hilversum	83.454	46,1	1.810
16	Amstelveen	78.866	43,9	1.796
17	Purmerend	75.831	24,5	3.095
18	Schiedam	75.619	19,9	3.800
19	Spijkensisse	75.170	30,2	2.489
20	Vlaardingen	74.058	26,5	2.795
Numb. map	City	Population	Area	Density

ATHINAI

ATENES

Grècia

Aspectes generals

L'aglomeració de la capital grega compta amb un nucli central, Atenes, tres municipis majors de 100.000 habitants i una seixantena de municipis amb dimensions molt variades. La reforma *Capodistrias* de 1997-98, que va suposar la fusió de municipis i la reestructuració de les regions i províncies (o prefectures), va excloure l'aglomeració metropolitana d'Atenes. Aquesta continua pendent d'una reforma que simplifiqui la coordinació de les polítiques metropolitanes.

Ajuntament d'Atenes

L'alcalde és la màxima autoritat i presideix el consell municipal, òrgan de representació política de la ciutadania, format per 41 regidors/res electes cada 4 anys. La ciutat està dividida en 7 districtes que compten amb un consell de districte format per 15 membres escollits directament, amb funcions consultives.

Àmbit metropolità

No hi ha un ens de coordinació per a l'aglomeració metropolitana, sinó una gran fragmentació institucional objecte de debat polític des de fa anys, sense que s'hagi adoptat una decisió que simplifiqui l'entramat institucional. Tradicionalment, l'estat ha gestionat els afers de la capital. En els darrers anys, s'ha realitzat un procés de descentralització amb la creació de regions administratives amb certs poders (*periphoreia*) i amb la dotació a les províncies (*nomoi*) de càrrecs elegits per la ciutadania.

A la pràctica, totes les administracions (central, regional, provincial i local) intervenen en les polítiques metropolitanes, sense que hi hagi una veritable coordinació.

L'estat intervé en la coordinació del transport públic i les infraestructures; la regió en la planificació regional, emergències, serveis socials, estudis d'impacte medi ambiental i gestió forestal, coordinació de l'aplicació de les polítiques estatals; la província (en aquest cas, la província Atenes-Pireu) en la supervisió dels municipis i el desenvolupament econòmic, social i cultural; els municipis en la gestió dels serveis típicament locals (infraestructures tècniques i materials, serveis socials, educació i cultura, urbanisme, protecció del medi ambient, trànsit, economia local).

Altres organismes i empreses públiques

Electric Railway Company (ISAP): empresa estatal creada per a la gestió del metro lleuger (Metro línia 1), que uneix la capital amb els municipis del voltant.

Attiko Metro S.A.: empresa estatal responsable de la gestió del metro soterrat (Metro línies 2 i 3).

Agència grega per al desenvolupament i govern local, SA (EETAA): ofereix assistència tècnica i legal als governs locals. Està formada per l'Estat, el Fons de préstecs, les Unions central i local de municipis grecs (KEDKE i TEDK), la Cambra tècnica de Grècia, la Confederació de Cooperatives agrícoles de Grècia (PASEGES) i altres entitats del tercer sector.

Websites d'interès

Ajuntament d'Atenes: www.cityofathens.gr

Electric Railway Company : www.isap.gr

Attiko Metro S.A.: www.ametro.gr

Agència grega per al desenvolupament i govern local,SA: www.eetaa.gr

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km²)	Densitat (hab/km²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km²)	Densidad (hab/km²)	Entidades administrativas
Athinai	789.166	7,0	39,0	20.235	Municipi
Aglomeració	3.578.478	31,8	796,0	4.496	72 municipis
Attika	3.756.607	33,4	3.808	986,5	1 regió 4 províncies 120 municipis
Grècia	11.244.204	100	131.990	85,2	13 regions 51 províncies 1.033 municipis
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km²)	Density (inhab/km²)	Administrative entities

Athinai

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit	2003	3.894.573	---	---
AME	2005	3.578.478	796,0	4.496
NNUU	2005	3.230.000	---	---
GEOPOLIS	2005	3.368.243	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

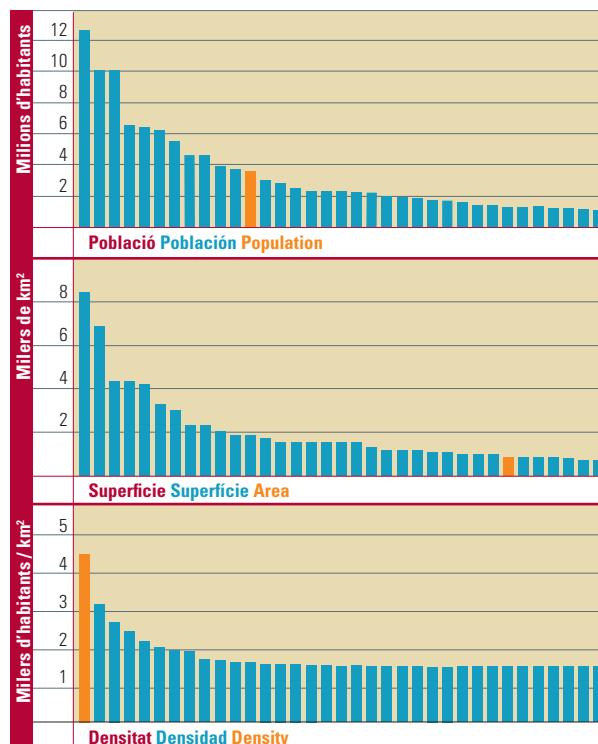
Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	-
2.000.000-5.000.000	0	0	-
1.000.000-2.000.000	0	0	-
500.000-1.000.000	1	789.166	22,1
200.000-500.000	0	0	0,0
100.000-200.000	3	443.826	12,4
50.000-100.000	19	1.400.750	39,1
20.000-50.000	21	650.484	18,2
<20.000	28	294.252	8,2
Total	72	3.578.478	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Athinai	789.166	39,0	20.235
2	Pireas	181.933	11,0	16.539
3	Peristeri	146.743	10,0	14.674
4	Kallithea	115.150	5,0	23.030
5	Nikea	95.798	7,0	13.685
6	Ilio (Nea Liossia)	85.572	9,0	9.508
7	Glyfada	83.665	25,0	3.347
8	Zografos	81.435	9,0	9.048
9	Ilioupoli	81.024	13,0	6.233
10	Keratsini	78.474	8,0	9.809
11	Aegaleo	77.917	6,0	12.986
12	Acharnes	77.679	104,0	747
13	Nea Smyrni	76.508	4,0	19.127
14	Chalandri	75.327	11,0	6.848
15	Amaroussio	71.551	13,0	5.504
16	Korydallos	70.710	4,0	17.678
17	Nea Ionia	69.508	4,0	17.377
18	Aghios Dimitrios	68.719	5,0	13.744
19	Paleo Faliro	67.160	5,0	13.432
20	Vyron	64.661	9,0	7.185
Num. map	City	Population	Area	Density

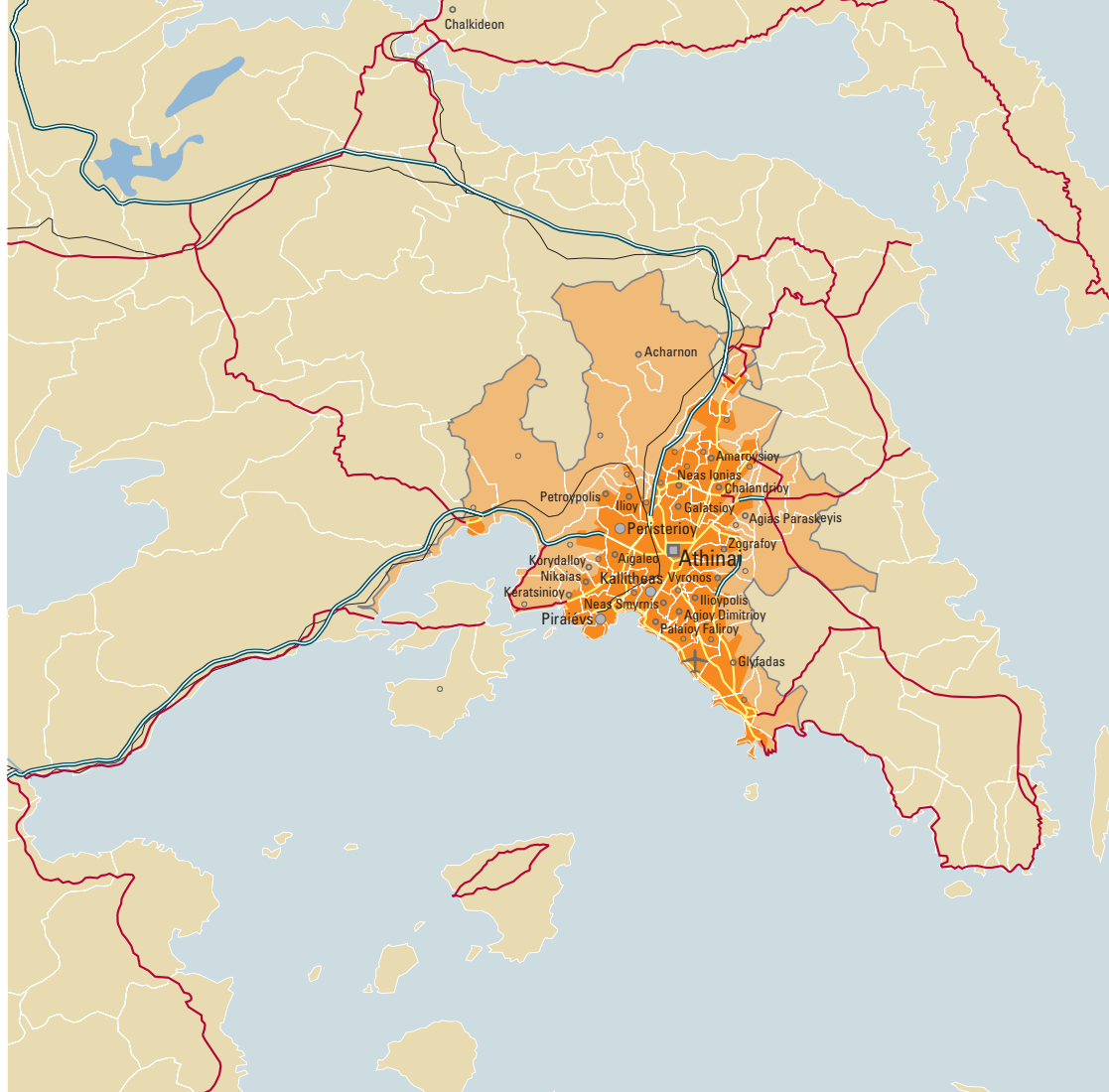
- Municipis
- Aglomeració
- Ciutat

Vies de comunicació

- Autopistes
- Carreteres
- Vials bàsics
- Ferrocarril

Poblacions

- > 1.000.000 hab.
- 500.000 - 1.000.000 hab.
- 250.000 - 500.000 hab.
- 100.000 - 250.000 hab.
- 50.000 - 100.000 hab.
- 20.000 - 50.000 hab.

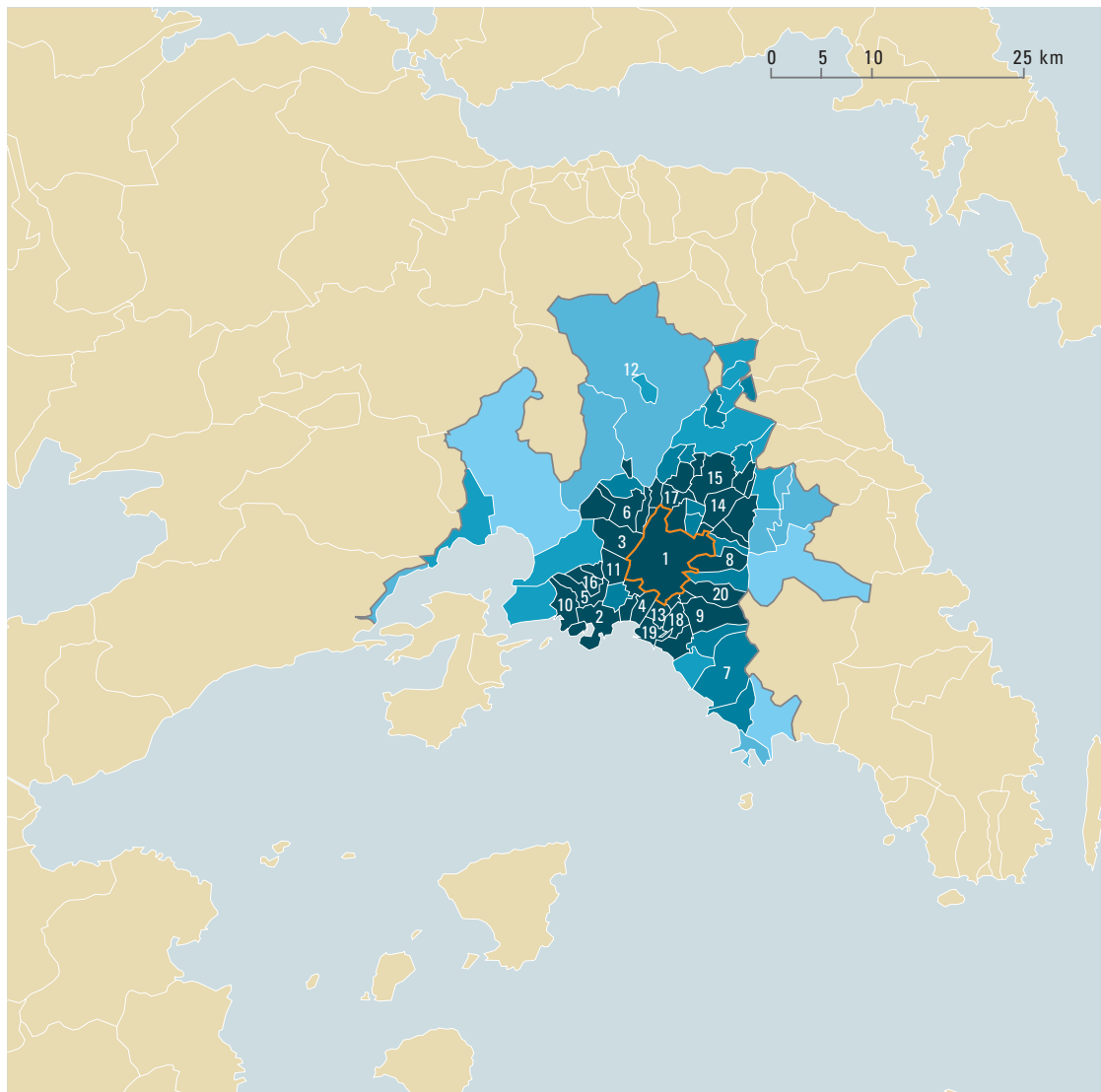

0 5 10 25 km

- Aglomeració 2006
- Aglomeració 2000
- Ciutat Central
- Número ciutat taula

Densitat de població

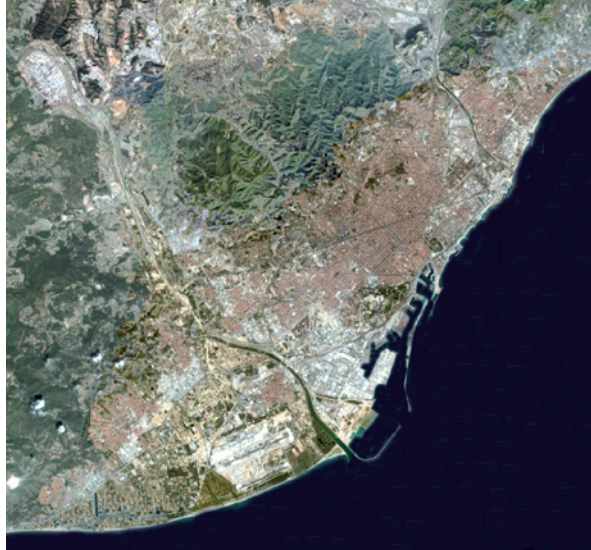
- 5.000
- 2.500
- 1.000
- 500
- 250

BARCELONA

Espanya

Aspectes generals

L'àrea metropolitana de Barcelona, on es concentra més de la meitat de la població catalana, s'estén en la franja central del litoral català. A nivell institucional en aquest territori operen diversos organismes: ajuntaments, entitats metropolitanes, comarques, agències i consorcis així com els òrgans del govern regional i de l'estat.

Ajuntament de Barcelona

La Carta Municipal de Barcelona atribueix competències àmplies a l'ajuntament. L'alcalde és la màxima autoritat i presideix el consell municipal, òrgan de representació política de la ciutadania de Barcelona, format per 41 regidors/res electes cada 4 anys. El municipi s'estructura en 10 districtes que tenen competències en serveis de proximitat. Cada un d'ells té un consell de districte format proporcionalment als resultats electorals obtinguts pels partits en el districte.

Àmbit metropolità

La primera corona metropolitana disposa de dues entitats sectorials metropolitanes creades per les lleis d'ordenació territorial de 1987. D'una banda, l'Entitat Metropolitana del Transport, integrada per 18 municipis i amb competències en l'ordenació, gestió i planificació dels sistemes de transport públic; la prestació del servei de metro; l'ordenació i control del taxi; i la programació del trànsit i de la xarxa viària. De l'altra, l'Entitat Metropolitana del Medi Ambient, integrada per 33 municipis i responsable de la construcció i manteniment d'infraestructures hidràuliques; el subministrament d'aigua i el sanejament d'aigües residuals; i el tractament de

residus urbans i industrials. A més, 31 municipis van decidir de manera voluntària crear la Mancomunitat de Municipis amb l'objectiu d'aportar una òptica metropolitana comuna i actuar en l'àmbit de la planificació i millora d'infraestructures metropolitanes, de l'espai públic, de l'habitatge i el sòl. Al gener de 2009 es va constituir el Consorci Àrea Metropolitana de Barcelona que integra les tres entitats metropolitanes ja esmentades i 36 municipis.

Catalunya

La Generalitat de Catalunya és la institució històrica del govern català i té àmplies competències en ordenació del territori, urbanisme, habitatge, obres públiques, transports, sanitat, educació, etc. L'organisme legislatiu i de representació política és el Parlament de Catalunya format per 135 diputats/des.

Altres organismes i empreses públiques

Autoritat del Transport Metropolità: consorci format per administracions públiques titulars de serveis de transport públic a la regió metropolitana de Barcelona (165 municipis). El seu objectiu és la cooperació, coordinació i planificació en matèria de serveis, finançament i infraestructures de transport.

Websites d'interès

Ajuntament de Barcelona: www.bcn.cat

Àrea Metropolitana: www.amb.cat

Autoritat del Transport Metropolità: www.atm.cat

Generalitat de Catalunya: www.gencat.cat

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km ²)	Densitat (hab/km ²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km ²)	Densidad (hab/km ²)	Entidades administrativas
Barcelona	1.593.075	3,56	98	16.223	Municipi
Aglomeració	4.613.839	10,31	1.722	2.679	102 municipis
Catalunya	7.134.697	15,95	32.113	222	4 províncies 41 comarques 946 municipis
Espanya	44.708.964	100	505.990	88	17 CCAA 52 províncies 8.110 municipis
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km ²)	Density (inhab/km ²)	Administrative entities

Barcelona

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit	2003	4.804.606	---	---
AME	2005	4.613.839	1.722,0	2.679
NNUU	2005	4.795.000	---	---
GEOPOLIS	2005	4.062.005	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

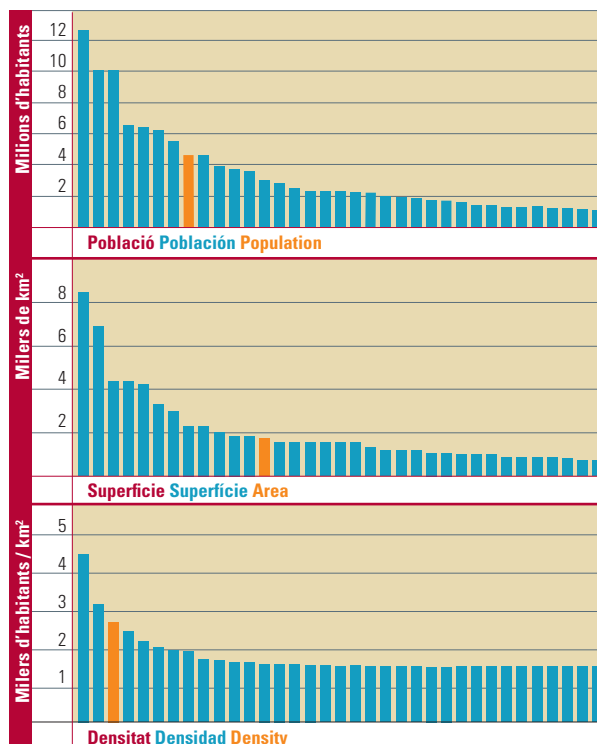
Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	0	0	0,0
1.000.000-2.000.000	1	1.593.075	34,5
500.000-1.000.000	0	0	0,0
200.000-500.000	2	471.437	10,2
100.000-200.000	4	626.745	13,6
50.000-100.000	11	712.434	15,4
20.000-50.000	22	630.112	13,7
<20.000	62	580.036	12,6
Total	102	4.613.839	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Barcelona	1.593.075	98,2	16.223
2	Hospitalet de Llobregat, l'	252.884	13,6	18.594
3	Badalona	218.553	21,0	10.407
4	Sabadell	196.971	37,6	5.239
5	Terrassa	194.947	70,2	2.777
6	Santa Coloma de Gramenet	118.129	7,1	16.638
7	Mataró	116.698	22,3	5.233
8	Cornellà de Llobregat	84.131	6,8	12.372
9	Sant Boi de Llobregat	81.181	22,1	3.673
10	Sant Cugat del Vallès	70.514	48,3	1.460
11	Rubí	68.102	32,2	2.115
12	Prat de Llobregat, el	63.190	31,5	2.006
13	Vilanova i la Geltrú	61.427	33,9	1.812
14	Viladecans	61.043	20,1	3.037
15	Granollers	57.796	15,0	3.853
16	Cerdanyola del Vallès	57.114	30,8	1.854
17	Castelldefels	56.718	12,8	4.431
18	Mollet del Vallès	51.218	10,8	4.742
19	Esplugues de Llobregat	46.550	4,5	10.344
20	Gavà	44.210	30,9	1.431
Numb. map	City	Population	Area	Density

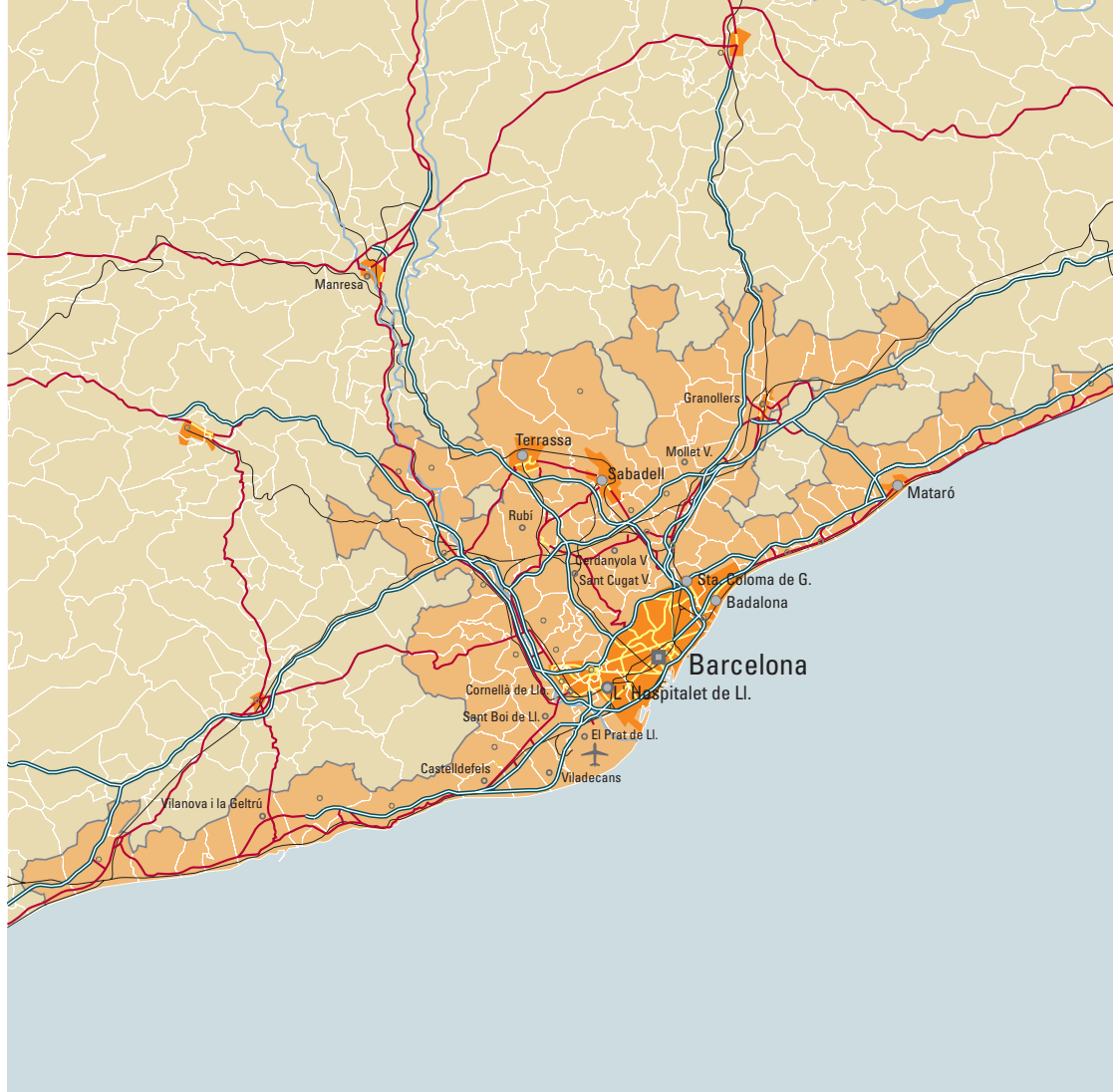
- Municipis
- Aglomeració
- Ciutat

Vies de comunicació

- Autopistes
- Carreteres
- Vials bàsics
- Ferrocarril

Poblacions

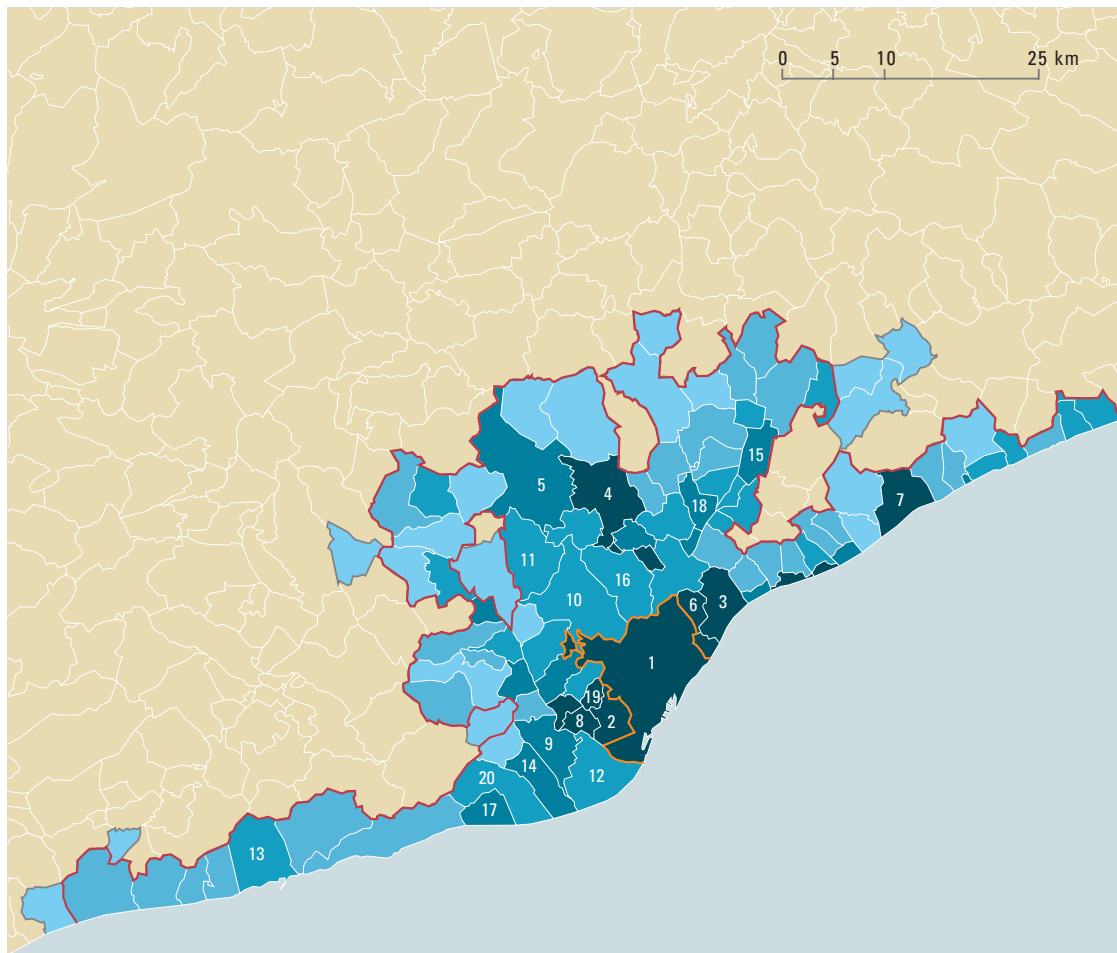
- > 1.000.000 hab.
- 500.000 - 1.000.000 hab.
- 250.000 - 500.000 hab.
- 100.000 - 250.000 hab.
- 50.000 - 100.000 hab.
- 20.000 - 50.000 hab.

- Aglomeració 2006
- Aglomeració 2000
- Ciutat Central
- Número ciutat taula

Densitat de població

- 5.000
- 2.500
- 1.000
- 500
- 250

BERLIN

BERLÍN

Alemanya

Aspectes generals

Berlín es caracteritza per ser una ciutat-estat (com Hamburg i Bremen): es dona doncs una fusió de les institucions locals i del *Land*. A més a més, Berlín és la capital federal alemanya i es regeix per una llei especial aprovada el 1995. L'aglomeració metropolitana es troba dins el *Land* de Brandenburg (del qual Berlín no forma part) i es caracteritza per un fort domini de la ciutat central. No existeix una autoritat metropolitana de coordinació, però sí una cooperació entre els dos *Länder* pel que fa a la planificació territorial.

Govern i parlament de Berlín

L'alcalde governador (*Regierender Bürgermeister*) és el cap de govern. Dirigeix i presideix el govern del *Land* (*Senate*), que té iniciativa legislativa i potestat reglamentària. Alcalde i govern són designats pel parlament (*Abgeordneten-haus*), òrgan legislatiu, de control del govern, i encarregat també d'aprovar el pressupost. Els/les 141 diputats/des són escollits per mandats de 4 anys. La ciutat-estat està descentralitzada en 12 districtes (*bezirke*), que desenvolupen l'activitat administrativa sota la tutela del govern. Cada districte té una assemblea, l'òrgan d'autogovern del districte, que supervisa l'administració i n'aprova el pressupost. L'assemblea, formada per 45 membres escollits simultàniament al parlament, elegix també les autoritats administratives del districte: l'oficina i l'alcalde.

Àmbit metropolitana

No hi ha una autoritat metropolitana que integri els 25 municipis de l'aglomeració berlinesa. La prestació de serveis es realitza bàsicament a partir de la capital, que concentra la majoria de la població. És el cas del transport públic, coordinat per l'empresa de transports de Berlín.

Pel que fa la planificació territorial, existeix des de 1996 un departament de desenvolupament territorial conjunt de Berlín i Brandenburg. Constituït pel departament de desenvolupament urbà de Berlín i pel ministeri de planificació regional de Brandenburg, és un òrgan de coordinació del territori que comprèn la ciutat-estat de Berlín i una part del *Land* de Brandenburg. Les seves tasques són les de coordinar els plans de transport, el desenvolupament territorial, els espais verds i el turisme.

Altres organismes i empreses públiques

Berliner Verkehrsbetriebe, BVG (Empresa de Transports de Berlín): organisme públic creat el 1996, agrupa les principals empreses responsables dels transports públics.

Berlin Tourismus Marketing GmbH: l'objectiu principal de l'empresa és la promoció del turisme i la publicitat nacional i internacional de la regió.

Unternehmensverbände Berlin-Brandenburg, UVB (Confederació d'empreses i negocis de Berlín i Brandenburg): formada per 65 membres, aquesta associació vol promoure el desenvolupament econòmic i social de la regió de Berlín-Brandenburg.

Websites d'interès

Ciutat-estat de Berlín: www.berlin.de

Parlament de Berlín: www.parlament-berlin.de

Gemeinsame Landesplanungsabteilung:

www.gl.berlin-brandenburg.de

Empresa de Transport de Berlín: www.bvg.de

Berlin Tourismus Marketing GmbH:

www.berlin-tourist-information.de

Confederació d'empreses i negocis de Berlín i Brandenburg (UVB): www.uvb-online.de

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km ²)	Densitat (hab/km ²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km ²)	Densidad (hab/km ²)	Entidades administrativas
Berlín	3.387.828	4,1	891,8	3.799	Ciutat-estat
Agglomeració	3.909.764	4,7	1.792,4	2.181	25 municipis
Alemanya	82.532.000	100	357.030	231,2	1 Estat federal 16 Estats federats 13.912 municipis
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km ²)	Density (inhab/km ²)	Administrative entities

Berlin

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit	2003	4.935.524	---	---
AME	2005	3.909.764	1.792,4	2.181
NNUU	2005	3.389.000	---	---
GEOPOLIS	2005	3.761.098	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	1	3.387.828	86,7
1.000.000-2.000.000	0	0	0,0
500.000-1.000.000	0	0	0,0
200.000-500.000	0	0	0,0
100.000-200.000	1	145.707	3,7
50.000-100.000	0	0	0,0
20.000-50.000	6	185.988	4,8
<20.000	17	190.241	4,9
Total	25	3.909.764	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Berlin, Stadt	3.387.828	891,8	3.799
2	Potsdam, Stadt	145.707	187,3	778
3	Oranienburg, Stadt	41.055	162,4	253
4	Falkensee, Stadt	37.493	43,3	866
5	Königs Wusterhausen, Stadt	32.785	95,8	342
6	Strausberg, Stadt	26.593	67,9	392
7	Hennigsdorf, Stadt	26.142	31,3	835
8	Hohen Neuendorf, Stadt	21.920	48,1	456
9	Teltow, Stadt	19.541	21,5	909
10	Kleinmachnow	17.988	11,9	1.512
11	Neuenhagen bei Berlin	16.147	19,6	824
12	Stahnsdorf	12.977	49,1	264
13	Petershagen/Eggersdorf	12.846	17,5	734
14	Fredersdorf-Vogelsdorf	12.223	16,4	745
15	Scöneiche bei Berlin	11.871	16,6	715
16	Erkner, Stadt	11.829	16,6	713
17	Velten, Stadt	11.475	23,4	490
18	Zeuthen	10.094	12,7	795
19	Wildau	9.432	9,1	1.036
20	Glienicke/Nordbahn	9.140	4,6	1.987
Numb. map	City	Population	Area	Density

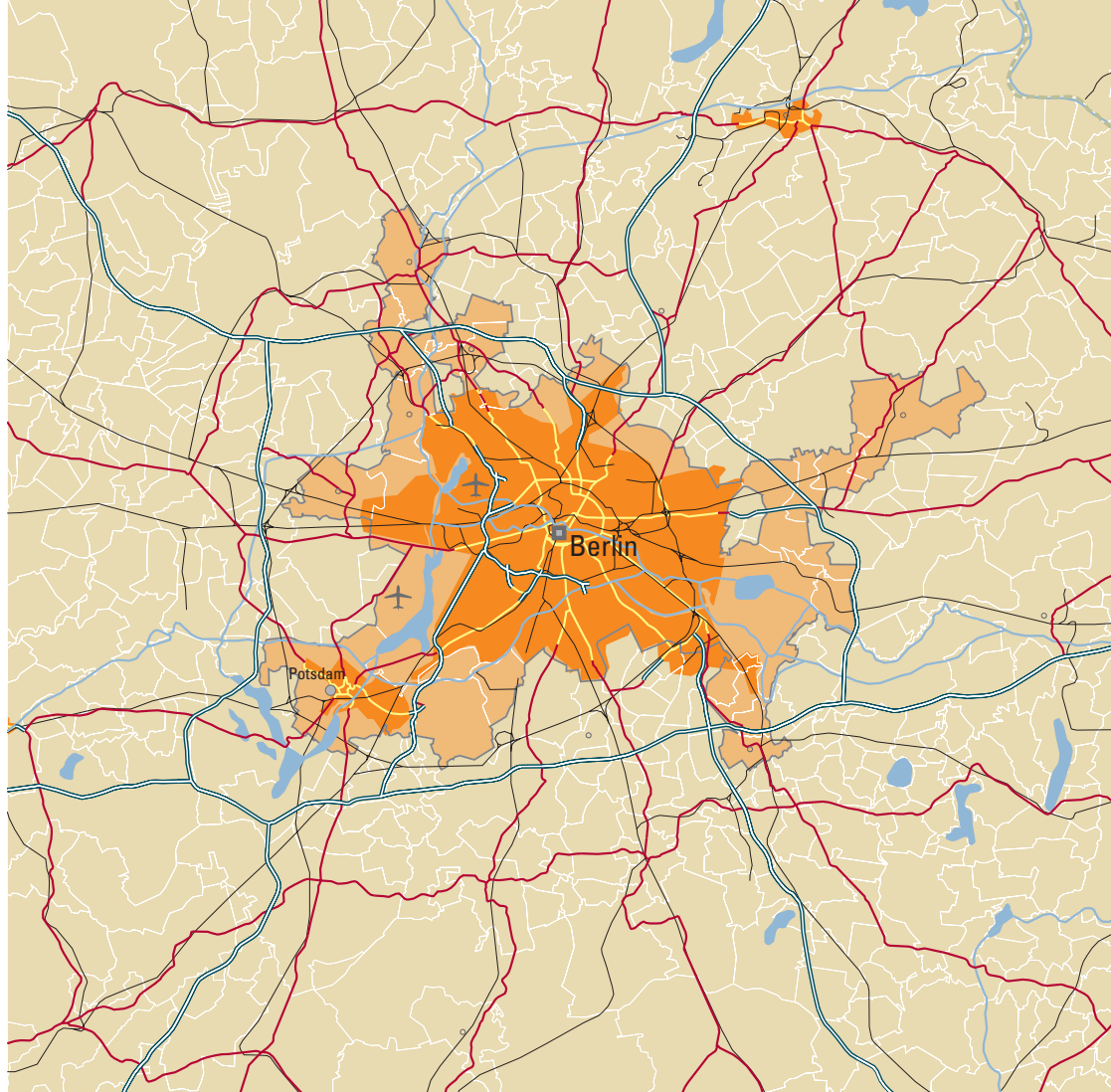
- Municipis
- Aglomeració
- Ciutat

Vies de comunicació

- Autopistes
- Carreteres
- Vials bàsics
- Ferrocarril

Poblacions

- > 1.000.000 hab.
- 500.000 - 1.000.000 hab.
- 250.000 - 500.000 hab.
- 100.000 - 250.000 hab.
- 50.000 - 100.000 hab.
- 20.000 - 50.000 hab.

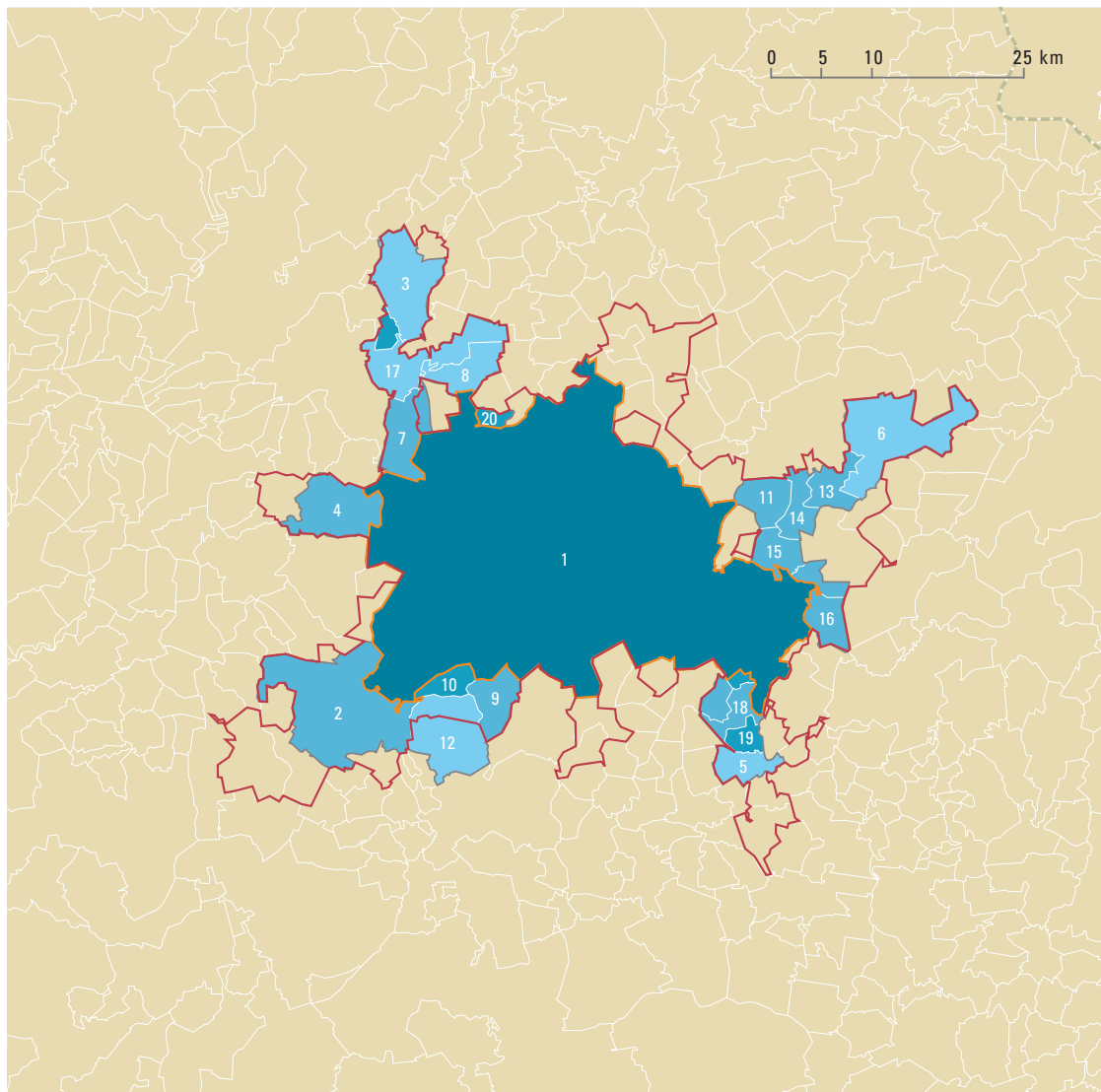

0 5 10 25 km

- Aglomeració 2006
- Aglomeració 2000
- Ciutat Central
- Número ciutat taula

Densitat de població

- 5.000
- 2.500
- 1.000
- 500
- 250

BIRMINGHAM

Regne Unit

Aspectes generals

El nucli central de l'aglomeració està format per Birmingham i 7 ciutats de més de 200.000 habitants. Entre 1974 i 1986 va existir el *West Midlands Metropolitan County*, una estructura de dos nivells, però actualment la cooperació es realitza mitjançant les agències que depenien d'aquesta estructura i que cobreixen una part de l'aglomeració metropolitana.

Ajuntament de Birmingham

El consell municipal (*Council*) està presidit per l'alcalde i té 120 membres, un terç dels quals és escollit cada 4 anys. La ciutat està dividida en 40 districtes (*wards*), que compten amb un consell per tractar els assumptes locals. La ciutat també té 10 comitès sectorials (*Constituency Committees*) per desenvolupar les polítiques d'habitatge, d'esport, de cultura, de seguretat i de transport.

Àmbit metropolità

El *West Midlands Metropolitan County* està constituït per 7 municipis i 2,5 milions d'habitants. Malgrat la seva abolició, aquests municipis continuen tenint uns serveis en comú, com el transport, la policia i la prevenció d'incendis. La resta de ciutats que no formen part d'aquest antic *county* s'inclouen en la regió de West Midlands. Aquesta és la demarcació territorial del govern (*Government Office*) que comprèn més de 5 milions d'habitants i un territori més ampli que el metropolità. Té funcions administratives per desenvolupar programes en educació, desenvolupament econòmic, medi ambient, cultura, sanitat i transports.

Altres organismes i empreses públiques

West Midlands Passenger Transport Executive: conegut com a Centro, és l'ens públic responsable de promoure i coordinar els serveis de transport públic (autobús, tren i metro). Té una Junta de govern formada pels/per les representants dels set ajuntaments del *county*.

West Midlands Police: ens públic responsable de garantir la seguretat de la ciutadania.

West Midlands Fire Service: ens públic responsable de la protecció, prevenció i intervenció en incendis i emergències.

Websites d'interès

Ciutat de Birmingham: www.birmingham.gov.uk

West Midlands Passenger Transport Executive:

www.centro.org.uk

West Midlands Police: www.west-midlands.police.uk

West Midlands Fire Service: www.wmfs.net

Government Office for the West Midlands:

www.gos.gov.uk

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km ²)	Densitat (hab/km ²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km ²)	Densidad (hab/km ²)	Entidades administrativas
Birmingham	977.087	1,6	265,5	3.680	1 municipi 40 districtes
Agglomeració	3.682.515	6,1	2.332,9	1.579	17 municipis
Regne Unit	60.587.000	100	244.820	247,5	4 regions 441 governs locals
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km ²)	Density (inhab/km ²)	Administrative entities

Birmingham

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit (1)	2003	3.091.791	---	---
AME	2005	3.682.515	2.332,9	1.579
NNUU	2005	2.280.000	---	---
GEOPOLIS	2005	2.370.675	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

(1) Considera dues aglomeracions: Birmingham (2.335.652) i Leicester (756.139)

Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	0	0	0,0
1.000.000-2.000.000	0	0	0,0
500.000-1.000.000	1	977.087	26,5
200.000-500.000	6	1.658.909	45,0
100.000-200.000	4	544.721	14,8
50.000-100.000	6	501.798	13,6
20.000-50.000	0	0	0,0
<20.000	0	0	0,0
Total	17	3.682.515	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

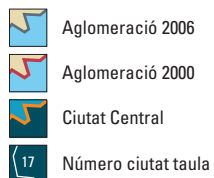
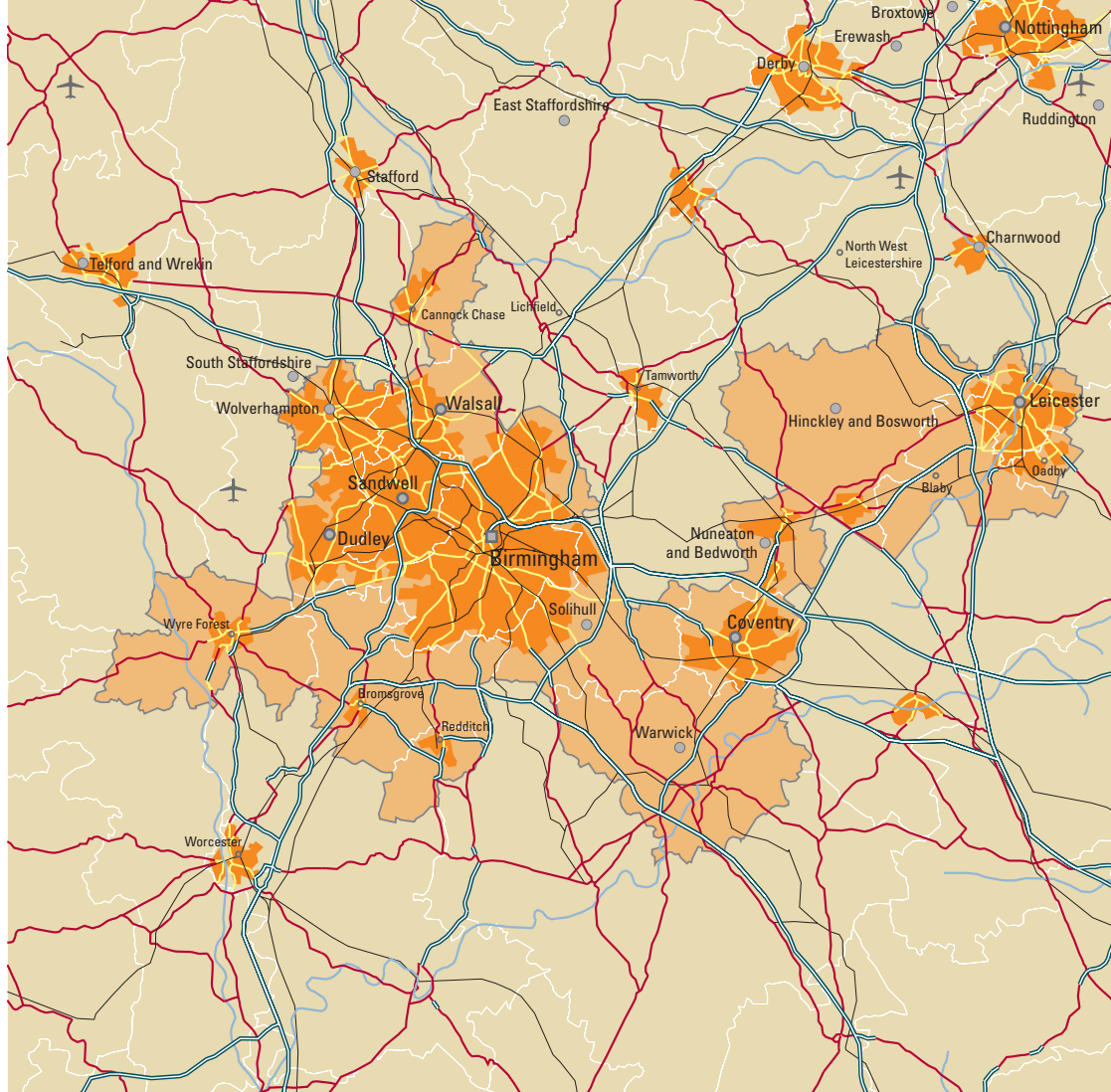
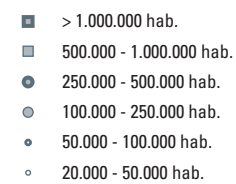
Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Birmingham	977.087	265,5	3.680
2	Dudley	305.155	98,0	3.114
3	Coventry	300.848	96,5	3.118
4	Sandwell	282.904	85,6	3.305
5	Leicester	279.921	73,3	3.819
6	Walsall	253.499	105,8	2.396
7	Wolverhampton	236.582	68,8	3.439
8	Solihull	199.517	178,6	1.117
9	Warwick	125.931	282,3	446
10	Nuneaton and Bedworth	119.132	79,0	1.508
11	Hinckley and Bosworth	100.141	297,4	337
12	Wyre Forest	96.981	195,4	496
13	Cannock Chase	92.126	78,9	1.168
14	Blaby	90.252	130,5	692
15	Bromsgrove	87.837	219,6	400
16	Redditch	78.807	54,2	1.454
17	Oadby and Wigston	55.795	23,5	2.374
Num. map	City	Population	Area	Density

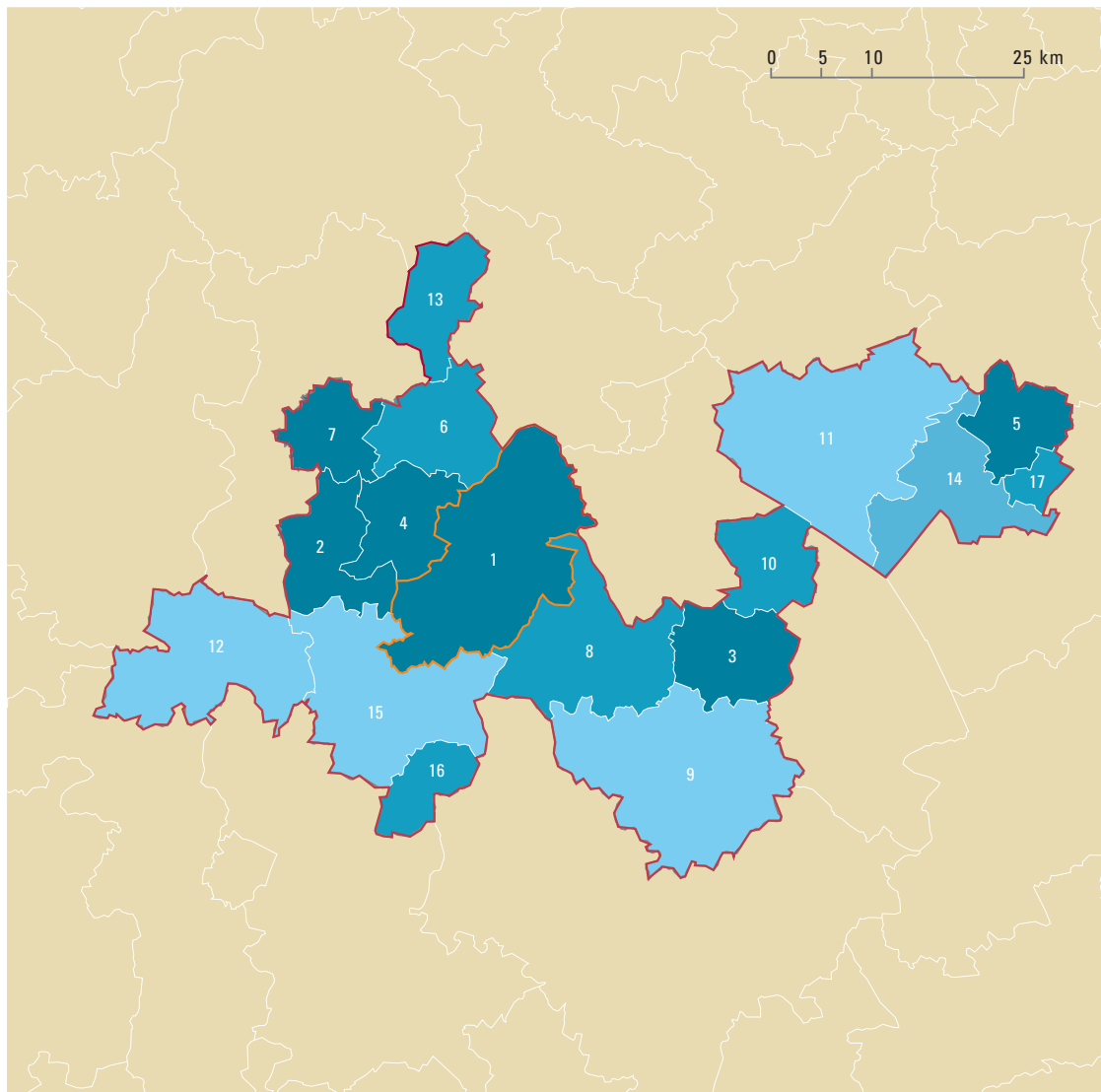
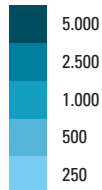
Vies de comunicació

Poblacions

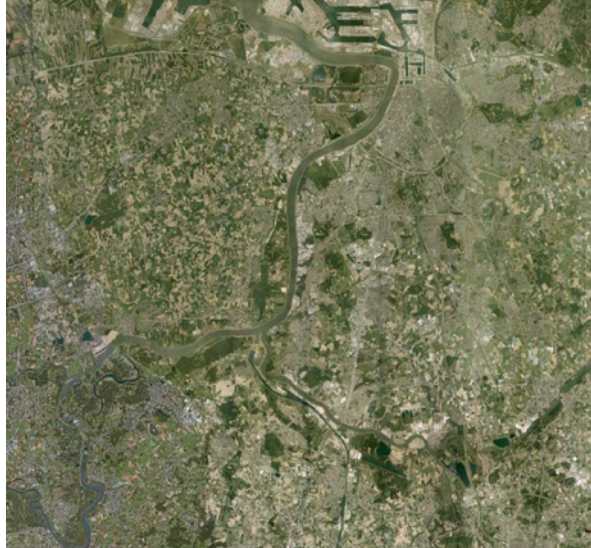
Densitat de població

BRUXELLES- ANTWERPEN BRUSSEL·LES-ANVERS

Bèlgica

Aspectes generals

L'expansió d'aquestes dues grans ciutats les ha fet confluïr en aquesta aglomeració metropolitana que comprèn 78 municipis. No compta però amb cap estructura institucional. Al contrari, es troba fragmentada políticament, ja que s'estén sobre dues regions diferents (Brussel·les Capital i Flandes), ens federats amb nombroses competències.

Ajuntament de Brussel·les

L'òrgan de representació de la ciutadania és el consell municipal, constituït per 46 membres elegits directament cada sis anys. L'executiu està format per 9 regidors/es nomenats pel consell i és responsable de la gestió diària municipal. L'alcalde és nomenat pel govern de la regió de Brussel·les Capital, entre tots els membres del consell.

Ajuntament d'Anvers

El consell municipal, constituït per 55 membres, és l'òrgan de representació de la ciutadania, i l'executiu és responsable de la gestió diària municipal. L'alcalde és el màxim responsable de l'administració municipal i el president del consell i de l'executiu. És nomenat pel govern de la regió de Flandes, entre tots els membres del consell.

Àmbit metropolità

Com que no hi ha cap institució que coordini aquesta aglomeració, són els governs federats els que actuen amb els seus propis parlaments i àmplies competències en desenvolupament econòmic, energia, transports, serveis socials, medi ambient i treball.

Brussel·les i 18 municipis formen la *Région de Bruxelles Capitale*, que inclou l'àrea directa d'influència de la capital, i s'agrupen també en una associació voluntària de cooperació (*Association de la Ville et des Communes de la Région de Bruxelles-Capitale*). Anvers és la ciutat més poblada de Flandes i capital de la província. En ambdós casos, les responsabilitats de tipus metropolità com el transport, la planificació o les infraestructures són dutes a terme per les dues ciutats i per les respectives regions.

Altres organismes i empreses públiques

Société des Transports Intercommunaux de Bruxelles (STIB): empresa responsable de la gestió del transport públic dels 19 municipis de la Regió. Inclou una xarxa d'autobusos, metro i tramvia.

Vlaamse Vervoermaatschappij De Lijn: empresa de la regió flamenca responsable de la gestió del transport públic (autobús i tramvia). *De Lijn* va ser creada el 1991 com a conseqüència de la fusió de les empreses municipals de transport d'Anvers i Gant amb la part flamenca de la societat belga de transport *Nationale Maatschappij van Buurtspoorwegen* (NMVB).

Websites d'interès

Ajuntament de Brussel·les: www.brucity.be

Ajuntament d'Anvers: www.antwerpen.be

Région de Bruxelles Capitale: www.brussels.irisnet.be

Flandes: www.flanders.be

Société des Transports Intercommunaux de Bruxelles: www.stib.be

Vlaamse Vervoermaatschappij De Lijn: www.delijn.be

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km²)	Densitat (hab/km²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km²)	Densidad (hab/km²)	Entidades administrativas
Bruxelles	142.853	1,3	32,6	4.382	Municipi
Antwerpen	457.749	4,3	204,5	2.238	Municipi
Aglomeració	2.768.766	26,1	1.830,3	1.513	78 municipis
Région de Bruxelles Capitale	1.031.215	9,7	162,4	6.349,8	1 regió i 19 municipis
Flandes	6.058.368	57,2	13.522	448,0	1 regió, 5 províncies i 308 municipis
Bèlgica	10.599.095	100	30.527	347,2	3 comunitats, 3 regions, 10 províncies i 589 municipis
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km²)	Density (inhab/km²)	Administrative entities

Bruxelles-Antwerpen

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit (1)	2003	2.652.960	---	---
AME	2005	2.768.766	1.830,3	1.513
NNUU	2005	1.012.000	---	---
GEOPOLIS	2005	4.477.171	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

(1) Considera dues aglomeracions: Bruxelles (1.750.328) i Antwerpen (902.632)

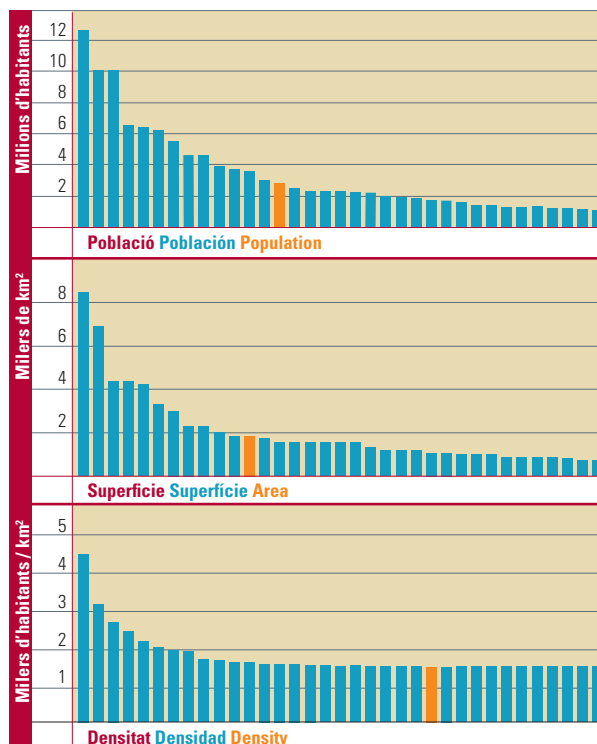
Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	0	0	0,0
1.000.000-2.000.000	0	0	0,0
500.000-1.000.000	0	0	0,0
200.000-500.000	1	457.749	16,5
100.000-200.000	2	253.228	9,1
50.000-100.000	7	548.602	19,8
20.000-50.000	35	1.086.685	39,2
<20.000	33	422.502	15,3
Total	78	2.768.766	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Antwerpen	457.749	204,5	2.238
2	Bruxelles	142.853	32,6	4.382
3	Schaerbeek	110.375	8,1	13.627
4	Anderlecht	93.808	17,7	5.300
5	Molenbeek St Jean	78.520	5,9	13.308
6	Ixelles	77.729	6,3	12.338
7	Mechelen	77.480	65,2	1.188
8	Aalst	77.007	78,1	986
9	Uccle	74.976	22,9	3.274
10	Sint-Niklaas	69.082	83,8	824
11	Woluwe St Lambert	47.845	7,2	6.645
12	Forest	47.555	6,2	7.670
13	Saint-Gilles	43.733	2,5	17.493
14	Dendermonde	43.081	55,7	773
15	Jette	42.250	5,0	8.450
16	Etterbeek	41.097	3,1	13.257
17	Dilbeek	39.288	41,2	954
18	Woluwe-Saint-Pierre	37.920	8,9	4.261
19	Brasschaat	37.180	38,5	966
20	Vilvoorde	36.956	21,5	1.719
Numb. map	City	Population	Area	Density

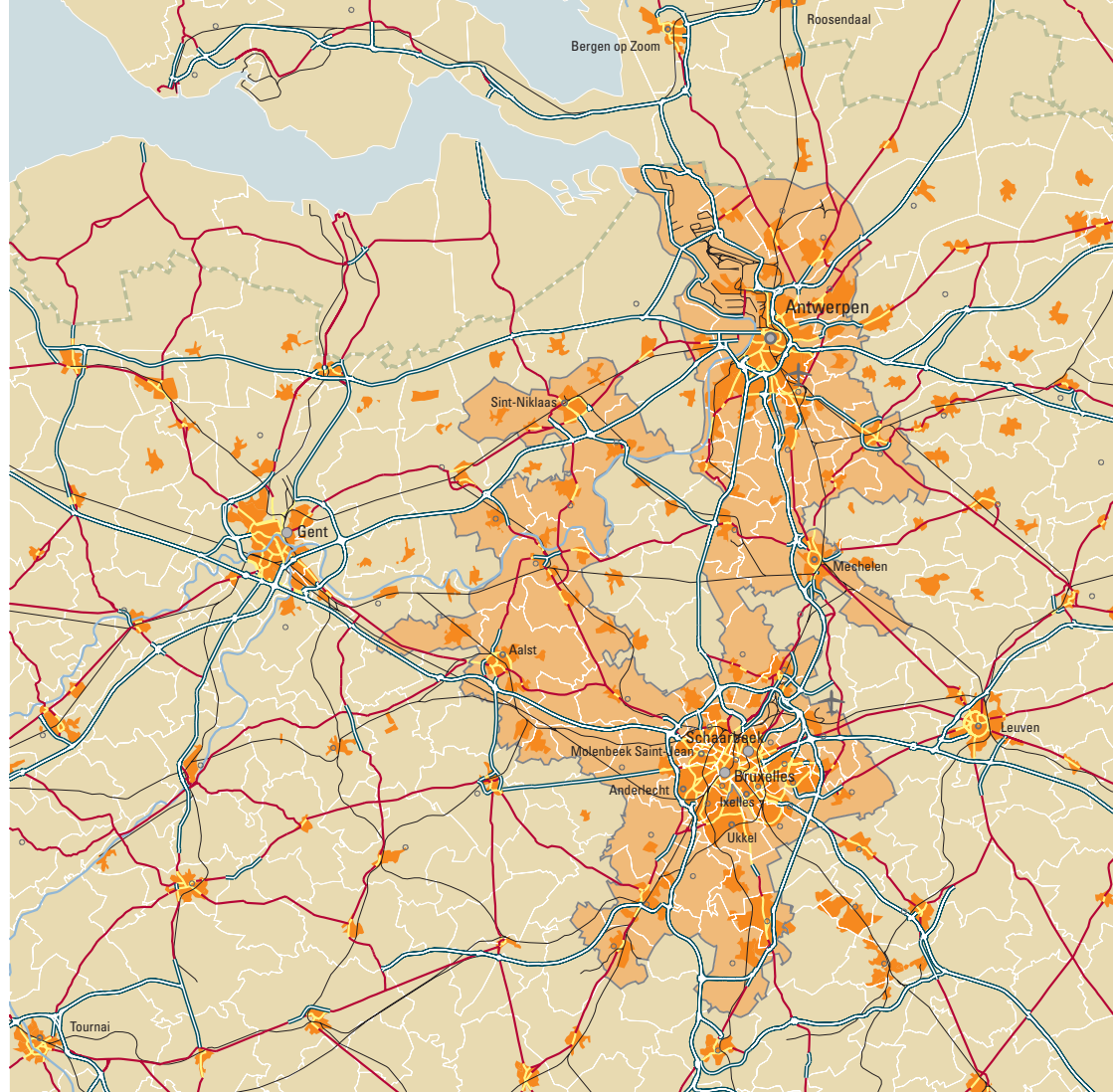
- Municipis
- Aglomeració
- Ciutat

Vies de comunicació

- Autopistes
- Carreteres
- Vials bàsics
- Ferrocarril

Poblacions

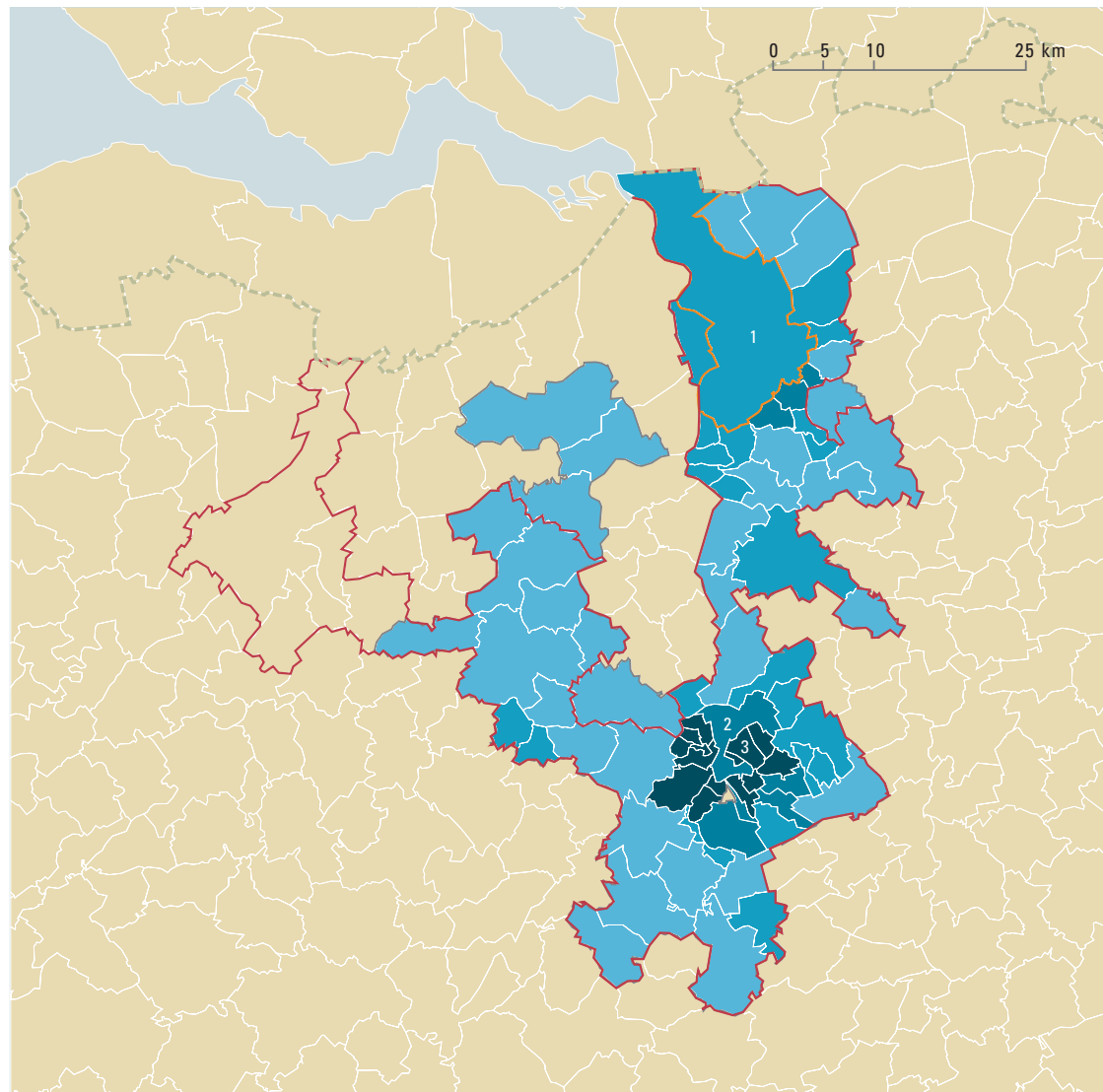
- > 1.000.000 hab.
- 500.000 - 1.000.000 hab.
- 250.000 - 500.000 hab.
- 100.000 - 250.000 hab.
- 50.000 - 100.000 hab.
- 20.000 - 50.000 hab.

- Aglomeració 2006
- Aglomeració 2000
- Ciutat Central
- Número ciutat taula

Densitat de població

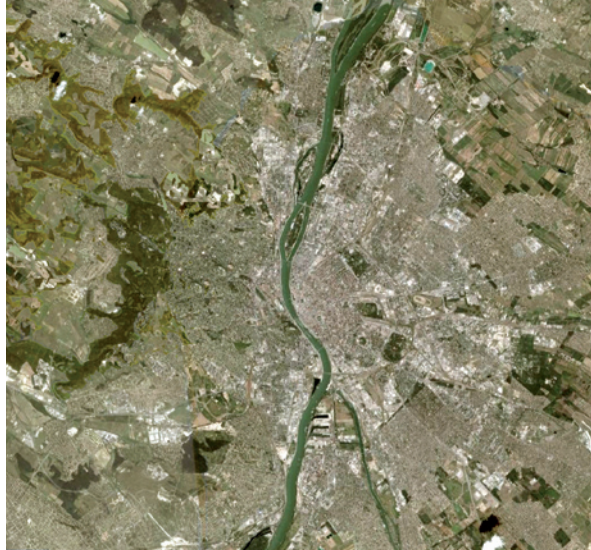
- 5.000
- 2.500
- 1.000
- 500
- 250

BUDAPEST

Hongria

Aspectes generals

Budapest té un estatut especial de ciutat-capital (*főváros*), amb un sistema doble de govern. La ciutat central actua com a nucli de l'àrea metropolitana, ja que agrupa el 75% de la població, mentre que la resta de municipis són molt petits (el més gran té 60.000 habitants). La capital s'ocupa doncs de la majoria d'afers de tipus metropolitana.

Ajuntament de Budapest

La ciutat-capital s'organitza a partir d'un sistema de govern a dos nivells: municipal i de districte. Cada nivell és independent i té les seves competències, fixades per la Llei de govern local de 1990. El municipi compta amb l'assemblea general, òrgan de representació política de la ciutadania format per 67 membres, dels quals 66 s'escullen per llistes i un (l'alcalde) s'escull directament, cada 4 anys. L'alcalde és el cap de govern i és responsable de la coordinació dels departaments.

La ciutat està descentralitzada en 23 districtes (*kerület*), que tenen autonomia legal. Cada districte té una assemblea, l'òrgan d'autogovern del districte, i el seu alcalde escollit directament. Per tal de facilitar la coordinació amb el govern de la ciutat, els alcaldes de districte poden assistir a l'assemblea general i fer preguntes. També estan previstos mecanismes de cooperació per harmonitzar les tasques, com el comitè permanent de coordinació.

Àmbit metropolitana

No hi ha una autoritat metropolitana que integri els 39 municipis de l'aglomeració de Budapest. L'aglomeració metropolitana s'estructura a partir de la capital i els serveis s'exerceixen des de la ciutat central. Com a municipi, Budapest és responsable de les polítiques d'habitatge, educació, urbanisme, turisme, transport i comunicacions, trànsit, infraestructures tècniques (aigua, gas, residus). Els districtes s'ocupen de l'atenció sanitària, el benestar social i el manteniment d'escoles i instituts.

Altres organismes i empreses públiques

BKV (Transport de Budapest): empresa que gestiona el servei de transport urbà col·lectiu (autobús, metro, tramvia, tròlei i trens de rodalies) de la ciutat i els municipis del seu voltant. Coordina l'acció de les diverses operadores de transport i la integració tarifària.

Websites d'interès

Ajuntament de Budapest: www.budapest.hu

BKV (Transport de Budapest): www.bkv.hu

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km ²)	Densitat (hab/km ²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km ²)	Densidad (hab/km ²)	Entidades administrativas
Budapest	1.697.343	16,4	525,1	3.232	1 ciutat-capital
Aglomeració	2.262.238	21,9	1.493,9	1.514	39 municipis
Hongria	10.300.000	100	93.030	110,7	19 districtes 1 ciutat-capital 3.137 municipis
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km ²)	Density (inhab/km ²)	Administrative entities

Budapest

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit	2003	2.453.315	---	---
AME	2005	2.262.238	1.493,9	1.514
NNUU	2005	---	---	---
GEOPOLIS	2005	2.231.182	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

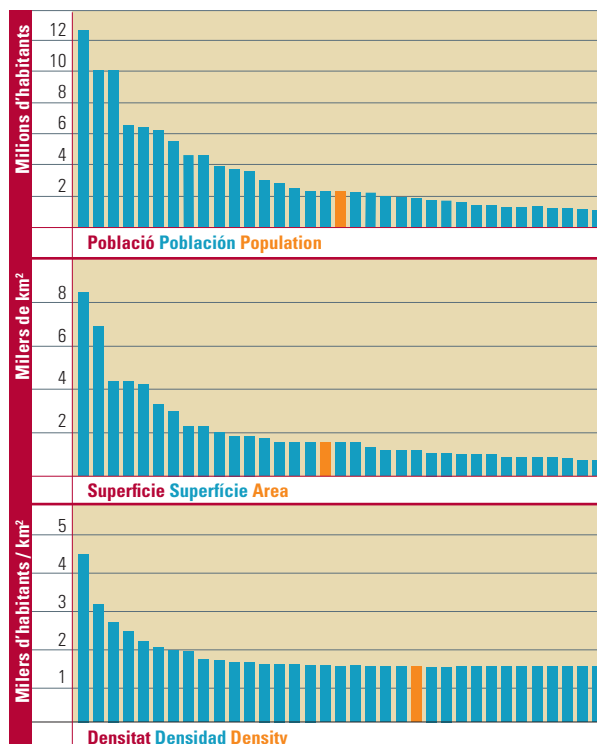
Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	0	0	0,0
1.000.000-2.000.000	1	1.697.343	75,0
500.000-1.000.000	0	0	0,0
200.000-500.000	0	0	0,0
100.000-200.000	0	0	0,0
50.000-100.000	1	60.546	2,7
20.000-50.000	7	194.488	8,6
<20.000	30	309.861	13,7
Total	39	2.262.238	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Budapest	1.697.343	525,1	3.232
2	Ürd	60.546	60,5	1.001
3	Vác	33.268	61,6	540
4	Gödöllo	31.876	62,0	514
5	Dunakeszi	30.752	31,1	989
6	Szigetszentmiklós	26.662	45,8	582
7	Budaörs	25.725	23,6	1.090
8	Szentendre	24.010	43,8	548
9	Gyál	22.195	24,9	891
10	Vecsős	19.023	36,2	525
11	Százhalombatta	17.438	28,1	621
12	Fót	17.287	37,4	462
13	Dunaharaszti	17.244	29,2	591
14	Göd	16.375	22,2	738
15	Pomáz	15.799	49,0	322
16	Gyömrö	14.567	26,5	550
17	Szigethalom	14.269	9,1	1.568
18	Pöcel	13.753	43,6	315
19	Budakeszi	13.198	37,1	356
20	Pilisvörösvár	13.023	24,3	536
Numb. map	City	Population	Area	Density

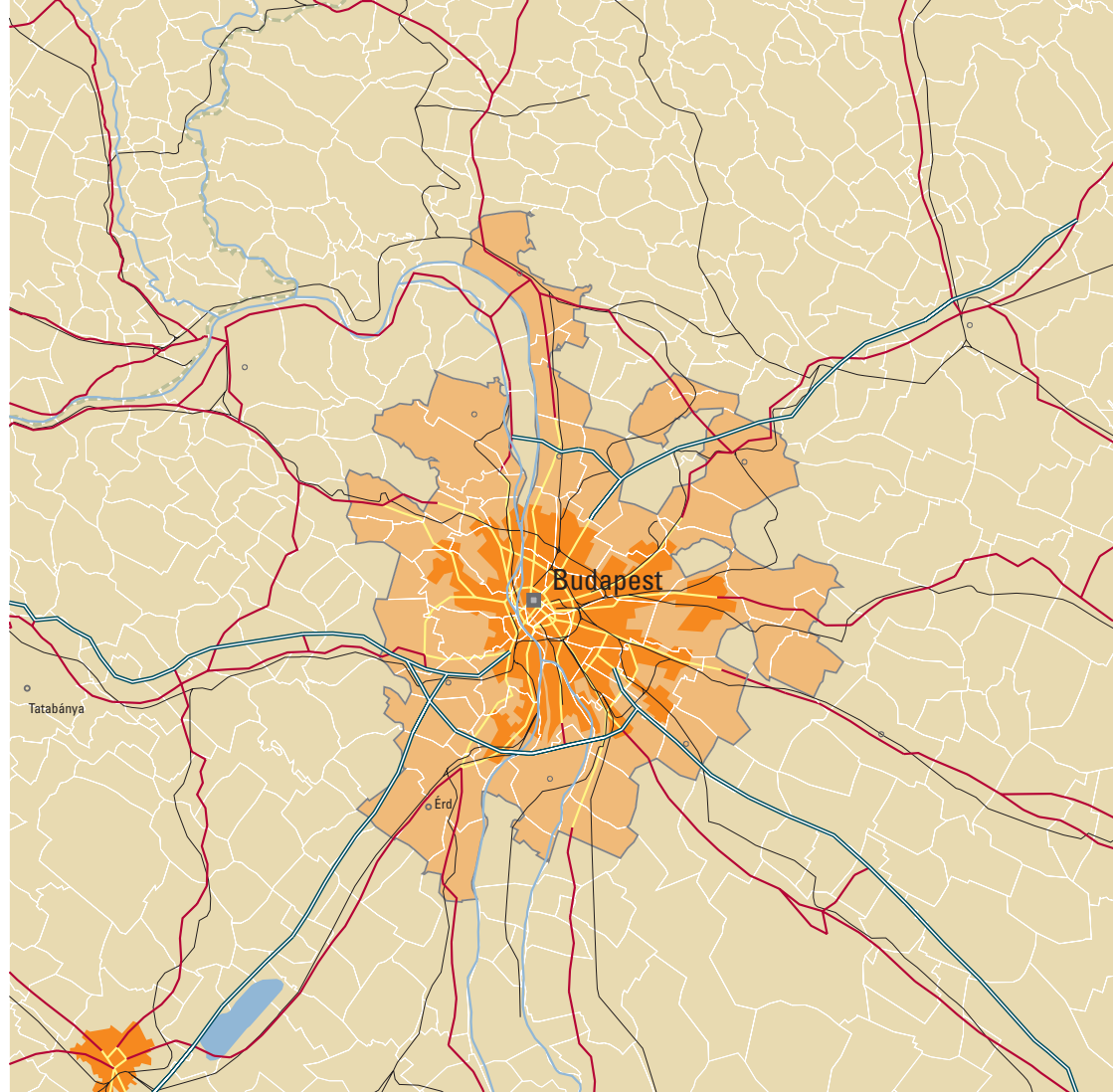
- Municipis
- Aglomeració
- Ciutat

Vies de comunicació

- Autopistes
- Carreteres
- Vials bàsics
- Ferrocarril

Poblacions

- > 1.000.000 hab.
- 500.000 - 1.000.000 hab.
- 250.000 - 500.000 hab.
- 100.000 - 250.000 hab.
- 50.000 - 100.000 hab.
- 20.000 - 50.000 hab.

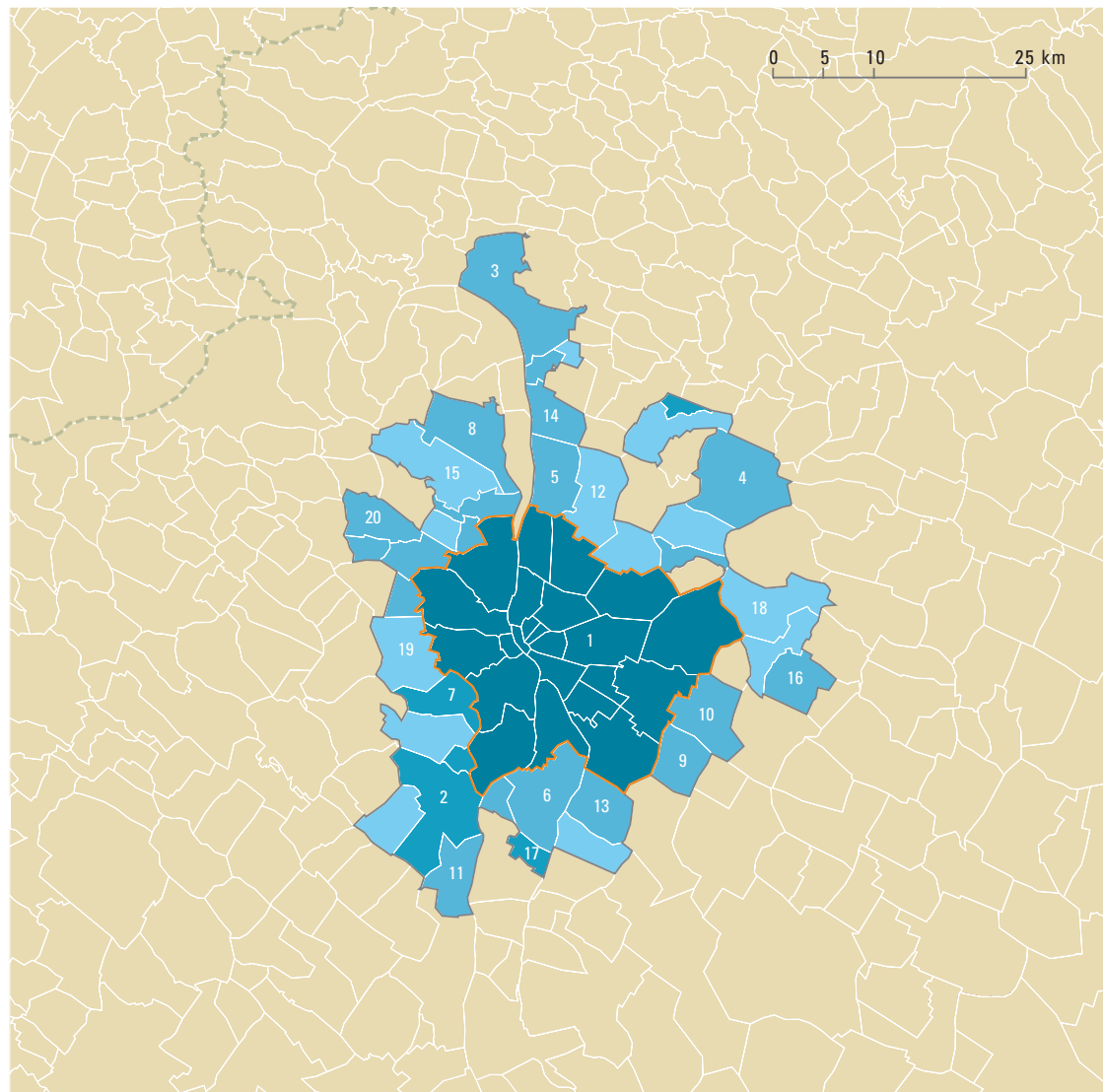

0 5 10 25 km

- Aglomeració 2006
- Aglomeració 2000
- Ciutat Central
- Número ciutat taula

Densitat de població

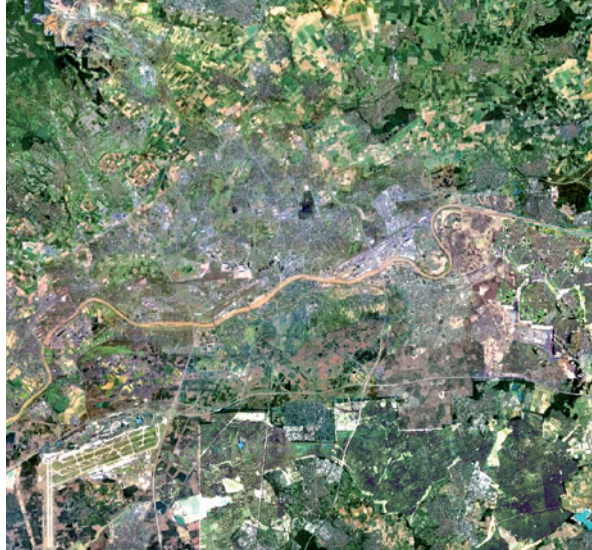
- 5.000
- 2.500
- 1.000
- 500
- 250

FRANKFURT AM MAIN FRANKFURT DEL MAIN

Alemanya

Aspectes generals

Des de 2001, gràcies a la Llei d'Aglomeracions del Parlament de Hesse (*Ballungsraumgesetz*), existeix una agència de planificació regional que agrupa els 75 municipis de l'aglomeració metropolitana. L'Agència ha substituït l'*Umlandverband Frankfurt* (UVF) (1975-2000), un ens multisectorial format per 43 municipis representats en una Assemblea regional i escollits directament per la ciutadania.

Ajuntament de Frankfurt

L'alcalde (*Oberbürgermeister*) és el màxim responsable de l'administració de la ciutat i presideix el consell municipal (*Rat der Stadt*), òrgan de representació política de la ciutadania. Tots els càrrecs electes són escollits cada cinc anys. La ciutat està descentralitzada en 16 districtes, amb competències en els serveis de proximitat.

Àmbit metropolità

La *Planungsverband Ballungsraum Frankfurt/Rhein-Main* (Agència de Planificació Regional de Frankfurt/Rhein-Main) és un organisme públic la funció del qual és la planificació regional a través de l'elaboració del Pla regional d'usos del sòl i del Pla del paisatge. També realitza l'anàlisi de dades regionals, la gestió de projectes finançats per la Unió Europea i l'assessorament tècnic als municipis sobre els fons europeus. L'agència s'organitza a partir del consell regional (*Rat der region*), màxim òrgan polític de representació indirecta format pels alcaldes, i del comitè executiu que es responsabilitza de la gestió diària i de la preparació de les reunions del consell.

Hesse

El Primer Ministre (*Ministerpräsident*) és el màxim responsable del govern del *lând*. El seu govern té iniciativa legislativa i potestat reglamentària. El parlament (*Landtag*) és l'òrgan legislatiu, de control del govern i l'encarregat d'aprovar el pressupost. Els/les 110 diputats/des són escollits per mandats de 5 anys.

Altres organismes i empreses públiques

Rhein-Main Verkehrsverbund GmbH: organisme de coordinació dels transports públics de l'aglomeració metropolitana (trens, metro, autobusos, tramvies i transports fluvials). Treballa amb els diversos operadors i àmbits de govern.

Wirtschaftsförderung Region Frankfurt Rhein-Main: empresa existent des de 1995 per promoure la competitivitat de la regió. Agrupa ciutats, cambres de comerç, universitats, empreses, etc. Actua en una zona àmplia que inclou 13.000 km² i 5,2 milions d'habitants repartits en tres Estats (Hesse, Renània-Palatinat i Baviera).

Websites d'interès

Ciutat de Frankfurt: www.frankfurt.de

Agència de Planificació Regional de Frankfurt/Rhein-Main: www.planungsverband.de

Rhein-Main-Verkehrsverbund: www.rmv.de

Wirtschaftsförderung Region Frankfurt Rhein-Main: www.frankfurt-rhein-main.de

Govern de Hesse: www.hessen.de/

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km ²)	Densitat (hab/km ²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km ²)	Densidad (hab/km ²)	Entidades administrativas
Frankfurt	646.889	0,8	248,31	2.605	Municipi
Aglomeració metropolitana	2.230.436	2,7	1.479,7	1.507	1 Federació local 75 municipis
Hesse	6.092.354	7,4	21.110	289	Estat federat 426 municipis
Alemanya	82.532.000	100	357.030	231,2	1 Estat federal 16 Estats federats 13.912 municipis
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km²)	Density (inhab/km²)	Administrative entities

Frankfurt am Main

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit	2003	2.494.485	---	---
AME	2005	2.230.436	1.479,7	1.507
NNUU	2005	---	---	---
GEOPOLIS	2005	1.488.943	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	0	0	0,0
1.000.000-2.000.000	0	0	0,0
500.000-1.000.000	1	646.889	29,0
200.000-500.000	1	274.076	12,3
100.000-200.000	3	445.666	20,0
50.000-100.000	3	200.510	9,0
20.000-50.000	15	437.528	19,6
<20.000	18	225.767	10,1
Total	41	2.230.436	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Frankfurt am Main	646.889	248,3	2.605
2	Wiesbaden	274.076	203,9	1.344
3	Mainz	186.061	97,8	1.902
4	Darmstadt	140.078	122,2	1.146
5	Offenbach am Main	119.527	44,9	2.662
6	Hanau	88.772	76,5	1.160
7	Rüsselsheim	59.576	58,3	1.022
8	Bad Homburg vor der Höhe	52.162	51,2	1.019
9	Oberursel (Taunus)	42.839	45,4	944
10	Maintal	38.236	32,4	1.180
11	Neu-Isenburg	35.417	24,3	1.457
12	Langen (Hessen)	35.269	29,1	1.212
13	Dietzenbach	33.493	21,7	1.543
14	Bad Vilbel	30.905	25,7	1.203
15	Kelkheim (Taunus)	26.945	30,7	878
16	Mühlheim am Main	26.557	20,7	1.283
17	Rödermark	26.442	30,0	881
18	Griesheim	25.350	21,4	1.185
19	Hattersheim am Main	25.161	15,8	1.592
20	Friedrichsdorf	24.605	30,2	815
Numb. map	City	Population	Area	Density

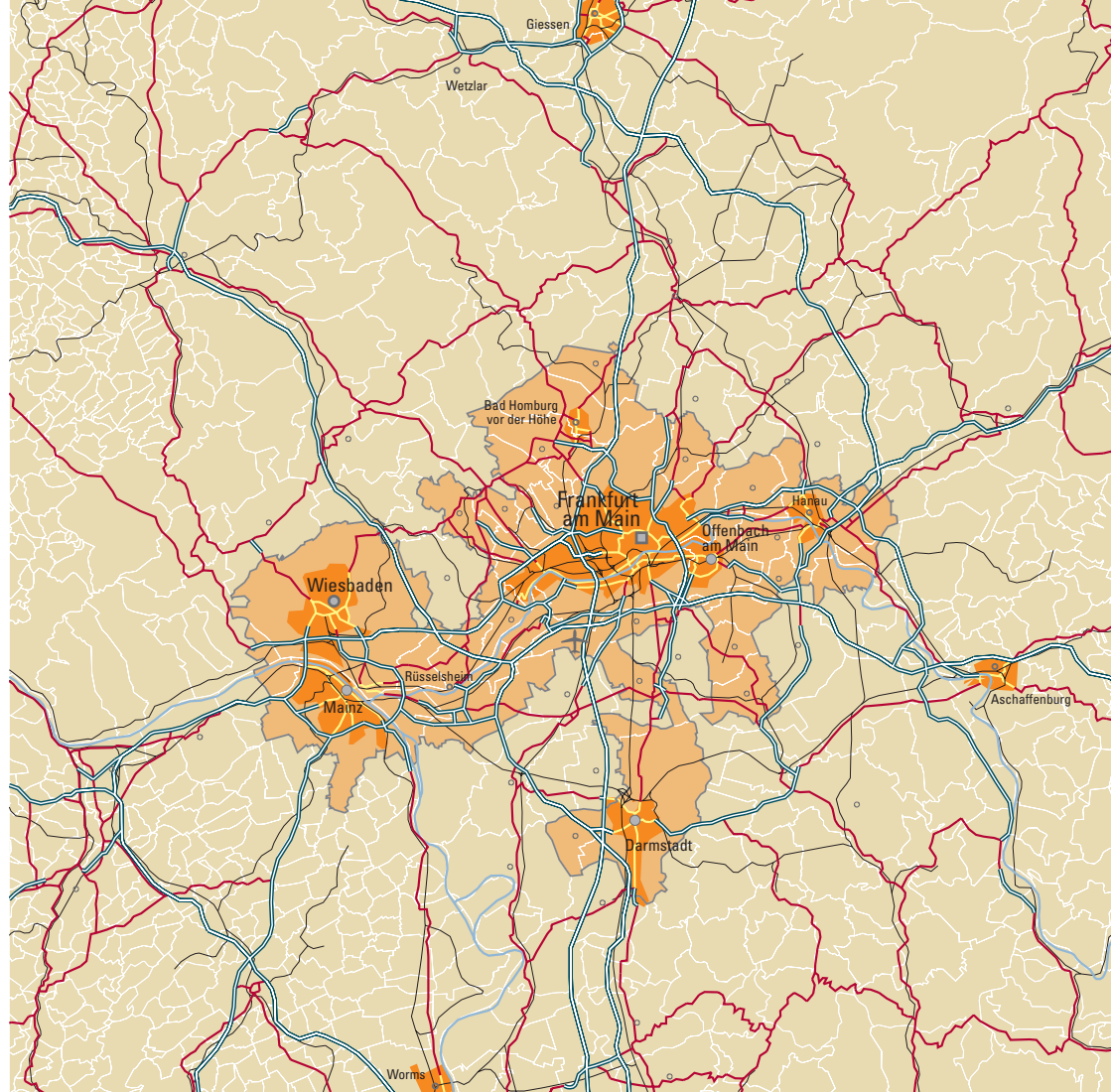
- Municipis
- Aglomeració
- Ciutat

Vies de comunicació

- Autopistes
- Carreteres
- Vials bàsics
- Ferrocarril

Poblacions

- > 1.000.000 hab.
- 500.000 - 1.000.000 hab.
- 250.000 - 500.000 hab.
- 100.000 - 250.000 hab.
- 50.000 - 100.000 hab.
- 20.000 - 50.000 hab.

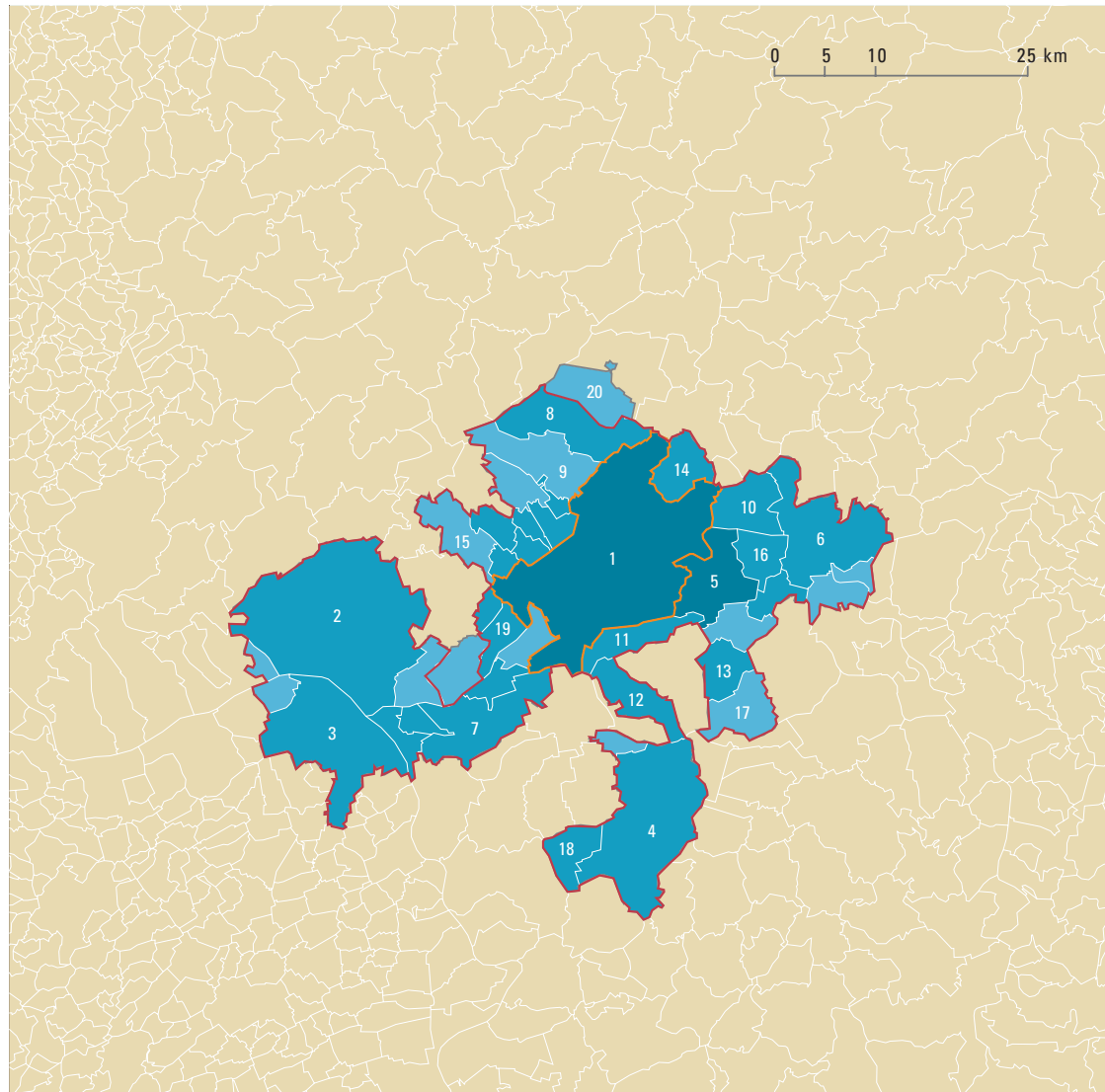

0 5 10 25 km

- Aglomeració 2006
- Aglomeració 2000
- Ciutat Central
- Número ciutat taula

Densitat de població

- 5.000
- 2.500
- 1.000
- 500
- 250

HAMBURG

Alemanya

Aspectes generals

Hamburg es caracteritza per ser una ciutat-estat (com Berlín i Bremen): es dona doncs una fusió de les institucions locals i del *Land*. La ciutat central actua com a nucli de l'aglomeració metropolitana, ja que agrupa el 75% de la població.

Govern i Parlament d'Hamburg

L'alcalde governador (*Erste Bürgermeister*) és el cap de govern. Dirigeix i presideix el govern del *Land* (*Senate*), que té iniciativa legislativa i potestat reglamentària. Alcalde i govern són designats pel parlament (*Bürgerschaft*), òrgan legislatiu, de control del govern, i encarregat també d'aprovar el pressupost. Els/les 121 representants són escollits per mandats de 4 anys.

La ciutat-estat està descentralitzada en 7 districtes (*bezirke*), que desenvolupen l'activitat administrativa sota la tutela del govern. Cada districte té una assemblea, l'òrgan d'autogovern del districte, que supervisa l'administració i n'aprova el pressupost. L'assemblea, formada per 41 membres escollits simultàniament al parlament, elegeix també les autoritats administratives del districte: l'oficina i l'alcalde.

Àmbit metropolitana

No hi ha una autoritat metropolitana que integri els 33 municipis de l'aglomeració d'Hamburg. Sí que existeix una agència sectorial que coordina el transport públic: l'*Hamburger VerkehrsVerbund* (Associació de Transports d'Hamburg). És un organisme públic que agrupa un total de 35 operadors de transport públic (autobusos, metro, tramvia i transport fluvial) de la ciutat-estat i dels seus

voltants, de manera que la responsabilitat de l'associació s'estén més enllà dels límits d'Hamburg i inclou també una part dels *Länder* de Slesvig-Holstein i Baixa Saxònia, dona servei a 3,3 milions d'habitants. De fet, la cooperació voluntària entre els tres estats data dels anys 1950, i des de 1991 existeix una associació, la *Metropolregion Hamburg*, que actua com a eina de cooperació informal entre els municipis de l'aglomeració

Altres organismes i empreses públiques

Hamburgischen Gesellschaft for Wirtschaftsforderung (Associació per a la promoció econòmica d'Hamburg): associació per a promoure la competitivitat econòmica de l'aglomeració metropolitana i facilitar la realització de negocis.

Websites d'interès

Ciutat-estat d'Hamburg: www.hamburg.de

Parlament d'Hamburg:

www.hamburgische-uegerschaft.de

Associació de Transports d'Hamburg: www.hvv.de

Metropolregion: www.metropolregion.hamburg.de

Hamburgischen Gesellschaft for Wirtschaftsforderung:

www.wirtschaftsfoerderung.hamburg.de

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km ²)	Densitat (hab/km ²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km ²)	Densidad (hab/km ²)	Entidades administrativas
Hamburg	1.734.830	2,1	755,2	2.297	Ciutat-estat
Agglomeració	2.303.652	2,8	1.520,4	1.515	33 municipis
Alemanya	82.532.000	100	357.030	231,2	1 Estat federal 16 Estats federats 13.912 municipis
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km ²)	Density (inhab/km ²)	Administrative entities

Hamburg

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit	2003	3.079.032	---	---
AME	2005	2.303.652	1.520,4	1.515
NNUU	2005	1.740.000	---	---
GEOPOLIS	2005	2.289.585	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

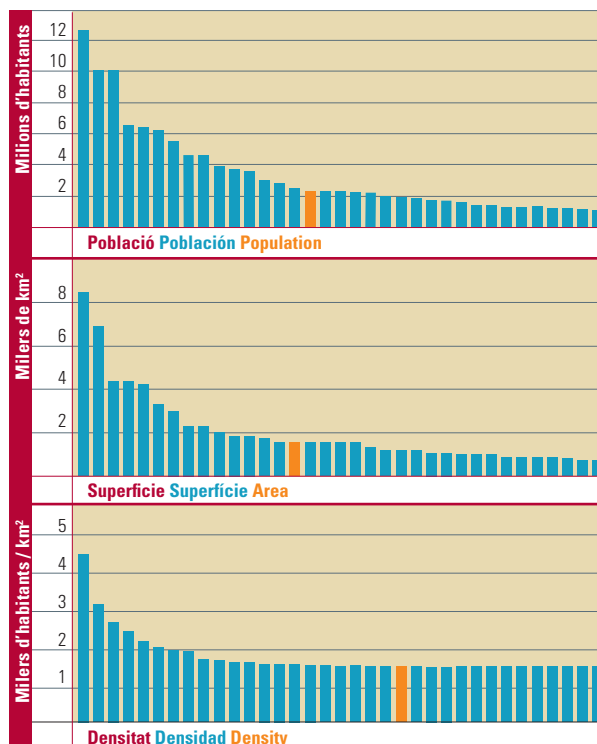
Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	0	0	0,0
1.000.000-2.000.000	1	1.734.830	75,3
500.000-1.000.000	0	0	0,0
200.000-500.000	0	0	0,0
100.000-200.000	0	0	0,0
50.000-100.000	1	71.377	3,1
20.000-50.000	10	303.786	13,2
<20.000	21	193.659	8,4
Total	33	2.303.652	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

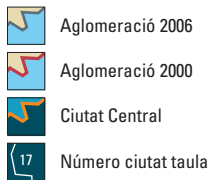
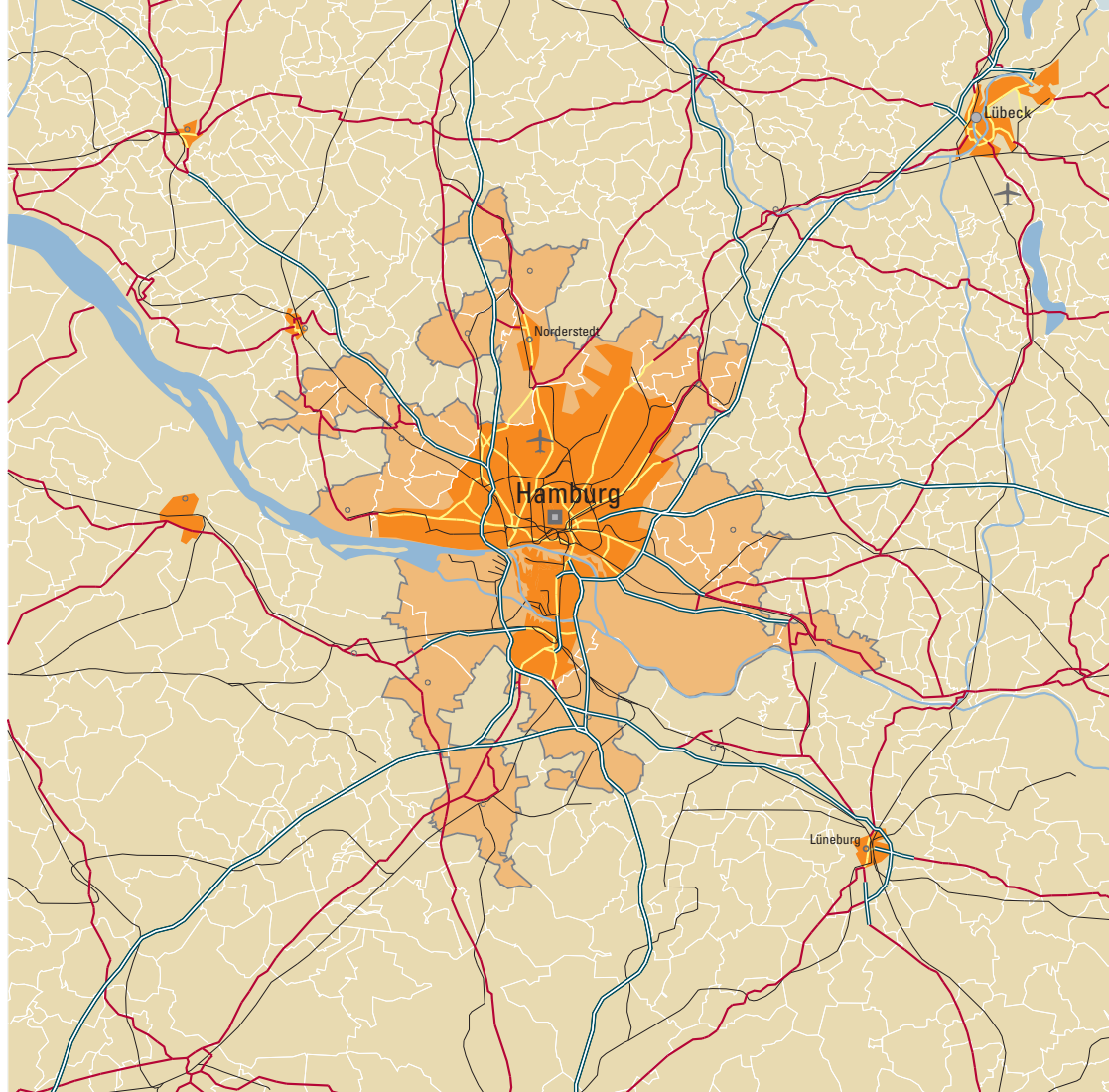
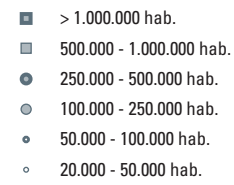
Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Hamburg	1.734.830	755,2	2.297
2	Norderstedt	71.377	58,1	1.229
3	Seevetal	41.287	105,2	392
4	Pinneberg	41.063	21,5	1.910
5	Buchholz in der Nordheide	37.556	74,6	503
6	Wedel	32.014	33,8	947
7	Ahrensburg	30.167	35,3	855
8	Geesthacht	29.464	33,2	887
9	Henstedt-Ulzburg	26.031	39,5	659
10	Reinbek	25.636	31,2	822
11	Neu Wulmstorf	20.341	56,2	362
12	Quickborn	20.227	43,2	468
13	Kaltenkirchen	19.540	23,1	846
14	Schenefeld	17.926	10,0	1.793
15	Uetersen	17.852	11,4	1.566
16	Halstenbek	16.183	12,6	1.284
17	Glinde	16.093	11,2	1.437
18	Rellingen	13.726	13,2	1.040
19	Tornesch	12.957	20,6	629
20	Barsbüttel	12.322	24,7	499
Numb. map	City	Population	Area	Density

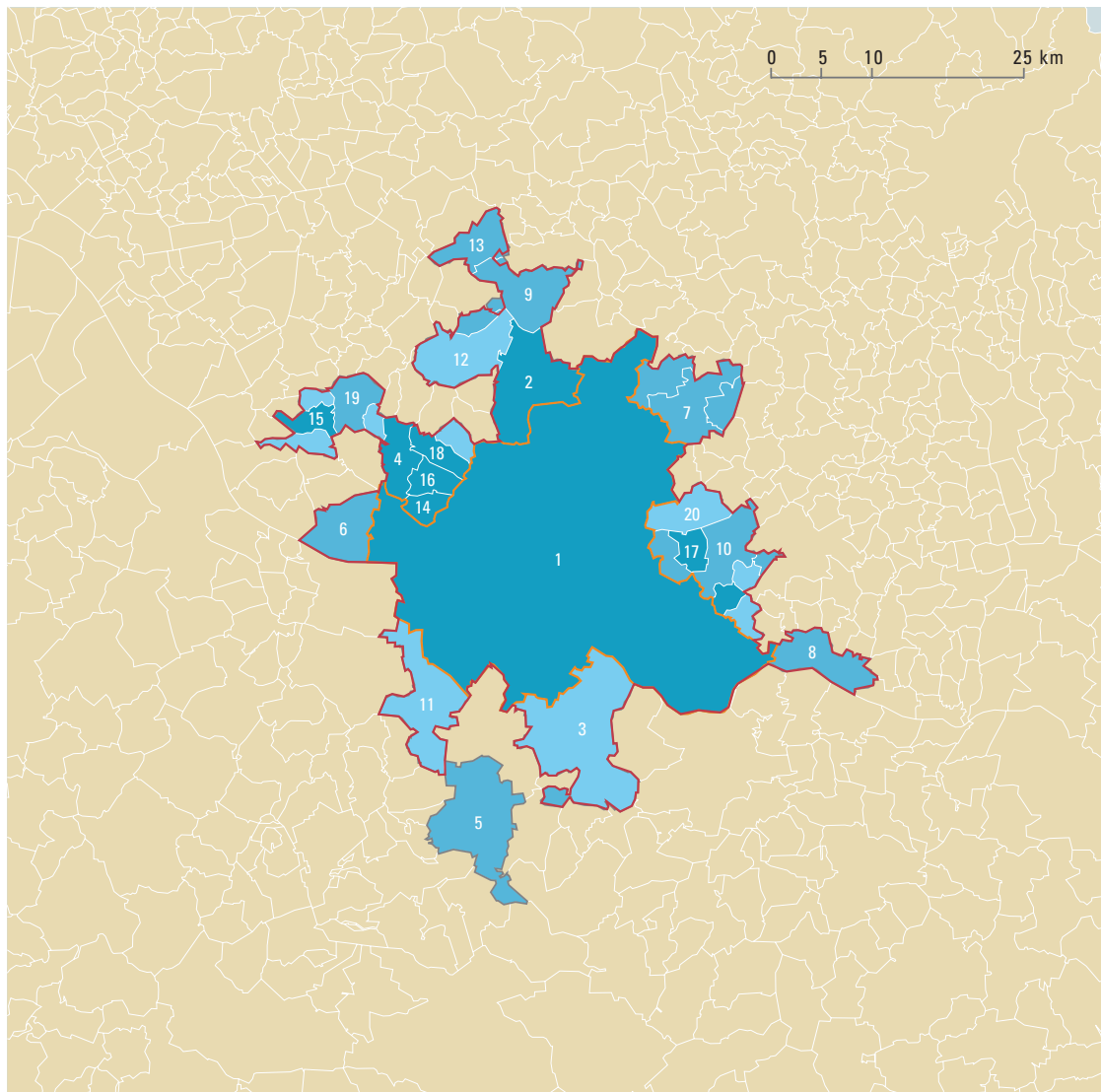
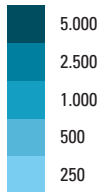
Vies de comunicació

Poblacions

Densitat de població

KATOWICE

Polònia

Aspectes generals

És una aglomeració metropolitana pluricèntrica, en la qual destaquen la ciutat de Katowice com a més poblada i 8 ciutats de més de 100.000 habitants. Tot i que no existeix una estructura metropolitana, hi ha una cooperació voluntària entre els municipis.

Ajuntament de Katowice

L'Alcalde (*prezydent*) és el cap de govern (poder executiu) i és escollit directament per la població cada 4 anys. Dirigeix i presideix el Consell municipal (*rada miasta*), format per 34 regidors/es escollits cada 4 anys.

Àmbit metropolità

Els municipis polonesos tenen àmplies competències i, a manca de reconeixement de les àrees metropolitanes, la majoria de serveis són oferts pels governs locals (clavegueram i residus, provisió d'aigua i gas, transport públic, plans d'urbanisme). Els comtats (*powiat*) s'ocupen de l'educació secundària, la seguretat pública i els serveis socials excepte a les grans ciutats, com Katowice, que tenen l'estatut de comtat. No hi ha per tant una autoritat metropolitana que integri els 22 municipis de l'aglomeració. Sí que hi ha hagut diverses iniciatives per part dels municipis per oferir serveis en comú: és el cas del transport públic des de 1991. L'any 2006, una nova iniciativa ha permès la creació d'una associació voluntària de municipis.

Silèsia

La regió, Silèsia, comprèn un territori molt més ampli que el metropolità (gairebé 5 milions d'habitants) i ac-

tua per delegació de l'Estat en dos nivells. Un són les tasques dites descentralitzades, que inclouen la planificació regional general i estratègica, la xarxa regional de carreteres, els equipaments d'educació superior i culturals, els hospitals regionals i la protecció del medi ambient. L'altre són les tasques dites desconcentrades, les quals consisteixen en la supervisió de les funcions locals de l'Estat i la cura d'autopistes, autovies i carreteres locals.

Altres organismes i empreses públiques

Komunikacyjny Związek Komunalny GOP (Unió Municipal del Transport del Districte Industrial de l'Alta Silèsia): 23 municipis de l'aglomeració metropolitana de Katowice són membres d'aquesta associació voluntària per a la gestió i la planificació del transport públic. Coordina l'acció de les diverses empreses operadores dels serveis d'autobús i tramvia, així com també la integració tarifària del transport.

Górnośląski Związek Metropolitalny GZM (Unió Metropolitana de l'Alta Silèsia): 14 municipis participen en aquesta associació voluntària des de 2006. Alguns dels objectius de la unió són el desenvolupament d'una visió comuna, l'elaboració de demandes conjuntes de fons europeus i la promoció econòmica de la regió.

Websites d'interès

Ajuntament de Katowice: www.um.katowice.pl

Regió de Silèsia: www.silesia-region.pl

KZK GOP: www.kzkgop.pl

Górnośląski Związek Metropolitalny (GZM): www.gzm.org.pl

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km ²)	Densitat (hab/km ²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km ²)	Densidad (hab/km ²)	Entidades administrativas
Katowice	317.220	0,8	164,7	1.926	Municipi
Aglomeració	2.293.439	5,9	1.525,8	1.503	22 municipis
Slaskia	4.714.982	12,2	12.331	382,3	17 comtats 19 ciutats-comtat 166 municipis
Polònia	38.518.241	100	312.685	123,2	16 regions 315 comtats 65 ciutats-comtat 2.500 municipis
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km²)	Density (inhab/km²)	Administrative entities

Katowice

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit	2003	2.746.460	---	---
AME	2005	2.293.439	1.525,8	1.503
NNUU	2005	---	---	---
GEOPOLIS	2005	2.248.051	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

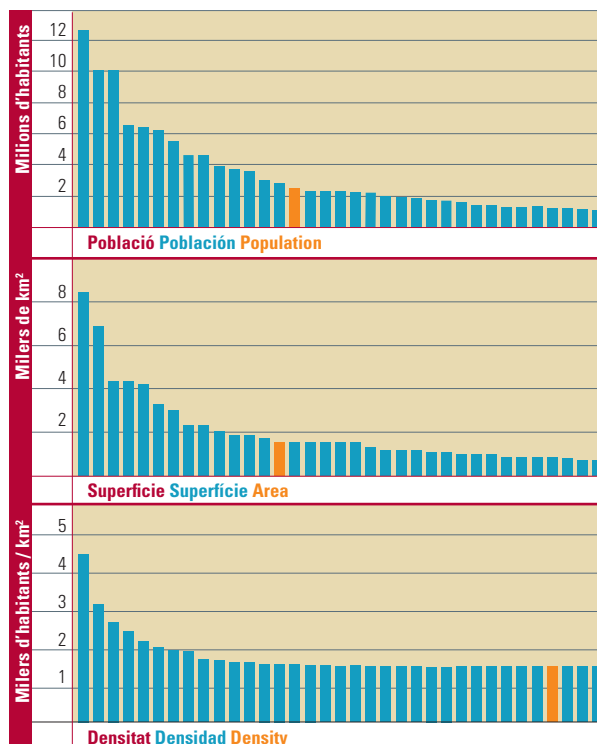
Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	0	0	0,0
1.000.000-2.000.000	0	0	0,0
500.000-1.000.000	0	0	0,0
200.000-500.000	2	543.254	23,7
100.000-200.000	7	1.101.190	48,0
50.000-100.000	7	479.162	20,9
20.000-50.000	3	123.948	5,4
<20.000	3	45.885	2,0
Total	22	2.293.439	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Katowice	317.220	164,7	1.926
2	Sosnowiec	226.034	91,1	2.481
3	Gliwice	199.451	133,9	1.490
4	Zabrze	191.247	80,4	2.379
5	Bytom	187.943	69,4	2.708
6	Ruda Slaska	146.582	77,7	1.887
7	Tychy	131.153	81,6	1.607
8	Dabrowa Górnicza	130.128	188,7	690
9	Chorzow	114.686	33,2	3.454
10	Jaworzno	96.217	152,7	630
11	Myslowice	75.183	65,8	1.143
12	Siemianowice Slaskie	72.685	25,5	2.850
13	Tarnowskie Góry	61.255	83,7	732
14	Piekary Slaskie	59.675	40,0	1.492
15	Bedzin	58.820	37,4	1.573
16	Swietochlowice	55.327	13,3	4.160
17	Chrzanów	49.877	79,4	628
18	Knurów	39.844	34,0	1.172
19	Czeladz	34.227	16,4	2.087
20	Pyskowice	19.164	30,9	620
Numb. map	City	Population	Area	Density

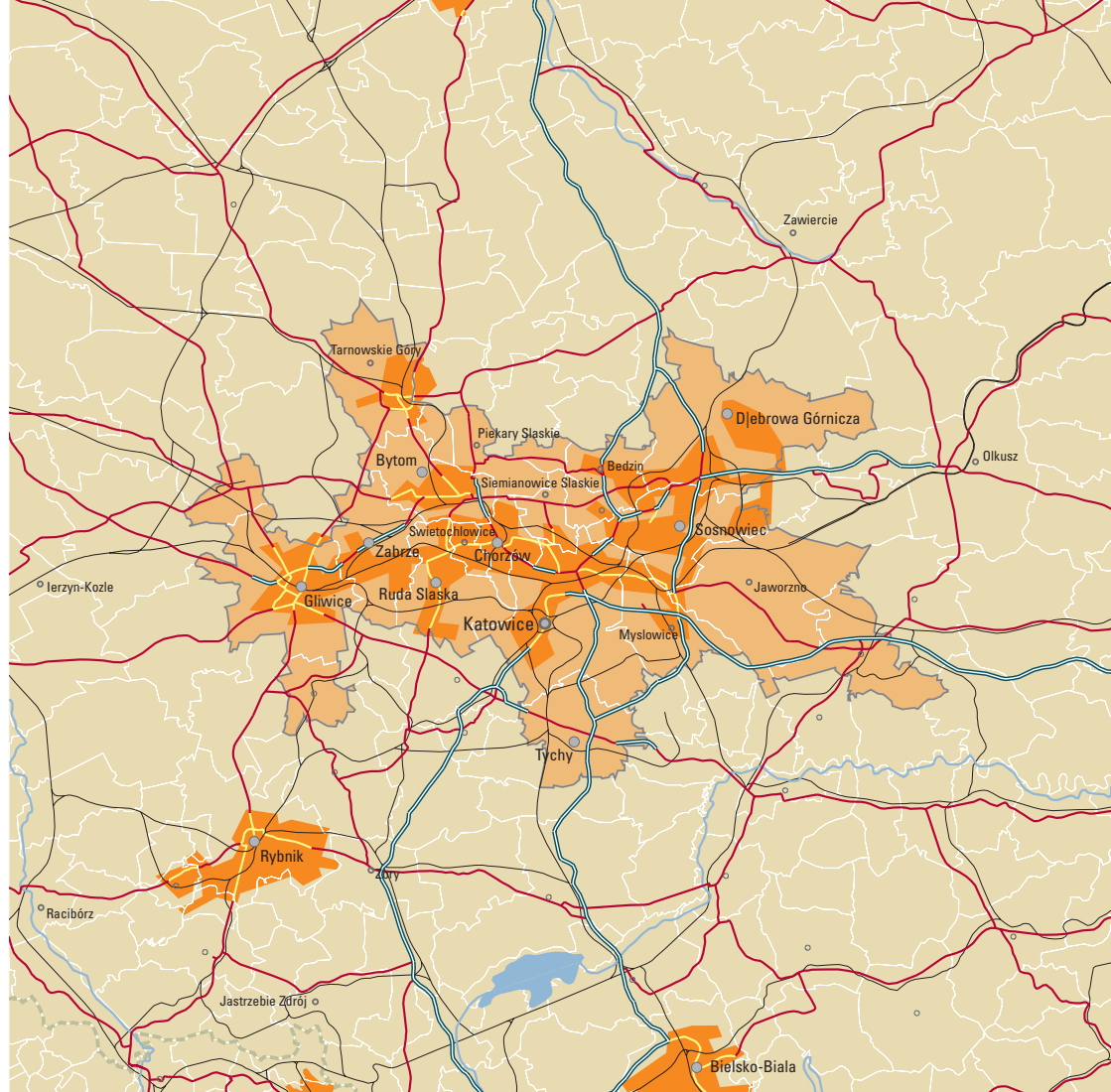
- Municipis
- Aglomeració
- Ciutat

Vies de comunicació

- Autopistes
- Carreteres
- Vials bàsics
- Ferrocarril

Poblacions

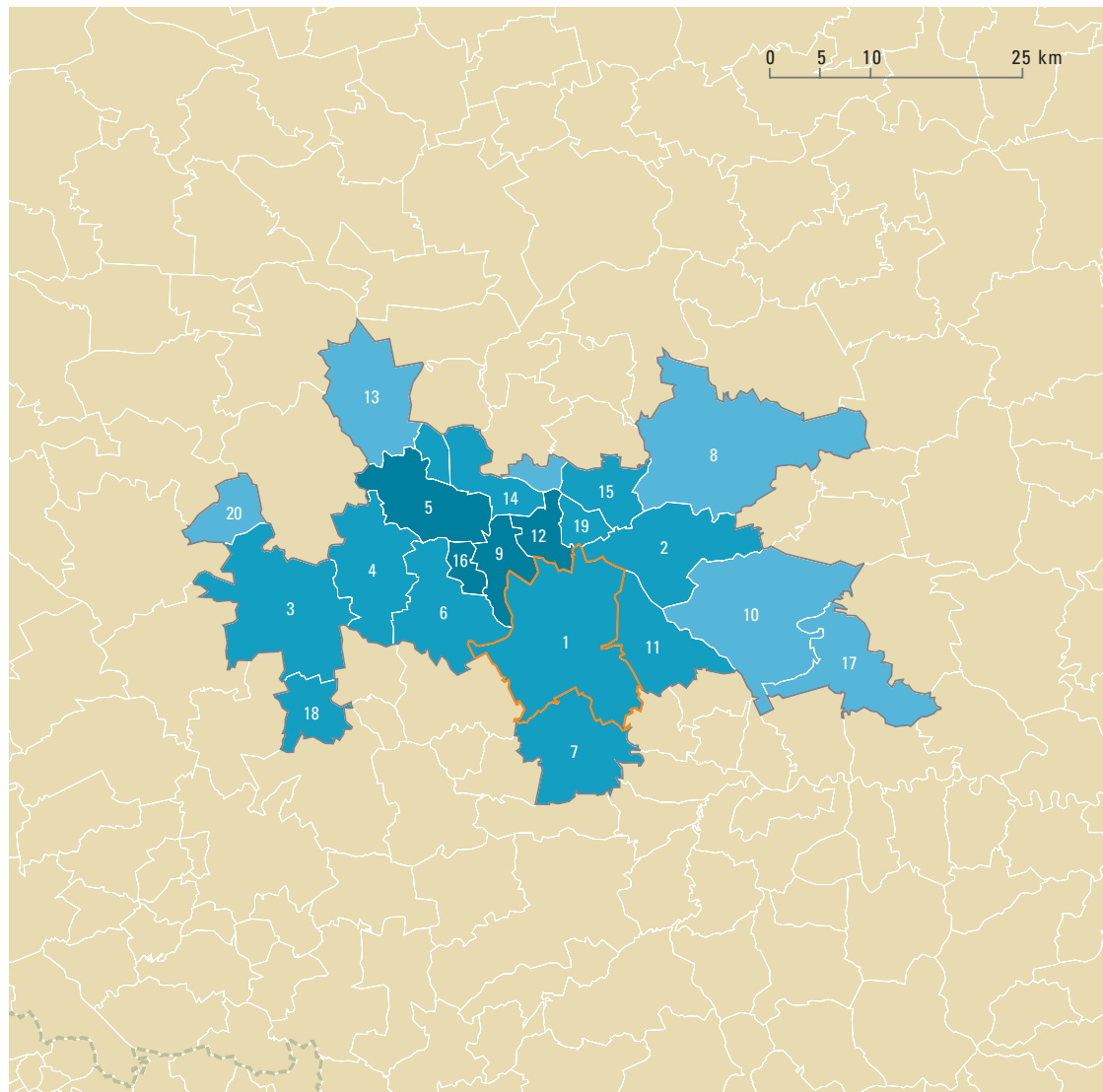
- > 1.000.000 hab.
- 500.000 - 1.000.000 hab.
- 250.000 - 500.000 hab.
- 100.000 - 250.000 hab.
- 50.000 - 100.000 hab.
- 20.000 - 50.000 hab.

- Aglomeració 2006
- Aglomeració 2000
- Ciutat Central
- Número ciutat taula

Densitat de població

- 5.000
- 2.500
- 1.000
- 500
- 250

KØBENHAVN

COPENHAGUEN

Dinamarca

Aspectes generals

L'aglomeració danesa es caracteritza per l'existència d'un nucli central (Copenhaguen) i 25 municipis menors de 100.000 habitants. Des de l'1 de gener de 2007 existeix un nou àmbit de govern (*Region Hovedstaden*) fruit del procés de reforma territorial dut a terme pel govern.

Ajuntament de Copenhaguen

Les institucions polítiques centrals són el ple municipal i l'estructura de comitès. El ple és l'òrgan de representació de la ciutadania, format per 55 regidors/es escollits cada 4 anys. Els set comitès sectorials els elegeix el ple aplicant la representació proporcional. De tots ells, el comitè de finances és el més important, ja que coordina el funcionament de tot l'ajuntament. Presidit per l'alcalde, el comitè de finances està format pels presidents dels altres sis comitès i per sis altres membres del ple.

Àmbit metropolità: Regió d'Hovedstaden

Entre 2000 i 2006 va existir el *Hovedstadens Udviklingsråd, HUR* (autoritat del gran Copenhaguen), un consell d'alcaldes creat amb l'objectiu de decidir conjuntament el desenvolupament de l'aglomeració metropolitana de la capital. Un dels eixos va ser l'impuls de la cooperació amb la ciutat sueca de Malmö, amb la qual configura la regió geogràfica de l'*Øresund*.

Amb la reforma de 2007, es va crear la *Region Hovedstaden*, que té competències bàsicament en la gestió dels serveis sanitaris (hospitals) i un consell electe. La resta de serveis són oferts pels municipis danesos, que tenen moltes competències i una forta autonomia financera.

Altres organismes i empreses públiques

Metro: empresa pública que gestiona la xarxa de metro (soterrat i a l'aire lliure), inaugurada l'any 2002.

La societat *Ørestad Development Corporation*, creada l'any 1993, és responsable de la construcció del metro i és propietat de la ciutat de Copenhaguen (55%) i de l'Estat (el Ministre de Transport, 45%).

Trafikselskabet Movia: agència pública de transport que gestiona els autobusos i línies de tren de Copenhaguen i els municipis del seu voltant.

Copenhagen Capacity: agència oficial de desenvolupament econòmic de la *Region Hovedstaden*. Formada per representants dels sectors públic i privat, la seva funció és la promoció de la regió per atreure inversions i generar riquesa.

Websites d'interès

Ciutat de Copenhaguen: www3.kk.dk

Regió Hovedstaden: www.regionh.dk

Metro: www.m.dk

Trafikselskabet Movia: www.movia.dk

Copenhagen Capacity: www.copcap.com

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km ²)	Densitat (hab/km ²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km ²)	Densidad (hab/km ²)	Entidades administrativas
København	501.664	9,2	88,3	5.681	Municipi
Aglomeració	1.407.406	25,9	902,8	1.559	26 municipis
Hovedstaden	1.636.749	30,1	2.561	639,1	29 municipis
Dinamarca	5.427.459	100	43.094	125,9	5 regions 98 municipis
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km²)	Density (inhab/km²)	Administrative entities

København

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit	2003	1.806.667	---	---
AME	2005	1.388.700	918,4	1.512
NNUU	2005	1.088.000	---	---
GEOPOLIS	2005	1.426.101	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

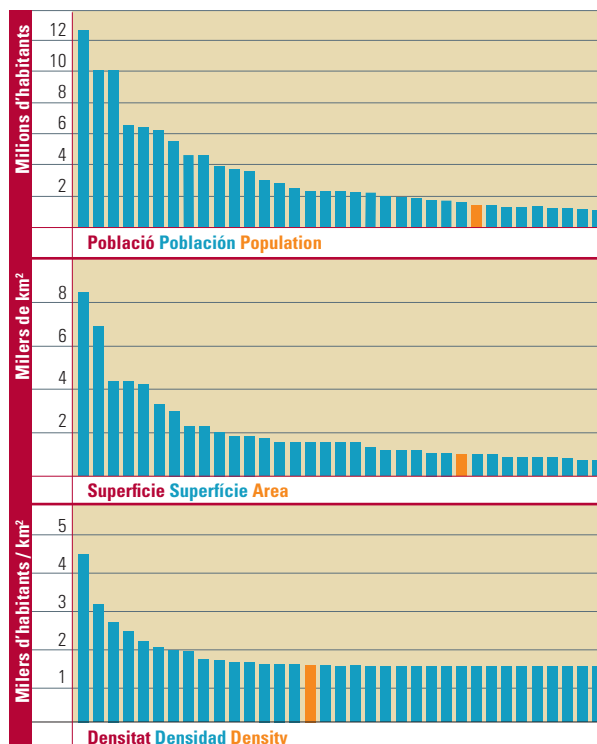
Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	0	0	0,0
1.000.000-2.000.000	0	0	0,0
500.000-1.000.000	1	501.664	36,1
200.000-500.000	0	0	0,0
100.000-200.000	0	0	0,0
50.000-100.000	5	327.803	23,6
20.000-50.000	15	479.859	34,6
<20.000	5	79.374	5,7
Total	26	1.388.700	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	København	501.664	88,3	5.681
2	Frederiksberg	91.721	8,8	10.423
3	Gentofte	68.704	25,5	2.694
4	Gladsaxe	61.993	25,0	2.480
5	Roskilde	53.878	80,8	667
6	Lyngby-Tårnby	51.507	38,9	1.324
7	Hvidovre	49.952	21,9	2.281
8	Greve	47.971	60,2	797
9	Ballerup	46.610	34,1	1.367
10	Rødovre	36.391	12,1	3.008
11	Brøndby	34.708	20,7	1.677
12	Søllerød	31.633	39,8	795
13	Albertslund	28.498	23,0	1.239
14	Herlev	27.272	12,0	2.273
15	Hørsholm	24.246	31,4	772
16	Birkerød	21.715	33,6	646
17	Glostrup	20.793	13,3	1.563
18	Ishøj	20.750	25,9	801
19	Farum	18.509	22,7	815
20	Vallensbæk	12.382	9,2	1.346
Numb. map	City	Population	Area	Density

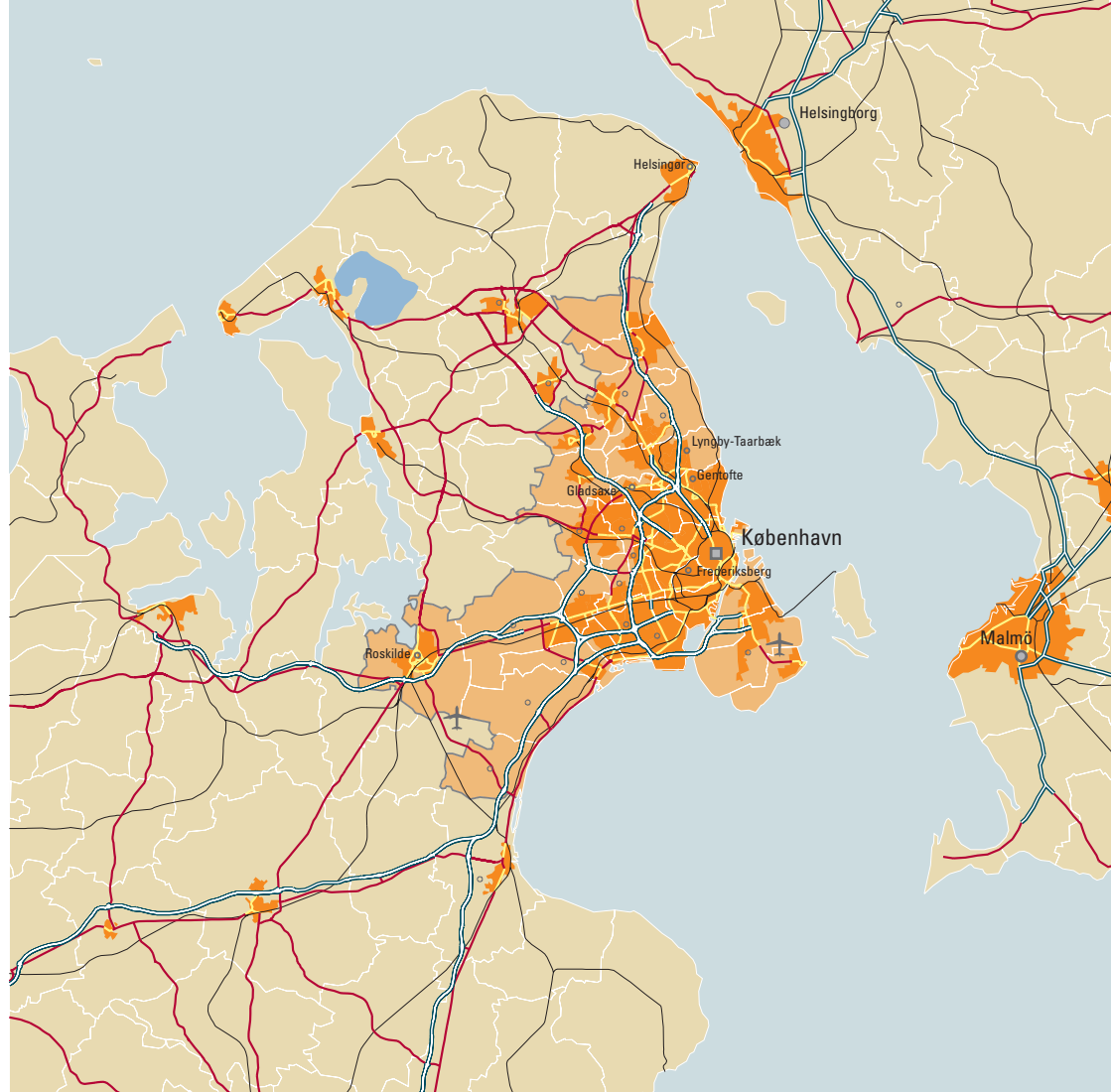
- Municipis
- Aglomeració
- Ciutat

Vies de comunicació

- Autopistes
- Carreteres
- Vials bàsics
- Ferrocarril

Poblacions

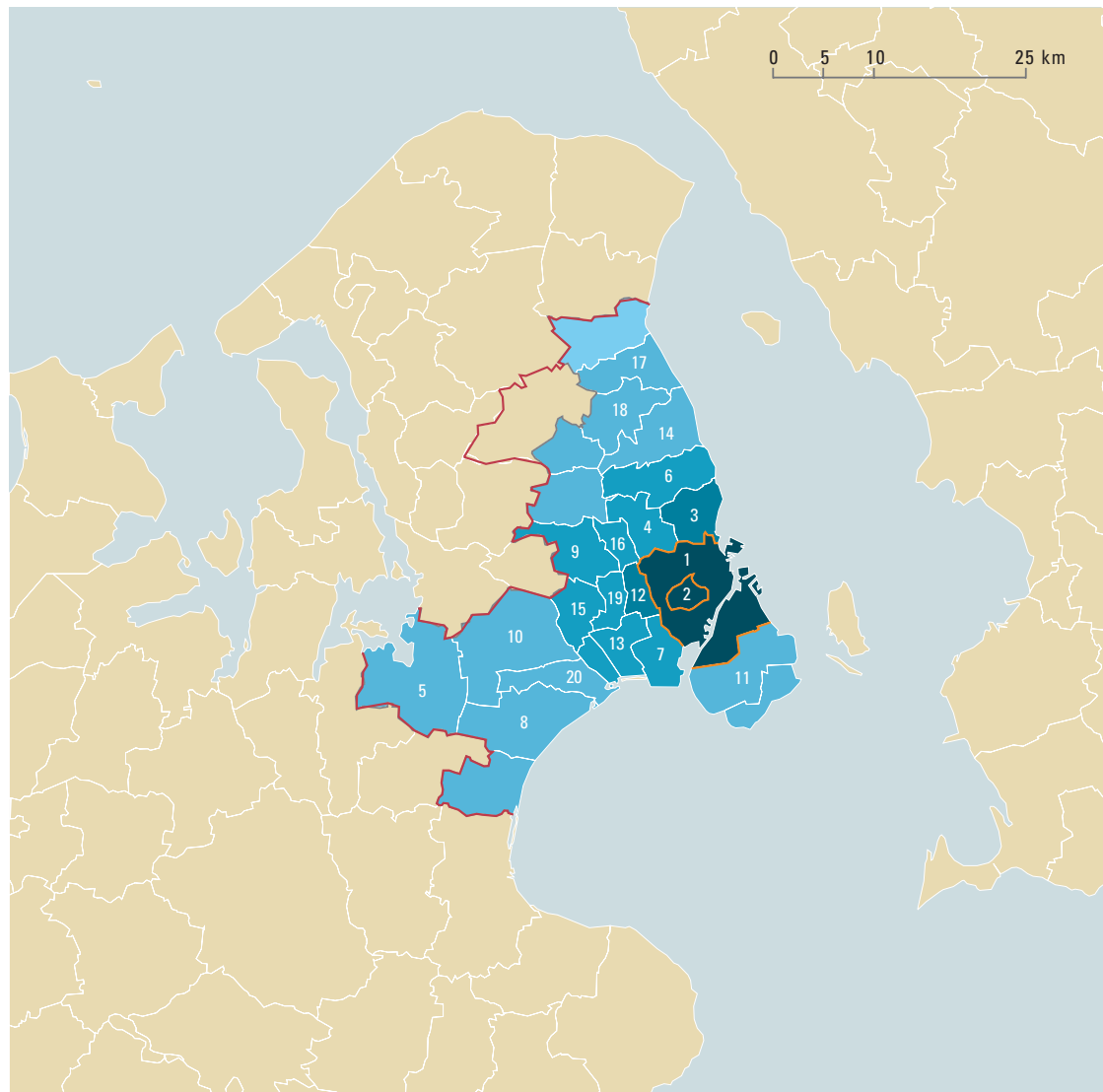
- > 1.000.000 hab.
- 500.000 - 1.000.000 hab.
- 250.000 - 500.000 hab.
- 100.000 - 250.000 hab.
- 50.000 - 100.000 hab.
- 20.000 - 50.000 hab.

- Aglomeració 2006
- Aglomeració 2000
- Ciutat Central
- Número ciutat taula

Densitat de població

- 5.000
- 2.500
- 1.000
- 500
- 250

KÖLN COLÒNIA

Alemanya

Aspectes generals

L'aglomeració de Colònia, que concentra més de la meitat de la població del *Land* del Rin (o Renània) del Nord-Westfàlia, és pluricèntrica, ja que està formada per 20 ciutats de més de 100.000 habitants, vuit de les quals superen els 300.000 habitants; Colònia n'és la més poblada. Hi hagut una llarga tradició de cooperació entre els municipis d'una part de l'aglomeració (la regió Rhein-Ruhr), bàsicament l'àrea al voltant de les ciutats de Dortmund, Essen i Duisburg.

Ajuntament de Colònia

L'alcalde (*Oberbürgermeister*) és el màxim responsable de l'administració de la ciutat i presideix el consell municipal (*Rat der Stadt*), òrgan de representació política de la ciutadania format per 90 membres. Tots els càrrecs electes són escollits cada cinc anys. La ciutat està descentralitzada en 9 districtes, amb competències en els serveis de proximitat.

Àmbit metropolità

La *Regionalverband Ruhr*, associació de municipis existent des de 1979 (amb el nom de *Kommunalverband Ruhrgebiet*), es va transformar el 2004 per dotar-la de majors competències. Comprèn una àrea de 4.435 km² i una població de 5,3 milions d'habitants, la meitat de l'aglomeració total. És responsable de la planificació (regional, d'infraestructures, de desenvolupament econòmic i turisme). L'associació compta amb una assemblea regional formada per 71 membres escollits per sufragi directe cada 5 anys. L'assemblea escull el president (càrrec simbòlic) i designa un director general. Pel que

fa al transport, hi ha diverses agències sectorials: la de Rhein-Ruhr (que correspon a l'àrea de Dortmund, Essen i Duisburg) i la de Rhein-Sieg (Colònia-Bonn).

Rin del Nord-Westfàlia

El primer ministre (*Ministerpräsident*) és el màxim responsable del land. El seu govern té iniciativa legislativa i potestat reglamentària. El parlament (*Landtag*) és l'òrgan legislatiu, de control del govern i l'encarregat d'aprovar el pressupost. Els/les 231 diputats/des són escollits per mandats de 5 anys.

Altres organismes i empreses públiques

Verkehrsverbund Rhein-Ruhr (Associació de Transport de Renània-Ruhr): coordina des de 1980 l'activitat de 25 empreses locals de transport públic i de 3 empreses públiques de ferrocarrils. Integra el servei de trens, autobusos locals i regionals, tramvies i transports fluvials. *Verkehrsverbund Rhein-Sieg GmbH* (Associació de Transport Renània-Sieg): coordina des de 1987 el servei de tren, autobús i tramvia de la regió de Colònia-Bonn (una àrea de 5.111 km² i 3,2 milions d'habitants). Consta de 29 empreses, entre les quals destaquen les associacions de transport de Colònia (*Kölner Verkehrs-Betriebe AG*) i de Bonn (*Stadtwerke Bonn*).

Websites d'interès

Ciutat de Colònia: www.koeln.de
 Associació Regional del Ruhr: www.rvr-online.de
 Verkehrsverbund Rhein-Ruhr: www.vrr.de
 Verkehrsverbund Rhein-Sieg GmbH: www.vrsinfo.de
 Parlament Rin del Nord-Westfàlia: www.landtag.nrw.de

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km ²)	Densitat (hab/km ²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km ²)	Densidad (hab/km ²)	Entidades administrativas
Köln	969.709	1,2	405,2	2.393	Municipi
Agglomeració	10.130.822	12,3	6.750,9	1.501	86 municipis
Nordrhein-Westfalen	18.060.211	21,9	34.080	530	Estat federat 373 municipis
Alemanya	82.532.000	100	357.030	231,2	1 Estat federal 16 Estats federats 13.912 municipis
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km ²)	Density (inhab/km ²)	Administrative entities

Köln

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit (1)	2003	4.005.268	---	---
AME	2005	10.130.822	6.750,9	1.501
NNUU (2)	2005	965.000	---	---
GEOPOLIS	2005	10.069.181	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

- (1) Considera sis aglomeracions: Köln (1.854.892), Ruhrgebiet (5.443.569), Düsseldorf (1.520.928), Mönchengladbach (263.014), Bonn (879.240) i Wuppertal (366.434)
(2) Considera únicament la ciutat de Köln
(3) L'anomena Essen

Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	0	0	0,0
1.000.000-2.000.000	0	0	0,0
500.000-1.000.000	5	3.223.539	31,8
200.000-500.000	7	2.050.846	20,2
100.000-200.000	13	1.877.916	18,5
50.000-100.000	27	1.831.694	18,1
20.000-50.000	32	1.109.969	11,0
<20.000	2	36.858	0,4
Total	86	10.130.822	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

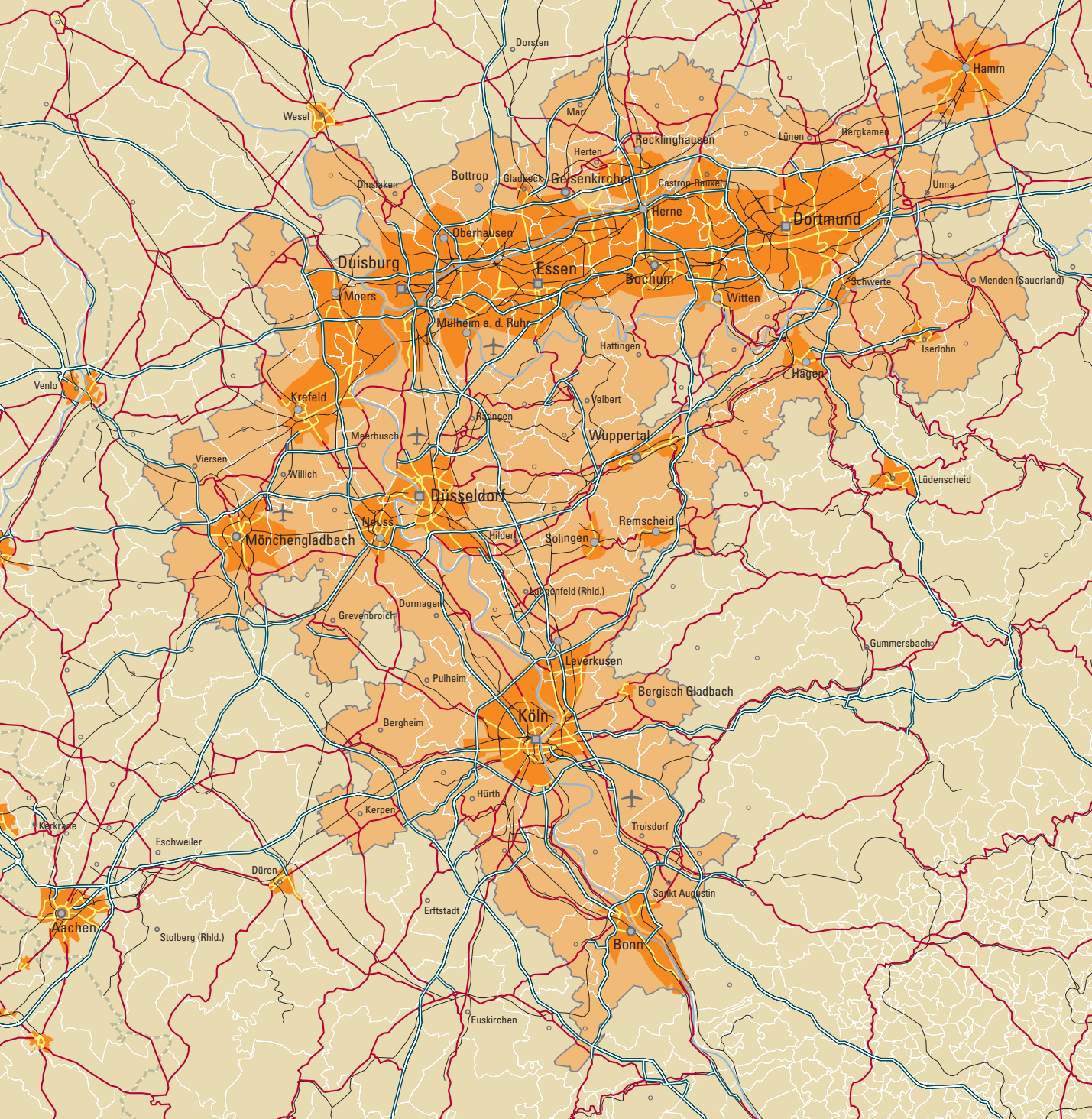
Posición entre las principales AM
Position among the main MA

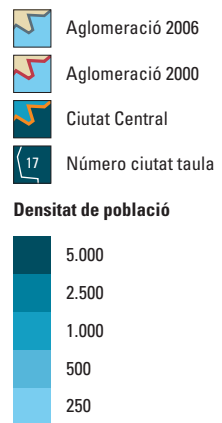
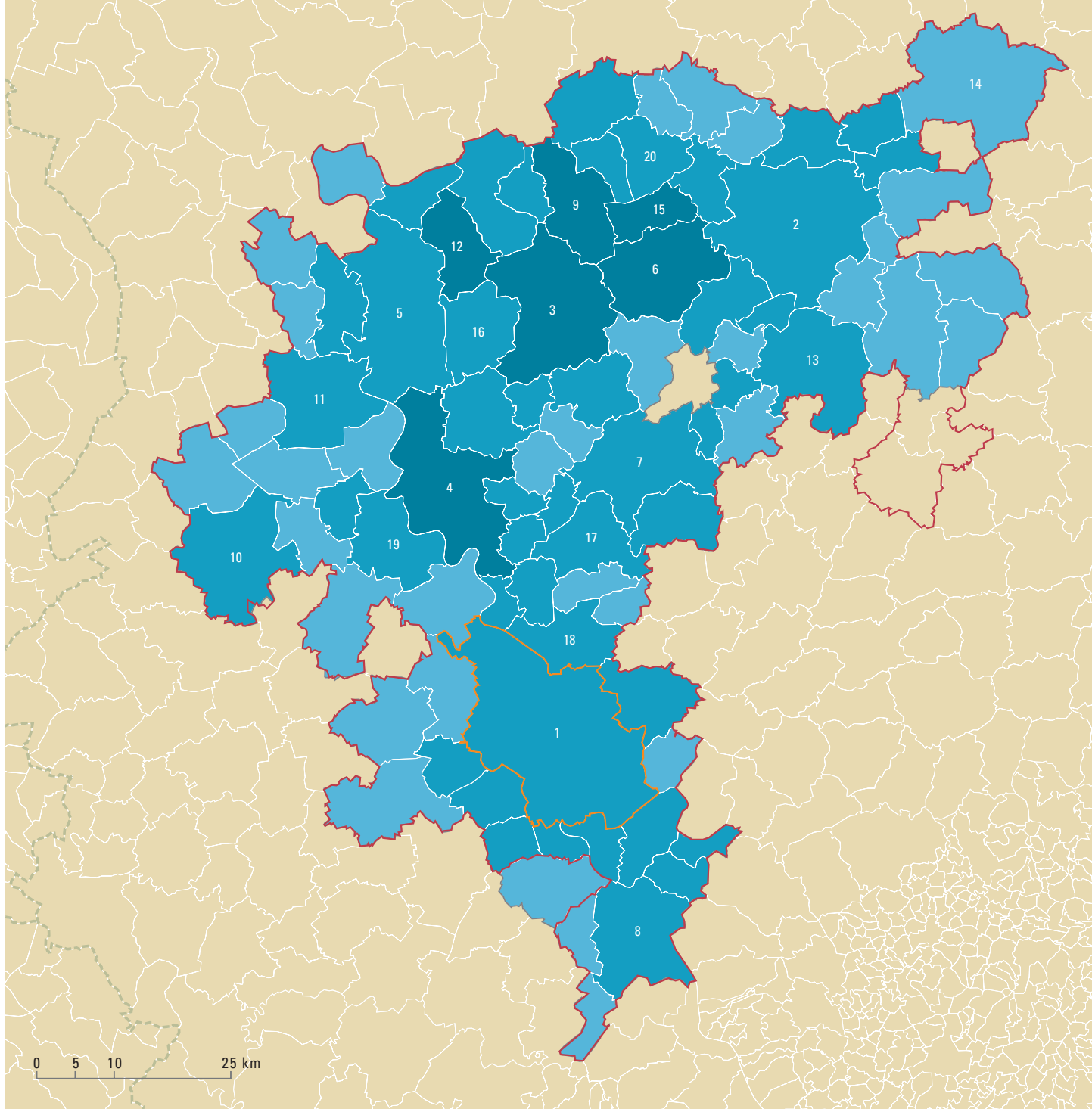

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Köln, Stadt	969.709	405,2	2.393
2	Dortmund, Stadt	588.680	280,4	2.099
3	Essen, Stadt	588.084	210,4	2.795
4	Düsseldorf, Stadt	572.663	217,0	2.639
5	Duisburg, Stadt	504.403	232,8	2.167
6	Bochum, Stadt	388.179	145,4	2.670
7	Wuppertal, Stadt	361.077	168,4	2.144
8	Bonn, Stadt	311.938	141,2	2.209
9	Gelsenkirchen, Stadt	270.107	104,9	2.575
10	Mönchengladbach, Stadt	261.966	170,4	1.537
11	Krefeld, Stadt	238.270	137,8	1.729
12	Oberhausen, Stadt	219.309	77,0	2.848
13	Hagen, Stadt	198.780	160,4	1.239
14	Hamm, Stadt	184.926	226,2	818
15	Herne, Stadt	171.831	51,4	3.343
16	Mülheim an der Ruhr, Stadt	170.327	91,3	1.866
17	Solingen, Stadt	164.205	89,5	1.835
18	Leverkusen, Stadt	161.601	78,9	2.048
19	Herten, Stadt	151.875	99,5	1.526
20	Recklinghausen, Stadt	122.627	66,4	1.847
Numb. map	City	Population	Area	Density

LILLE

LILLA

França

Aspectes generals

Des de l'any 1966, l'aglomeració de Lille compta amb una estructura supramunicipal de cooperació, la *Communauté Urbaine de Lille*. Aquesta es va transformar l'any 2000 arran de l'aprovació el 1999 de la Llei sobre la cooperació intermunicipal.

Ajuntament de Lille

L'alcalde és la màxima autoritat i és escollit cada 6 anys. Presideix el consell municipal, òrgan de representació política de la ciutadania i de control del comitè executiu, format per 62 regidors/res amb mandats de 6 anys. El municipi té 10 barris (*quartiers*), amb un consell de barri presidit per un/a regidor/a de la ciutat i amb la tasca de gestionar els serveis de proximitat.

Àmbit metropolità

La Communauté Urbaine de Lille té unes competències i estructura fixades per llei. Contemplen el desenvolupament econòmic, social i cultural (creació i gestió de zones industrials i comercials, gestió d'equipaments i d'instituts); planificació regional (plans directors d'urbanisme, organització del transport públic i de les carreteres); habitatge públic; dinamització i revitalització urbana; gestió de serveis comuns (aigua, cementiris, escorxadors, incendis i urgències); medi ambient (tractament dels residus i lluita contra la contaminació). L'organisme comprèn 85 municipis, uns 600 km² i 1 milió d'habitants. La seva estructura política està formada per un president, un comitè executiu i un consell, format per 170 membres. Tots aquests càrrecs duren 6 anys i són d'elecció indirecta, per delegació dels municipis.

Regió Nord-Pas-de-Calais

La regió és un òrgan electe de reflexió i d'impuls en matèria de planificació, d'ordenació del territori i d'acció econòmica i de desenvolupament. També actua, com a coordinador, en economia, formació i medi ambient, en un territori molt més gran que el de l'aglomeració.

Altres organismes i empreses públiques

Transpole: organitza i finança els transports regionals d'autobús, metro i tramvia, sota la tutela de la *Communauté Urbaine*.

Websites d'interès

Ajuntament de Lille: www.mairie-lille.fr

Communauté Urbaine de Lille: www.lillemetropole.fr

Regió Nord-Pas-de-Calais: www.nordpasdecals.fr

Transpole: www.transpole.fr

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km ²)	Densitat (hab/km ²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km ²)	Densidad (hab/km ²)	Entidades administrativas
Lille	218.511	0,3	30,2	7.235	Municipi
Agglomeració	2.238.626	3,5	1.490,5	1.502	164 municipis
Région Nord-Pas-de-Calais	4.048.000	6,4	12.414	326	2 departaments 1.546 municipis
França	62.818.000	100	543.965	115,5	26 regions 100 departaments 36.782 municipis
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km²)	Density (inhab/km²)	Administrative entities

Lille

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit	2003	1.143.125	---	---
AME	2005	2.238.626	1.490,5	1.502
NNUU	2005	1.029.000	---	---
GEOPOLIS	2005	2.910.796	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

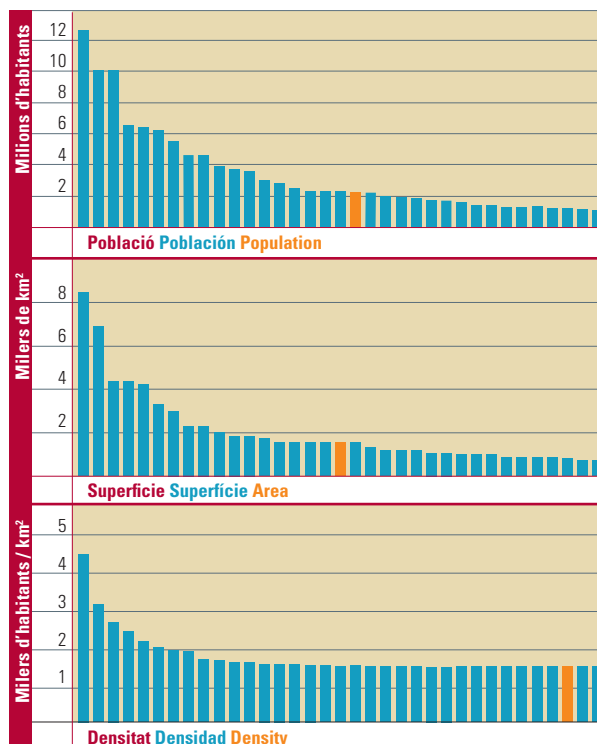
Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	0	0	0,0
1.000.000-2.000.000	0	0	0,0
500.000-1.000.000	0	0	0,0
200.000-500.000	1	218.511	9,8
100.000-200.000	0	0	0,0
50.000-100.000	6	425.253	19,0
20.000-50.000	20	596.131	26,6
<20.000	137	998.731	44,6
Total	164	2.238.626	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

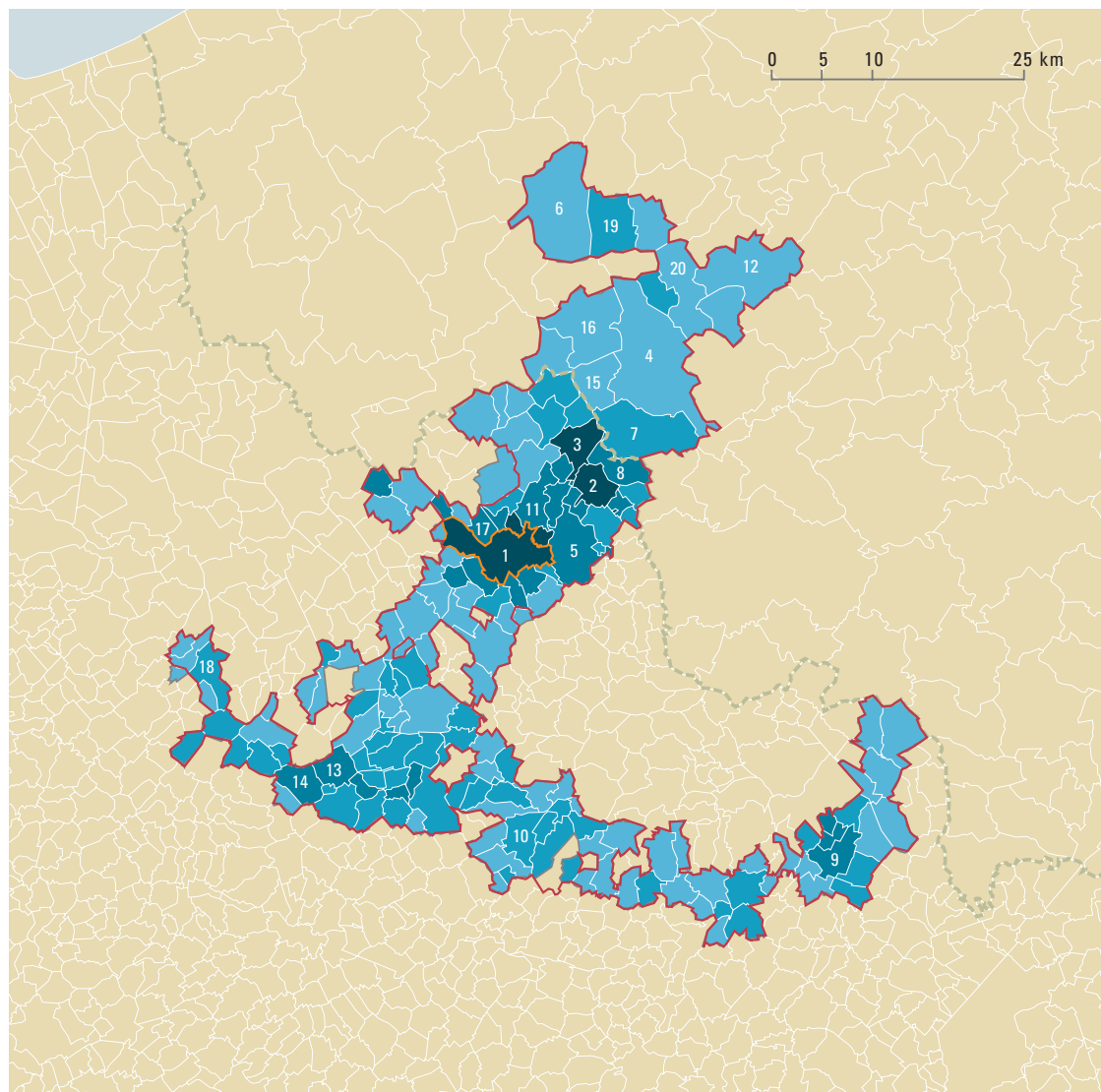
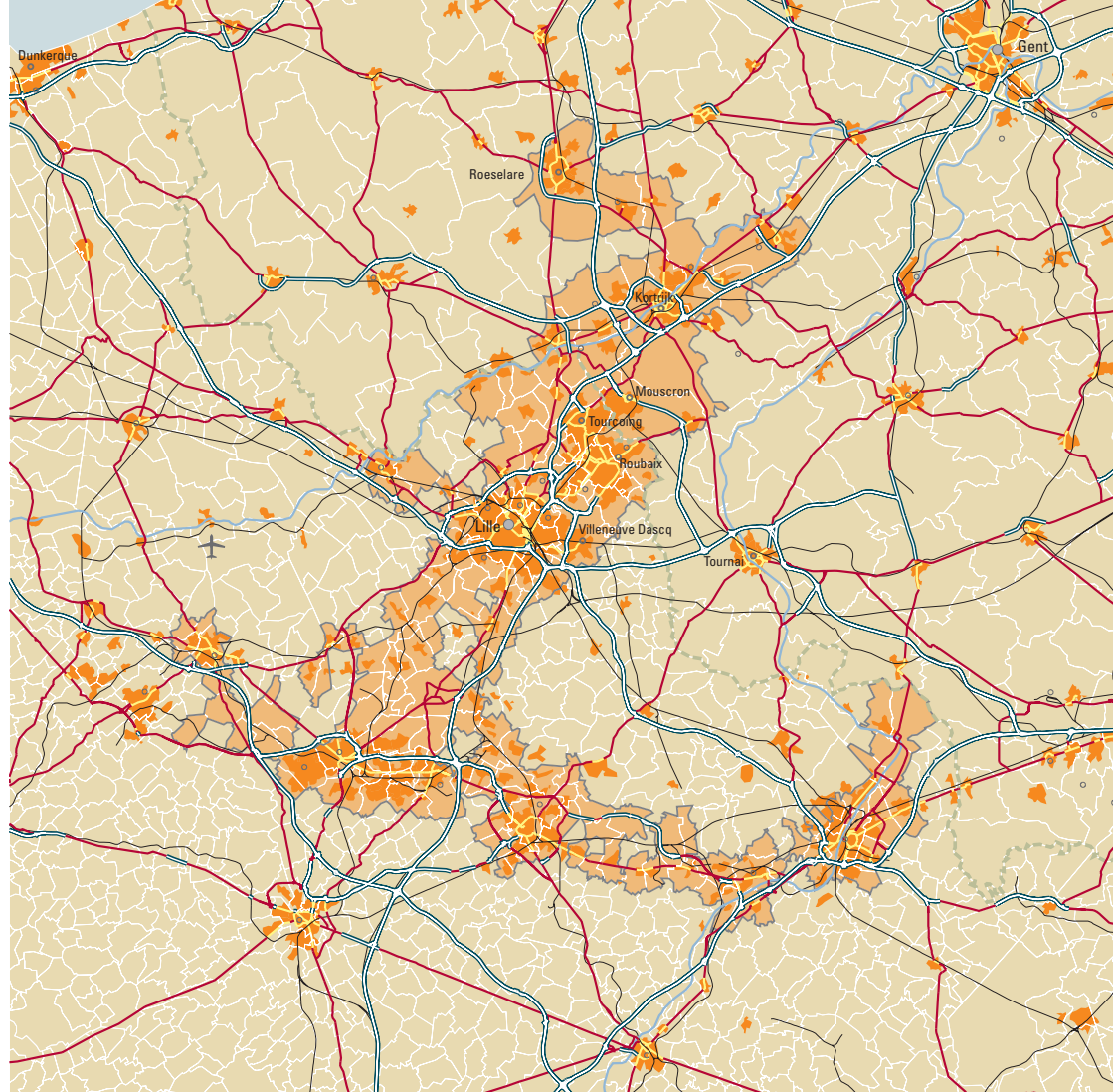
Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Lille	218.511	30,2	7.235
2	Roubaix	95.795	13,2	7.257
3	Tourcoing	90.400	15,2	5.947
4	Kortrijk	73.625	80,0	920
5	Villeneuve-d'Ascq	57.519	22,7	2.534
6	Roeselare	55.380	59,8	926
7	Mouscron	52.534	40,1	1.310
8	Wattrelos	42.867	13,4	3.199
9	Valenciennes	41.365	13,8	2.997
10	Douai	40.111	16,9	2.373
11	Marcq-en-Baroeul	38.067	14,0	2.719
12	Waregem	35.919	44,3	811
13	Lens	34.723	11,7	2.968
14	Liévin	33.427	12,8	2.611
15	Menen	32.325	33,1	977
16	Wevelgem	31.059	38,8	800
17	Lambersart	28.131	6,3	4.465
18	Béthune	27.808	13,0	2.139
19	Izegem	26.550	25,5	1.041
20	Harelbeke	26.045	29,1	895
Numb. map	City	Population	Area	Density

LISBOA

Portugal

Aspectes generals

Es tracta d'una aglomeració formada per 11 municipis de més de 100.000 habitants, al voltant de la capital de l'Estat, Lisboa. La seva coordinació s'efectua a través de l'Área Metropolitana de Lisboa (AML), creada el 2004, en substitució de l'anterior estructura creada el 1991.

Ajuntament de Lisboa

L'alcalde és el cap de l'executiu (*câmara municipal*) i presideix l'assemblea municipal (*assembleia municipal*). Aquesta és l'òrgan de representació política de la ciutadania, format per 107 regidors/res electes, incloent-hi els presidents dels consells de parròquia que hi ha a l'àrea (50). Les parròquies són un nivell inferior de govern local que compten també amb l'assemblea (*assembleia de freguesia*) i l'executiu (*junta de freguesia*).

Àmbit metropolità

La llei 10/2003, de 13 de maig, reforma l'organització de les àrees metropolitanes de Portugal. L'Àrea metropolitana de Lisboa (AML) està constituïda per tres òrgans: una assemblea deliberant (*assembleia*), un consell executiu (*junta*) i un consell consultiu (*conselho*). L'assemblea de l'AML està formada per 55 membres elegits per totes les assemblees municipals de l'àrea; l'executiu inclou tots els alcaldes de l'àrea, els quals escullen entre si el president i els dos vicepresidents del consell executiu. El consell consultiu comprèn tots els membres de l'executiu, el president de la *Comissão de Coordenação da Região de Lisboa e Vale do Tejo*, delegació regional de planificació del Govern central que cobreix l'àrea, representants de les institucions públiques i d'altres institucions econòmiques, socials i culturals. En total, inclou 18 municipis i gairebé 3 milions d'habitants.

L'AML exerceix les següents funcions: vertebrar les inversions municipals d'interès supramunicipal; coordinar les accions dels municipis i del govern central en els àmbits de les infraestructures mediambientals, salut, educació, seguretat i protecció civil, vies i transports, equipaments socials, turisme i cultura, esports, lleure i joventut; la planificació estratègica econòmica, social i de gestió i l'ordenació territorial. Concretament, l'AML ha promogut el sistema metropolità d'informació geogràfica (SMIG) i l'estudi estratègic de la formació ocupacional.

Altres organismes i empreses públiques

Metropolitano do Lisboa: empresa creada per a la gestió del metro de Lisboa.

Carris: empresa que gestiona el servei de transport urbà col·lectiu (autobús, tramvia) a la ciutat de Lisboa.

Websites d'interès

Ajuntament de Lisboa: www.cm-lisboa.pt

Àrea Metropolitana de Lisboa: www.aml.pt

Metropolitano de Lisboa: www.metrolisboa.pt

Carris: www.carris.pt

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km ²)	Densitat (hab/km ²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km ²)	Densidad (hab/km ²)	Entidades administrativas
Lisboa	564.657	5,3	84,8	6.659	Municipi
Aglomeració	2.464.394	23,2	1.509,0	1.633	13 municipis
Portugal	10.599.095	100	92.391	114,7	2 regions autònomes 308 municipis 4.252 parròquies
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km ²)	Density (inhab/km ²)	Administrative entities

Lisboa

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit (1)	2003	2.477.404	---	---
AME	2005	2.464.394	1.509,0	1.633
NNUU	2005	2.761.000	---	---
GEOPOLIS	2005	2.397.902	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

(1) Considera dues aglomeracions: Lisboa (2.363.470) i Setubal (113.934)

Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	0	0	0,0
1.000.000-2.000.000	0	0	0,0
500.000-1.000.000	1	564.657	22,9
200.000-500.000	1	363.749	14,8
100.000-200.000	9	1.389.527	56,4
50.000-100.000	2	146.461	5,9
20.000-50.000	0	0	0,0
<20.000	0	0	0,0
Total	13	2.464.394	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Lisboa	564.657	84,8	6.659
2	Sintra	363.749	319,2	1.140
3	Loures	199.059	169,3	1.176
4	Amadora	175.872	23,8	7.390
5	Cascais	170.683	97,4	1.752
6	Oeiras	162.128	45,7	3.548
7	Almada	160.825	70,2	2.291
8	Seixal	150.271	95,5	1.574
9	Odivelas	133.847	26,4	5.070
10	Vila Franca de Xira	122.908	317,7	387
11	Setúbal	113.934	171,9	663
12	Barreiro	79.012	31,8	2.485
13	Moita	67.449	55,3	1.220
Num. map	City	Population	Area	Density

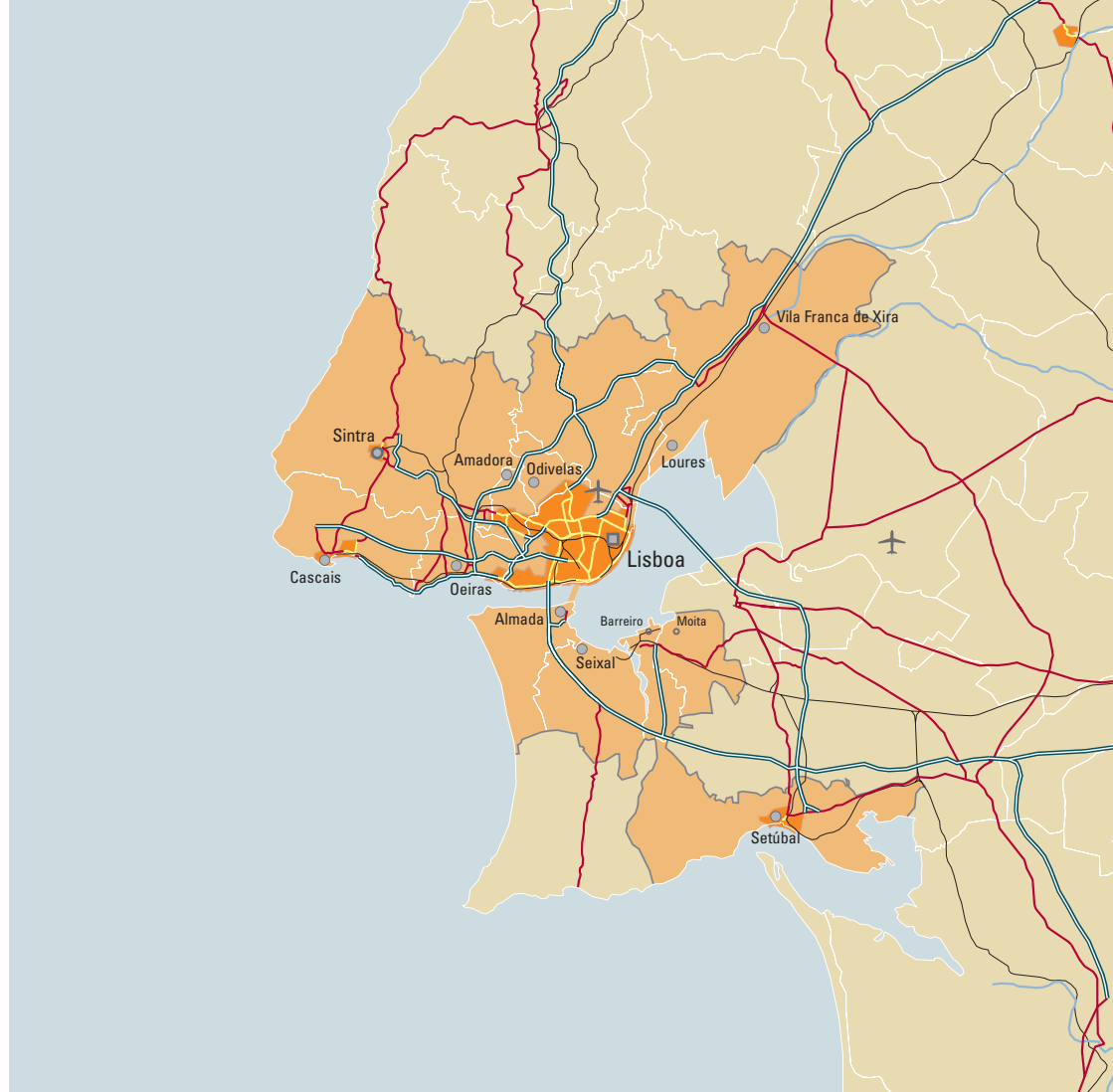
- Municipis
- Aglomeració
- Ciutat

Vies de comunicació

- Autopistes
- Carreteres
- Vials bàsics
- Ferrocarril

Poblacions

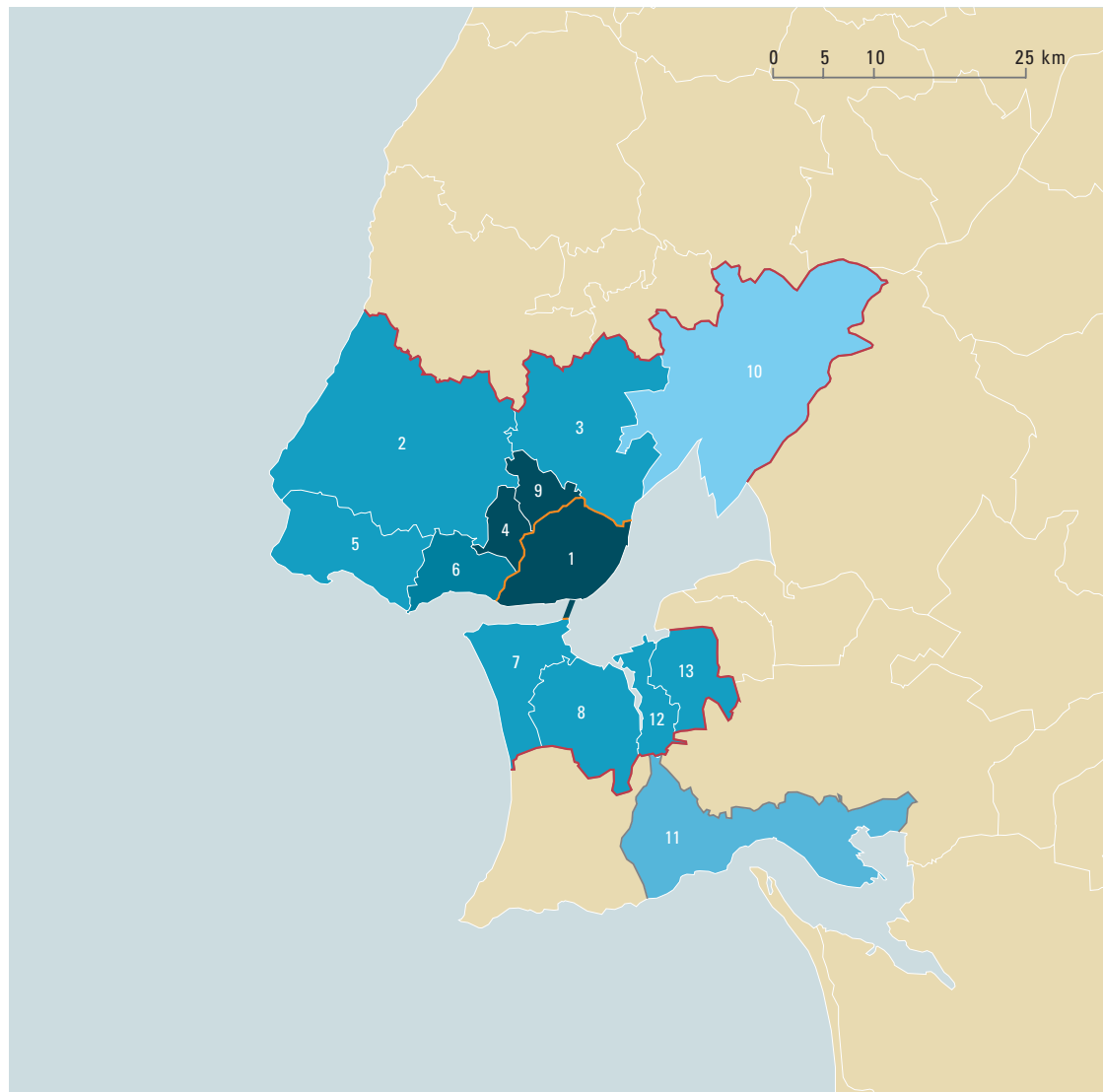
- > 1.000.000 hab.
- 500.000 - 1.000.000 hab.
- 250.000 - 500.000 hab.
- 100.000 - 250.000 hab.
- 50.000 - 100.000 hab.
- 20.000 - 50.000 hab.

- Aglomeració 2006
- Aglomeració 2000
- Ciutat Central
- Número ciutat taula

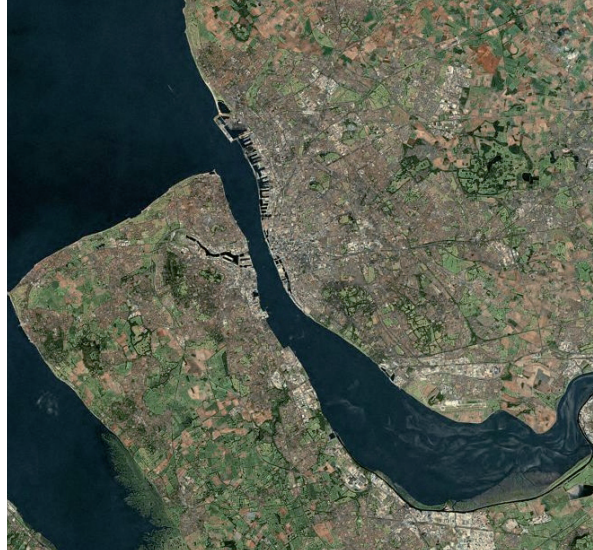
Densitat de població

- 5.000
- 2.500
- 1.000
- 500
- 250

LIVERPOOL- MANCHESTER

Regne Unit

Aspectes generals

Aquesta aglomeració és molt extensa i pluricèntrica: està constituïda per dues ciutats denses (Liverpool i Manchester) i dues ciutats (Leeds i Bradford) amb més població però menor densitat. Per organitzar els serveis metropolitans cada ciutat té la seva àrea d'influència amb les seves agències, romanents de les antigues institucions metropolitanes abolides el 1986, sense que existeixi actualment una estructura comuna.

Ajuntament de Liverpool

Els 90 membres del consell municipal (*City Council*) s'elegeixen cada 4 anys i són els qui designen l'alcalde (*Lord Mayor*) i el cap del comitè executiu (*Council Leader*). A més, hi ha 10 comitès locals (*Neighbourhood Committee*), amb funcions consultives.

Ajuntament de Manchester

L'òrgan de representació política més important és el consell format per l'alcalde i 14 regidors/es, 12 escollits en cada un dels districtes electorals (*wards*) i 2 escollits pel conjunt de la ciutat, cada 4 anys.

Àmbit metropolità

Les dues ciutats principals conserven la tradició de cooperació amb els municipis del seu voltant, ja que van formar part d'estructures metropolitanes entre 1974-1986.

A Liverpool, el *Merseyside County* inclou les ciutats de Liverpool, Knowsley, Sefton, St. Helens i Wirral, una àrea de 645 km² i més d'un milió d'habitants. Malgrat l'abolició de l'estructura política, els serveis següents continuen gestionats per agències sectorials: transport públic, policia (*Merseyside Police*), residus (*Merseyside Waste Disposal Authority*), incendis i emergències (*Merseyside Fire & Rescue Service*).

A Manchester, després de l'abolició del *Greater Manchester Council*, els serveis es continuen prestant mitjançant agències sectorials: gestió dels residus (*Greater Manchester Waste Disposal Authority*), policia (*Greater Manchester Police Authority*), incendis i emergències (*Greater Manchester Fire and Civil Defence Service*) i transport (*Greater Manchester Passenger Transport Authority*).

A més a més, els municipis es van unir el 1986 en l'*Association of Greater Manchester Authorities* (AGMA), per tal de garantir una visió regional a través de la planificació estratègica, sobretot en transport i medi ambient.

Altres organismes i empreses públiques

Merseytravel: ens públic per coordinar el transport de Liverpool i 4 ciutats, governat per una Junta de regidors.

Mersey Partnership: organisme públic-privat per promoure el desenvolupament econòmic, la captació d'inversions i el turisme a la regió de Liverpool.

Public Transport for Greater Manchester: finançat per l'Agència del Transport Metropolità responsable de la planificació i gestió del sistema de transport integrat de la regió de Manchester.

Websites d'interès

Ajuntament de Manchester: www.manchester.gov.uk

Ajuntament de Liverpool: www.liverpool.gov.uk

Merseytravel: www.merseytravel.gov.uk

Mersey Partnership: www.merseyside.org.uk

Association Greater Manchester: www.agma.gov.uk

Public Transport Greater Manchester: www.gmpte.com

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km ²)	Densitat (hab/km ²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km ²)	Densidad (hab/km ²)	Entidades administrativas
Liverpool	439.473	0,7	112,8	3.896	Municipi
Manchester	392.819	0,6	116,1	3.383	Municipi
Aglomeració	6.444.953	10,6	4.271,4	1.509	25 municipis
Regne Unit	60.587.000	100	244.820	247,5	4 regions 441 governs locals
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km ²)	Density (inhab/km ²)	Administrative entities

Liverpool-Manchester

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit (1)	2003	6.234.959	---	---
AME	2005	6.444.953	4.271,4	1.509
NNUU(2)	2005	4.557.000	---	---
GEOPOLIS	2005	5.491.449	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

- (1) Considera tres aglomeracions: Liverpool (1.362.004), Manchester (2.512.300) i Leeds-Bradford (2.360.655)
(2) Considera tres aglomeracions: Liverpool (810.000), Manchester (2.228.000) i West Yorkshire (1.519.000)

Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	0	0	0,0
1.000.000-2.000.000	0	0	0,0
500.000-1.000.000	1	715.402	11,1
200.000-500.000	15	4.507.848	69,9
100.000-200.000	7	1.058.535	16,4
50.000-100.000	2	163.168	2,5
20.000-50.000	0	0	0,0
<20.000	0	0	0,0
Total	25	6.444.953	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

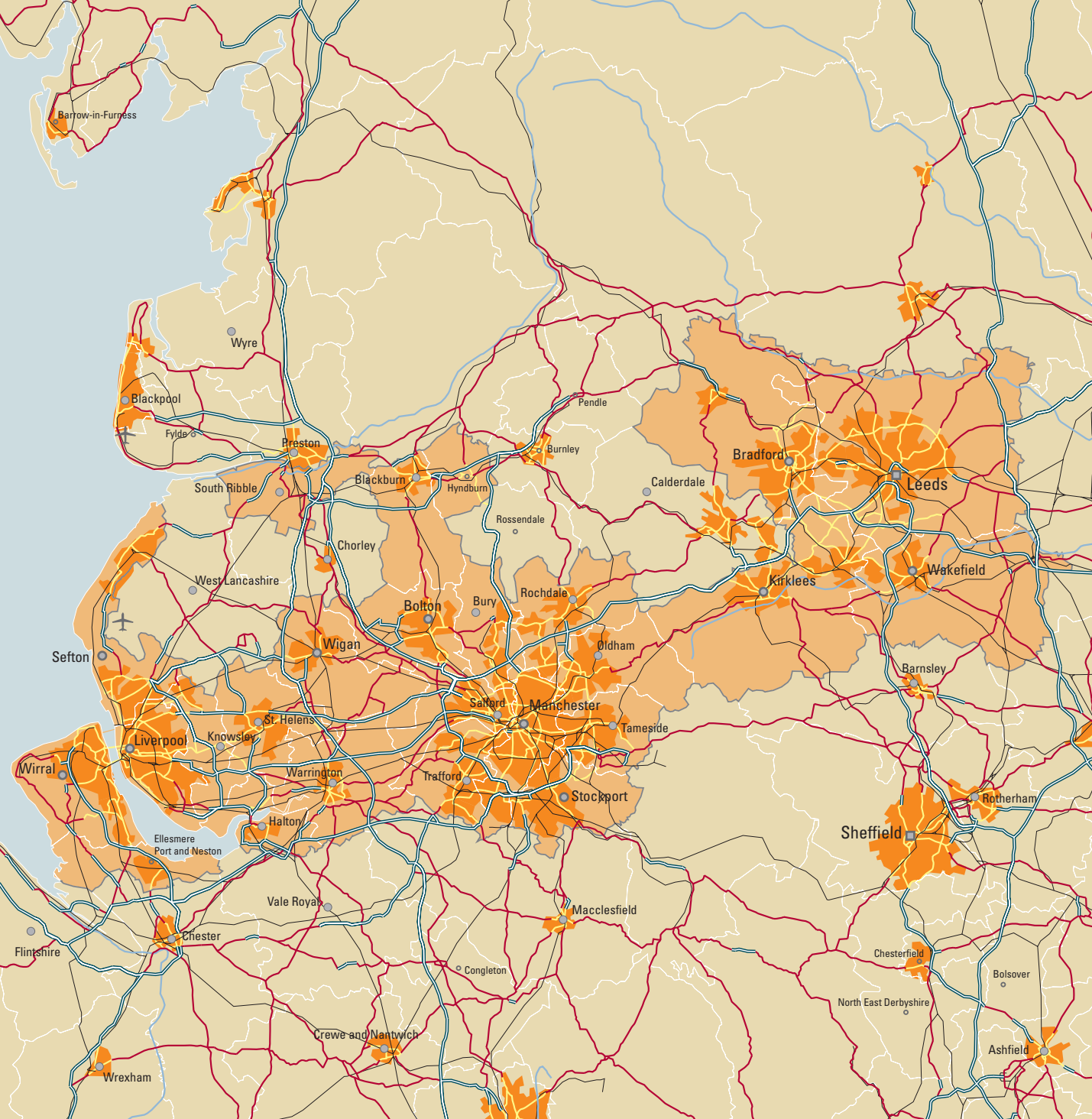
Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Leeds	715.402	561,7	1.274
2	Bradford	467.665	366,4	1.276
3	Liverpool	439.473	112,8	3.896
4	Manchester	392.819	116,1	3.383
5	Kirklees	388.567	409,7	948
6	Wakefield	315.172	332,9	947
7	Wirral	312.293	158,8	1.967
8	Wigan	301.415	198,8	1.516
9	Stockport	284.528	126,0	2.258
10	Sefton	282.958	152,9	1.851
11	Bolton	261.037	139,7	1.869
12	Oldham	217.273	141,1	1.540
13	Salford	216.103	96,8	2.232
14	Tameside	213.043	103,1	2.066
15	Trafford	210.145	105,6	1.990
16	Rochdale	205.357	159,6	1.287
17	Warrington	191.080	176,0	1.086
18	Bury	180.608	99,1	1.822
19	St. Helens	176.843	133,4	1.326
20	Knowsley	150.459	97,3	1.546
Numb. map	City	Population	Area	Density

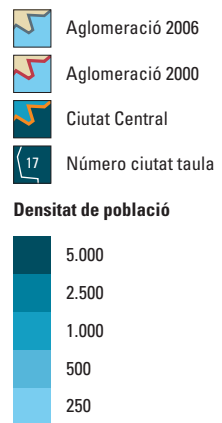
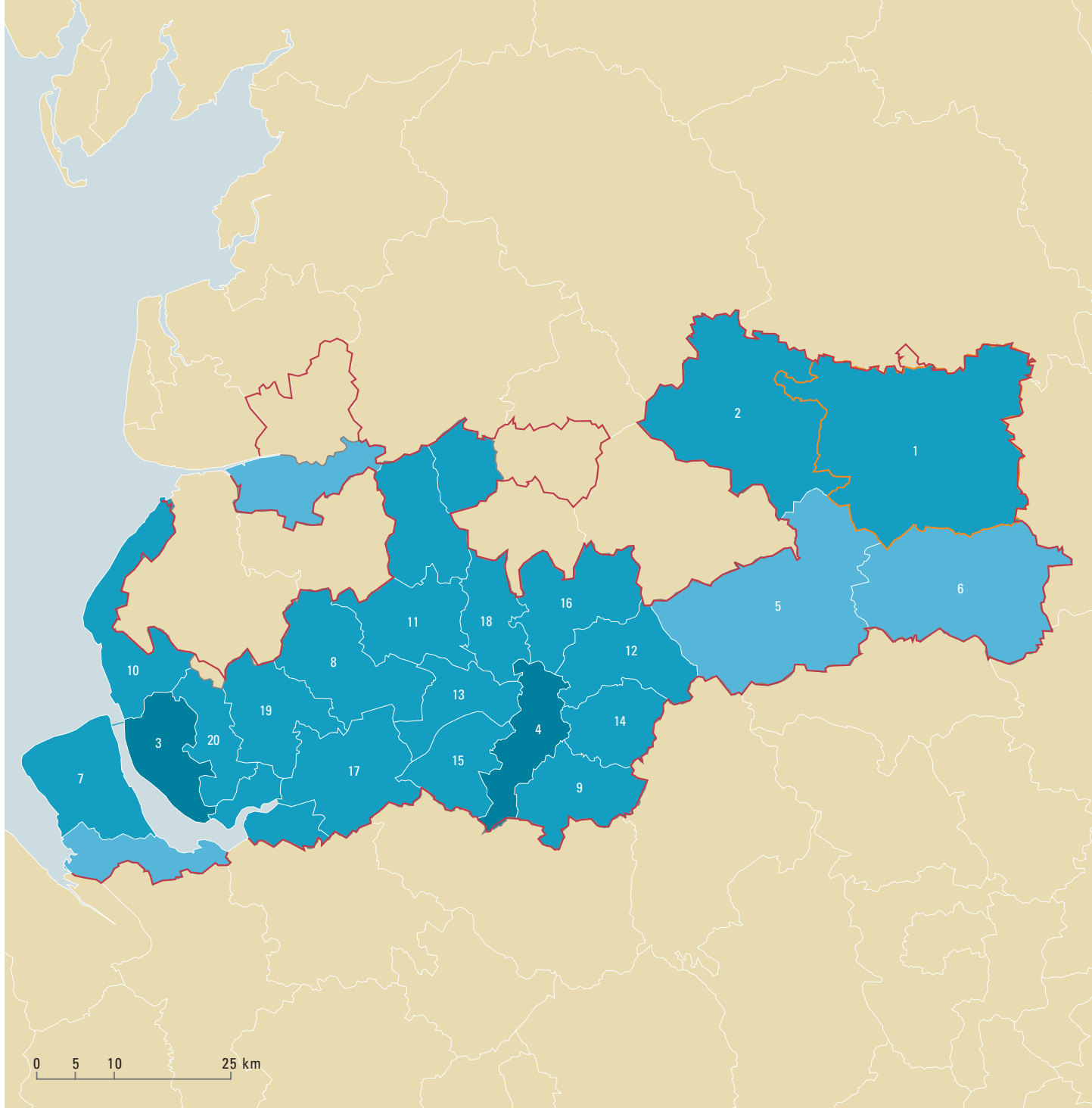
- Municipis
- Aglomeració
- Ciutat

Vies de comunicació

- Autopistes
- Carreteres
- Vials bàsics
- Ferrocarril

Poblacions

- > 1.000.000 hab.
- 500.000 - 1.000.000 hab.
- 250.000 - 500.000 hab.
- 100.000 - 250.000 hab.
- 50.000 - 100.000 hab.
- 20.000 - 50.000 hab.

LONDON

LONDRES

Regne Unit

Aspectes generals

Des del 2000, l'aglomeració de Londres compta amb una institució que s'encarrega de proveir els serveis metropolitans, la *Greater London Authority* (GLA), en continuïtat amb la seva predecessora, el *Greater London Council* (1965-1986). Tanmateix, la GLA no cobreix la totalitat de l'aglomeració metropolitana, que s'estén a 3 regions.

Greater London Authority

La *Greater London Authority* (GLA) cobreix la *City of London* i 32 districtes (*boroughs*). L'alcalde té el poder executiu i de direcció política, amb el control del consell (*London Assembly*) format per 25 membres. Tots els càrrecs electes són escollits directament cada 4 anys. La GLA té competències en: transport públic, planificació, medi ambient, cultura, sanitat, policia i serveis d'emergència i d'incendi. Tanmateix, compta amb un poder fiscal molt limitat, sense poder fixar impostos ni emetre obligacions, i el finançament prové bàsicament de transferències del govern central.

Cada un dels districtes té un consell (*Borough Council*) i un alcalde escollits cada 4 anys. S'ocupen de la provisió dels serveis públics locals com l'educació, l'habitatge, els serveis socials, la neteja i manteniment urbans, la gestió de residus, la planificació urbana local, la cultura i el lleure. Els districtes es financen mitjançant un impost directe sobre la població (*Council Tax*) i els diversos fons centrals.

Àmbit metropolità

No existeix una institució que inclogui la totalitat de l'aglomeració metropolitana, formada per les regions de *Greater London*, *South East* i *East of England*. Normalment es considera la GLA com el representant de l'aglomeració.

Altres organismes i empreses públiques

Transport for London: òrgan dependent de la GLA responsable de la planificació i gestió del sistema de transport integrat, format per la xarxa d'autobusos, el sistema de metro, el tramvia, el tren lleuger Docklands Light Railway, el transport fluvial i l'estació d'autobusos Victoria. També s'encarrega de la gestió del trànsit en una xarxa viària de 580 km.

London Development Agency: agència dependent de la GLA que promou el desenvolupament econòmic de la capital, amb l'objectiu d'assegurar el rol de Londres com a centre de negocis internacional i generador de riquesa.

London Fire and Emergency Planning Authority: sota la tutela de la GLA, té competències en la prevenció i control d'incendis i de resposta a emergències.

Metropolitan Police Authority: sota la responsabilitat de la GLA, vetlla per la seguretat de la ciutadania.

Websites d'interès

Greater London Authority: www.london.gov.uk

Transport for London: www.tfl.gov.uk/tfl

London Development Agency: www.lda.gov.uk

Metropolitan Police Authority: www.mpa.gov.uk

London Fire and Emergency Planning Authority: <http://www.london-fire.gov.uk>

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km ²)	Densitat (hab/km ²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km ²)	Densidad (hab/km ²)	Entidades administrativas
Londres	7.172.069	11,8	1.578,0	4.545	1 ciutat 32 districtes
Agglomeració	12.730.234	21,0	8.381,7	1.519	49 municipis
Regne Unit	60.587.000	100	244.820	247,5	4 regions 441 governs locals
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km ²)	Density (inhab/km ²)	Administrative entities

London

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios

Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit	2003	11.624.807	---	---
AME	2005	12.730.234	8.381,7	1.519
NNUU	2005	8.505.000	---	---
GEOPOLIS	2005	9.331.887	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios

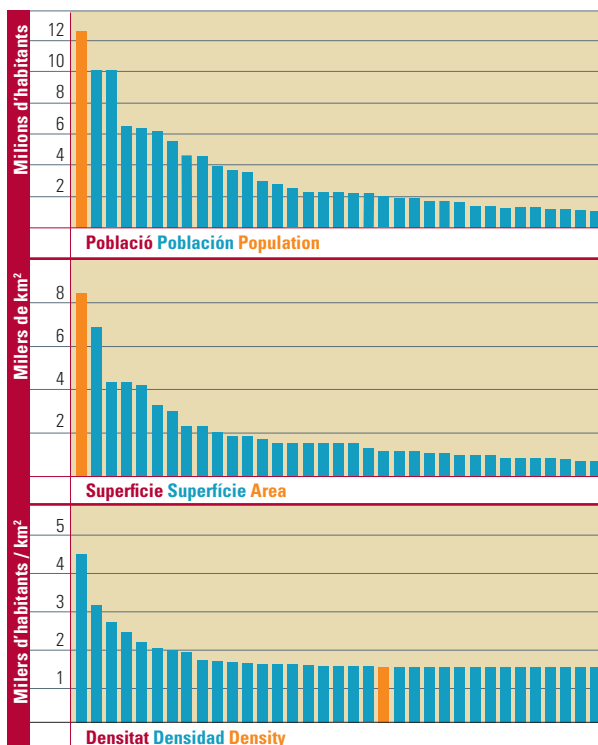
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	1	7.172.069	56,3
2.000.000-5.000.000	0	0	0,0
1.000.000-2.000.000	0	0	0,0
500.000-1.000.000	0	0	0,0
200.000-500.000	2	497.301	3,9
100.000-200.000	23	3.137.044	24,6
50.000-100.000	23	1.923.820	15,1
20.000-50.000	0	0	0,0
<20.000	0	0	0,0
Total	49	12.730.234	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

Posición entre las principales AM

Position among the main MA

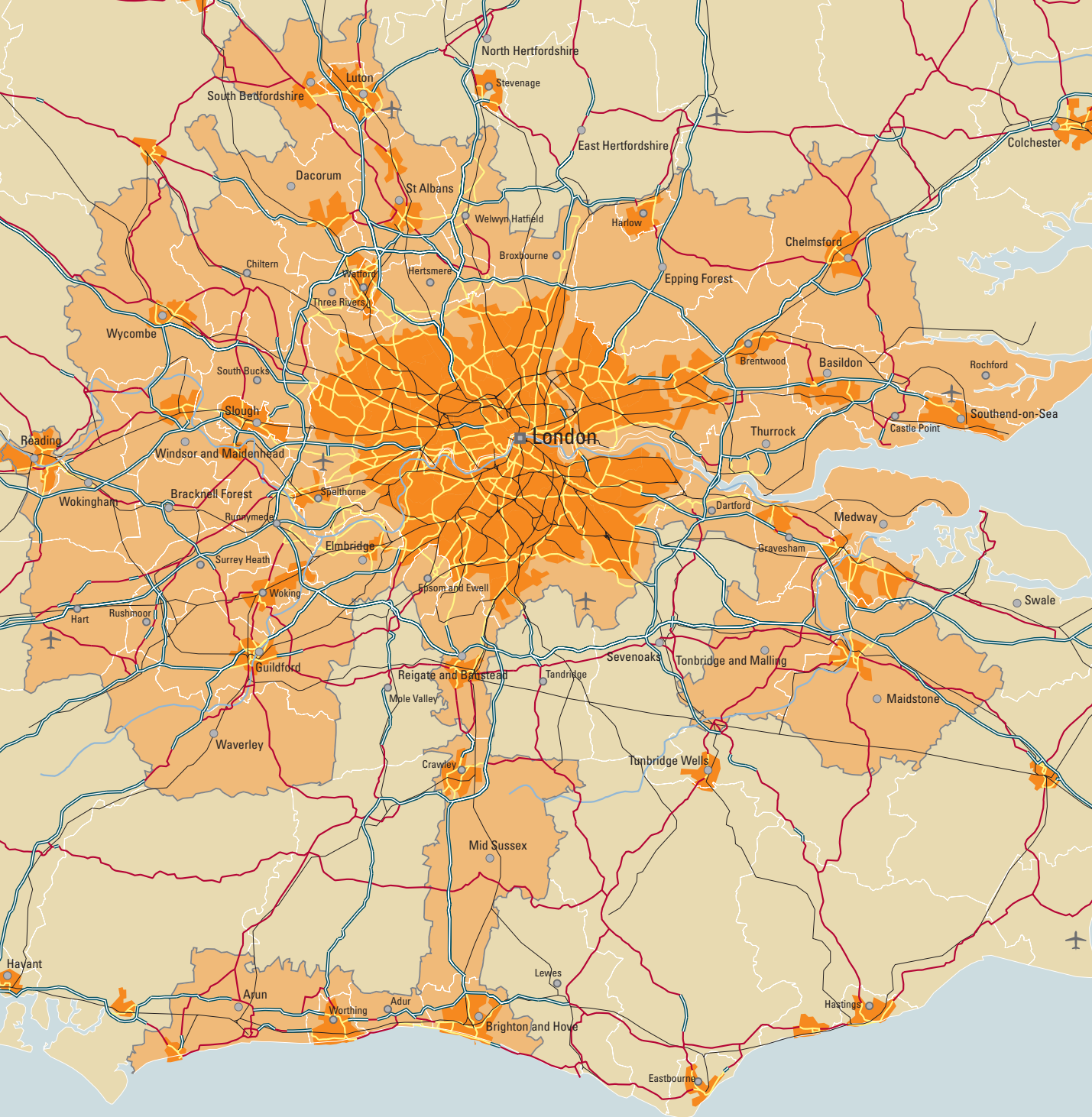

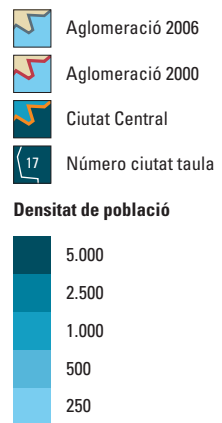
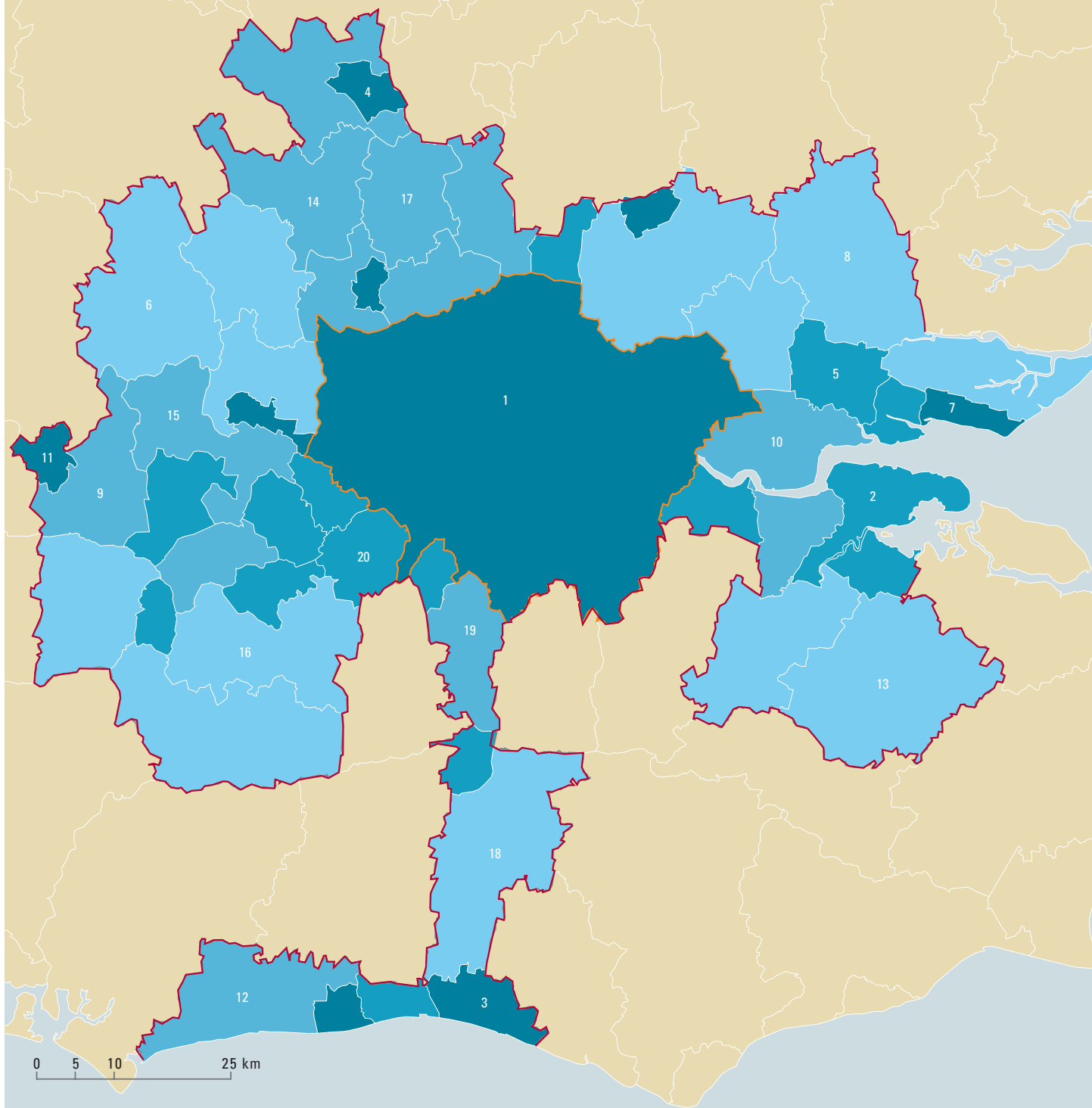
Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes

Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	London	7.172.069	1.578,0	4.545
2	Medway	249.484	192,0	1.299
3	Brighton and Hove	247.817	82,2	3.015
4	Luton	184.371	43,4	4.248
5	Basildon	165.668	110,0	1.506
6	Wycombe	162.105	324,6	499
7	Southend-on-Sea	160.257	41,8	3.834
8	Chelmsford	157.072	342,3	459
9	Wokingham	150.229	179,0	839
10	Thurrock	143.128	163,9	873
11	Reading	143.096	40,0	3.577
12	Arun	140.759	220,7	638
13	Maidstone	138.948	393,3	353
14	Dacorum	137.799	212,5	648
15	Windsor and Maidenhead	133.626	198,4	674
16	Guildford	129.701	270,9	479
17	St Albans	129.005	161,2	800
18	Mid Sussex	127.378	333,0	383
19	Reigate and Banstead	126.523	129,1	980
20	Elmbridge	121.936	96,6	1.262
Numb. map	City	Population	Area	Density

LYON

LIÓ

França

Aspectes generals

Des de l'any 1966, l'aglomeració de Lió compta amb una estructura supramunicipal de cooperació, la *Communauté Urbaine de Lyon*, la qual es va transformar l'any 2000 arran de l'aprovació el 1999 de la Llei sobre la cooperació intermunicipal.

Ajuntament de Lió

L'alcalde és la màxima autoritat i és escollit cada 6 anys. Presideix el consell municipal, òrgan de representació política de la ciutadania i de control del comitè executiu, format per 72 regidors/res amb mandats de 6 anys. El municipi s'estructura en 9 districtes (*arrondissements*): cada un d'ells compta amb un consell presidit per un alcalde de districte. S'hi prenen decisions relacionades amb la implantació, condicionament i gestió dels equipaments de proximitat.

Àmbit metropolità

La Communauté Urbaine de Lyon té fixades per llei les seves competències que inclouen: el desenvolupament econòmic, social i cultural (creació i gestió de zones industrials i comercials, gestió d'equipaments i d'instituts); planificació regional (plans directors d'urbanisme, organització del transport públic i de les carreteres); habitatge públic; dinamització i revitalització urbana; gestió de serveis comuns (aigua, cementiris, escorxadors, incendis i urgències); medi ambient (tractament dels residus i lluita contra la contaminació). L'organisme comprèn 57 municipis, uns 500 km² i 1.300.000 habitants. L'estructura política està formada per un president, un

comitè executiu i un consell, format per 157 membres. Tots aquests càrrecs duren 6 anys i són d'elecció indirecta, per delegació dels municipis.

Regió Rhône-Alpes

La regió és un òrgan electe de reflexió i d'impuls en matèria de planificació, d'ordenació del territori i d'acció econòmica i de desenvolupament. També actua, com a coordinador, en economia, formació i medi ambient, en un territori molt més gran que el de l'aglomeració metropolitana.

Altres organismes i empreses públiques

Transports en Commun Lyonnais: organitza i finança els transports regionals d'autobús, metro i tramvia, sota la tutela de la *Communauté Urbaine*.

Agence pour le Développement de la Région Lyonnaise (Aderly): agència creada l'any 1974 per impulsar el desenvolupament econòmic i la competitivitat de l'aglomeració metropolitana. Està formada per representants dels governs locals i regionals, com també per cambres de comerç, empreses, etc.

Websites d'interès

Ajuntament de Lió: www.lyon.fr

Communauté Urbaine Lyon: www.grandlyon.com

Regió Rhône-Alpes: www.rhonealpes.fr

Transports en Commun Lyonnais: www.tcl.fr

Agence pour le développement de la région Lyonnaise: www.lyon-aderly.com

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km ²)	Densitat (hab/km ²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km ²)	Densidad (hab/km ²)	Entidades administrativas
Lyon	449.979	0,7	47,9	9.394	Municipi
Agglomeració	1.347.167	2,1	836,2	1.611	94 municipis
Région Rhône-Alpes	6.058.000	9,6	43.698	138,6	8 departaments 2.879 municipis
França	62.818.000	100	543.965	115,5	26 regions 100 departaments 36.782 municipis
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km ²)	Density (inhab/km ²)	Administrative entities

Lyon

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit	2003	1.648.216	---	---
AME	2005	1.347.167	836,2	1.611
NNUU	2005	1.403.000	---	---
GEOPOLIS	2005	1.448.822	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

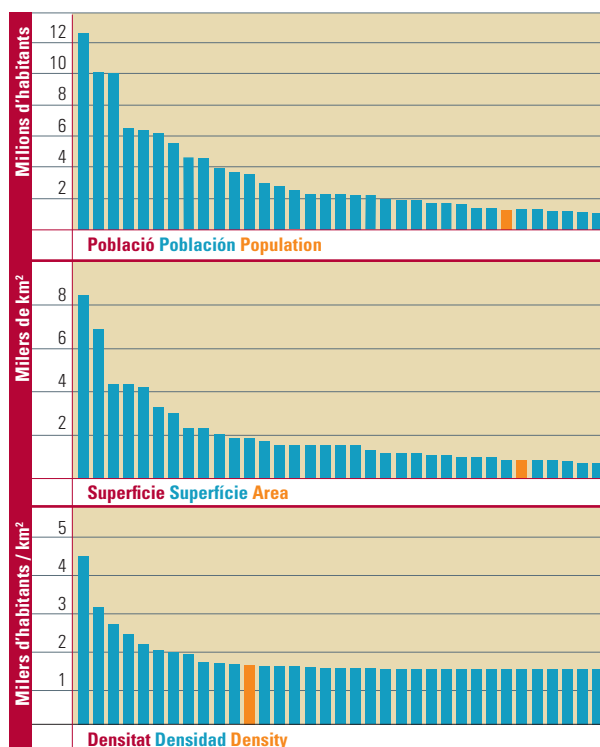
Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	0	0	0,0
1.000.000-2.000.000	0	0	0,0
500.000-1.000.000	0	0	0,0
200.000-500.000	1	449.979	33,4
100.000-200.000	1	127.356	9,5
50.000-100.000	1	56.044	4,2
20.000-50.000	9	284.229	21,1
<20.000	82	429.559	31,9
Total	94	1.347.167	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Lyon	449.979	47,9	9.394
2	Villeurbanne	127.356	14,5	8.783
3	Vénissieux	56.044	15,3	3.663
4	Caluire-et-Cuire	40.460	10,5	3.853
5	Saint-Priest	40.212	29,7	1.354
6	Vaulx-en-Velin	39.575	21,0	1.885
7	Bron	37.037	10,3	3.596
8	Rillieux-la-Pape	28.367	14,5	1.956
9	Meyzieu	28.009	23,0	1.218
10	Oullins	25.183	4,4	5.723
11	Décines-Charpieu	24.193	17,0	1.423
12	Sainte-Foy-lès-Lyon	21.193	6,8	3.117
13	Saint-Genis-Laval	19.221	12,9	1.490
14	Givors	18.437	17,3	1.066
15	Écully	18.011	8,5	2.119
16	Tassin-la-Demi-Lune	15.977	7,8	2.048
17	Saint-Fons	15.671	6,1	2.569
18	Francheville	11.324	8,2	1.381
19	Brignais	11.207	10,4	1.078
20	Genas	11.140	23,8	468
Numb. map	City	Population	Area	Density

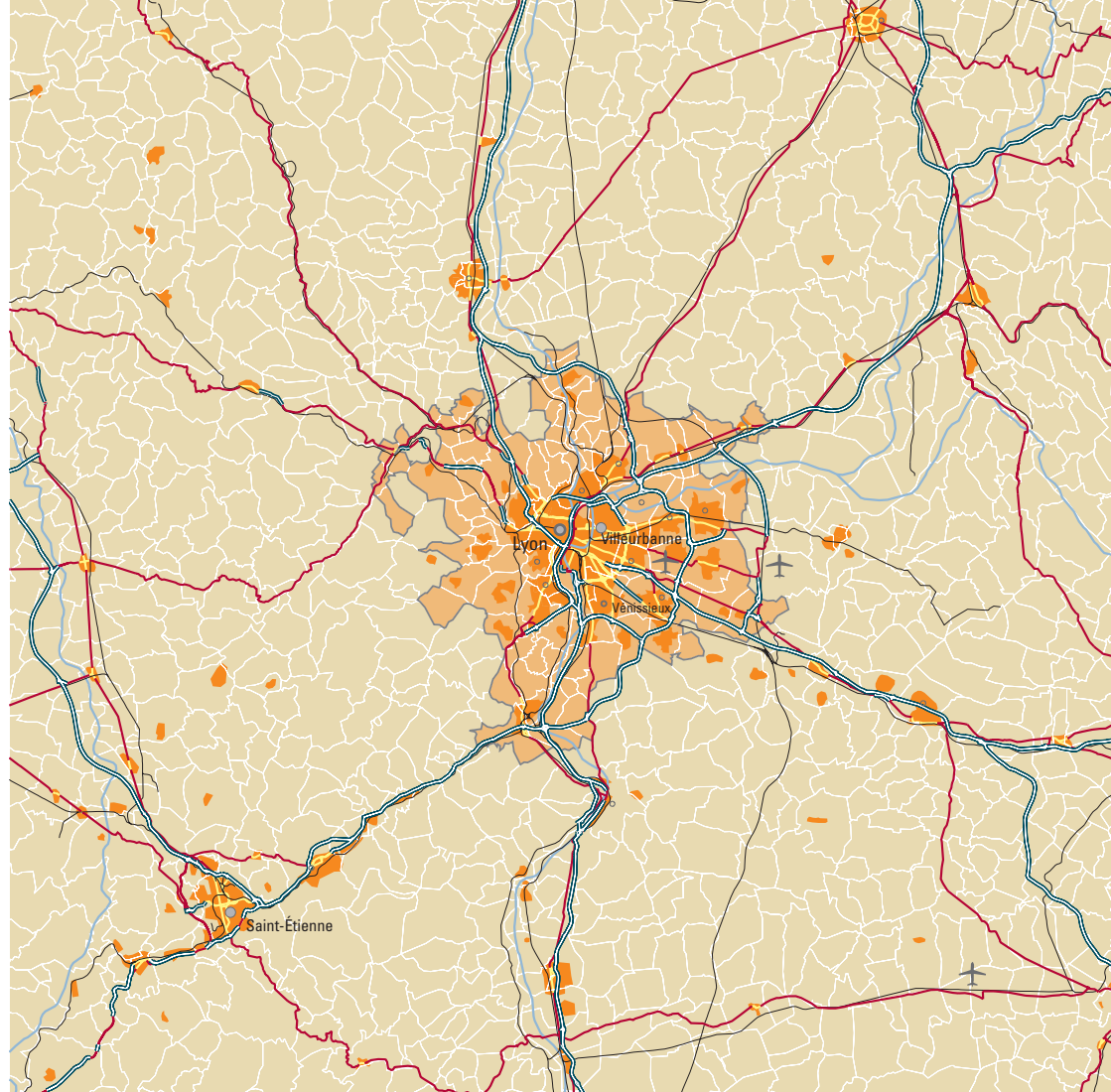
- Municipis
- Aglomeració
- Ciutat

Vies de comunicació

- Autopistes
- Carreteres
- Vials bàsics
- Ferrocarril

Poblacions

- > 1.000.000 hab.
- 500.000 - 1.000.000 hab.
- 250.000 - 500.000 hab.
- 100.000 - 250.000 hab.
- 50.000 - 100.000 hab.
- 20.000 - 50.000 hab.

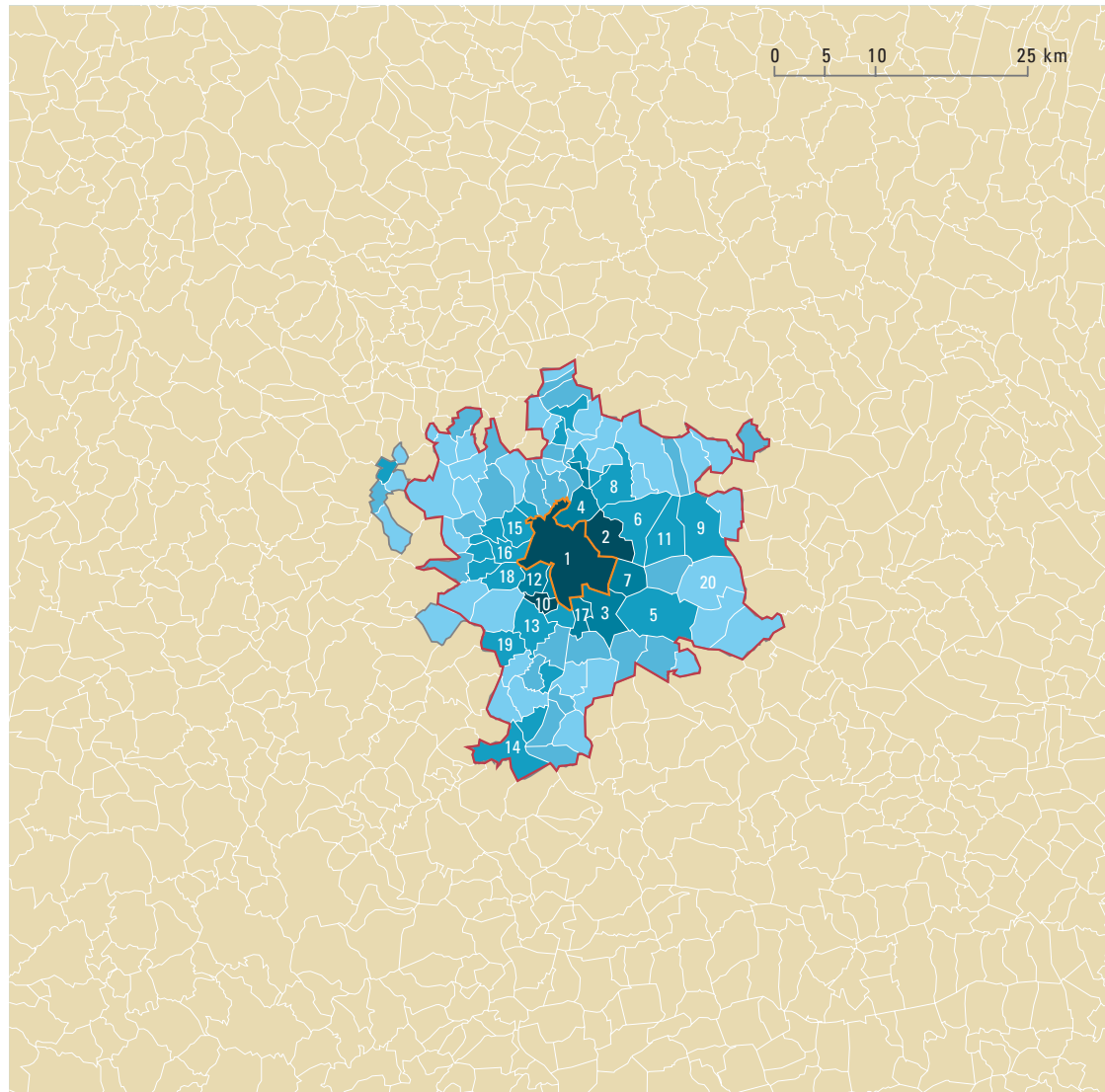

0 5 10 25 km

- Aglomeració 2006
- Aglomeració 2000
- Ciutat Central
- Número ciutat taula

Densitat de població

- 5.000
- 2.500
- 1.000
- 500
- 250

MADRID

Espanya

Aspectes generals

L'actual municipi de Madrid és fruit de les annexions de 13 municipis efectuades entre 1948 i 1954. Com a capital de l'estat, compta amb un règim especial (Llei de capitalitat, de juliol de 2006, actualització de les normatives de 1963 i 1985) que crea la Comissió Interadministrativa de Capitalitat. Aquesta s'articula com un òrgan de cooperació entre l'Estat, la comunitat autònoma de Madrid (CAM) i el municipi de Madrid en matèries com la seguretat ciutadana i la celebració d'actes oficials.

Ajuntament de Madrid

L'alcalde és la màxima autoritat i presideix el consell municipal, òrgan de representació política de la ciutadania, format per 55 regidors/res electes cada 4 anys. El municipi s'estructura en 21 districtes que tenen competències en serveis personals.

Àmbit metropolità

L'àmbit metropolità no disposa de cap reconeixement organitzatiu. Les competències les exerceix o bé el municipi de Madrid, que per la seva gran extensió (600 km²) i població té un caràcter quasi metropolità, o bé la comunitat autònoma.

Comunidad Autónoma de Madrid

La CAM es va constituir per un estatut aprovat l'1 de març de 1983 i el seu president és la màxima autoritat. L'organisme legislatiu i de representació política és l'assemblea de Madrid formada per 111 representants. La creació de la CAM va suposar l'abolició de l'ens de planificació regional existent des de 1963, la *Comisión de Planeamiento y Coordinación del Área Metropolitana de Madrid*. El territori de la CAM engloba l'aglomeració

metropolitana de Madrid i a la pràctica coordina les polítiques metropolitanes a través les seves competències en ordenació del territori, urbanisme, habitatge, obres públiques, carreteres, ferrocarrils, transports i recursos hídrics. Té altres competències que comparteix amb l'estat tals com: planificació econòmica, indústria, seguretat, educació i sanitat. Assumeix igualment les de la diputació provincial de Madrid, ja que es tracta d'una comunitat uniprovincial.

Altres organismes i empreses públiques

Consortio Regional de Transportes de Madrid: coordina els serveis, xarxes i tarifes del sistema de transport públic de la CAM. Hi estan representats l'Estat, la CAM, els municipis i les empreses públiques i privades de transports.

Websites d'interès

Ajuntament de Madrid: www.munimadrid.es/
Comunidad Autónoma de Madrid: www.madrid.org
Consorti regional de transports de Madrid: www.ctm-madrid.es

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km ²)	Densitat (hab/km ²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km ²)	Densidad (hab/km ²)	Entidades administrativas
Madrid	3.155.359	7,06	605,8	5.209	Municipi
Agglomeració	5.541.480	12,39	2.269,1	2.442	46 municipis
Comunidad Autónoma de Madrid	6.008.183	13,4	8.028	690,26	179 municipis
Espanya	44.708.964	100	505.990	88,36	17 CCAA 52 províncies 8.110 municipis
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km ²)	Density (inhab/km ²)	Administrative entities

Madrid

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit	2003	5.372.433	---	---
AME	2005	5.541.480	2.269,1	2.442
NNUU	2005	5.608.000	---	---
GEOPOLIS	2005	4.857.679	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	1	3.155.359	56,9
1.000.000-2.000.000	0	0	0,0
500.000-1.000.000	0	0	0,0
200.000-500.000	1	204.463	3,7
100.000-200.000	7	1.106.736	20,0
50.000-100.000	7	503.938	9,1
20.000-50.000	11	386.077	7,0
<20.000	18	184.907	3,3
Total	45	5.541.480	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Madrid	3.155.359	605,8	5.209
2	Móstoles	204.463	45,4	4.504
3	Alcalá de Henares	197.804	87,8	2.253
4	Fuenlabrada	195.131	39,4	4.953
5	Leganés	181.248	43,1	4.205
6	Alcorcón	162.524	33,7	4.823
7	Getafe	157.397	78,4	2.008
8	Torrejón de Ardoz	109.483	32,6	3.358
9	Alcobendas	103.149	45,0	2.292
10	Parla	91.024	24,5	3.715
11	Coslada	82.894	12,0	6.908
12	Pozuelo de Alarcón	78.083	43,2	1.807
13	Las Rozas de Madrid	71.937	58,3	1.234
14	San Sebastián de los Reyes	65.767	58,7	1.120
15	Majadahonda	61.788	38,5	1.605
16	Collado Villalba	52.445	26,5	1.979
17	Rivas-Vaciamadrid	49.696	67,4	737
18	Valdemoro	44.136	64,2	687
19	Arganda del Rey	41.411	79,7	520
20	San Fernando de Henares	39.966	39,9	1.002
Numb. map	City	Population	Area	Density

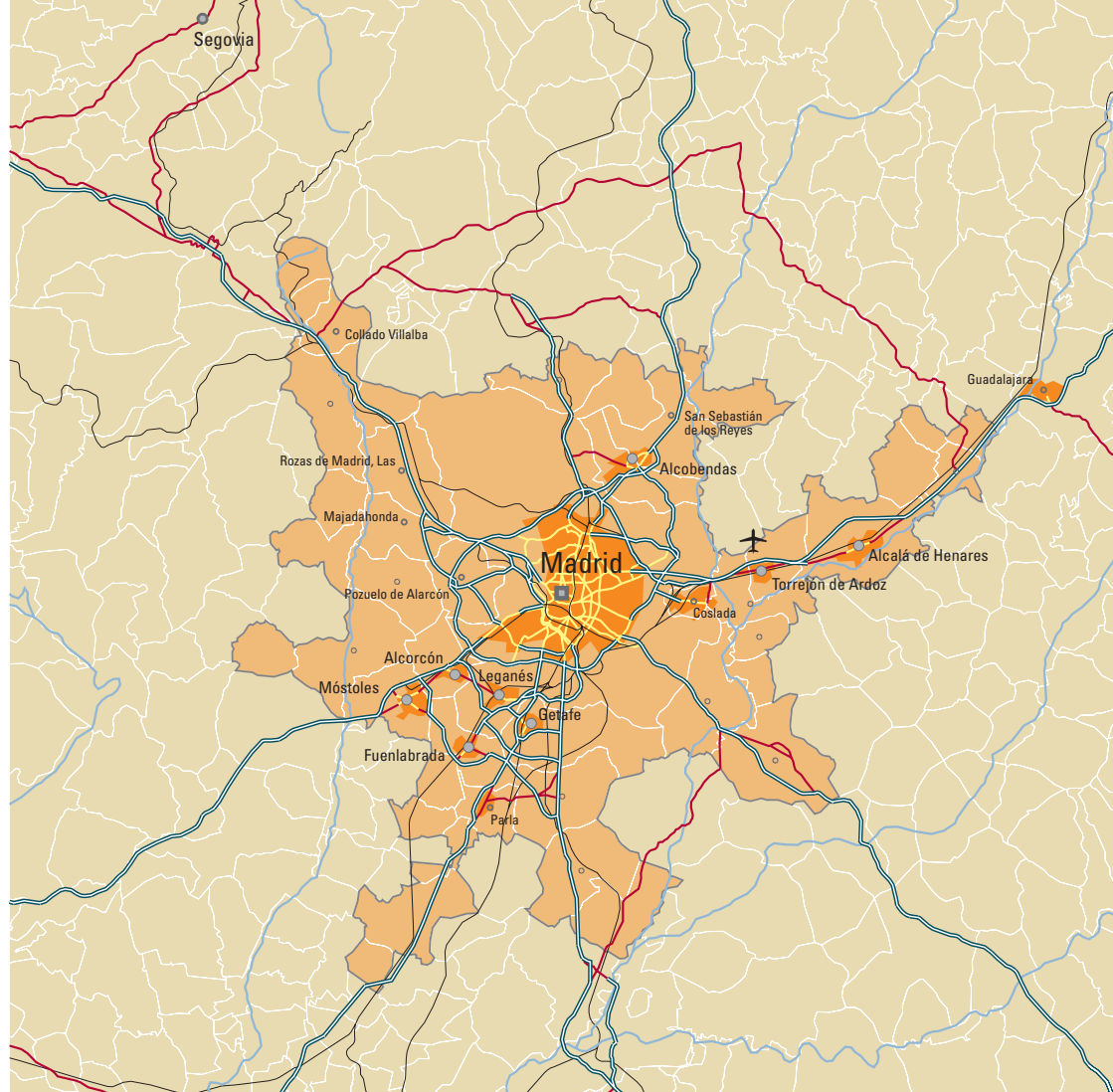
- Municipis
- Aglomeració
- Ciutat

Vies de comunicació

- Autopistes
- Carreteres
- Vials bàsics
- Ferrocarril

Poblacions

- > 1.000.000 hab.
- 500.000 - 1.000.000 hab.
- 250.000 - 500.000 hab.
- 100.000 - 250.000 hab.
- 50.000 - 100.000 hab.
- 20.000 - 50.000 hab.

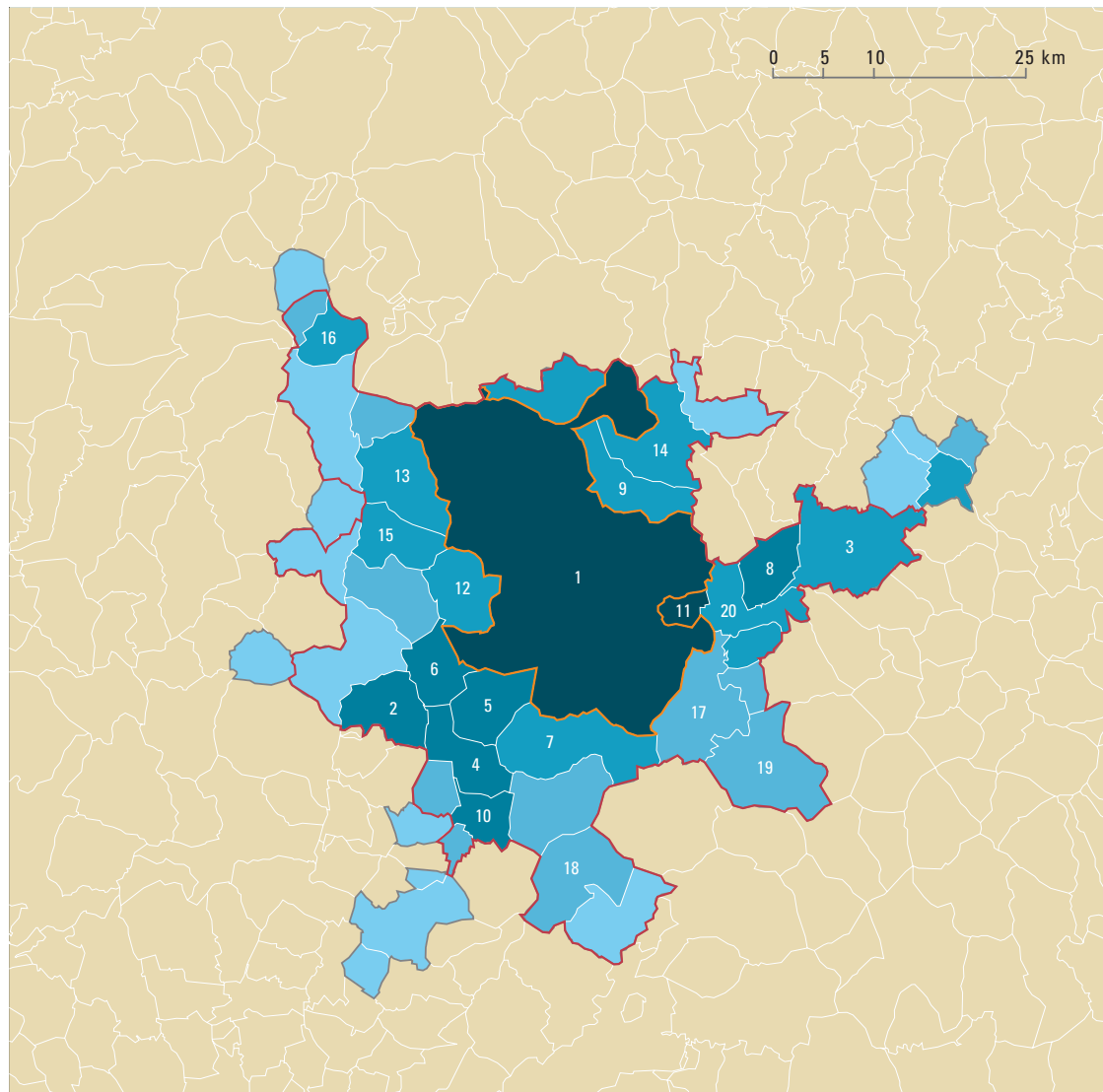

0 5 10 25 km

- Aglomeració 2006
- Aglomeració 2000
- Ciutat Central
- Número ciutat taula

Densitat de població

- 5.000
- 2.500
- 1.000
- 500
- 250

MARSEILLE

MARSELLA

França

Aspectes generals

L'aprovació el 1999 de la Llei sobre la cooperació intermunicipal es tradueix un any més tard en la creació de la *Communauté Urbaine de Marseille Provence Métropole*, una estructura de cooperació entre municipis d'elecció indirecta que coordina les polítiques metropolitanes de l'aglomeració.

Ajuntament de Marsella

L'alcalde és la màxima autoritat i és escollit cada 6 anys. Presideix el Consell Municipal, òrgan de representació política de la ciutadania i de control del Comitè executiu, format per 101 regidors/res amb mandats de 6 anys. El municipi s'estructura en 16 districtes (*arrondissements*): cada un d'ells compta amb un consell presidit per un alcalde de districte. S'hi prenen decisions en la implantació, condicionament i gestió dels equipaments de proximitat.

Àmbit metropolità

La Communauté Urbaine de Marseille Provence Métropole té fixades les seves competències per llei. Contemplen el desenvolupament econòmic, social i cultural (creació i gestió de zones industrials i comercials, gestió d'equipaments i d'instituts); planificació regional (plans directors d'urbanisme, organització del transport públic i de les carreteres); habitatge públic; dinamització i revitalització urbana; gestió de serveis comuns

(aigua, cementiris, escorxadors, incendis i urgències); medi ambient (tractament dels residus i lluita contra la contaminació). L'organisme comprèn 18 municipis, uns 600 km² i gairebé un milió d'habitants. La seva estructura política està formada per un president, un comitè executiu i un consell, format per 157 membres. Tots aquests càrrecs duren 6 anys i són d'elecció indirecta, per delegació dels municipis.

Regió Provence-Alpes-Côte d'Azur

La regió és un òrgan electe de reflexió i d'impuls en matèria de planificació, d'ordenació del territori i d'acció econòmica i de desenvolupament. També actua, com a coordinador, en desenvolupament econòmic, formació i medi ambient, en un territori molt més gran que el de l'aglomeració metropolitana.

Altres organismes i empreses públiques

Régie des Transports de Marseille: organitza i finança els transports regionals d'autobús, metro i tramvia (aquest darrer servei delegat per la *Communauté Urbaine*).

Websites d'interès

Ajuntament de Marsella: www.marseille.fr
 Communauté Urbaine de Marseille Provence Métropole: www.marseille-provence.com
 Regió Provence-Alpes-Côte d'Azur: www.regionpaca.fr
 Régie des Transports de Marseille: www.rtm.fr

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km ²)	Densitat (hab/km ²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km ²)	Densidad (hab/km ²)	Entidades administrativas
Marsella	784.545	1,2	240,6	3.261	Municipi
Agglomeració	1.180.717	1,8	783,6	1.507	22 municipis
Région Provence-Alpes-Côte d'Azur	4.743.000	7,5	31.400	151	6 departaments 963 municipis
França	62.818.000	100	543.965	115,5	26 regions 100 departaments 36.782 municipis
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km ²)	Density (inhab/km ²)	Administrative entities

Marseille

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit	2003	---	---	---
AME	2005	1.180.717	783,6	1.507
NNUU (1)	2005	1.382.000	---	---
GEOPOLIS	2005	1.373.232	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

(1) Considera dues aglomeracions: Marseille i Aix-en-Provence

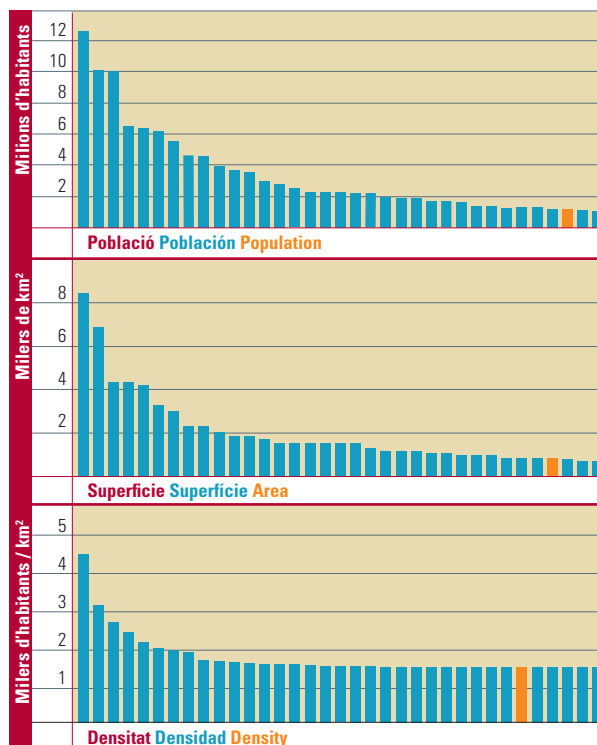
Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	0	0	0,0
1.000.000-2.000.000	0	0	0,0
500.000-1.000.000	1	784.545	66,4
200.000-500.000	0	0	0,0
100.000-200.000	1	132.606	11,2
50.000-100.000	0	0	0,0
20.000-50.000	3	111.802	9,5
<20.000	17	151.764	12,9
Total	22	1.180.717	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Marseille	784.545	240,6	3.261
2	Aix-en-Provence	132.606	186,1	713
3	Aubagne	41.012	54,9	747
4	Vitrolles	36.784	36,6	1.005
5	Marignane	34.006	23,2	1.466
6	Gardanne	19.344	27,0	716
7	Pennes-Mirabeau	19.043	33,7	565
8	Allauch	18.907	50,3	376
9	Bouc-Bel-Air	12.297	21,8	564
10	Rognac	11.631	17,5	665
11	Plan-de-Cuques	10.503	8,5	1.236
12	Septèmes-les-Vallons	10.202	17,8	573
13	Gignac-la-Nerthe	9.140	8,6	1.063
14	Carnoux-en-Provence	7.042	3,5	2.012
15	Saint-Victoret	6.810	4,7	1.449
16	Penne-sur-Huveaune	6.005	3,6	1.668
17	Peypin	5.097	13,4	380
18	Bouilladisse	4.904	12,6	389
19	Gréasque	3.705	6,2	59
20	Saint-Savournin	2.558	5,9	434
Num. map	City	Population	Area	Density

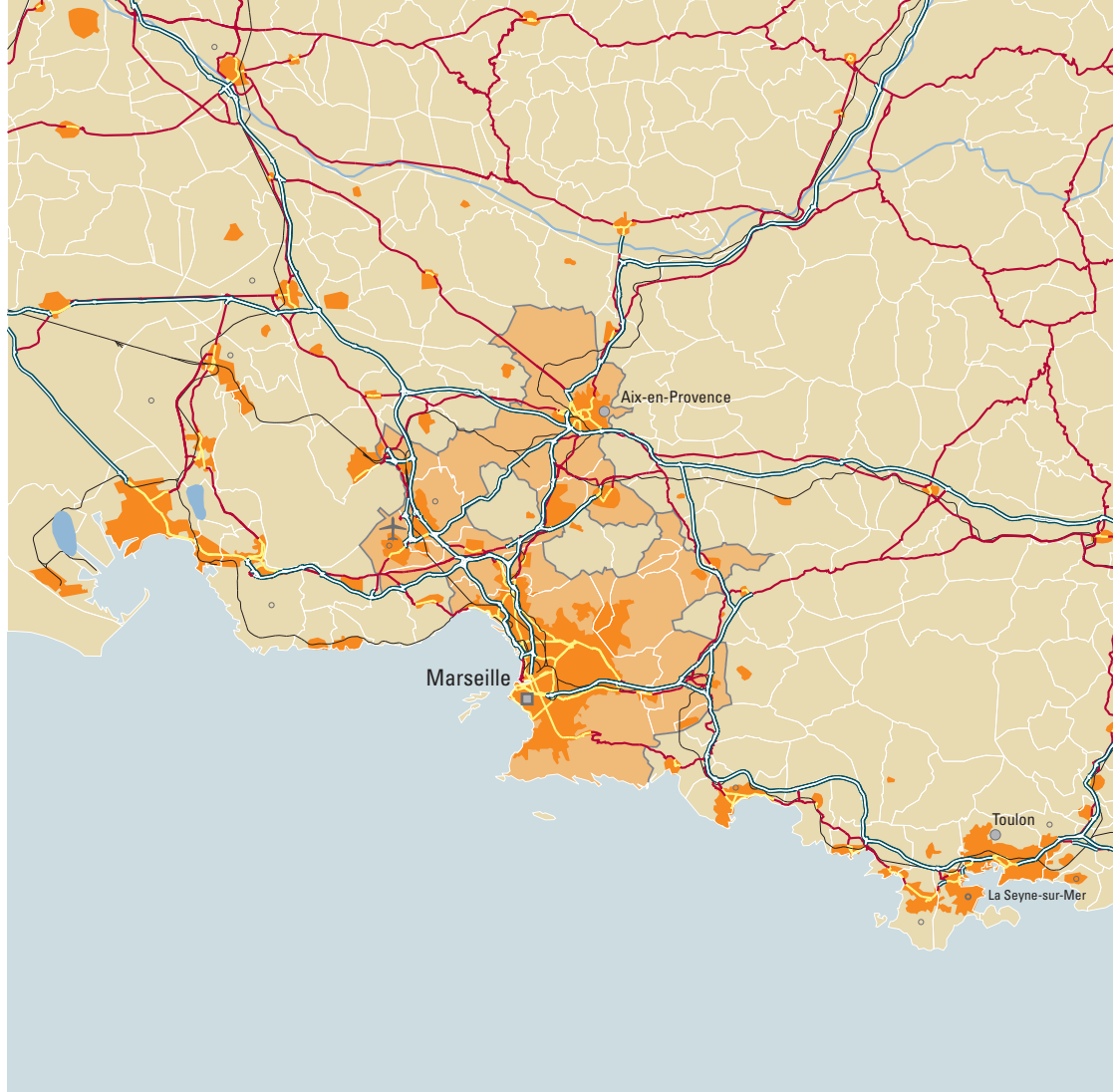
- Municipis
- Aglomeració
- Ciutat

Vies de comunicació

- Autopistes
- Carreteres
- Vials bàsics
- Ferrocarril

Poblacions

- > 1.000.000 hab.
- 500.000 - 1.000.000 hab.
- 250.000 - 500.000 hab.
- 100.000 - 250.000 hab.
- 50.000 - 100.000 hab.
- 20.000 - 50.000 hab.

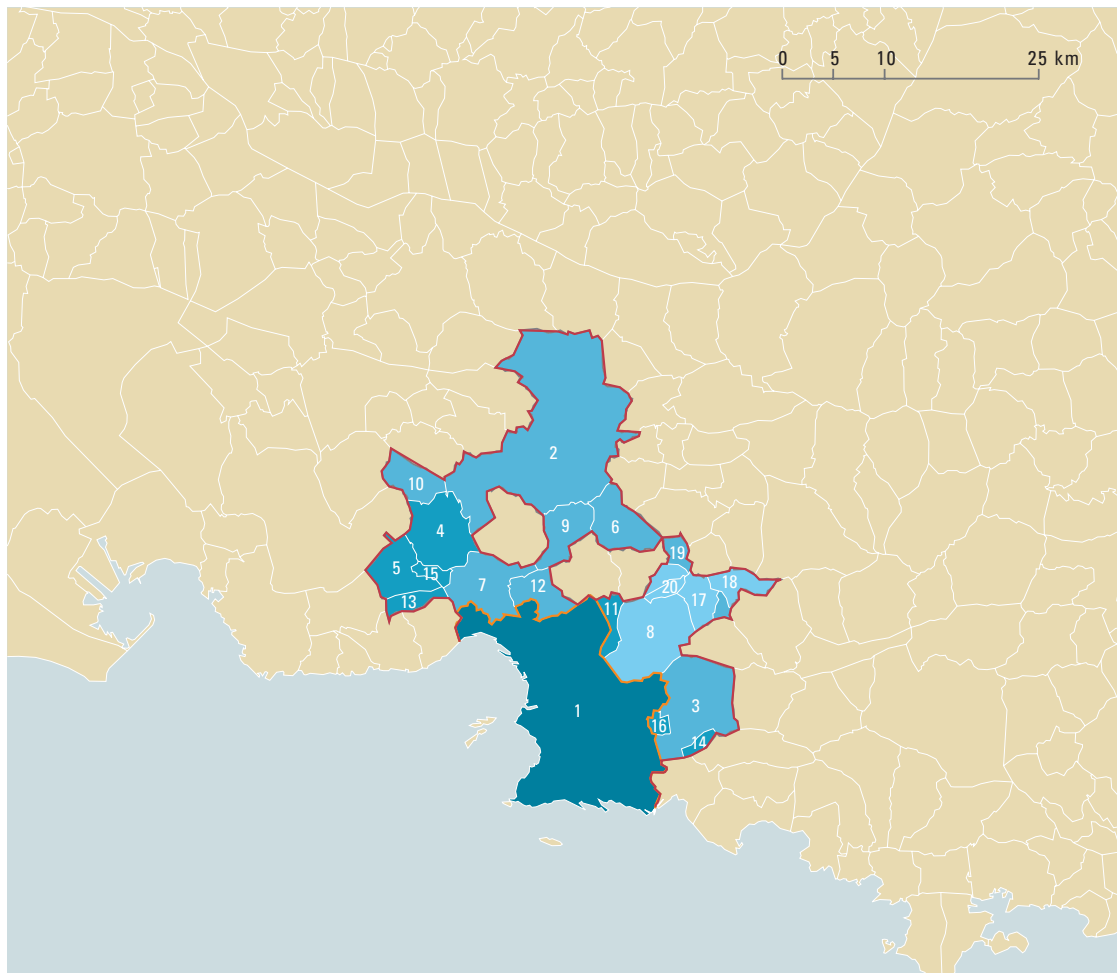

0 5 10 25 km

- Aglomeració 2006
- Aglomeració 2000
- Ciutat Central
- Número ciutat taula

Densitat de població

- 5.000
- 2.500
- 1.000
- 500
- 250

MILANO

MILÀ

Itàlia

Aspectes generals

L'aglomeració metropolitana està formada per més de 400 municipis de diferents dimensions i densitats. A més de la ciutat central, destaquen tres ciutats de més de 100.000 habitants (Brescia, Bergamo i Monza). La llei 142 de 1990 preveu la creació de la *città metropolitana*, un ens administratiu per coordinar les polítiques metropolitanes. Tanmateix, la seva aplicació ha estat nul·la; a la pràctica, el municipi, la província i la regió exerceixen algunes de les competències metropolitanes, com el transport.

Ajuntament de Milà

L'alcalde (*Sindaco*) és escollit directament per la ciutadania cada cinc anys. Dirigeix políticament l'administració del municipi i presideix la junta de govern, òrgan executiu del municipi (*Giunta*). El consell municipal (*Consiglio Comunale*) està format per 60 membres, escollits per mandats de cinc anys. La ciutat està dividida en 9 districtes (*zona*), que compten amb un president i un consell, escollits de forma directa cada cinc anys. Exerceixen funcions delegades pel municipi i promouen la informació i la participació ciutadana.

Àmbit metropolitana

No existeix cap estructura de coordinació metropolitana. La ciutat i la província de Milà intervenen en la planificació metropolitana mitjançant l'elaboració de plans territorials i sectorials, que han de ser aprovats per la regió Llombarda. La província és un govern local

de segon nivell format per 189 municipis. Té la funció de donar suport als municipis i facilitar la seva planificació econòmica, territorial i del medi ambient. També actua a les àrees de cultura, espais verds, protecció civil i serveis socials.

Llombardia

La regió de Llombardia té competències legislatives exclusives en urbanisme, obres públiques i infraestructures d'interès regional, turisme, agricultura, sanitat, policia local urbana i rural i compartides pel que fa a cultura, medi ambient, promoció ocupacional i desenvolupament econòmic. La regió llombarda organitza el transport públic (autobús, tramvia, taxi, funicular, etc.), incloent-hi la gestió del sistema de tren metropolitana i rodalies de l'aglomeració milanesa.

Altres organismes i empreses públiques

Azienda Trasporti Milanesi S.p.A.: creada l'any 1999 a partir de l'empresa pública de transport municipal, és responsable de la gestió dels transports públics a Milà (autobús, tramvia i metro lleuger) i també del sistema de transport interurbà.

Websites d'interès

Ajuntament de Milà: www.comune.milano.it
 Província de Milà: www.provincia.milano.it
 Regió de Llombardia: www.regione.lombardia.it
 Azienda Trasporti Milanesi S.p.A.: www.atm-mi.it

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km ²)	Densitat (hab/km ²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km ²)	Densidad (hab/km ²)	Entidades administrativas
Milano	1.271.898	2,2	182,4	6.973	Municipi
Agglomeració	6.244.760	10,7	4.139,3	1.509	473 municipis
Llombardia	9.045.441	15,5	23.856	379,1	1 regió 11 províncies 1.562 municipis
Itàlia	58.337.888	100	301.338	193,6	20 regions 104 províncies 8.104 municipis
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km²)	Density (inhab/km²)	Administrative entities

Milano

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit	2003	3.904.880	---	---
AME	2005	6.244.760	4.139,3	1.509
NNUU	2005	2.953.000	---	---
GEOPOLIS	2005	3.797.584	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	0	0	0,0
1.000.000-2.000.000	1	1.271.898	20,4
500.000-1.000.000	0	0	0,0
200.000-500.000	0	0	0,0
100.000-200.000	3	426.922	6,8
50.000-100.000	8	556.596	8,9
20.000-50.000	41	1.245.703	19,9
<20.000	420	2.743.641	43,9
Total	473	6.244.760	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

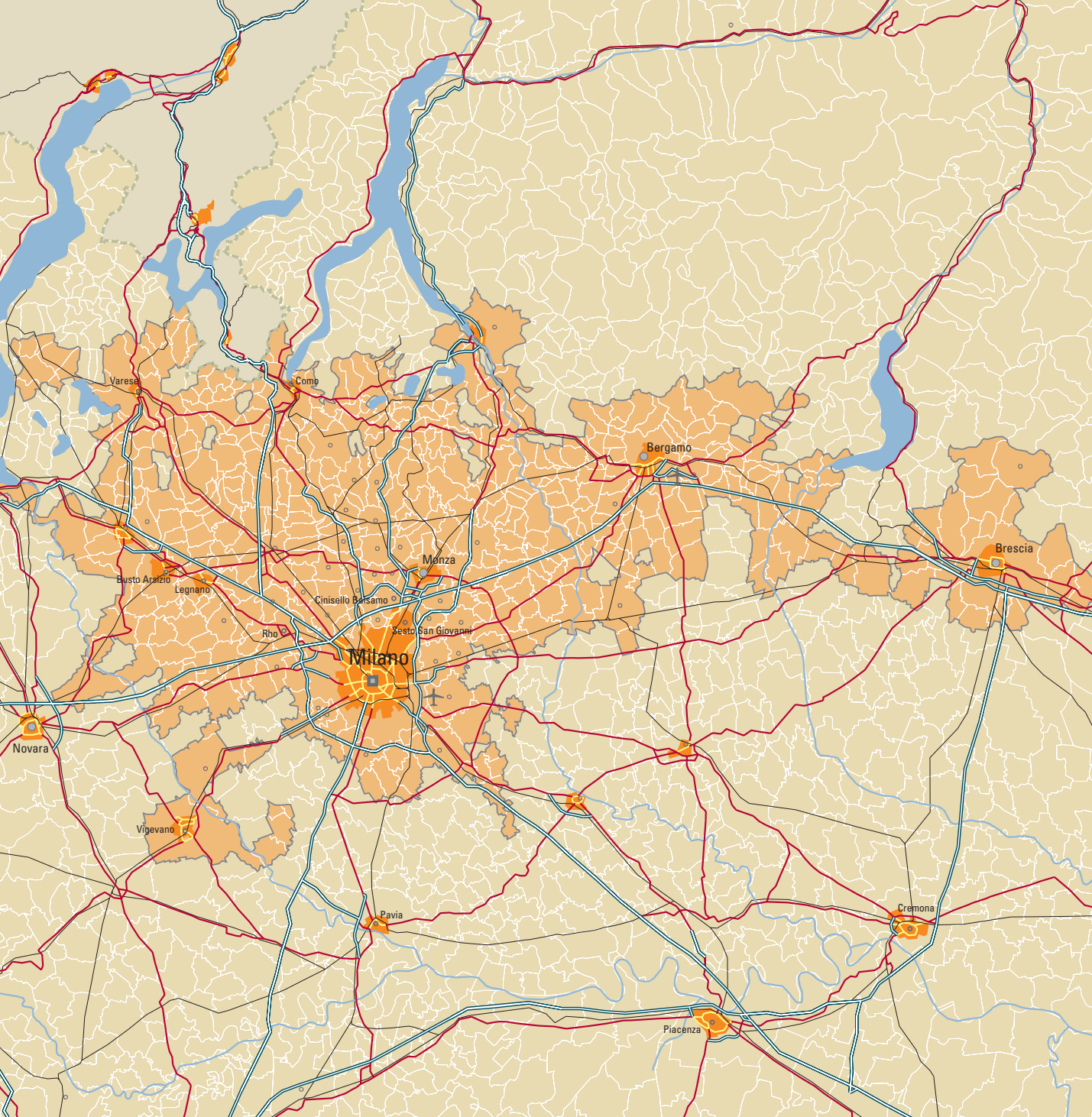
Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Milano	1.271.898	182,4	6.973
2	Brescia	191.114	90,7	2.107
3	Monza	121.618	32,9	3.697
4	Bergamo	114.190	39,6	2.884
5	Como	80.510	37,3	2.158
6	Varese	80.107	54,9	1.459
7	Sesto San Giovanni	79.131	11,7	6.763
8	Busto Arsizio	78.445	30,3	2.589
9	Cinisello Balsamo	72.852	12,7	5.736
10	Vigevano	59.561	82,4	723
11	Legnano	54.854	17,7	3.099
12	Rho	51.136	22,3	2.293
13	Gallarate	48.472	21,0	2.308
14	Bollate	48.356	15,9	3.041
15	Cologno Monzese	48.301	8,7	5.552
16	Lecco	46.196	45,9	1.006
17	Paderno Dugnano	45.677	14,1	3.240
18	Seregno	39.227	13,0	3.017
19	Rozzano	37.798	12,2	3.098
20	Saronno	37.213	10,8	3.446
Numb. map	City	Population	Area	Density

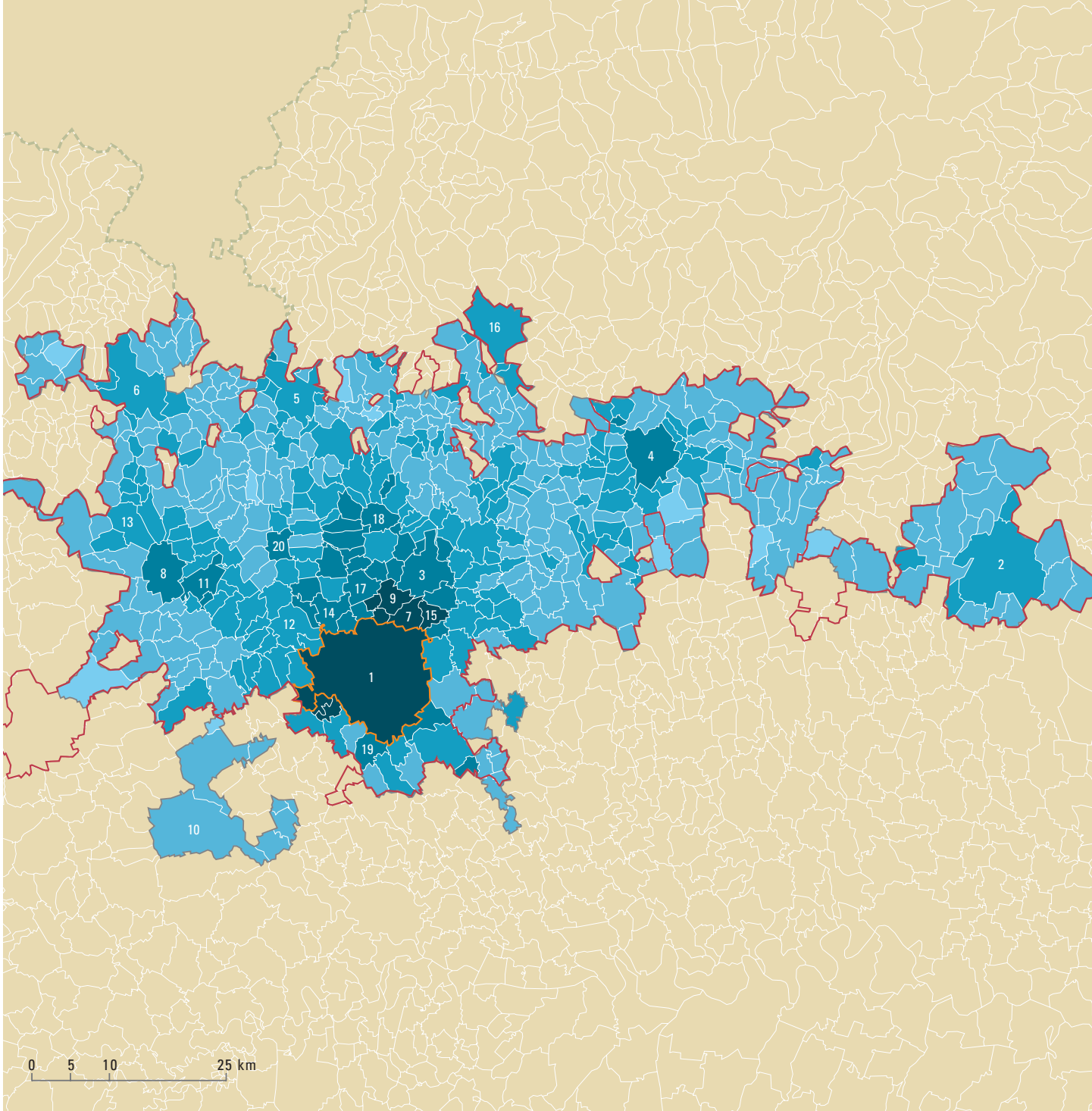
- Municipis
- Aglomeració
- Ciutat

Vies de comunicació

- Autopistes
- Carreteres
- Vials bàsics
- Ferrocarril

Poblacions

- > 1.000.000 hab.
- 500.000 - 1.000.000 hab.
- 250.000 - 500.000 hab.
- 100.000 - 250.000 hab.
- 50.000 - 100.000 hab.
- 20.000 - 50.000 hab.

MÜNCHEN

MUNIC

Alemanya

Aspectes generals

L'aglomeració metropolitana de Munic es caracteritza per l'existència d'un nucli central i capital del *Land*, la ciutat de Munic, que agrupa el 65% de la població, i de diversos municipis de menys de 50.000 habitants. El conjunt de municipis pertanyen a una estructura de planificació regional.

Ajuntament de Munic

L'alcalde (*Oberbürgermeister*) és el màxim responsable de l'administració de la ciutat i presideix el consell municipal (*Rat der Stadt*), òrgan de representació política de la ciutadania. Tots els càrrecs electes són escollits cada cinc anys. La ciutat està descentralitzada en 25 districtes, amb competències en els serveis de proximitat.

Àmbit metropolità

L'Agència de Planificació Regional de Munic és un organisme públic sense competències legislatives que funciona com una estructura de planificació regional i de desenvolupament econòmic (elaborar plans i estudis per orientar el creixement, donar suport als municipis, etc.). Els seus principals òrgans són el comitè federal –màxim òrgan polític de representació indirecta format pels alcaldes– i el comitè executiu –responsable de la gestió diària i de la preparació de les reunions del comitè federal.

Baviera

El primer ministre (*Ministerpräsident*) és el màxim responsable del *Land*. El seu govern té iniciativa legislativa i potestat reglamentària. El parlament (*Landtag*) és l'òrgan legislatiu, de control del govern i l'encarregat d'aprovar el pressupost. Els/les 180 representants són escollits per mandats de 5 anys

Altres organismes i empreses públiques

MVV (Associació del transport de Munic): és una associació públic-privada constituïda pels operadors de transport i per les autoritats competents, al 50%. Coordina el planejament i la prestació de serveis, la integració tarifària, la distribució de costos i beneficis, etc. Inclou servei de metro, autobús i tramvia.

München Betriebs-GmbH & Co. KG: l'objectiu principal de l'empresa és la promoció del turisme i la publicitat nacional i internacional de la regió.

Websites d'interès

Ciutat de Munic: www.muenchen.de

MVV, Associació del Transport de Munic:

www.mvv-muenchen.de

Govern de Baviera: www.bayern.de

München Betriebs-GmbH: www.mux.de/muenchen-de

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km²)	Densitat (hab/km²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km²)	Densidad (hab/km²)	Entidades administrativas
München	1.249.176	1,5	310,5	4.023	Municipi
Aglomeració	1.948.546	2,4	1.298,0	1.501	1 Federació local 48 municipis
Bayern	12.464.997	15,1	70.553	176,6	Estat federat 2.049 municipis
Alemanya	82.532.000	100	357.030	231,2	1 Estat federal 16 Estats federats 13.912 municipis
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km²)	Density (inhab/km²)	Administrative entities

München

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit	2003	2.446.014	---	---
AME	2005	1.948.546	1.298,0	1.501
NNUU	2005	1.263.000	---	---
GEOPOLIS	2005	1.655.534	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

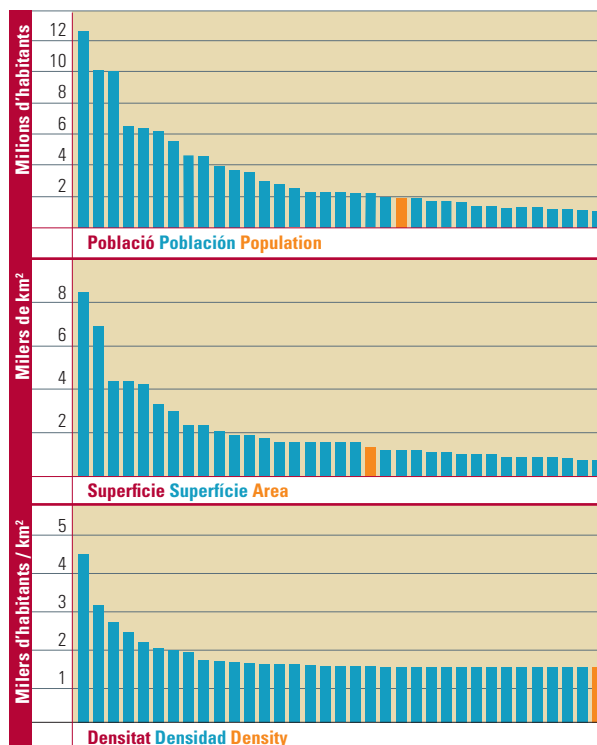
Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	0	0	0,0
1.000.000-2.000.000	1	1.249.176	64,1
500.000-1.000.000	0	0	0,0
200.000-500.000	0	0	0,0
100.000-200.000	0	0	0,0
50.000-100.000	0	0	0,0
20.000-50.000	9	267.294	13,7
<20.000	38	432.076	22,2
Total	48	1.948.546	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	München	1.249.176	310,5	4.023
2	Freising	42.461	88,6	479
3	Dachau	39.772	34,9	1.140
4	Germering	36.720	21,6	1.700
5	Fürstfeldbruck	33.471	32,5	1.030
6	Unterschleißheim	25.861	14,9	1.736
7	Olching	24.107	29,9	806
8	Starnberg	22.803	61,8	369
9	Vaterstetten	21.097	34,2	617
10	Unterhaching	21.002	8,7	2.414
11	Puchheim	19.473	12,2	1.596
12	Ottobrunn	19.462	6,9	2.821
13	Gauting	19.265	50,4	382
14	Grübenzell	19.220	6,4	3.003
15	Neufahrn b.Freising	18.415	45,5	405
16	Karlsfeld	17.977	15,6	1.152
17	Taufkirchen	17.756	22,0	807
18	Haar	17.623	12,9	1.366
19	Gilching	16.814	31,5	534
20	Garching b.München	15.239	28,2	540
Numb. map	City	Population	Area	Density

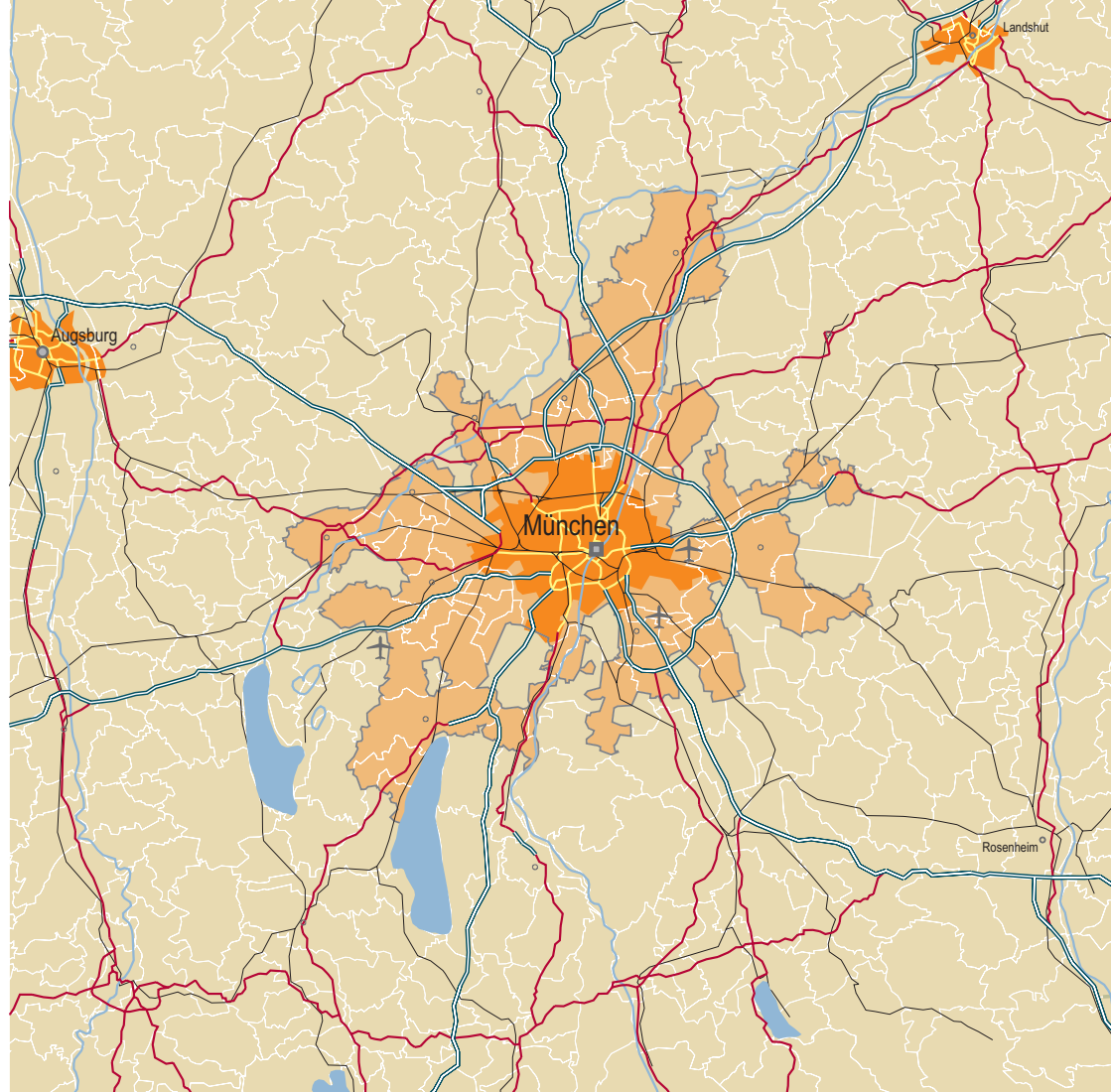
- Municipis
- Agglomeració
- Ciutat

Vies de comunicació

- Autopistes
- Carreteres
- Vials bàsics
- Ferrocarril

Poblacions

- > 1.000.000 hab.
- 500.000 - 1.000.000 hab.
- 250.000 - 500.000 hab.
- 100.000 - 250.000 hab.
- 50.000 - 100.000 hab.
- 20.000 - 50.000 hab.

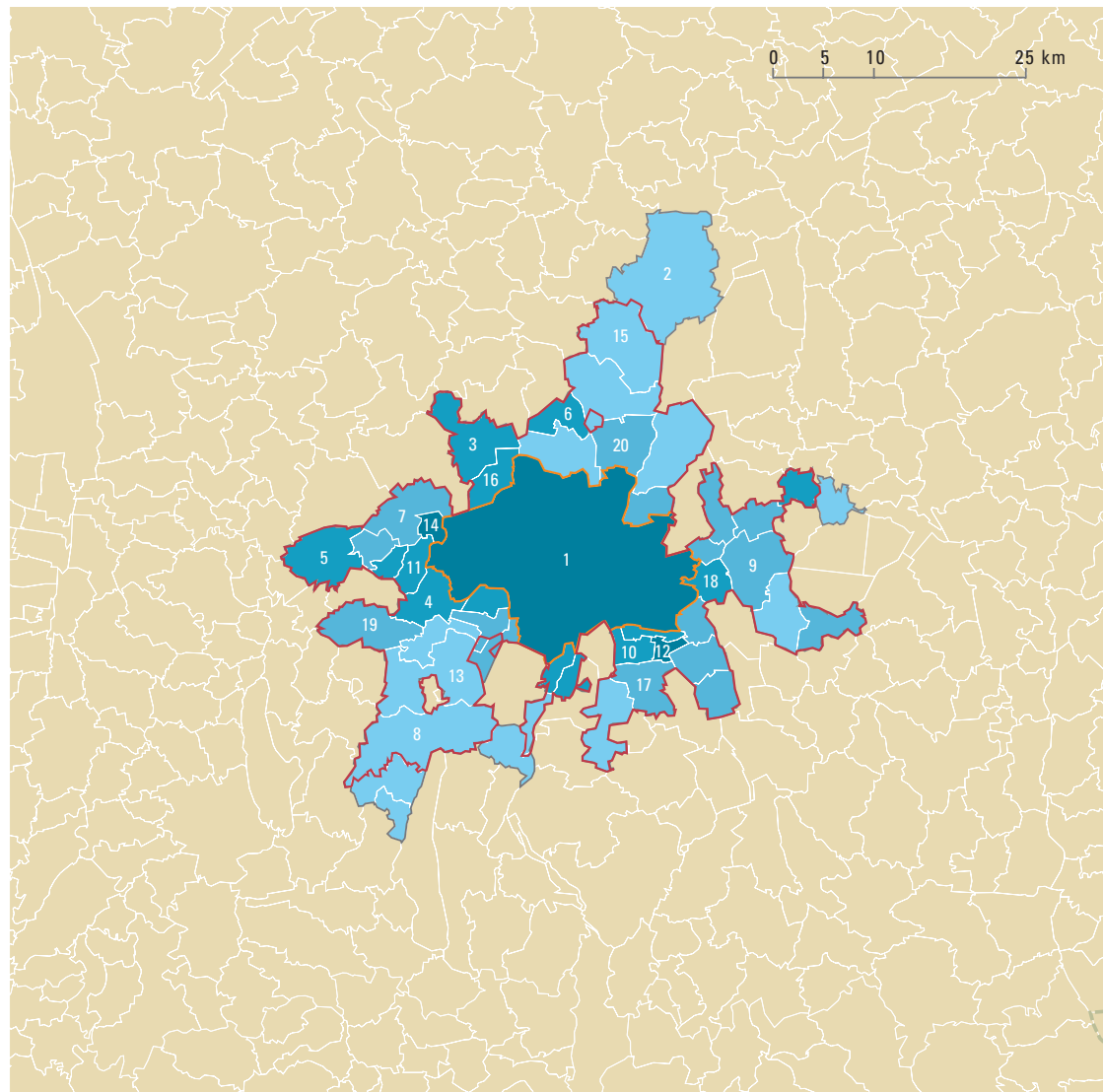

0 5 10 25 km

- Agglomeració 2006
- Agglomeració 2000
- Ciutat Central
- Número ciutat taula

Densitat de població

- 5.000
- 2.500
- 1.000
- 500
- 250

NAPOLI

NÀPOLS

Itàlia

Aspectes generals

L'aglomeració metropolitana està formada per gairebé 200 municipis de diferents dimensions i densitats. A més de la ciutat de Nàpols destaquen dues ciutats amb una població superior als 100.000 habitants (Salern i Giugliano in Campania). La llei 142 de 1990 preveu la creació de la *città metropolitana*, un ens administratiu per coordinar les polítiques metropolitanes. Tanmateix, la seva aplicació ha estat nul·la; a la pràctica, el municipi, la província i la regió exerceixen algunes de les competències metropolitanes, com el transport.

Ajuntament de Nàpols

L'alcalde (*Sindaco*) és escollit directament per la ciutadania cada cinc anys. Dirigeix políticament l'administració del municipi i presideix la junta de govern, òrgan executiu del municipi (*Giunta*). El consell municipal (*Consiglio Comunale*) està format per 60 membres, escollits per mandats de cinc anys. La ciutat està dividida en 10 districtes (*municipalità*), que compten amb un president i un consell, escollits de forma directa cada cinc anys. Exerceixen funcions delegades pel municipi i promouen la informació i la participació ciutadana.

Àmbit metropolità i regió de Campania

La ciutat de Nàpols elabora els seus propis plans de transport i d'urbanisme, que s'han d'harmonitzar amb els plans provincials i regionals. Tots tres àmbits tenen competències que afecten l'aglomeració metropolitana, sense que existeixi un ens de coordinació global. Pel que fa al transport públic, hi ha 13 societats coordinades a través del consorci *Unico Campania*.

Altres organismes i empreses públiques

Compagnia Trasporti Pubblici di Napoli S.p.A.: des de 2001, la societat que opera el transport públic d'autobús és propietat del municipi i de la província de Nàpols, al 50%. La xarxa inclou un territori format per 71 municipis, un milió i mig d'habitants i una superfície de 850 km².

Consorzio Unico Campania: des de 2002, agrupa 13 societats de transport públic per tal de gestionar el sistema d'integració tarifària a tota la regió. Inclou serveis d'autobús, metro lleuger, tren i funicular.

Websites d'interès

Ajuntament de Nàpols: www.comune.napoli.it

Regió de Campània: www.regione.campania.it

Compagnia Trasporti Pubblici di Napoli S.p.A.: www.ctpn.it

Consorzio Unico Campania: www.unicocampania.it

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km ²)	Densitat (hab/km ²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km ²)	Densidad (hab/km ²)	Entidades administrativas
Napoli	1.000.449	1,7	117,3	8.529	Municipi
Agglomeració	4.586.245	7,8	2.906,1	1.578	199 municipis
Campania	5.090.187	8,7	13.592	374,5	1 regió 4 províncies 551 municipis
Itàlia	58.337.888	100	301.338	193,6	20 regions 104 províncies 8.104 municipis
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km²)	Density (inhab/km²)	Administrative entities

Napoli

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit	2003	3.059.196	---	---
AME	2005	4.586.245	2.906,1	1.578
NNUU	2005	2.245.000	---	---
GEOPOLIS	2005	2.949.308	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	0	0	0,0
1.000.000-2.000.000	0	0	0,0
500.000-1.000.000	1	1.000.449	21,8
200.000-500.000	0	0	0,0
100.000-200.000	2	240.413	5,2
50.000-100.000	14	897.314	19,6
20.000-50.000	41	1.300.717	28,4
<20.000	141	1.147.352	25,0
Total	199	4.586.245	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

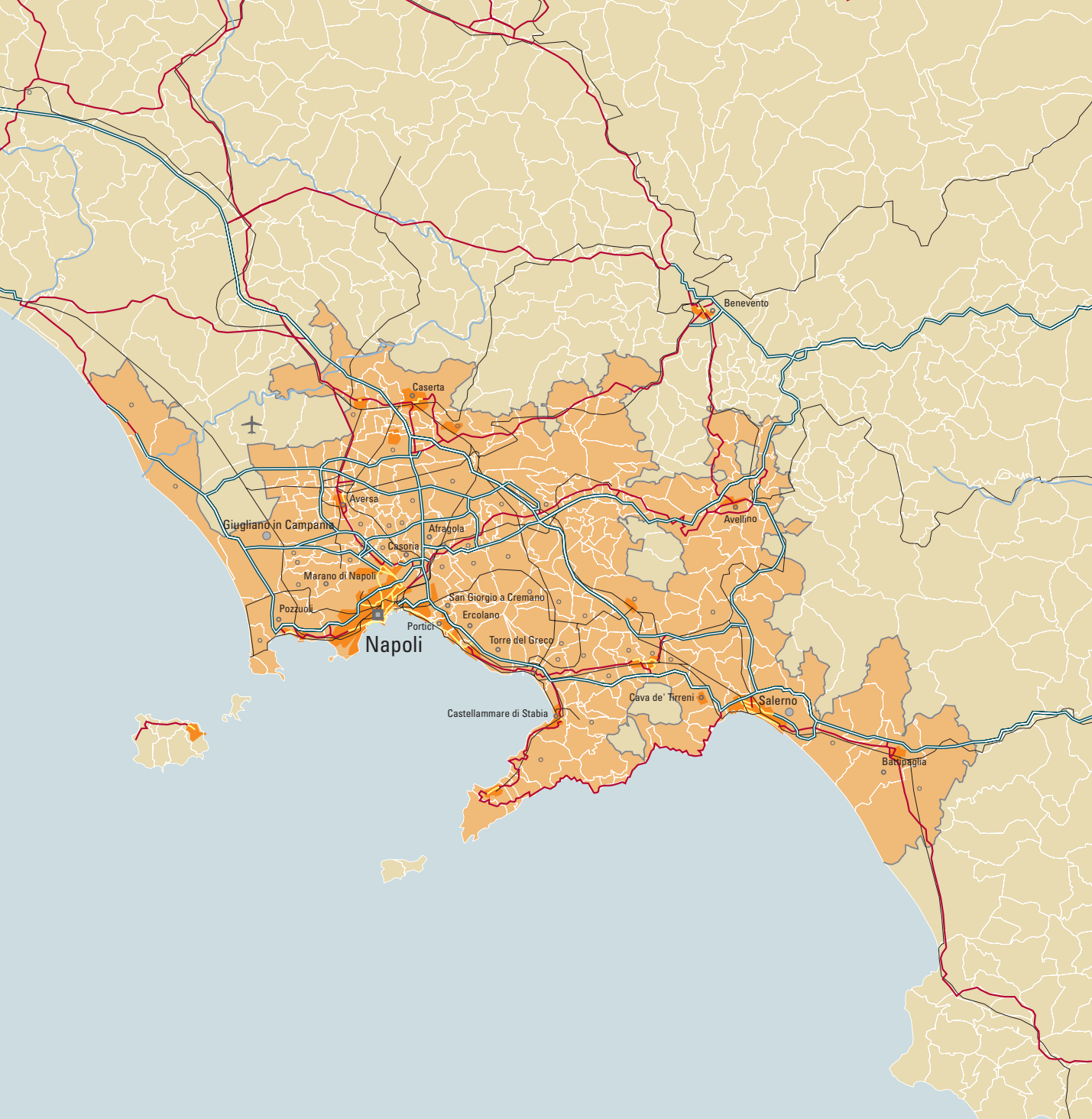
Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Napoli	1.000.449	117,3	8.529
2	Salerno	136.678	59,2	2.309
3	Giugliano in Campania	103.735	94,2	1.101
4	Torre del Greco	89.198	30,7	2.905
5	Casoria	82.557	12,0	6.880
6	Pozzuoli	80.956	43,2	1.874
7	Caserta	78.965	53,9	1.465
8	Castellammare di Stabia	66.339	17,7	3.748
9	Afragola	63.270	18,0	3.515
10	Marano di Napoli	58.645	15,5	3.784
11	Portici	58.494	4,5	12.999
12	Avellino	56.400	30,4	1.855
13	Ercolano	56.174	19,6	2.866
14	Aversa	52.914	8,7	6.082
15	Cava de Tirreni	52.389	36,5	1.435
16	Battipaglia	50.791	56,4	901
17	San Giorgio a Cremano	50.222	4,1	12.249
18	Casalnuovo di Napoli	49.972	7,8	6.407
19	Scafati	49.510	19,8	2.501
20	Torre Annunziata	47.780	7,3	6.545
Numb. map	City	Population	Area	Density

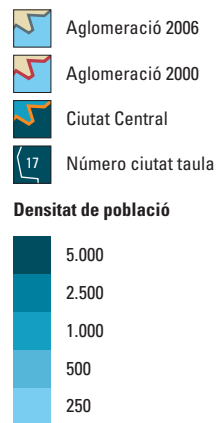
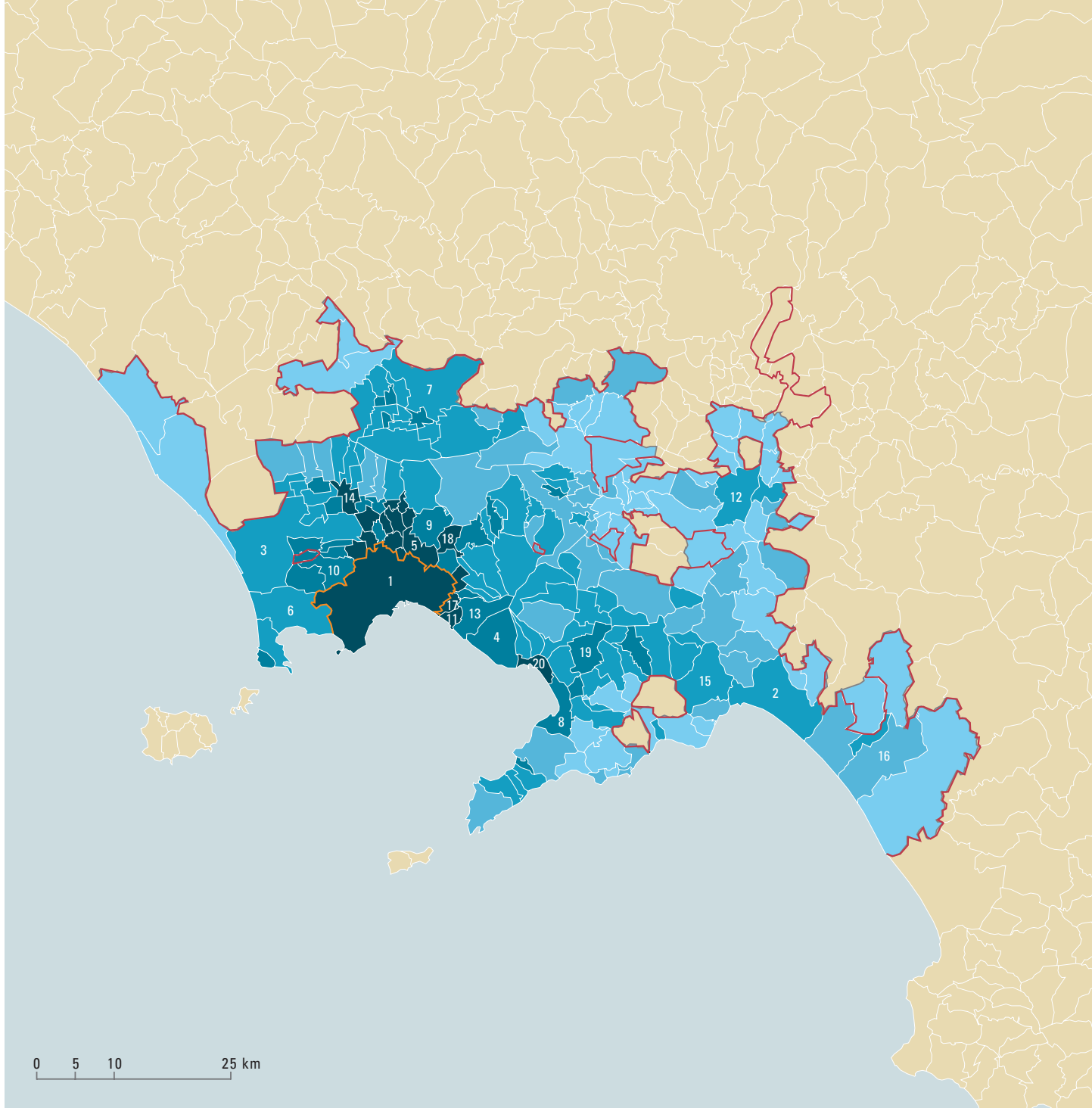
- Municipis
- Aglomeració
- Ciutat

Vies de comunicació

- Autopistes
- Carreteres
- Vials bàsics
- Ferrocarril

Poblacions

- > 1.000.000 hab.
- 500.000 - 1.000.000 hab.
- 250.000 - 500.000 hab.
- 100.000 - 250.000 hab.
- 50.000 - 100.000 hab.
- 20.000 - 50.000 hab.

NOTTINGHAM

Regne Unit

Aspectes generals

L'aglomeració metropolitana és pluricèntrica, amb dues ciutats de més de 200.000 habitants (Nottingham i Derby) i cinc amb 100.000 habitants. Hi ha una institució (*Nottinghamshire County Council*) que té competències sobre la majoria de ciutats de l'aglomeració, excepte Nottingham, que no en forma part.

Ajuntament de Nottingham

Els 55 membres del consell municipal (*City Council*), elegits cada 4 anys, són els que escullen l'alcald (Lord Mayor) i el cap del comitè executiu (*Council Leader*). A més, hi ha 9 comitès locals (*Area Committee*) que fan de pont entre el consell i els barris, amb funcions consultives.

Àmbit metropolità

El Nottinghamshire County Council és una institució que cobreix un territori més ampli que el metropolità i inclou un milió d'habitants. És un govern a dos nivells (*two-tier*), ja que hi ha una distribució de competències. L'àmbit metropolità (*Nottinghamshire County Council*) s'ocupa de les escoles, serveis socials, biblioteques, tractament i reciclatge de residus, parcs, seguretat, emergències, transport, etc., i compta amb 67 representants escollits cada 4 anys. Els 7 ajuntaments membres (*District Councils*) són responsables de l'habitatge, lleure, i recollida de residus i cobrament d'impostos, i conserven el govern local. Ara bé, la ciutat de Nottingham, tot i que n'havia estat membre, actualment no en forma part. Des de 1998, és el govern municipal qui s'ocupa exclusivament de tots els serveis de la ciutat.

Altres organismes i empreses públiques

Nottingham City Transport: responsable dels serveis d'autobús a la ciutat de Nottingham (conjuntament amb un operador privat, Trent Barton). Participa, juntament amb la societat Transdev, en el consorci del *Nottingham Express Transit - the Nottingham Tram*, que s'encarrega del servei de tramvia.

Greater Nottingham Partnership: creat el 1994, és un organisme format per 15 representants del sector públic, del privat i del tercer sector per tal de revitalitzar la zona i generar dinamisme econòmic.

Websites d'interès

Ajuntament de Nottingham:

www.nottinghamcity.gov.uk

Nottinghamshire County Council:

www.nottinghamshire.gov.uk

Nottingham City Transport : www.nctx.co.uk

Nottingham Express Transit - the Nottingham Tram:

www.thetram.net

Greater Nottingham Partnership:

www.gnpartnership.org.uk

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km²)	Densitat (hab/km²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km²)	Densidad (hab/km²)	Entidades administrativas
Nottingham	266.988	0,4	74,6	3.579	1 municipi
Aglomeració	1.027.720	1,7	649,7	1.582	7 municipis
Regne Unit	60.587.000	100	244.820	247,5	4 regions 441 governs locals
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km²)	Density (inhab/km²)	Administrative entities

Nottingham

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit	2003	---	---	---
AME	2005	1.027.720	649,7	1.582
NNUU	2005	---	---	---
GEOPOLIS	2005	---	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

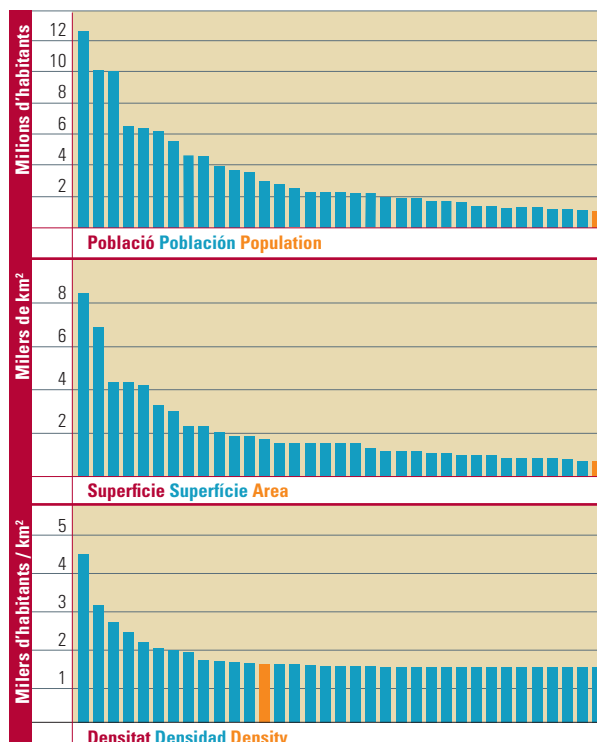
Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	0	0	0,0
1.000.000-2.000.000	0	0	0,0
500.000-1.000.000	0	0	0,0
200.000-500.000	2	488.696	47,6
100.000-200.000	4	440.843	42,9
50.000-100.000	1	98.181	9,6
20.000-50.000	0	0	0,0
<20.000	0	0	0,0
Total	7	1.027.720	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Nottingham	266.988	74,6	3.579
2	Derby	221.708	78,0	2.842
3	Gedling	111.787	120,0	932
4	Ashfield	111.387	109,9	1.014
5	Erewash	110.099	109,3	1.007
6	Broxtowe	107.570	81,0	1.328
7	Mansfield	98.181	76,9	1.277
Numb. map	City	Population	Area	Density

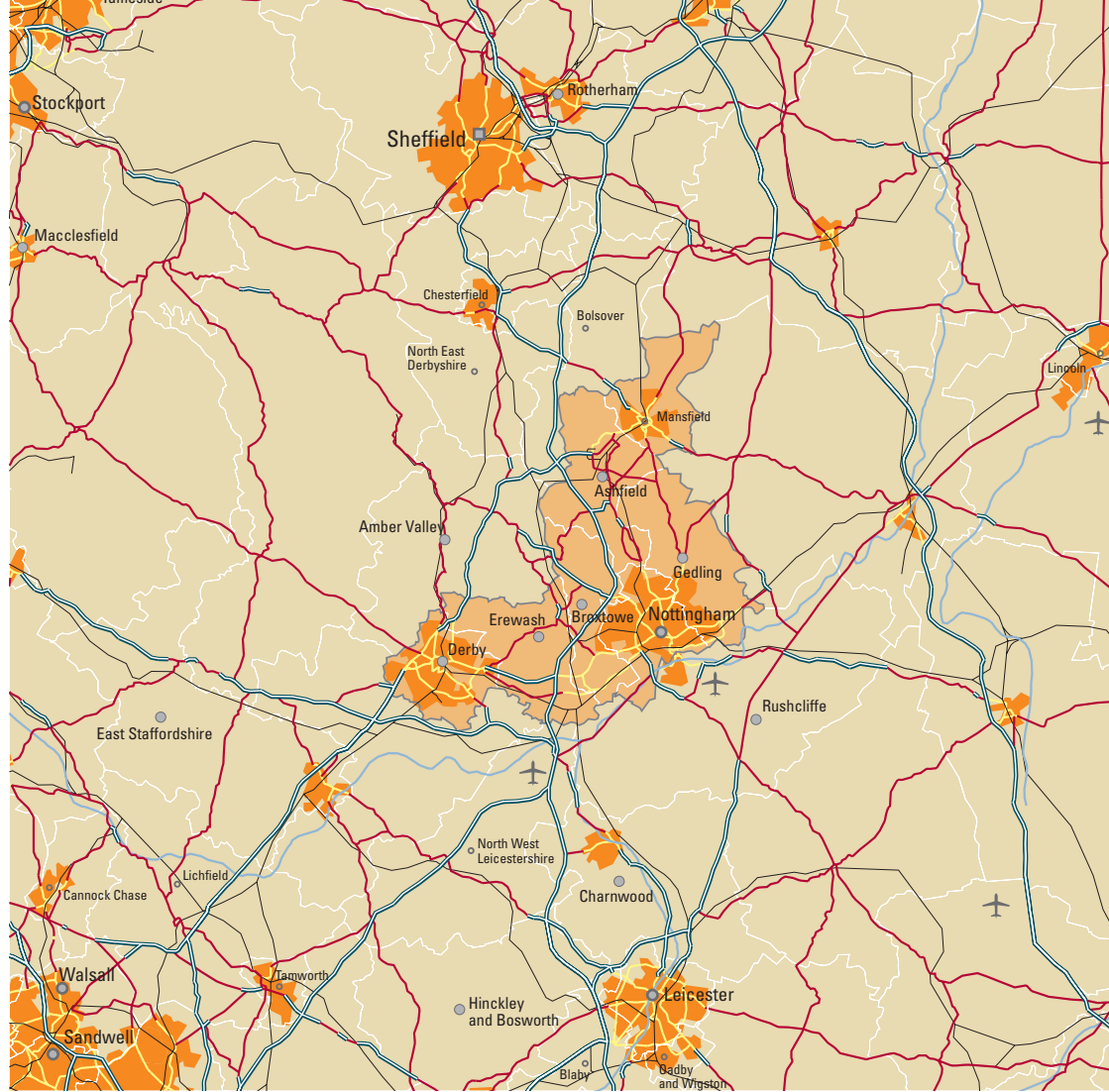
- Municipis
- Aglomeració
- Ciutat

Vies de comunicació

- Autopistes
- Carreteres
- Vials bàsics
- Ferrocarril

Poblacions

- > 1.000.000 hab.
- 500.000 - 1.000.000 hab.
- 250.000 - 500.000 hab.
- 100.000 - 250.000 hab.
- 50.000 - 100.000 hab.
- 20.000 - 50.000 hab.

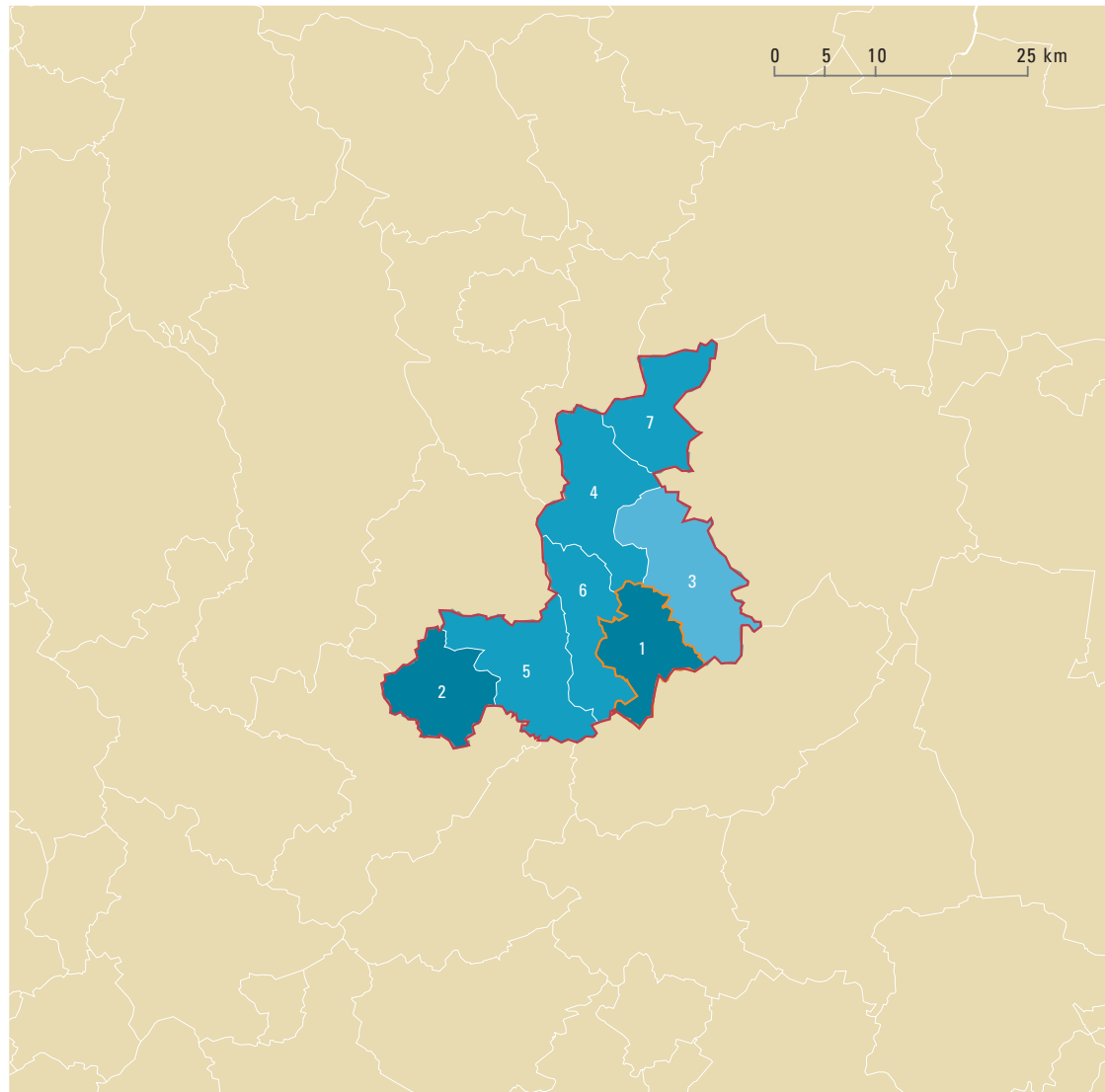

0 5 10 25 km

- Aglomeració 2006
- Aglomeració 2000
- Ciutat Central
- Número ciutat taula

Densitat de població

- 5.000
- 2.500
- 1.000
- 500
- 250

PARIS

PARÍS

França

Aspectes generals

L'aglomeració de París és la més poblada de França i el nucli central de la regió d'Île-de-France. En aquesta hi ha una primera corona molt densa formada per París i tres departaments (Hauts-de-Seine, Seine-Saint-Denis i Val-de-Marne), i una segona corona poc poblada i amb municipis rurals. La regió actua com a coordinadora de les polítiques metropolitanes, a diferència de les altres grans aglomeracions franceses, regides per la Llei sobre la cooperació intermunicipal de 1999.

Ajuntament de París

La demarcació de París inclou dues administracions territorials: el municipi i el departament. L'alcalde és la màxima autoritat i és escollit cada 6 anys. Presideix el consell municipal, format per 163 regidors/res amb mandats de 6 anys, que és l'òrgan de representació política de la ciutadania i de control del comitè executiu. El municipi s'estructura en 20 districtes (*arrondissements*): cada un d'ells compta amb un consell presidit per un alcalde de districte. S'hi prenen decisions sobre la implantació, condicionament i gestió dels equipaments de proximitat.

Àmbit metropolità

Des de 1986, les regions franceses són una administració territorial de ple dret. Les seves competències són vinculants i inclouen diferents àrees: transport públic i carreteres, planificació regional i urbanística, desenvolupament econòmic, habitatge, educació (ensenyament superior i recerca, construcció i manteniment dels instituts, formació professional), el medi ambient, la cultura, l'esport i el turisme. El Conseil Régional Île-de-France està constituït pels òrgans polítics següents: l'executiu

(format pel president i 15 vice-presidents) i l'assemblea regional (209 membres escollits directament cada 6 anys). També compta amb una comissió permanent de control i amb el consell econòmic i social regional, un òrgan de caràcter consultiu amb 122 membres provinents dels sindicats, empreses i societat civil

Altres organismes i empreses públiques

Sindicat de Transports d'Île-de-France (STIF): organitza i finança els transports de la Regió sota l'autoritat del President del Consell Regional. Coordina l'activitat de la RATP (metro), la SNCF (trens regionals i de rodalies) i de 90 operadors privats d'autobusos.

Websites d'interès

Ajuntament de París: www.paris.fr

Regió Île-de-France: www.iledefrance.fr

Sindicat de Transports d'Île-de-France: www.stif-idf.fr

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km ²)	Densitat (hab/km ²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km ²)	Densidad (hab/km ²)	Entidades administrativas
París	2.093.943	3,3	105,4	19.867	Municipi
Agglomeració	10.145.314	16,1	3.221,0	3.150	456 municipis
Région Île-de-France	11.362.000	18,0	12.012	945,9	1.281 municipis 8 departaments
França	62.818.000	100	543.965	115,5	26 regions 100 departaments 36.782 municipis
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km ²)	Density (inhab/km ²)	Administrative entities

Paris

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
	2003	10.952.011	---	---
AME	2005	10.145.314	3.221,0	3.150
NNUU	2005	9.820.000	---	---
GEOPOLIS	2005	9.928.247	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	1	2.093.943	20,6
1.000.000-2.000.000	0	0	0,0
500.000-1.000.000	0	0	0,0
200.000-500.000	0	0	0,0
100.000-200.000	1	107.001	1,1
50.000-100.000	31	2.121.684	20,9
20.000-50.000	116	3.504.802	34,5
<20.000	307	2.317.884	22,8
Total	456	10.145.314	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Paris	2.093.943	105,4	19.867
2	Boulogne-Billancourt	107.001	6,2	17.258
3	Argenteuil	98.119	17,2	5.705
4	Montreuil	96.820	8,9	10.879
5	Saint-Denis	92.248	12,4	7.439
6	Crèteil	85.495	11,4	7.500
7	Asnières-sur-Seine	83.919	4,8	17.483
8	Versailles	82.768	26,2	3.159
9	Nanterre	81.525	12,2	6.682
10	Colombes	81.492	7,8	10.448
11	Vitry-sur-Seine	80.228	11,7	6.857
12	Aulnay-sous-Bois	79.358	16,2	4.899
13	Rueil-Malmaison	75.840	14,7	5.159
14	Saint-Maur-des-Fossès	74.592	11,3	6.601
15	Champigny-sur-Marne	74.136	11,3	6.561
16	Aubervilliers	69.761	5,8	12.028
17	Courbevoie	69.694	4,2	16.594
18	Drancy	63.369	7,8	8.124
19	Levallois-Perret	62.150	2,4	25.896
20	Noisy-le-Grand	60.604	13,0	4.662
Numb. map	City	Population	Area	Density

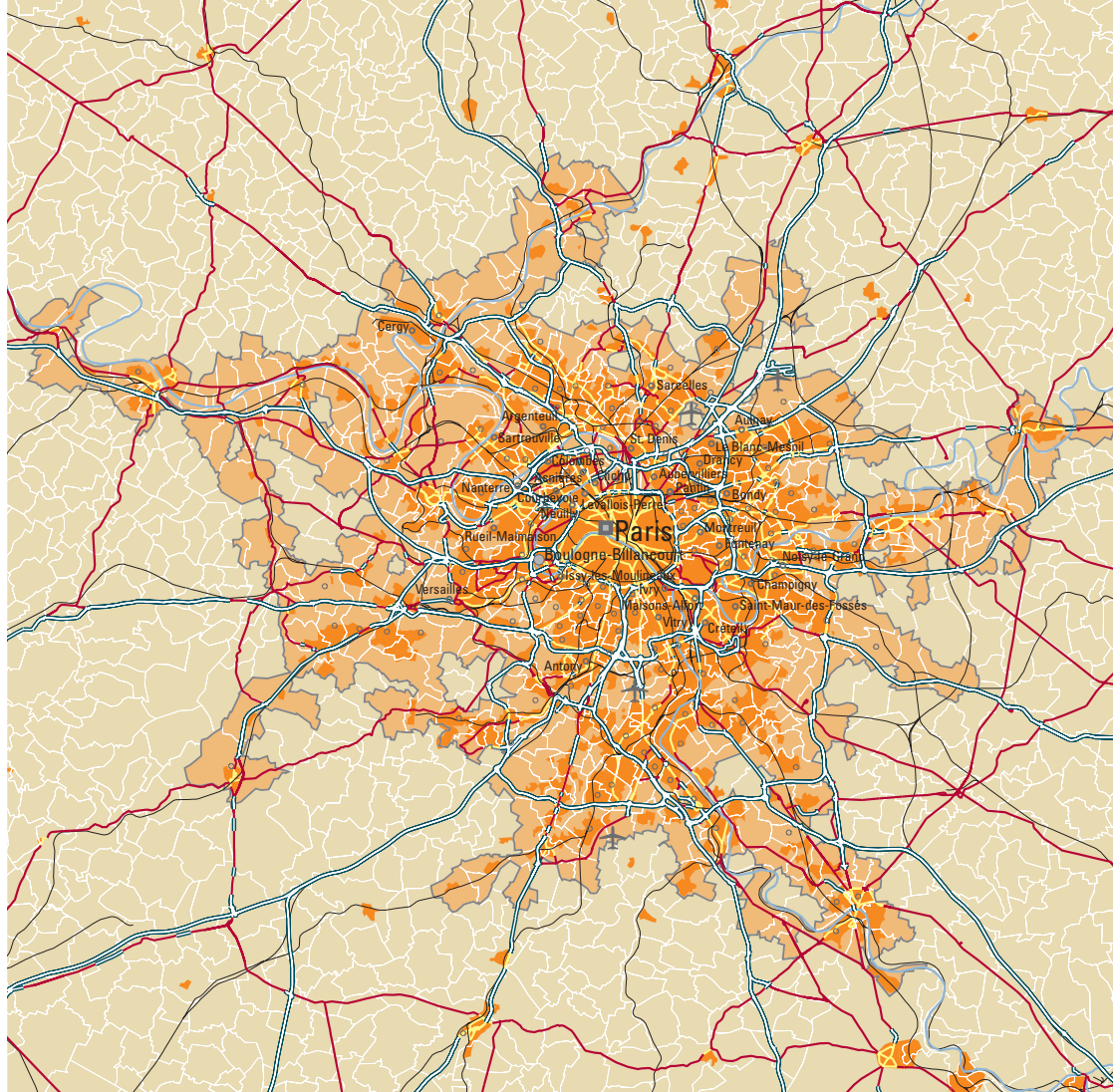
- Municipis
- Aglomeració
- Ciutat

Vies de comunicació

- Autopistes
- Carreteres
- Vials bàsics
- Ferrocarril

Poblacions

- > 1.000.000 hab.
- 500.000 - 1.000.000 hab.
- 250.000 - 500.000 hab.
- 100.000 - 250.000 hab.
- 50.000 - 100.000 hab.
- 20.000 - 50.000 hab.

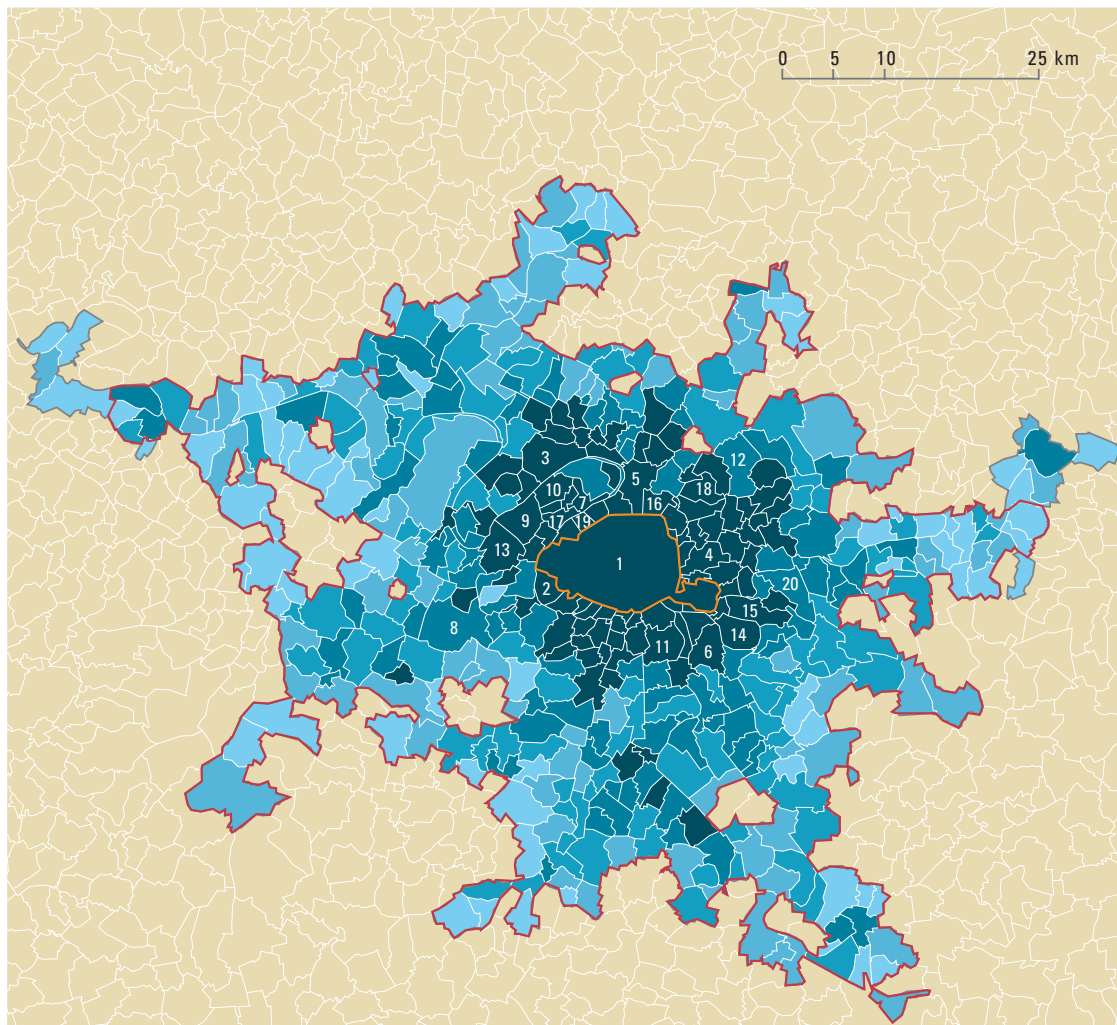

0 5 10 25 km

- Aglomeració 2006
- Aglomeració 2000
- Ciutat Central
- Número ciutat taula

Densitat de població

- 5.000
- 2.500
- 1.000
- 500
- 250

PORTO-VILA NOVA DE GAIA

Portugal

Aspectes generals

Es tracta d'una aglomeració amb dos nuclis centrals contigus, Porto i Vila Nova de Gaia, més 8 municipis, dels quals 4 tenen una població superior als 100.000 habitants. Es coordinen mitjançant l'Área Metropolitana de Porto (AMP), constituïda l'any 2004 en substitució de l'anterior estructura creada el 1991.

Ajuntament de Porto

Els òrgans representatius són l'assemblea (*assembleia municipal*) i l'executiu (*câmara municipal*). El cap de l'executiu, l'alcalde, és el líder de la llista més votada. L'assemblea municipal és l'òrgan deliberant del municipi i està constituïda per 39 membres elegits directament, incloent-hi els presidents dels consells de parròquia que hi ha a l'àrea (15). Les parròquies són un nivell inferior de govern local que compten també amb l'assemblea (*assembleia de freguesia*) i l'executiu (*junta de freguesia*).

Ajuntament de Vila Nova de Gaia

L'alcalde és el cap de l'executiu (*câmara municipal*) i presideix l'assemblea (*assembleia municipal*). Aquesta és l'òrgan de representació política de la ciutadania, format per 55 regidors/res electes, incloent-hi els presidents dels consells de parròquia que hi ha a l'àrea (24). Les parròquies són un nivell inferior de govern local que compten també amb l'assemblea (*assembleia de freguesia*) i l'executiu (*junta de freguesia*).

Àmbit metropolità

La llei 10/2003, de 13 de maig, reforma l'organització de les àrees metropolitanes a Portugal. La nova estructura de l'Área Metropolitana de Porto (AMP) té tres òrgans: una assemblea deliberant (*assembleia*), un con-

sell executiu (*junta*) i un consell consultiu (*conselho*). L'assemblea de l'AMP és constituïda per 43 membres elegits per totes les assemblees municipals de l'àrea; l'executiu inclou tots els alcaldes de l'àrea, els quals escullen entre ells el president i els dos vicepresidents del consell executiu. El consell consultiu comprèn tots els membres de l'executiu, el president de la *Comissão de Coordenação e Desenvolvimento Regional do Norte*, delegació regional de planificació del govern central, representants de les institucions públiques i d'altres institucions econòmiques, socials i culturals. Inclou 14 municipis que sumen 1,5 milions d'habitants.

L'AMP exerceix les següents funcions: vertebrar les inversions municipals d'interès supramunicipal; coordinar les accions dels municipis i del Govern central en els àmbits de les infraestructures mediambientals, salut, educació, seguretat i protecció civil, vies i transports, equipaments socials, turisme i cultura, esports, lleure i joventut; la planificació estratègica econòmica, social i de gestió i l'ordenació territorial. Concretament, l'AMP ha promogut la construcció del metro lleuger i l'estudi estratègic de la mobilitat.

Altres organismes i empreses públiques

Sociedade de Transportes Colectivos do Porto, S.A. (STCP): creada el 1994, gestiona el servei de transport urbà col·lectiu a Porto i als municipis del voltant.

Metro do Porto: empresa creada per a la gestió de la nova xarxa de metro lleuger, participada per l'AMP, la STCP i l'Estat.

Websites d'interès

Ajuntament de Porto: www.cm-porto.pt

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km ²)	Densitat (hab/km ²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km ²)	Densidad (hab/km ²)	Entidades administrativas
Porto	263.131	2,5	41,3	6.371	Municipi
Vila Nova de Gaia	288.749	2,7	168,7	1.712	Municipi
Aglomeració	1.332.870	12,5	877,4	1.519	10 municipis
Portugal	10.599.095	100	92.391	114,7	2 regions autònomes 308 municipis 4.252 parròquies
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km²)	Density (inhab/km²)	Administrative entities

Porto-Vilanova de Gaia

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit	2003	1.089.118	---	---
AME	2005	1.332.870	877,4	1.519
NNUU	2005	1.309.000	---	---
GEOPOLIS	2005	1.300.043	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	0	0	0,0
1.000.000-2.000.000	0	0	0,0
500.000-1.000.000	0	0	0,0
200.000-500.000	2	551.880	41,4
100.000-200.000	4	587.197	44,1
50.000-100.000	2	138.990	10,4
20.000-50.000	2	54.803	4,1
<20.000	0	0	0,0
Total	10	1.332.870	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

Posición entre las principales AM
Position among the main MA

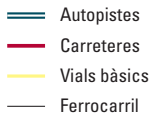
Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

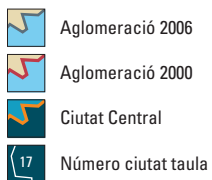
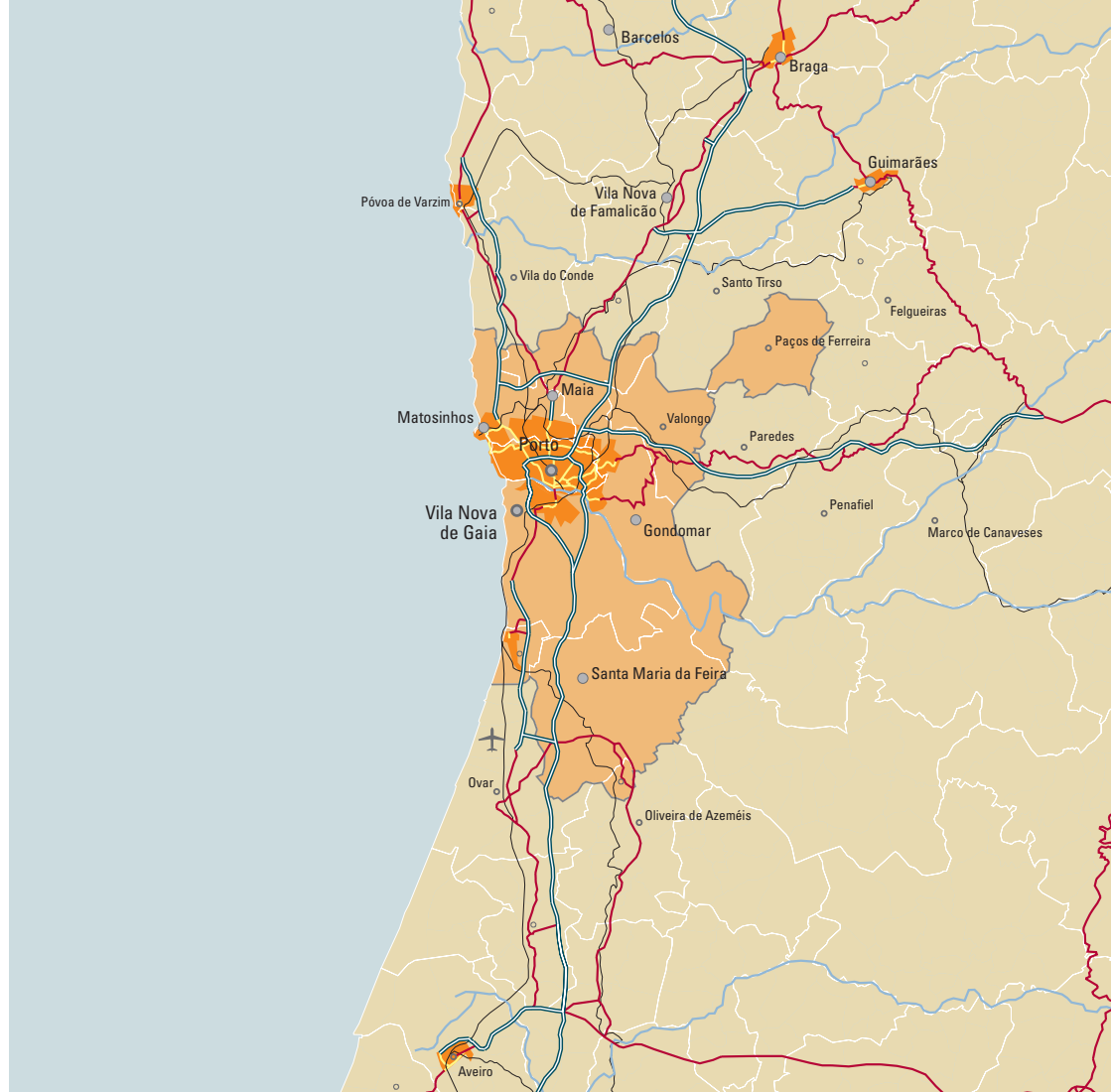
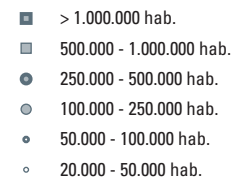
Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Vila Nova de Gaia	288.749	168,7	1.712
2	Porto	263.131	41,3	6.371
3	Matosinhos	167.026	62,2	2.685
4	Gondomar	164.096	131,9	1.244
5	Santa Maria da Feira	135.964	215,1	632
6	Maia	120.111	83,1	1.445
7	Valongo	86.005	75,1	1.145
8	Palos de Ferreira	52.985	71,0	746
9	Espinho	33.701	21,1	1.597
10	Sao Joao da Madeira	21.102	7,9	2.671
Numb. map	City	Population	Area	Density

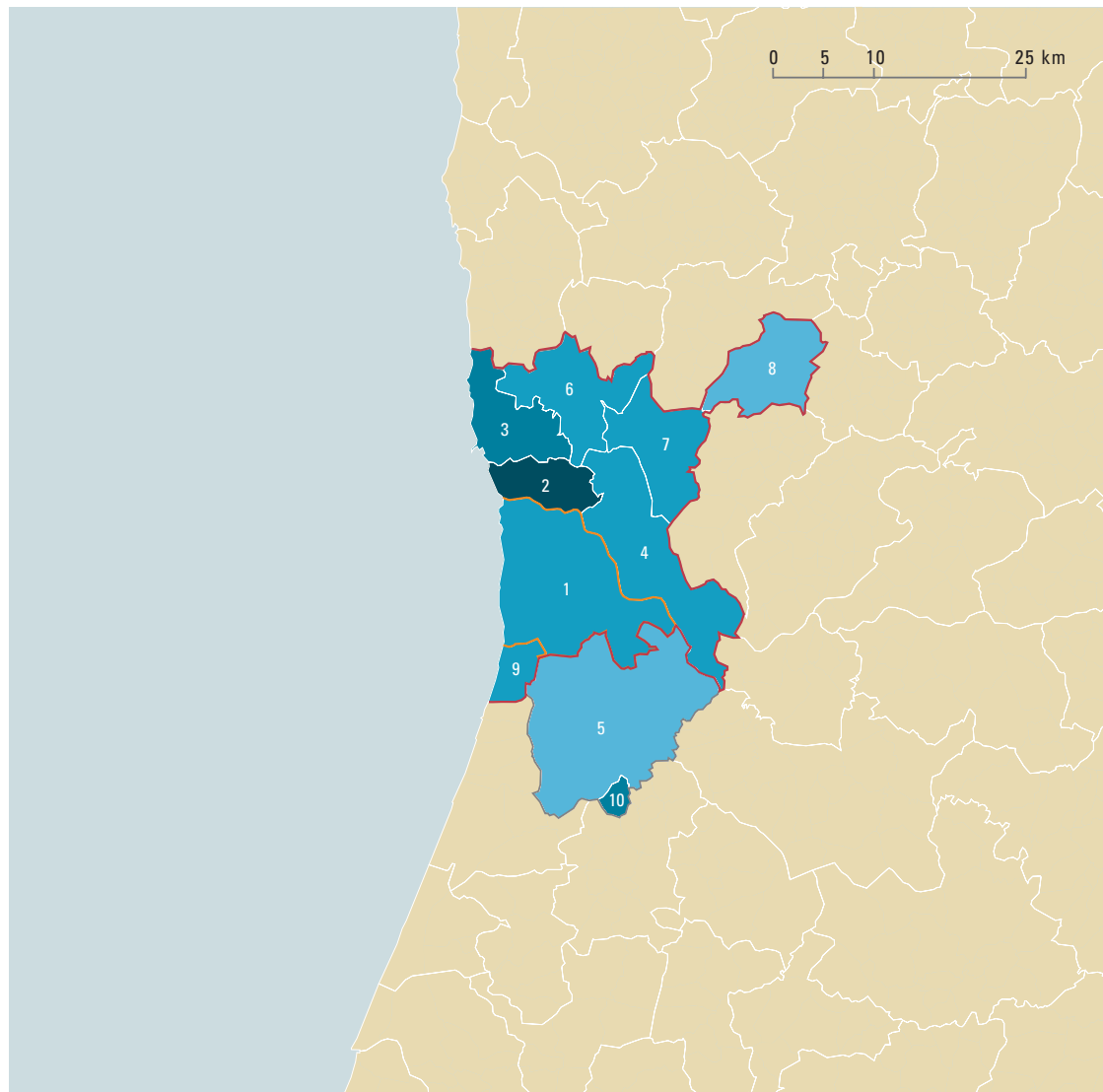
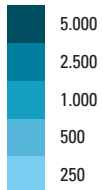
Vies de comunicació

Poblacions

Densitat de població

PRAHA

PRAGA

República Txeca

Aspectes generals

Praga és la capital de la República Txeca i es regeix per una llei especial (Llei 131/2000 Coll.). Té un estatut de ciutat-regió (*hlavní město*): es dona doncs una fusió de les institucions locals i regionals. En relació a l'aglomeració metropolitana, la ciutat central agrupa el 95% de la població, mentre que el 5% restant es distribueix en 18 municipis molt petits (de 770 a 11.800 habitants), que pertanyen a la regió de Bohèmia Central. Per tant, Praga s'ocupa de la majoria d'afers de tipus metropolità.

Ajuntament de Praga

L'alcalde dirigeix i presideix el consell municipal, l'òrgan de representació política de la ciutadania format per 55 regidors/es escollits cada 4 anys. L'estatut especial que té la capital txeca li atorga competències locals i regionals.

Àmbit metropolità

L'aglomeració metropolitana és clarament monocèntrica i els serveis s'exerceixen des de la ciutat central. Com a municipi, Praga és responsable de les polítiques d'habitatge, protecció i millora de la sanitat, transport i comunicacions, educació, cultura i seguretat pública. Com a regió, s'ocupa sobretot de la planificació espacial i el desenvolupament regional, l'atenció sanitària, el benestar social i el medi ambient.

Altres organismes i empreses públiques

Dopravní podnik hl. m. Prahy, a.s. (Societat de transport de la ciutat de Praga): empresa que gestiona el servei de transport urbà col·lectiu (autobús, metro i tramvia) de la ciutat. Coordina l'acció de les diverses operadores de transport i la integració tarifària.

Websites d'interès

Ajuntament de Praga: www.magistrat.praha-mesto.cz

Dopravní podnik hl. m. Prahy, a.s.: www.dp-praha.cz

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km ²)	Densitat (hab/km ²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km ²)	Densidad (hab/km ²)	Entidades administrativas
Praha	1.181.610	11,4	496,1	2.382	1 ciutat-regió
Aglomeració	1.239.368	11,9	636,4	1.947	19 municipis
República txeca	10.349.372	100	78.866	131,22	13 regions 1 ciutat-regió 6.248 municipis
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km ²)	Density (inhab/km ²)	Administrative entities

Praha

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
	2003	---	---	---
AME	2005	1.239.368	636,4	1.947
NNUU	2005	---	---	---
GEOPOLIS	2005	1.141.174	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	0	0	0,0
1.000.000-2.000.000	1	1.181.610	95,3
500.000-1.000.000	0	0	0,0
200.000-500.000	0	0	0,0
100.000-200.000	0	0	0,0
50.000-100.000	0	0	0,0
20.000-50.000	0	0	0,0
<20.000	18	57.758	4,7
Total	19	1.239.368	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Praha	1.181.610	496,1	2.382
2	Říčany	11.800	25,8	457
3	Roztoky	6.286	8,4	748
4	Hostivice	5.607	14,5	387
5	Cernosice	5.302	9,1	583
6	Úvaly	5.041	11	458
7	Libčice nad Vltavou	3.228	7,1	455
8	Dobručovice	3.028	10,9	278
9	Řevnice	2.966	10,1	294
10	Horoměřice	2.401	8	300
11	Pruhonice	2.164	7,7	281
12	Sestávkovice	1.721	5,5	313
13	Vestec	1.574	4,7	335
14	Všenory	1.478	3,6	411
15	Hovorčovice	1.404	2,1	669
16	Mesice	1.130	4,4	257
17	Lety	972	3,2	304
18	Husinec	886	3	295
19	Svetic	770	1,2	642
Num. map	City	Population	Area	Density

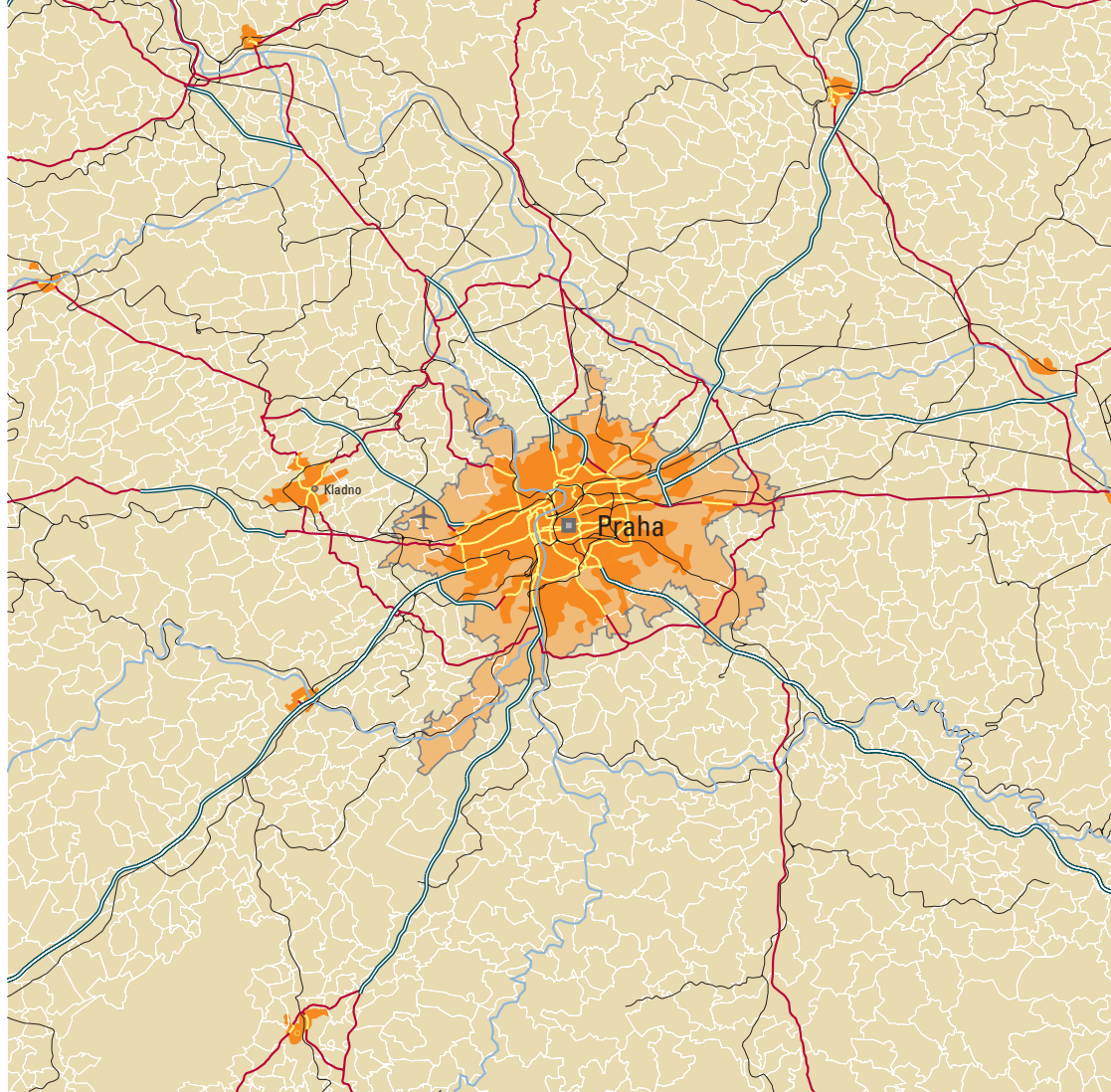
- Municipis
- Agglomeració
- Ciutat

Vies de comunicació

- Autopistes
- Carreteres
- Vials bàsics
- Ferrocarril

Poblacions

- > 1.000.000 hab.
- 500.000 - 1.000.000 hab.
- 250.000 - 500.000 hab.
- 100.000 - 250.000 hab.
- 50.000 - 100.000 hab.
- 20.000 - 50.000 hab.

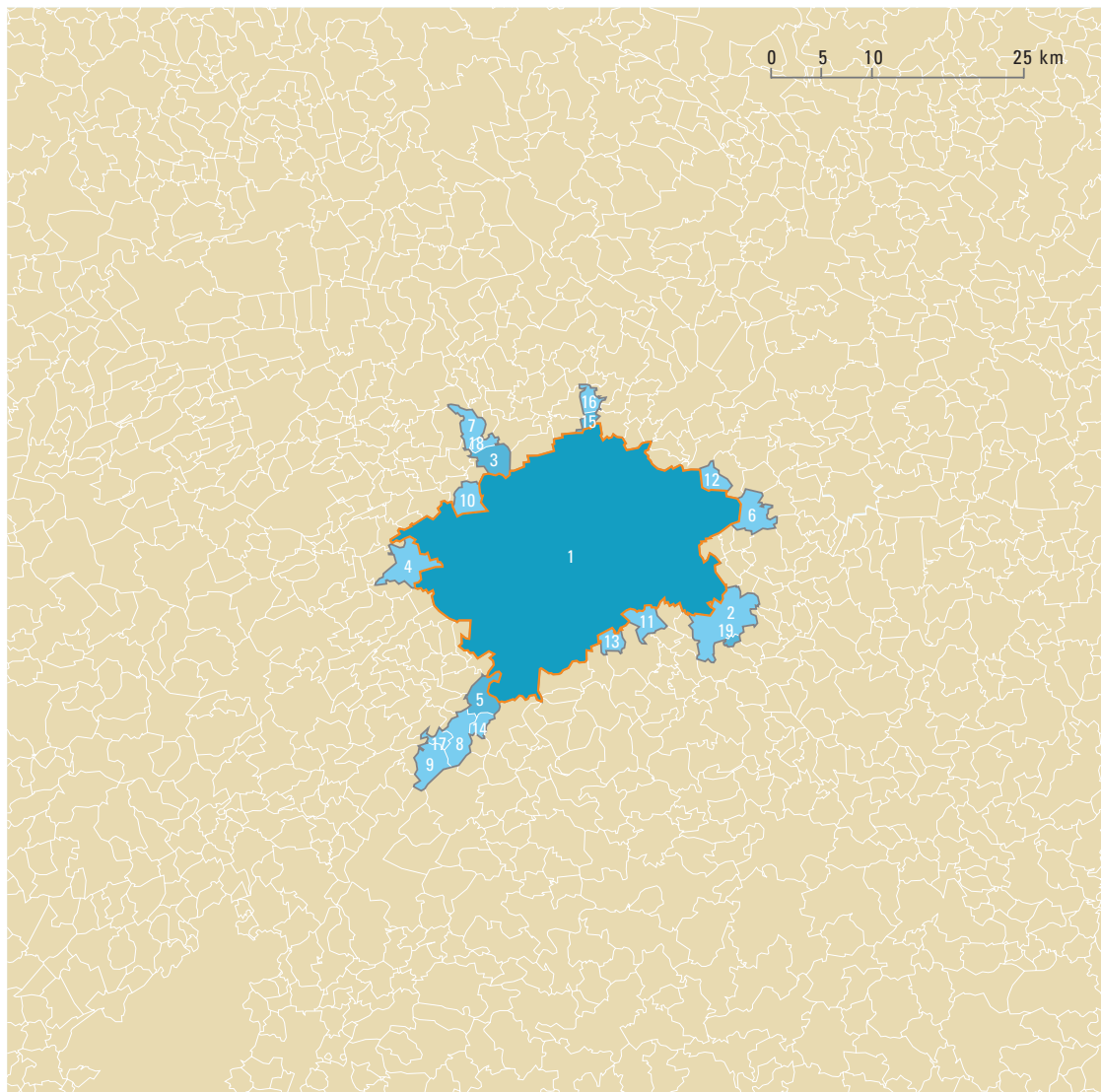

0 5 10 25 km

- Agglomeració 2006
- Agglomeració 2000
- Ciutat Central
- Número ciutat taula

Densitat de població

- 5.000
- 2.500
- 1.000
- 500
- 250

ROMA

Itàlia

Aspectes generals

L'aglomeració de la capital italiana està estructurada al voltant de la ciutat central, Roma, mentre que la resta de municipis tenen menys de 100.000 habitants. No hi ha cap institució metropolitana, malgrat l'aprovació de la llei 142 de 1990 que preveu la creació de la *città metropolitana*, un ens administratiu per coordinar les polítiques metropolitanes. Tanmateix, la seva aplicació ha estat nul·la i, a la pràctica, la majoria de serveis els gestiona la capital.

Ajuntament de Roma

L'alcalde (*Sindaco*) és escollit directament per la ciutadania cada cinc anys. Dirigeix políticament l'administració del municipi i presideix la junta de govern, òrgan executiu del municipi (*Giunta*). El consell municipal (*Consiglio Comunale*) està format per 60 membres, escollits per mandats de cinc anys. La ciutat està dividida en 19 districtes (*municipi*), que compten amb un president i un consell, escollits de forma directa cada cinc anys. Exerceixen funcions delegades pel municipi i promouen la informació i la participació ciutadana.

Àmbit metropolità i regió del Laci

La ciutat de Roma té un rol dominant a l'aglomeració. Tot i això, la regió del Laci té competències legislatives exclusives en urbanisme, obres públiques i infraestructures d'interès regional, turisme, agricultura, sanitat, policia local urbana i rural. En matèria de transport, la regió elabora els plans territorials i coordina el sistema de transport públic (autobús, tramvia, taxi, funicular, etc.), incloent la gestió del sistema de tren de rodalies de l'aglomeració romana.

Altres organismes i empreses públiques

Metropolitana di Roma: responsable de la gestió dels transports públics a Roma (autobús, tramvia i metro lleuger) i també del sistema de transport interurbà.

Azienda di trasporto pubblico regionale (CO.TRAL.S.p.A): empresa pública creada al març de 2001 per a la gestió del transport públic de la regió del Laci.

Websites d'interès

Ajuntament de Roma: www.comune.roma.it

Regió del Laci: www.regione.lazio.it

Metropolitana di Roma S.p.A.: www.metroroma.it

Azienda di trasporto pubblico regionale:

www.cotralspa.it

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km²)	Densitat (hab/km²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km²)	Densidad (hab/km²)	Entidades administrativas
Roma	2.542.003	4,3	1.498,7	1.696	Municipi
Agglomeració	3.000.281	5,1	1.970,1	1.523	17 municipis
Lazio	5.093.308	8,7	17.210	295,9	1 regió 5 províncies 378 municipis
Itàlia	58.337.888	100	301.338	193,6	20 regions 104 províncies 8.104 municipis
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km²)	Density (inhab/km²)	Administrative entities

Roma

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit	2003	3.700.424	---	---
AME	2005	3.000.281	1.970,1	1.523
NNUU	2005	3.348.000	---	---
GEOPOLIS	2005	2.866.940	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

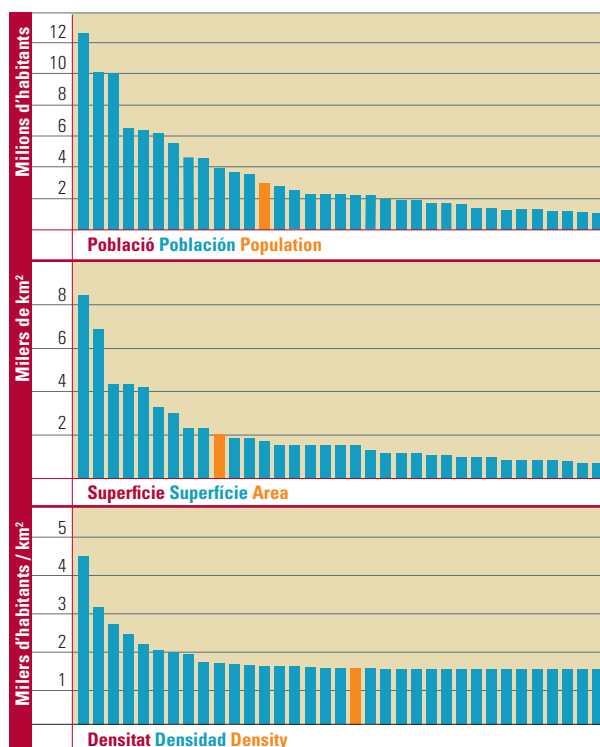
Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	1	2.542.003	84,7
1.000.000-2.000.000	0	0	0,0
500.000-1.000.000	0	0	0,0
200.000-500.000	0	0	0,0
100.000-200.000	0	0	0,0
50.000-100.000	1	71.354	2,4
20.000-50.000	9	309.778	10,3
<20.000	6	77.146	2,6
Total	17	3.000.281	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Roma	2.542.003	1.498,7	1.696
2	Guidonia Montecelio	71.354	81,0	881
3	Tivoli	49.768	68,5	727
4	Anzio	39.508	43,4	910
5	Ciampino	37.031	11,0	3.366
6	Marino	36.708	26,1	1.406
7	Monterotondo	35.379	40,5	874
8	Albano Laziale	34.806	23,8	1.462
9	Ardea	30.472	50,9	599
10	Fonte Nuova	23.772	21,2	1.120
11	Genzano di Roma	22.334	18,2	1.227
12	Frascati	19.882	22,4	888
13	Grottaferrata	19.004	18,4	1.033
14	Ariccia	17.885	18,4	972
15	Castel Gandolfo	8.539	14,7	581
16	Monte Porzio Catone	8.372	9,4	891
17	Colonna	3.464	3,5	990
Numb. map	City	Population	Area	Density

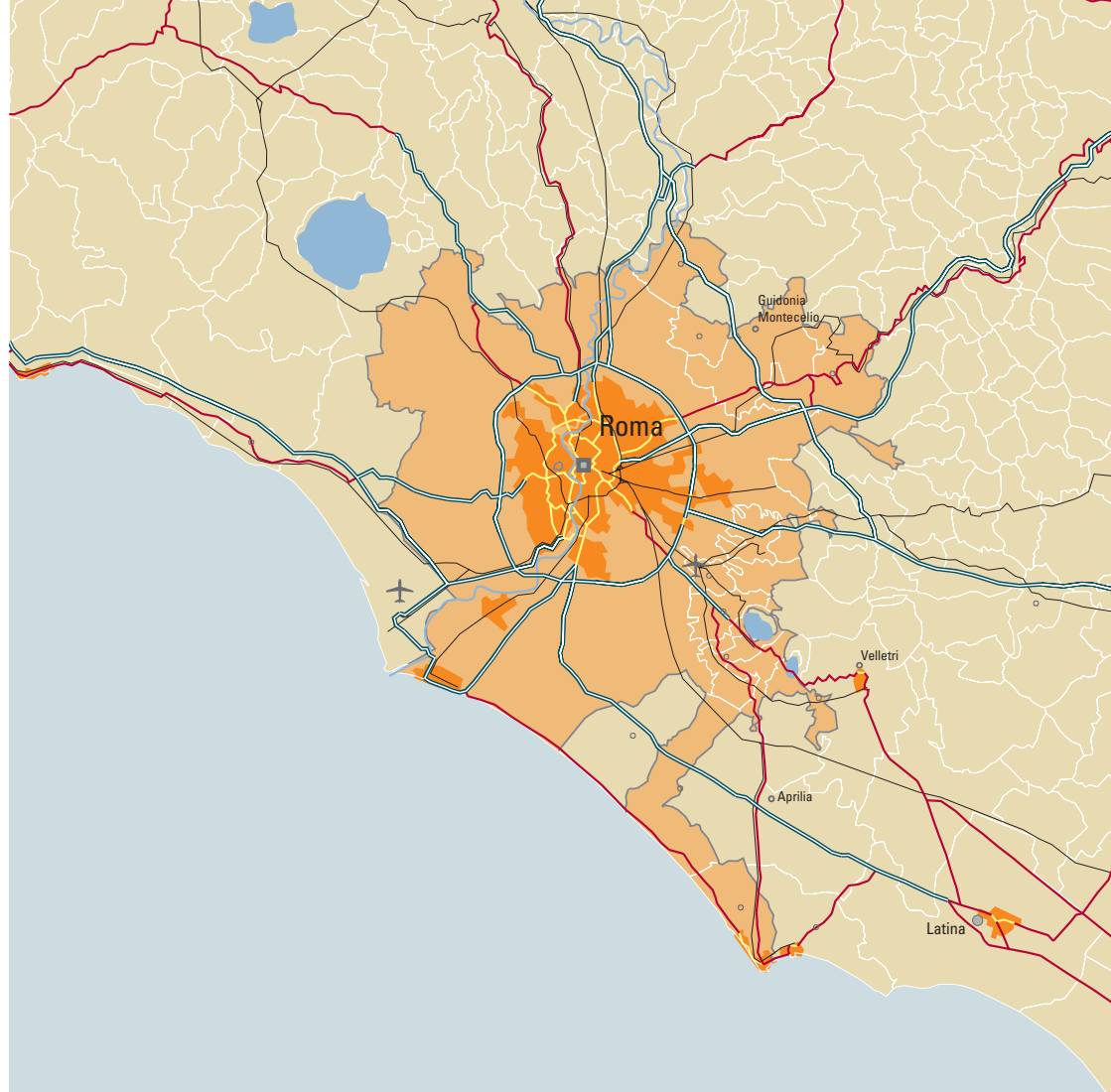
- Municipis
- Aglomeració
- Ciutat

Vies de comunicació

- Autopistes
- Carreteres
- Vials bàsics
- Ferrocarril

Poblacions

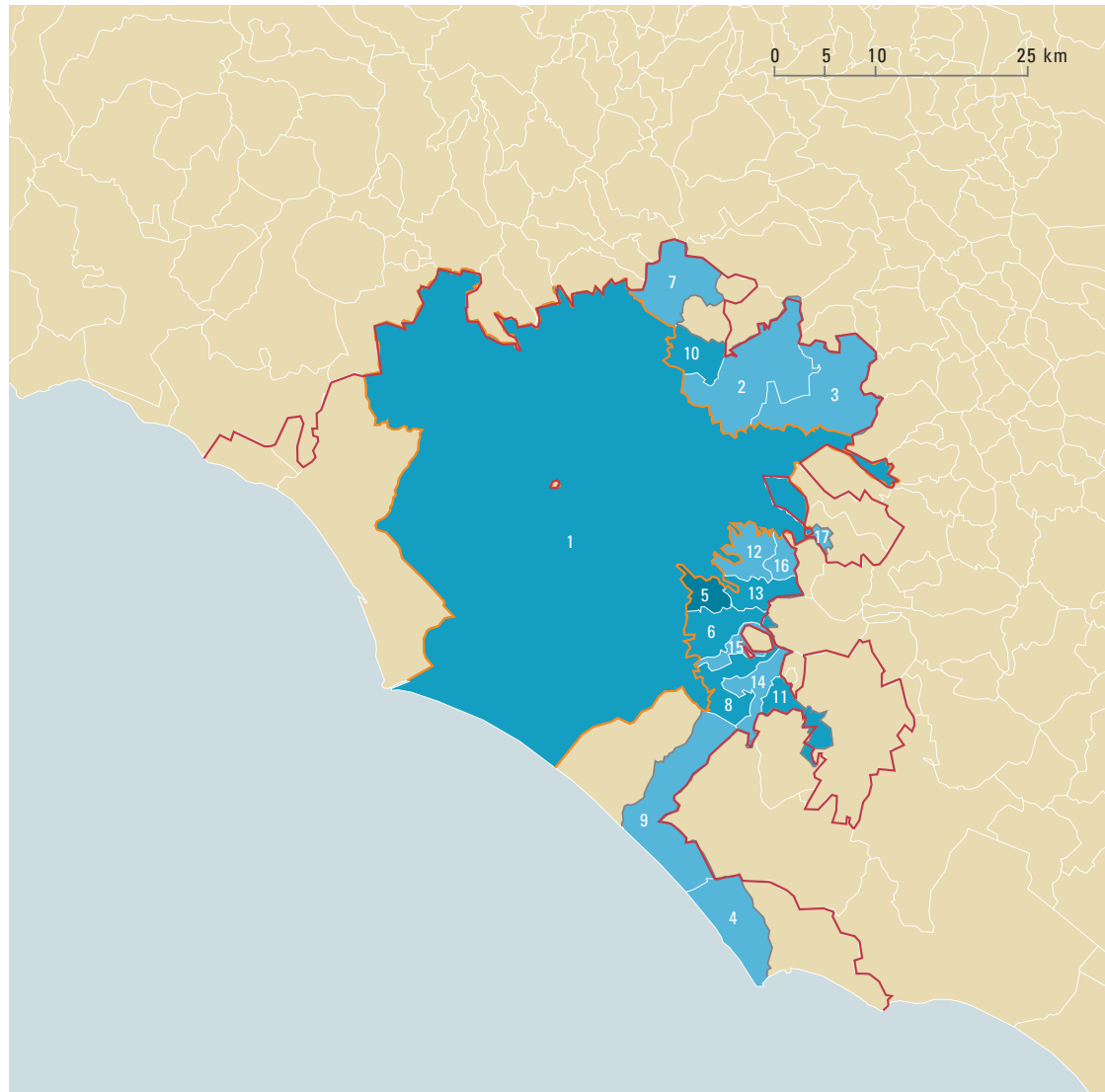
- > 1.000.000 hab.
- 500.000 - 1.000.000 hab.
- 250.000 - 500.000 hab.
- 100.000 - 250.000 hab.
- 50.000 - 100.000 hab.
- 20.000 - 50.000 hab.

- Aglomeració 2006
- Aglomeració 2000
- Ciutat Central
- Número ciutat taula

Densitat de població

- 5.000
- 2.500
- 1.000
- 500
- 250

SEVILLA

Espanya

Aspectes generals

La ciutat de Sevilla és el nucli d'una aglomeració metropolitana que inclou 21 municipis. No existeix una institució metropolitana que coordini les diverses polítiques; el govern autonòmic articula les d'urbanisme i transport.

Ajuntament de Sevilla

L'alcalde és la màxima autoritat i presideix el consell municipal, òrgan de representació política de la ciutadania, format per 32 regidors/res electes cada 4 anys. El municipi s'estructura en 11 districtes per a la gestió administrativa.

Àmbit metropolità

No hi ha un govern metropolità però sí diverses iniciatives impulsades pel govern andalús. Destaquen la creació l'any 2000 del *Consortio de Transportes Metropolitanos del Área de Sevilla*, format per les diverses administracions del territori (Junta de Andalucía, ajuntament de Sevilla, Diputació provincial i diversos ajuntaments metropolitans) i responsable de la coordinació de la xarxa de metro, autobús i tren. Des de 2007 s'està elaborant el *Plan de Ordenación del Territorio de la Aglomeración Urbana de Sevilla*, que inclou una àrea de 4.900 km², 46 municipis i 1.421.000 habitants. Aquest pla, previst per ser aprovat el 2008, regularà el sistema d'assentaments urbans, el sistema de transport públic i d'actuacions viàries, les infraestructures bàsiques (energia, telecomunicacions, aigua i residus), el sistema de protecció territorial i els espais d'ús públic.

Andalusia

La *Junta de Andalucía* és el govern autonòmic andalús, format pel president, el consell de govern i el parlament, amb 109 representants. Des del govern s'han impulsat diversos plans d'ordenació territorial per a les aglomeracions urbanes i s'ha promociat la creació de cinc consorcis de transports metropolitans.

Altres organismes i empreses públiques

Transportes Urbanos de Sevilla: Tussam és una Societat Anònima Municipal, creada el 1975, que gestiona el servei de transport urbà col·lectiu a la ciutat de Sevilla.

Ferrocarriles de la Junta de Andalucía: Coordina els serveis, xarxes i tarifes del sistema de transport públic andalús, inclòs el Metro de Sevilla.

Websites d'interès

Ajuntament de Sevilla: www.sevilla.org

Junta de Andalucía: www.juntadeandalucia.es

Transportes Urbanos de Sevilla: www.tussam.es

Consortio de Transportes Metropolitanos del Área de Sevilla: www.consorciotransportes-sevilla.com

Ferrocarriles de la Junta de Andalucía:

www.ferrocarrilesandaluces.com

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km ²)	Densitat (hab/km ²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km ²)	Densidad (hab/km ²)	Entidades administrativas
Sevilla	704.154	1,57	141,3	4.983	Municipi
Agglomeració	1.092.733	2,44	658,3	1.660	21 municipis
Andalusia	7.975.672	17,83	87.598	91,05	8 províncies 770 municipis
Espanya	44.708.964	100	505.990	88,36	17 CCAA 52 províncies 8.110 municipis
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km²)	Density (inhab/km²)	Administrative entities

Sevilla

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit	2003	1.747.441	---	---
AME	2005	1.092.733	658,3	1.660
NNUU	2005	---	---	---
GEOPOLIS	2005	1.067.243	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

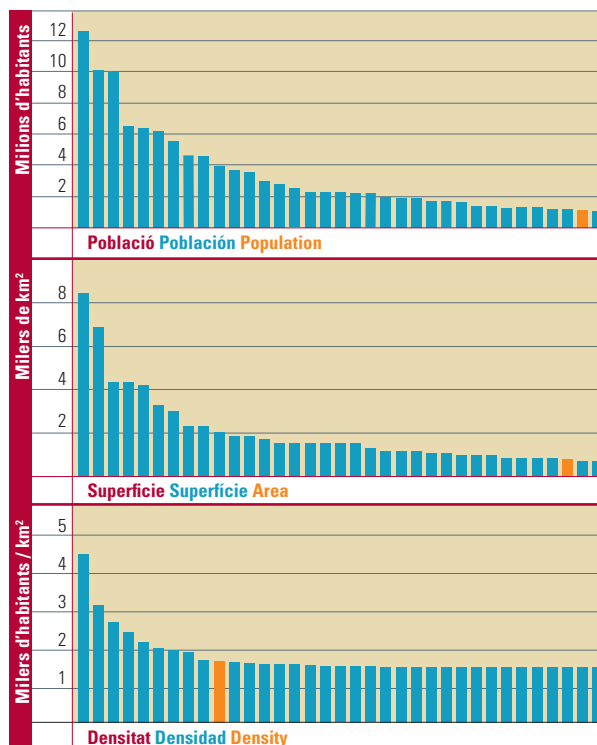
Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	0	0	0,0
1.000.000-2.000.000	0	0	0,0
500.000-1.000.000	1	704.154	64,4
200.000-500.000	0	0	0,0
100.000-200.000	1	112.273	10,3
50.000-100.000	0	0	0,0
20.000-50.000	6	165.218	15,1
<20.000	13	111.088	10,2
Total	21	1.092.733	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Sevilla	704.154	141,3	4.983
2	Dos Hermanas	112.273	160,5	700
3	Mairena del Aljarafe	38.770	17,7	2.190
4	Los Palacios y Villafranca	34.648	109,6	316
5	Camas	25.768	11,7	2.202
6	Coria del Rio	25.735	62,0	415
7	San Juan de Aznalfarache	20.170	4,2	4.802
8	Tomares	20.127	5,2	3.871
9	Castilleja de la Cuesta	16.819	2,2	7.645
10	Bormujos	14.585	12,2	1.195
11	La Algaba	13.623	17,9	761
12	Gines	12.177	2,9	4.199
13	Gelves	7.958	8,2	970
14	Espartinas	7.958	22,7	351
15	Santiponce	7.558	8,4	900
16	Valencina de la Concepción	7.431	25,1	296
17	Umbrete	5.797	12,4	468
18	Villanueva del Ariscal	5.511	4,7	1.173
19	Palomares del Rio	4.728	13,0	364
20	Almensilla	4.534	14,3	317
Numb. map	City	Population	Area	Density

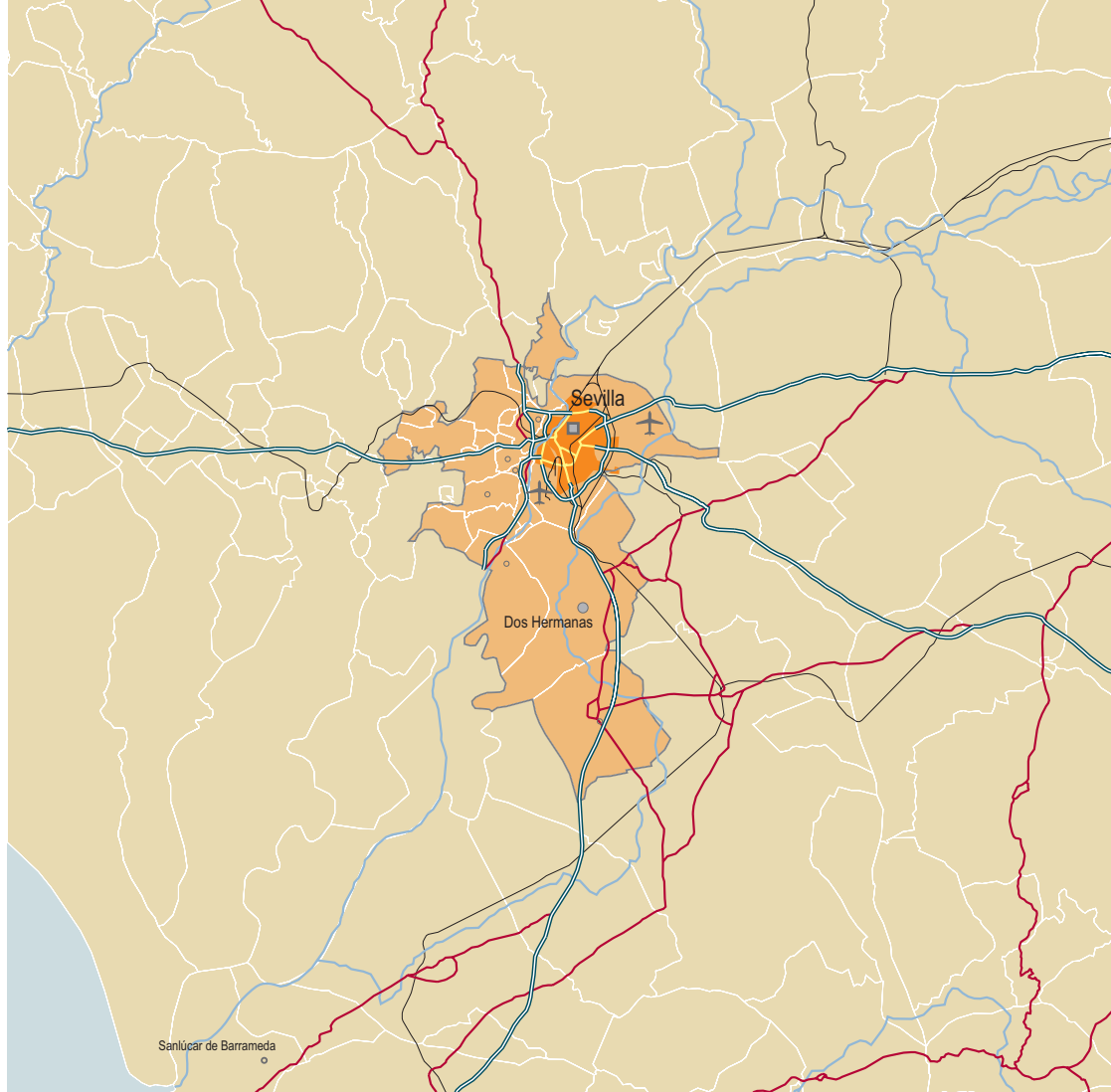
- Municipis
- Aglomeració
- Ciutat

Vies de comunicació

- Autopistes
- Carreteres
- Vials bàsics
- Ferrocarril

Poblacions

- > 1.000.000 hab.
- 500.000 - 1.000.000 hab.
- 250.000 - 500.000 hab.
- 100.000 - 250.000 hab.
- 50.000 - 100.000 hab.
- 20.000 - 50.000 hab.

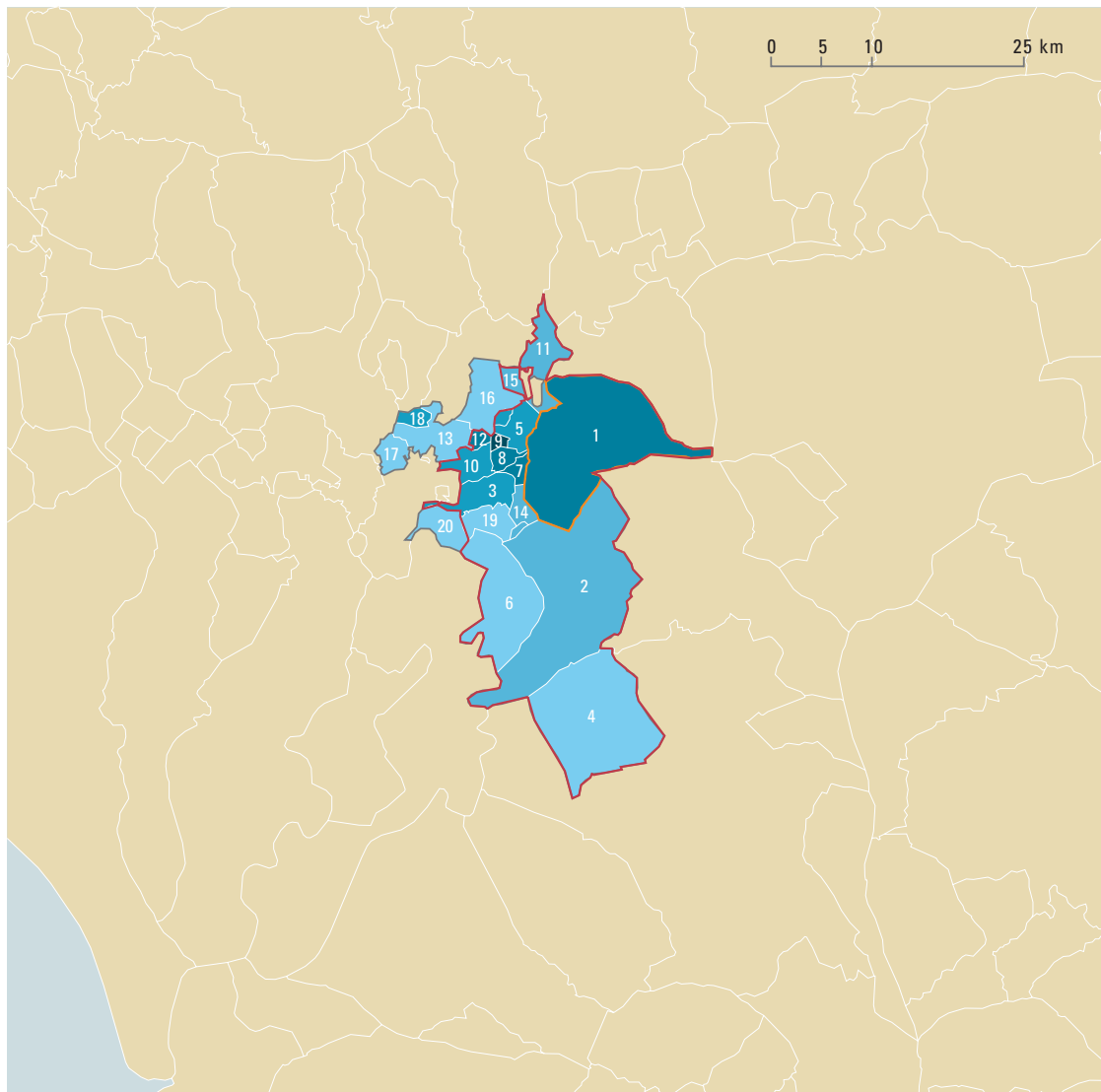

0 5 10 25 km

- Aglomeració 2006
- Aglomeració 2000
- Ciutat Central
- Número ciutat taula

Densitat de població

- 5.000
- 2.500
- 1.000
- 500
- 250

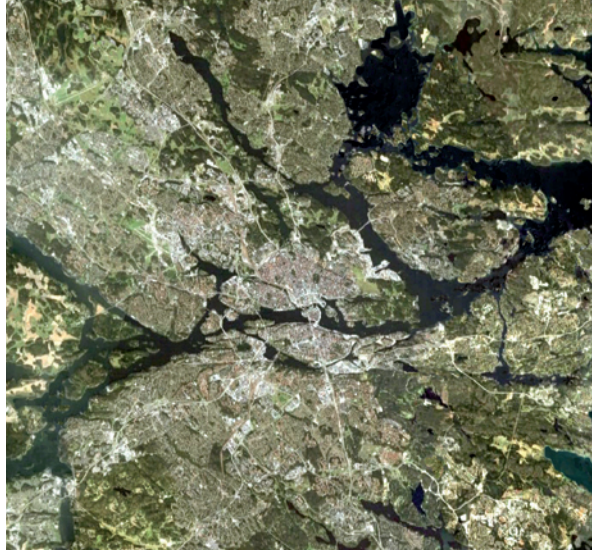

STOCKHOLM

ESTOCOLM

Suècia

Aspectes generals

L'aglomeració d'Estocolm està constituïda per un nucli central de 10 municipis entre 30.000 i 90.000 habitants. No hi ha una estructura de coordinació metropolitana, però el comtat, que inclou un territori més ampli, duu a terme alguna funció com el transport.

Ajuntament d'Estocolm

Les institucions polítiques centrals són el ple municipal i una estructura de comitès. El ple és l'òrgan de representació de la ciutadania, format per 101 regidors/es escollits cada 4 anys. Els comitès sectorials els elegeix el ple aplicant la representació proporcional. De tots ells, el comitè executiu és el més important, ja que proposa totes les decisions que ha de prendre el ple. Això suposa que, abans de prendre una decisió respecte dels projectes de llei, cal sotmetre'ls a l'aprovació del comitè executiu. Aquest òrgan està constituït per 13 membres elegits de forma proporcional a la composició política del ple i liderat per l'alcalde.

La ciutat està descentralitzada en 18 districtes, responsables de la provisió dels serveis locals essencials. L'òrgan de representació de la ciutadania és el consell de districte, reflex de la composició política del ple.

Àmbit metropolità

Els municipis (*Kommuner*) i comtats (*Län*) suecs són òrgans de govern local amb fortes competències i amb una organització política similar. Els municipis s'ocupen de la prestació de serveis socials, incloent-hi l'escola

primària i la secundària, l'escola bressol, el benestar personal, la cultura i el lleure i, en la majoria de casos, l'habitatge. També són responsables de la infraestructura tècnica i la prestació de serveis tècnics (carreteres locals, aigua i aigües residuals, gas i electricitat, transport local i regional, recollida i eliminació d'escombraries, etc.). Els comtats són responsables de l'assistència sanitària i a la gent gran, del transport i de la planificació regional. Els serveis metropolitans són doncs oferts bàsicament per la ciutat i el comtat d'Estocolm (que inclou 26 municipis).

Altres organismes i empreses públiques

Stockholms Stadshus AB: empresa pública que agrupa 17 societats de serveis de titularitat municipal, incloent-hi les responsables de l'habitatge, escoles, clavegueram, ports, promoció econòmica, infraestructura tecnològica, etc.

Storstockholms Lokaltrafik SL: sota la tutela del comtat d'Estocolm, organitza tot el transport públic terrestre integrat (metro, autobús, tren, tramvies), mentre que la gestió és efectuada per operadors privats, com *Connex* (metro i tramvies) i *Waxholmsbolaget* (transport fluvial).

Websites d'interès

Ciutat d'Estocolm: www.stockholm.se

Consell del Comtat d'Estocolm: www.sll.se

Stockholms Stadshus AB: www.s-husab.stockholm.se

Storstockholms Lokaltrafik SL: www.sl.se

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km ²)	Densitat (hab/km ²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km ²)	Densidad (hab/km ²)	Entidades administrativas
Stockholm	765.044	8,5	187,7	4.075	Municipi
Aglomeració	1.313.459	14,5	781,9	1.680	11 municipis
Stockholms läns	1.872.900	20,7	6.519	287	26 municipis
Suècia	9.011.392	100	410.314	22	21 comtats 290 municipis
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km²)	Density (inhab/km²)	Administrative entities

Stockholm

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit	2003	1.832.210	---	---
AME	2005	1.313.459	781,9	1.680
NNUU	2005	1.708.000	---	---
GEOPOLIS	2005	1.417.454	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

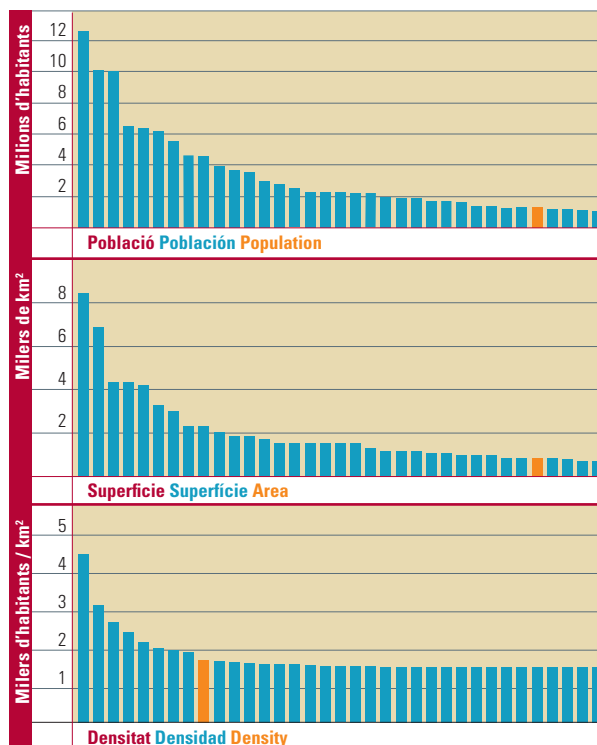
Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	0	0	0,0
1.000.000-2.000.000	0	0	0,0
500.000-1.000.000	1	765.044	58,2
200.000-500.000	0	0	0,0
100.000-200.000	0	0	0,0
50.000-100.000	6	406.377	30,9
20.000-50.000	4	142.038	10,8
<20.000	0	0	0,0
Total	11	1.313.459	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Stockholm	765.044	187,7	4.075
2	Huddinge	87.681	131,3	668
3	Nacka	78.715	95,6	823
4	Jörfälla	61.564	54,0	1.139
5	Töby	60.422	60,6	997
6	Solna	59.098	19,4	3.051
7	Sollentuna	58.897	53,3	1.106
8	Tyresö	40.605	69,4	585
9	Upplands Vösby	37.517	75,4	498
10	Sundbyberg	33.816	8,7	3.878
11	Danderyd	30.100	26,5	1.135
Numb. map	City	Population	Area	Density

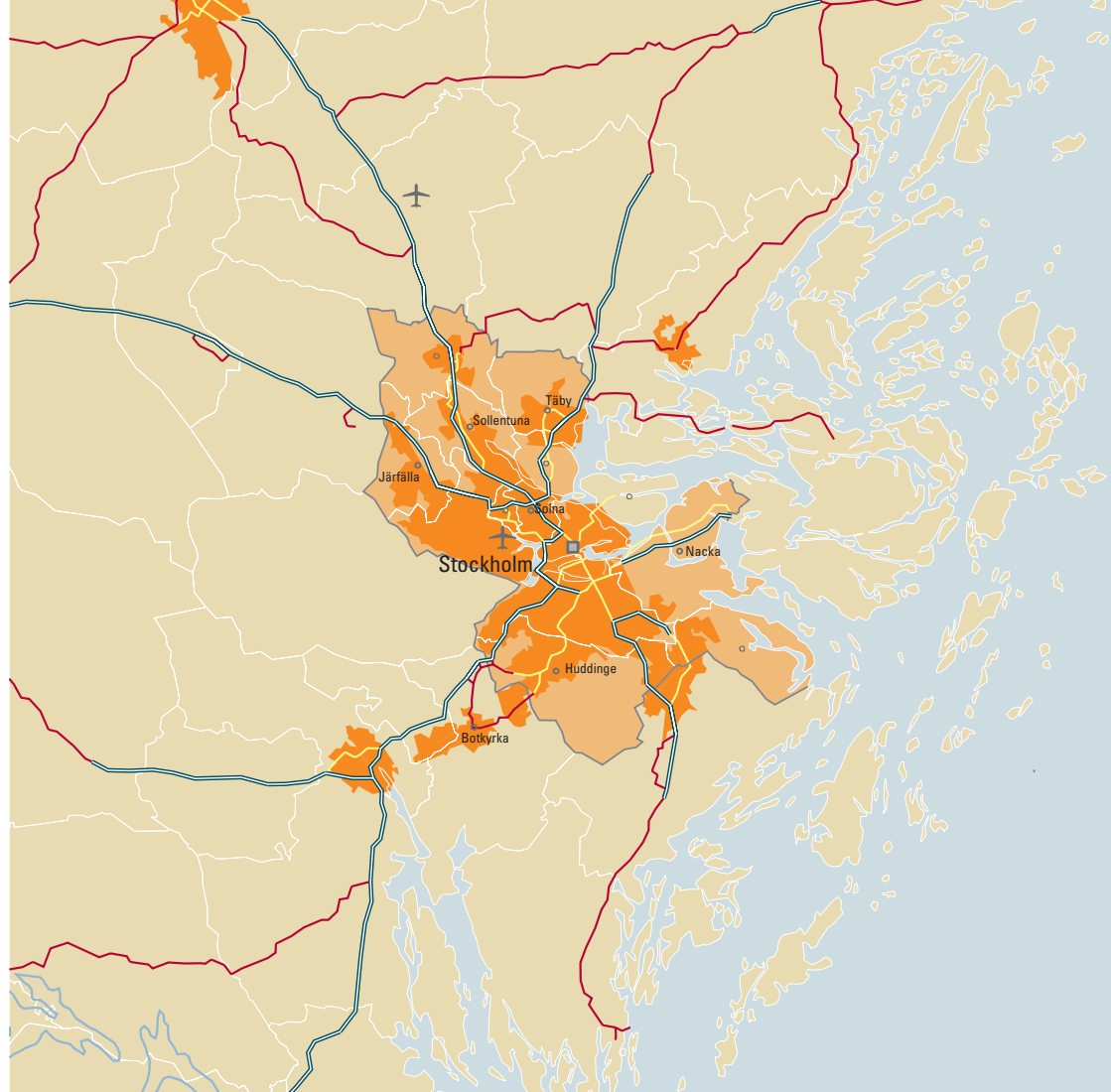
- Municipis
- Aglomeració
- Ciutat

Vies de comunicació

- Autopistes
- Carreteres
- Vials bàsics
- Ferrocarril

Poblacions

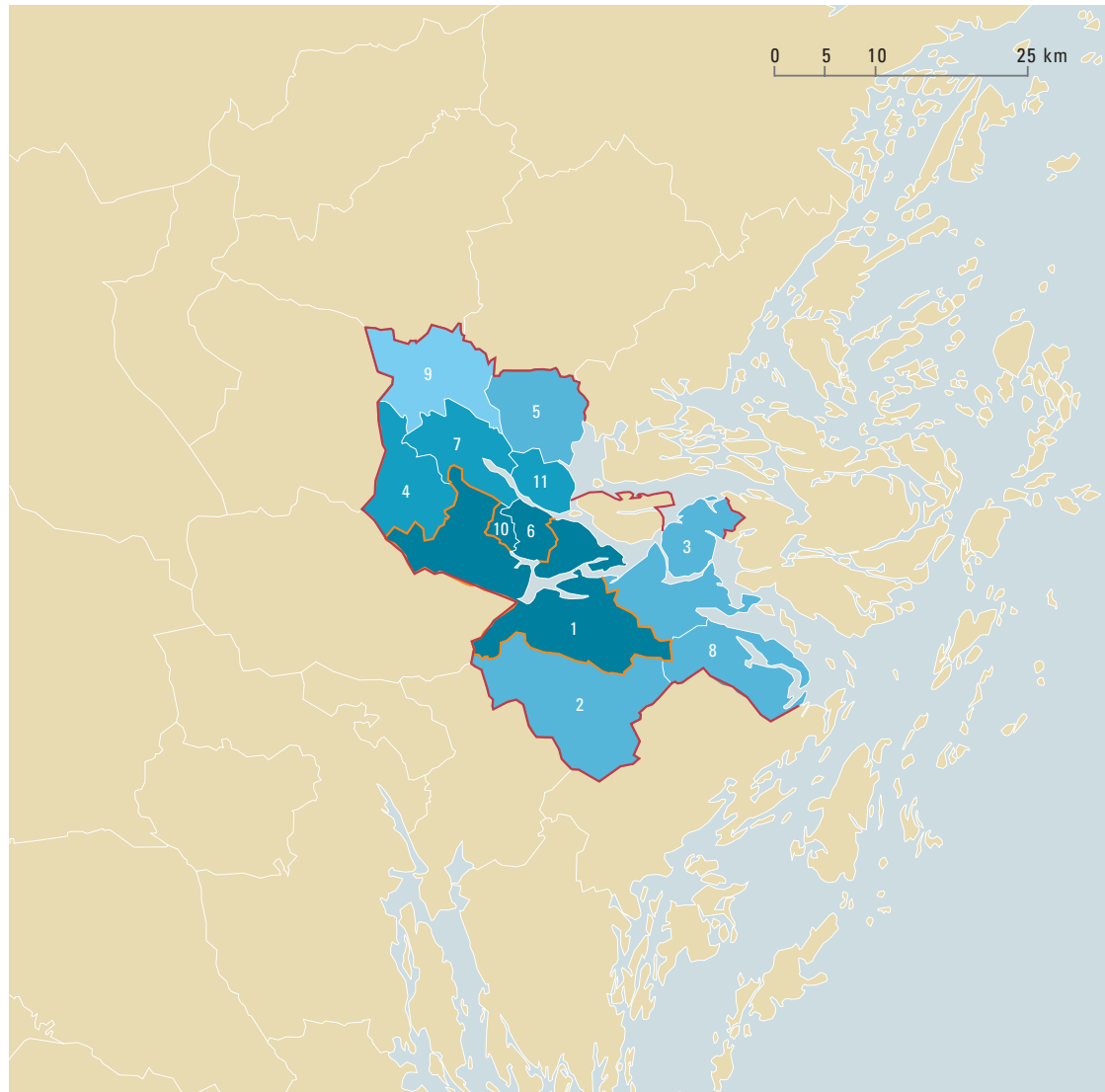
- > 1.000.000 hab.
- 500.000 - 1.000.000 hab.
- 250.000 - 500.000 hab.
- 100.000 - 250.000 hab.
- 50.000 - 100.000 hab.
- 20.000 - 50.000 hab.

- Aglomeració 2006
- Aglomeració 2000
- Ciutat Central
- Número ciutat taula

Densitat de població

- 5.000
- 2.500
- 1.000
- 500
- 250

STUTTGART

Alemanya

Aspectes generals

Els municipis de l'aglomeració metropolitana de Stuttgart formen part d'una agència de planificació regional que pertany al *Land* de Baden-Württemberg, creada el 1952, amb competències sobre govern local i organització territorial.

Ajuntament de Stuttgart

L'alcalde (*Oberbürgermeister*) és el màxim responsable de l'administració de la ciutat i presideix el consell municipal (*Rat der Stadt*), òrgan de representació política de la ciutadania. Tots els càrrecs electes són escollits cada cinc anys. La ciutat està descentralitzada en 23 districtes, amb competències en els serveis de proximitat.

Àmbit metropolità

La *Verband Region Stuttgart* fou creada al 1994, amb competències vinculants i de planificació (regional, infraestructures, trànsit, transport, desenvolupament econòmic, turisme, tractament de residus). També pot organitzar fires, exposicions, congressos, i actes culturals i esportius de caràcter regional. L'associació compta amb una assemblea regional formada per 93 membres escollits per sufragi directe cada 5 anys. L'assemblea escull el president (càrrec simbòlic) i designa un director general. El pressupost prové quasi exclusivament de fons públics i el 85% de la despesa es dedica al transport públic.

Baden-Württemberg

El Primer Ministre (*Ministerpräsident*) és el màxim responsable del *Land*. El seu govern té iniciativa legislativa i potestat reglamentària. El parlament (*Landtag*) és

l'òrgan legislatiu, de control del govern i l'encarregat d'aprovar el pressupost. Els/les 139 diputats/des són escollits per mandats de 5 anys.

Altres organismes i empreses públiques

Verband Verkehrsmittel Stuttgart (Associació del Transport de Stuttgart): organitza el transport públic sota la tutela de la *Verband Region*. És una associació públicoprivada constituïda pels operadors de transport i per les autoritats competents, al 50%. Coordina el planejament i la prestació de serveis, la integració tarifària, la distribució de costos i beneficis, etc.

Wirtschaftsförderung Region Stuttgart GmbH: és una empresa de capital mixt (fons públics i privats) responsable de la coordinació de les activitats econòmiques i de potenciar el desenvolupament econòmic de la regió.

Websites d'interès

Ciutat de Stuttgart: www.stuttgart.de

Verband Region Stuttgart: www.region-stuttgart.org

Govern de Baden-Württemberg:

www.baden-wuerttemberg.de

Verband Verkehrsmittel Stuttgart:

www.s-bahn-region-stuttgart.de

Wirtschaftsförderung Region Stuttgart GmbH:

wrs.region-stuttgart.de

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km ²)	Densitat (hab/km ²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km ²)	Densidad (hab/km ²)	Entidades administrativas
Stuttgart	590.657	0,7	207,4	2.848	Municipi
Agglomeració	1.668.044	2,0	1.105,5	1.509	1 Federació local 43 municipis
Baden-Württemberg	10.730.000	13,0	35.752	300	Estat federat 1.109 municipis
Alemanya	82.532.000	100	357.030	231,2	1 Estat federal 16 Estats federats 13.912 municipis
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km ²)	Density (inhab/km ²)	Administrative entities

Stuttgart

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit	2003	---	---	---
AME	2005	1.668.044	1.105,5	1.509
NNUU	2005	---	---	---
GEOPOLIS	2005	1.238.274	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	0	0	0,0
1.000.000-2.000.000	0	0	0,0
500.000-1.000.000	1	590.657	35,4
200.000-500.000	0	0	0,0
100.000-200.000	0	0	0,0
50.000-100.000	4	294.084	17,6
20.000-50.000	14	514.428	30,8
<20.000	24	268.875	16,1
Total	43	1.668.044	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Stuttgart	590.657	207,4	2.848
2	Esslingen am Neckar	92.299	46,4	1.989
3	Ludwigsburg	87.572	43,3	2.022
4	Sindelfingen	61.269	50,9	1.204
5	Waiblingen	52.944	42,8	1.237
6	Büblingen	46.121	39,0	1.183
7	Leonberg	45.607	48,7	936
8	Fellbach	43.831	27,7	1.582
9	Filderstadt	43.485	38,5	1.129
10	Bietigheim-Bissingen	41.990	31,3	1.342
11	Nürtingen	40.371	46,9	861
12	Kirchheim unter Teck	39.886	40,5	985
13	Leinfelden-Echterdingen	36.640	29,9	1.225
14	Backnang	35.747	39,4	907
15	Ostfildern	33.685	22,8	1.477
16	Kornwestheim	30.648	14,7	2.085
17	Winnenden	27.801	28,1	989
18	Weinstadt	26.277	31,7	829
19	Remseck am Neckar	22.339	22,8	980
20	Gerlingen	18.906	17,0	1.112
Numb. map	City	Population	Area	Density

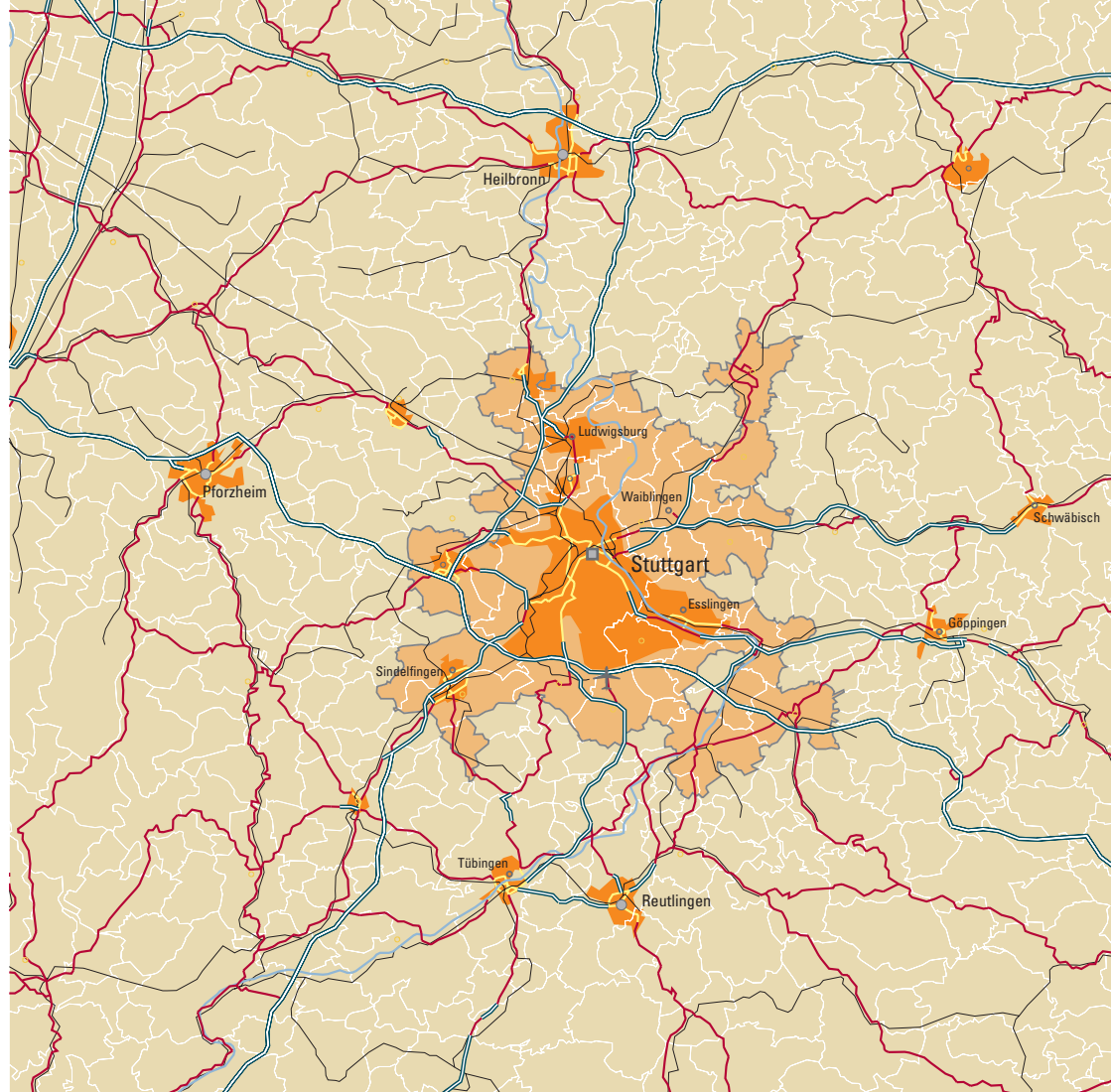
- Municipis
- Aglomeració
- Ciutat

Vies de comunicació

- Autopistes
- Carreteres
- Vials bàsics
- Ferrocarril

Poblacions

- > 1.000.000 hab.
- 500.000 - 1.000.000 hab.
- 250.000 - 500.000 hab.
- 100.000 - 250.000 hab.
- 50.000 - 100.000 hab.
- 20.000 - 50.000 hab.

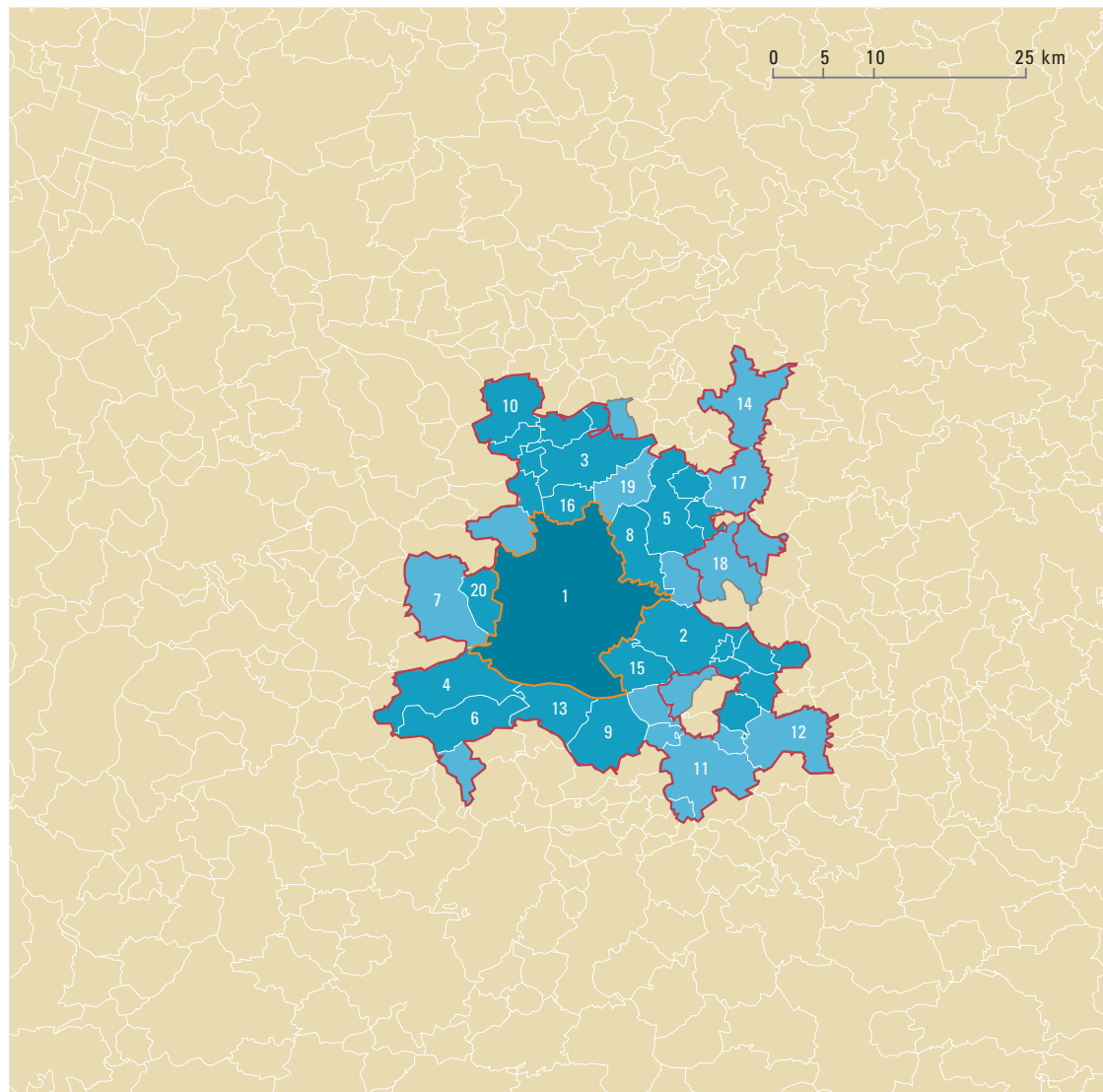

0 5 10 25 km

- Aglomeració 2006
- Aglomeració 2000
- Ciutat Central
- Número ciutat taula

Densitat de població

- 5.000
- 2.500
- 1.000
- 500
- 250

SUNDERLAND

Regne Unit

Aspectes generals

Hi ha dos nuclis principals: les ciutats de Sunderland i de Newcastle upon Tyne. Entre 1974 i 1986, va existir un govern de dos nivells (*Tyne and Wear Metropolitan County*) que agrupava cinc governs locals (South Tyneside, North Tyneside, Newcastle upon Tyne, Gateshead i Sunderland). Des de la seva abolició, hi ha agències sectorials que continuen oferint serveis en comú.

Ajuntament de Sunderland

Els 75 membres del consell municipal (*City Council*) són escollits cada 4 anys. Aquests designen l'alcalde (*Mayor*) i el cap del comitè executiu (*Leader Council*). A més, hi ha 6 comitès locals (*Area Committee*), que fan de pont entre el consell i els barris, amb funcions consultives.

Ajuntament de Newcastle upon Tyne

El consell municipal (*City Council*) té 78 membres, escollits cada 4 anys. Aquests designen l'alcalde (*Mayor*) i el cap del comitè executiu (*Leader Council*).

Àmbit metropolità

Seguint la tradició de cooperació establerta entre els 5 municipis, que comprenen un milió de persones aproximadament, es van crear l'any 1986 diversos ens o *joint bodies* per oferir els serveis següents: transport públic (*Passenger Transport Authority*), incendis i seguretat (*Tyne and Wear Fire and Civil Defence Authority*), museus i galeries d'art (*Tyne and Wear Museums*), arxius i patrimoni històric (*Tyne and Wear Archives Service*).

Altres organismes i empreses públiques

Tyne and Wear Passenger Transport Executive: finançat per l'Agència del Transport (*Passenger Transport Authority*) i conegut com a Nexus, és responsable de la planificació i gestió del sistema de transport integrat de la regió, incloent-hi la xarxa d'autobusos, el tramvia (conegut com a *Tyne and Wear Metro*), tren i ferris.

Tyne and Wear Fire and Rescue Service: ens públic responsable de la protecció, prevenció i intervenció en incendis i emergències.

Tyne and Wear Partnership: és un organisme format per representants del sector públic, del sector privat i del tercer sector per tal de revitalitzar la zona i generar dinamisme econòmic. Vol promoure una visió regional a través de la planificació estratègica i regional.

Websites d'interès

Ajuntament de Sunderland: www.sunderland.gov.uk

Ajuntament de Newcastle upon Tyne:

www.newcastle.gov.uk

Tyne and Wear Passenger Transport Executive:

www.nexus.org.uk

Tyne and Wear Fire and Rescue Service:

www.twfire.org

Tyne and Wear Partnership:

www.tynewearpartnership.org.uk

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km ²)	Densitat (hab/km ²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km ²)	Densidad (hab/km ²)	Entidades administrativas
Sunderland	280.807	0,4	137,7	2.039	Municipi
Newcastle upon Tyne	259.536	0,4	111,8	2.321	Municipi
Aglomeració	1.366.026	2,2	889,6	1.536	10 municipis
Regne Unit	60.587.000	100	244.820	247,5	4 regions 441 governs locals
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km²)	Density (inhab/km²)	Administrative entities

Sunderland

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit (1)	2003	795.169	---	---
AME	2005	1.366.026	889,6	1.536
NNUU (2)	2005	897.000	---	---
GEOPOLIS	2005	---	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

(1) Considera l'aglomeració de Newcastle upon Tyne (795.169)
(2) Considera l'aglomeració de Newcastle upon Tyne (897.000)

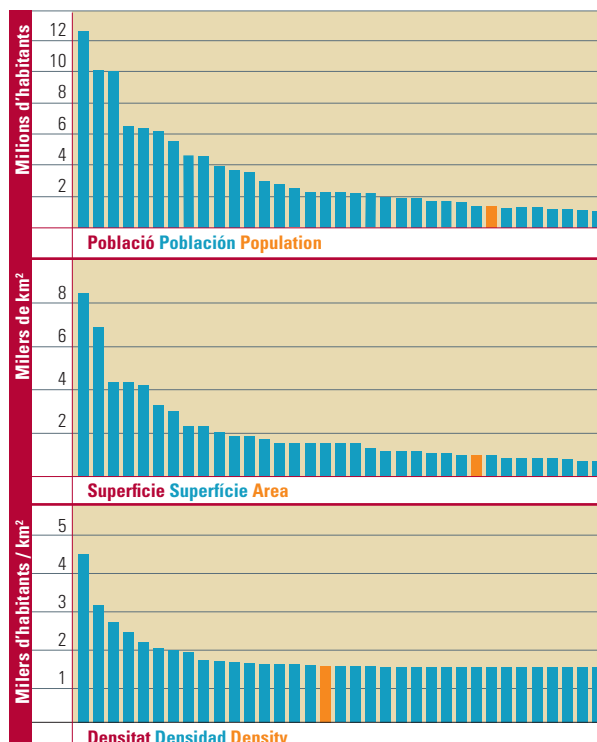
Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	0	0	0,0
1.000.000-2.000.000	0	0	0,0
500.000-1.000.000	0	0	0,0
200.000-500.000	2	540.343	39,6
100.000-200.000	3	535.595	39,2
50.000-100.000	4	290.088	21,2
20.000-50.000	0	0	0,0
<20.000	0	0	0,0
Total	9	1.366.026	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Sunderland	280.807	137,7	2.039
2	Newcastle upon Tyne	259.536	111,8	2.321
3	North Tyneside	191.659	83,7	2.290
4	Gateshead	191.151	143,2	1.335
5	South Tyneside	152.785	64,0	2.387
6	Easington	93.993	144,7	650
7	Blyth Valley	81.265	70,2	1.158
8	Wansbeck	61.138	66,8	915
9	Chester-le-Street	53.692	67,5	795
Numb. map	City	Population	Area	Density

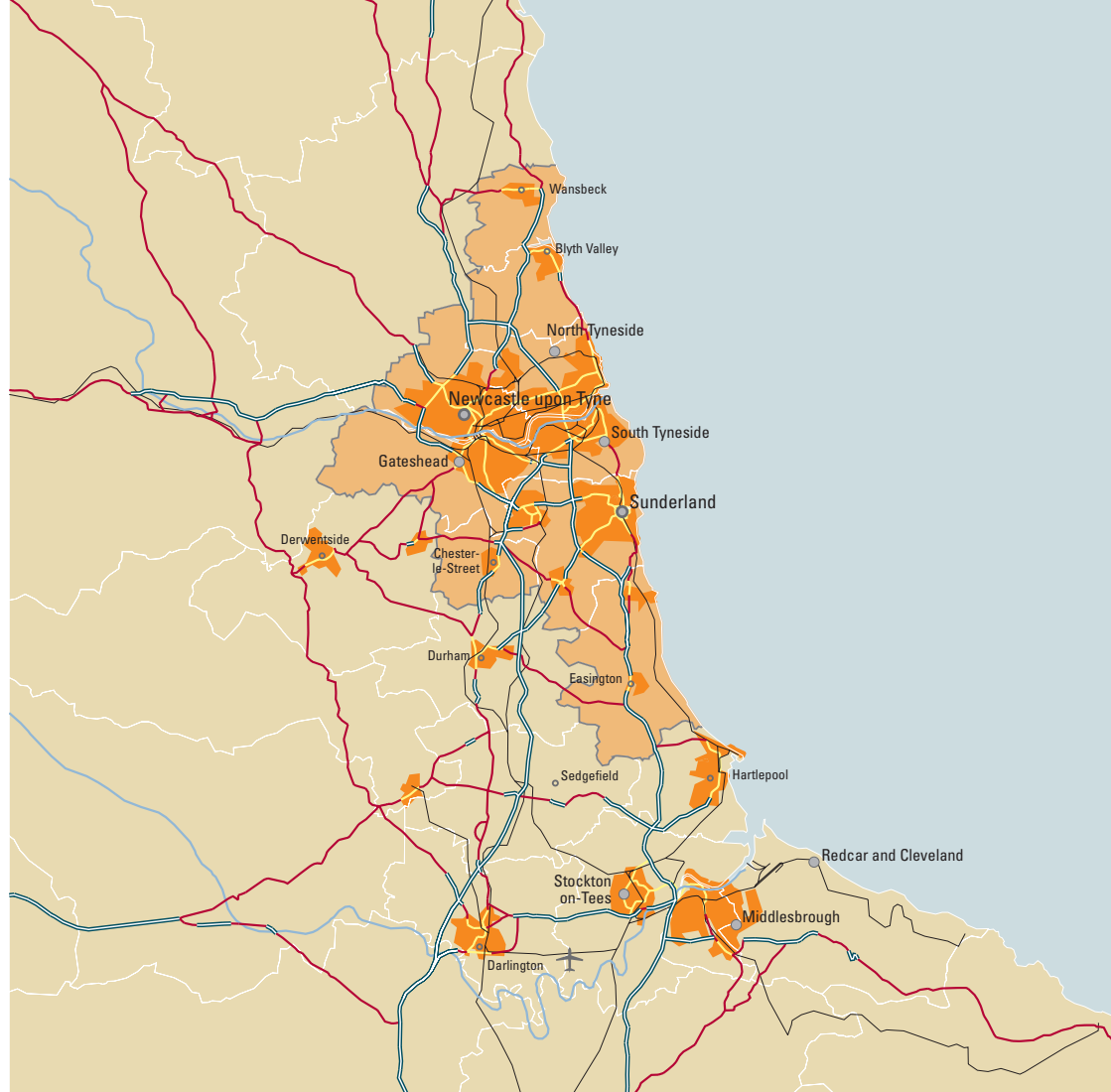
- Municipis
- Aglomeració
- Ciutat

Vies de comunicació

- Autopistes
- Carreteres
- Vials bàsics
- Ferrocarril

Poblacions

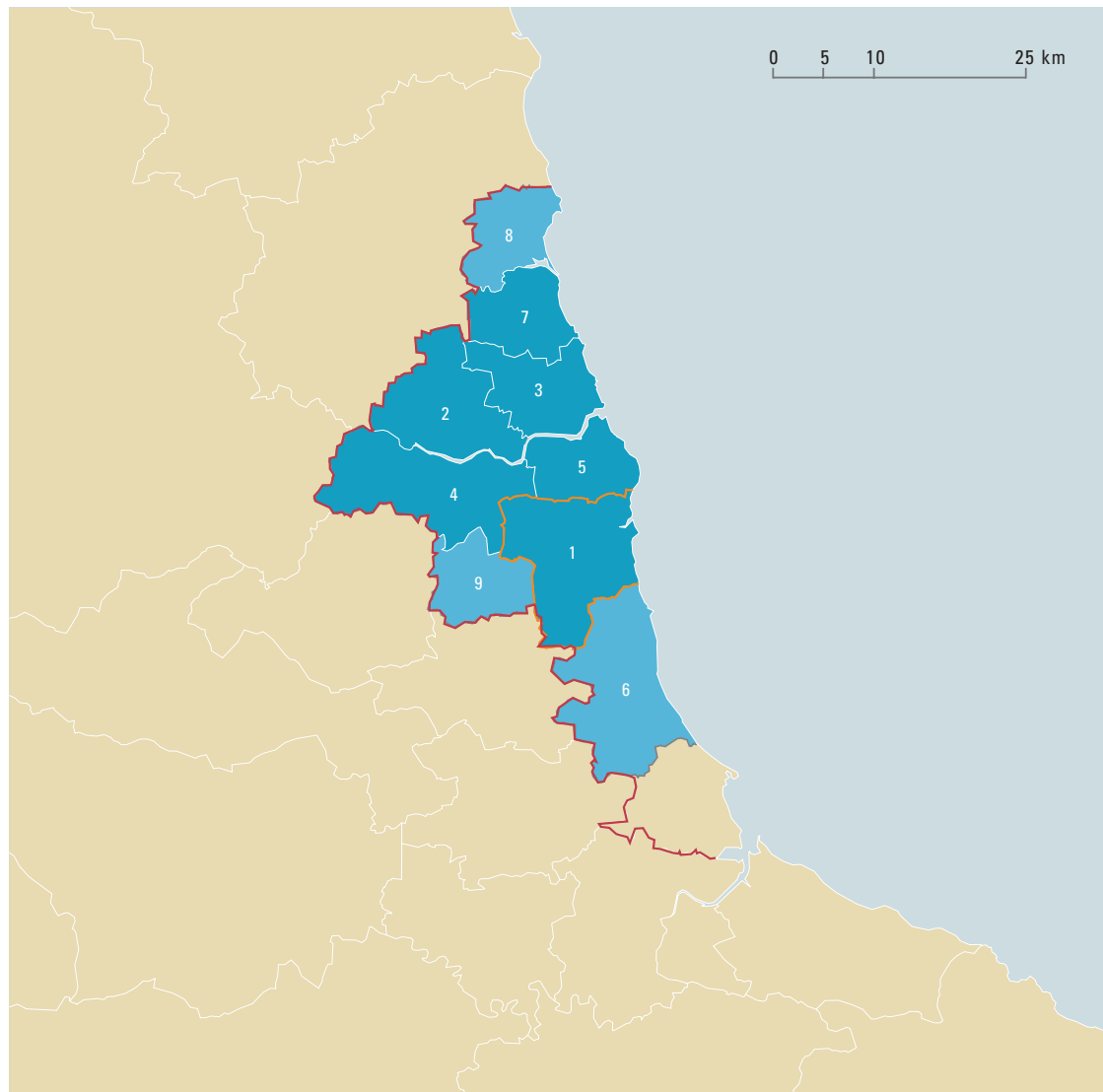
- > 1.000.000 hab.
- 500.000 - 1.000.000 hab.
- 250.000 - 500.000 hab.
- 100.000 - 250.000 hab.
- 50.000 - 100.000 hab.
- 20.000 - 50.000 hab.

- Aglomeració 2006
- Aglomeració 2000
- Ciutat Central
- Número ciutat taula

Densitat de població

- 5.000
- 2.500
- 1.000
- 500
- 250

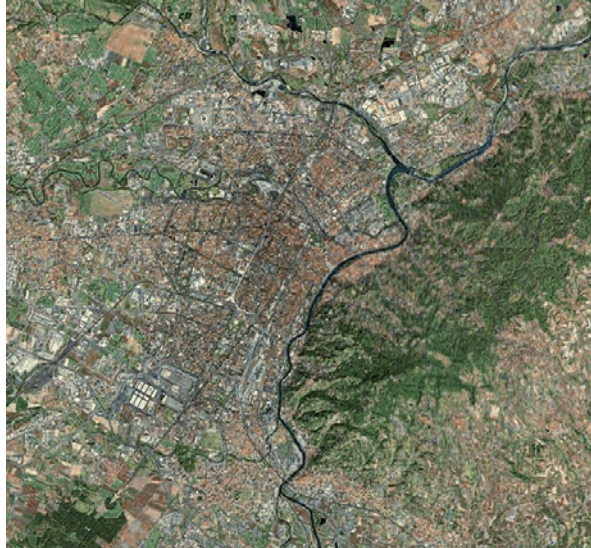

TORINO

TORÍ

Itàlia

Aspectes generals

L'aglomeració torinesa està estructurada al voltant de la capital i la resta de municipis tenen menys de 60.000 habitants. No hi ha cap institució metropolitana, malgrat l'aprovació de la llei 142 de 1990 que preveu la creació de la *città metropolitana*, un ens administratiu per coordinar les polítiques metropolitanes. Tanmateix, la seva aplicació ha estat nul·la i, a la pràctica, la majoria de serveis els gestiona la capital.

Ajuntament de Torí

L'alcalde (*Sindaco*) és escollit directament per la ciutadania cada cinc anys. Dirigeix políticament l'administració del municipi i presideix la junta de govern, òrgan executiu del municipi (*Giunta*). El consell municipal (*Consiglio Comunale*) està format per 50 membres, escollits per mandats de cinc anys. La ciutat està dividida en 10 districtes (*circoscrizione*), per facilitar la informació a la ciutadania i realitzar tasques administratives.

Àmbit metropolità i regió del Piemont

La ciutat de Torí té un rol dominant a l'aglomeració. Tot i això, la regió del Piemont té competències legislatives exclusives en urbanisme, obres públiques i infraestructures d'interès regional, turisme, agricultura, sanitat, policia local urbana i rural. En matèria de transport, la regió elabora els plans territorials i coordina el sistema de transport públic (autobús, tramvia, taxi, funicular, etc.), incloent-hi la gestió del sistema de tren de rodalies de l'aglomeració torinesa i la construcció de la primera línia de metro.

Altres organismes i empreses públiques

Gruppo Torinese Trasporti: propietat de l'Ajuntament de Torí, neix el 2003 fruit de la fusió de dues societats de transport. És responsable de la gestió dels transports públics a Torino (autobús, tramvia i metro lleuger) i també del sistema de transport interurbà.

Torino Internazionale: creada l'any 2000, és una associació de planificació estratègica pionera a Itàlia. Ja ha elaborat dos plans estratègics a l'àmbit metropolità, amb 118 membres del sector públic i privat, per tal de construir una visió comuna del desenvolupament de l'aglomeració.

Websites d'interès

Ajuntament de Torí: www.comune.torino.it

Regió del Piemont: www.regione.piemonte.it

Gruppo Torinese Trasporti: www.comune.torino.it

Torino Internazionale: www.torino-internazionale.org

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km²)	Densitat (hab/km²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km²)	Densidad (hab/km²)	Entidades administrativas
Torino	867.857	1,5	130,2	6.666	Municipi
Agglomeració	1.632.324	2,8	1.082,9	1.507	52 municipis
Piemonte	4.052.828	6,9	25.398	159,6	1 regió 9 províncies 1.206 municipis
Itàlia	58.337.888	100	301.338	193,6	20 regions 104 províncies 8.104 municipis
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km²)	Density (inhab/km²)	Administrative entities

Torino

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit	2003	2.165.619	---	---
AME	2005	1.632.324	1.082,9	1.507
NNUU	2005	1.660.000	---	---
GEOPOLIS	2005	1.321.163	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

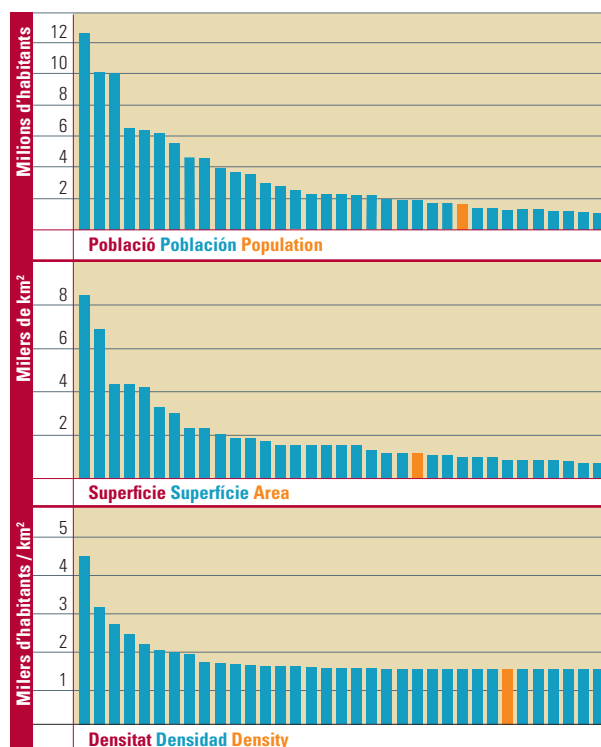
Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	0	0	0,0
1.000.000-2.000.000	0	0	0,0
500.000-1.000.000	1	867.857	53,2
200.000-500.000	0	0	0,0
100.000-200.000	0	0	0,0
50.000-100.000	1	54.462	3,3
20.000-50.000	9	346.952	21,3
<20.000	41	363.053	22,2
Total	52	1.632.324	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Torino	867.857	130,2	6.666
2	Moncalieri	54.462	47,6	1.144
3	Rivoli	49.868	29,5	1.690
4	Collegno	48.778	18,1	2.695
5	Nichelino	48.187	20,6	2.339
6	Settimo Torinese	47.227	32,4	1.458
7	Grugliasco	38.501	13,1	2.939
8	Venaria Reale	35.363	20,3	1.742
9	Chieri	33.569	54,3	618
10	Chivasso	23.692	51,3	462
11	Orbassano	21.767	22,1	985
12	Cirie	18.586	17,8	1.044
13	Beinasco	18.443	6,8	2.712
14	San Mauro Torinese	18.343	12,6	1.456
15	Rivalta di Torino	18.137	25,3	717
16	Alpignano	17.031	12,0	1.419
17	Piossasco	16.808	40,0	420
18	Caselle Torinese	16.574	28,7	577
19	Vinovo	13.552	17,7	766
20	Volpiano	13.508	32,4	417
Numb. map	City	Population	Area	Density

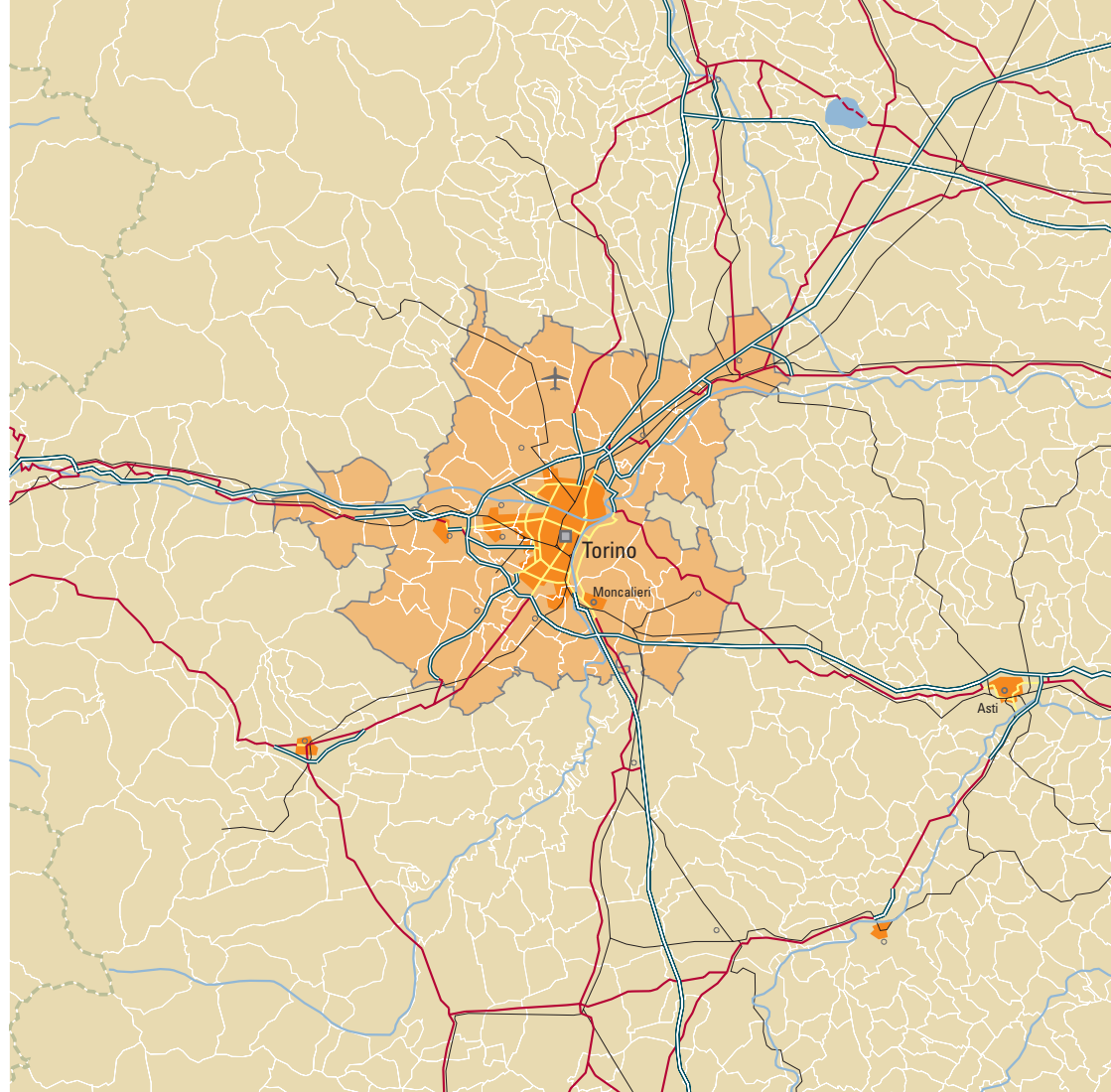
- Municipis
- Aglomeració
- Ciutat

Vies de comunicació

- Autopistes
- Carreteres
- Vials bàsics
- Ferrocarril

Poblacions

- > 1.000.000 hab.
- 500.000 - 1.000.000 hab.
- 250.000 - 500.000 hab.
- 100.000 - 250.000 hab.
- 50.000 - 100.000 hab.
- 20.000 - 50.000 hab.

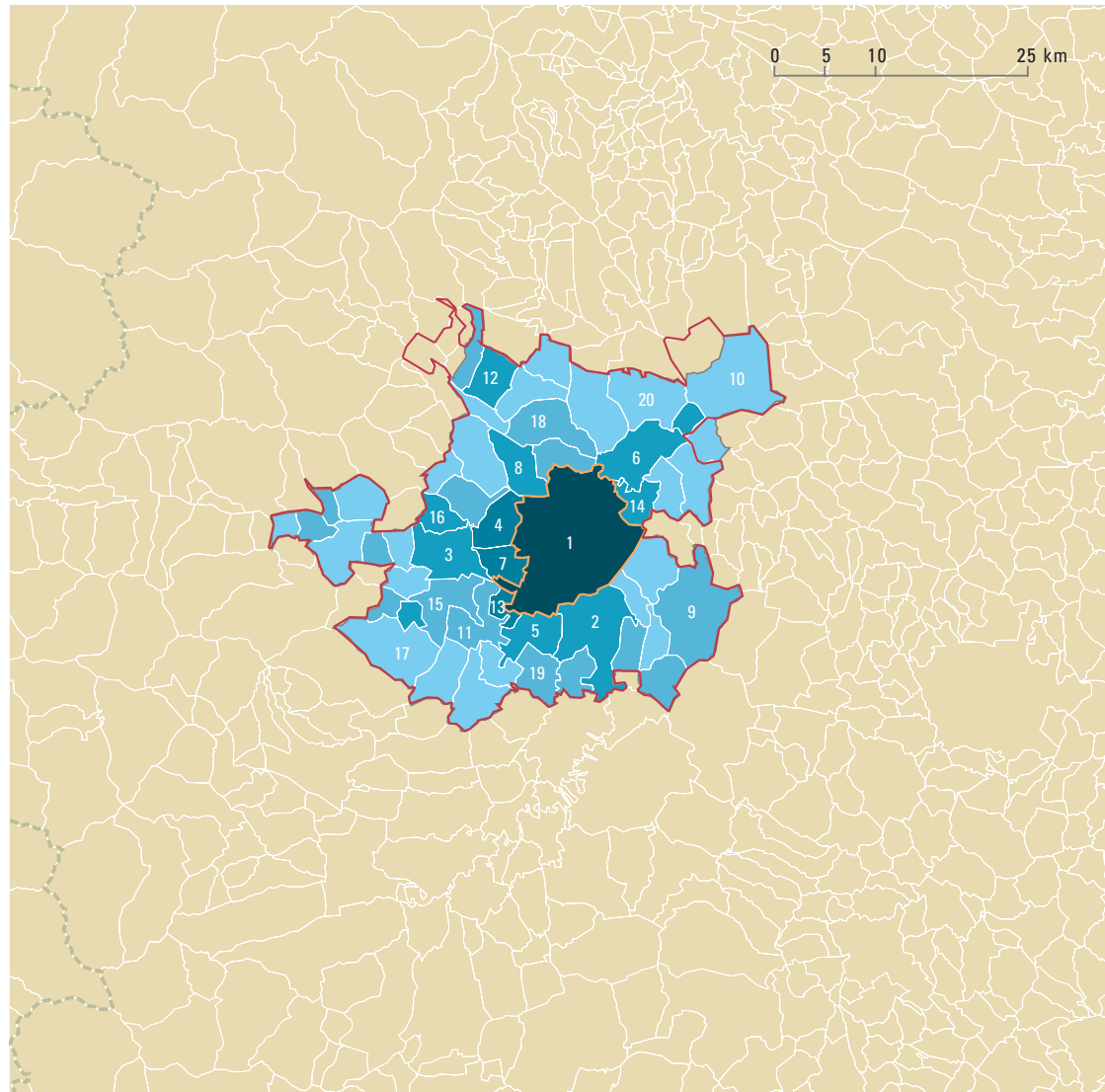

0 5 10 25 km

- Aglomeració 2006
- Aglomeració 2000
- Ciutat Central
- Número ciutat taula

Densitat de població

- 5.000
- 2.500
- 1.000
- 500
- 250

VALÈNCIA

Espanya

Aspectes generals

La ciutat de València és el nucli d'una aglomeració metropolitana que inclou 65 municipis. La coordinació supramunicipal es realitza de manera sectorial mitjançant diverses entitats (residus, transports, aigua). Entre 1986 i 1999 va existir un ens global de coordinació metropolitana, el Consell Metropolità de l'Horta, que tenia competències més àmplies (urbanisme, transports, recollida i tractament de residus, tractament i distribució de l'aigua potable, extinció d'incendis, etc.), però que no va arribar a desenvolupar.

Ajuntament de València

L'alcalde és la màxima autoritat i presideix el consell municipal, òrgan de representació política de la ciutadania, format per 32 regidors/res electes cada 4 anys. Hi ha també 15 alcaldes de barri, nomenats per l'alcalde entre els/les residents, que tenen el caràcter d'autoritat en el compliment de les comeses municipals i són competents en les matèries expressament delegades per l'alcalde.

Àmbit Metropolità

La Llei 2/2001, de l'11 de maig, estableix la creació de dues entitats sectorials de gestió de serveis: l'Entitat Metropolitana de Serveis Hidràulics i l'Entitat Metropolitana per al Tractament de Residus, formades per 51 i 45 municipis respectivament. A més a més, l'Entitat Pública de Transport Metropolità de València es constitueix per la Llei 9/2000, de 23 de Novembre. Aquest ens co-

breix 60 municipis i elabora i desenvolupa les previsions del Pla de transport metropolità de València (integració tarifària, gestió administrativa dels serveis). Treballa conjuntament amb altres agències de transports (de la Comunitat Valenciana i de la ciutat de València).

Comunitat Valenciana

La Comunitat Valenciana es va constituir per la Llei orgànica 5/1982, de l'1 de juliol i el seu president és la màxima autoritat. Les Corts, formades per 99 diputats/des, són l'organisme legislatiu i de representació política. Té la competència per crear i eliminar entitats metropolitanas. L'òrgan de govern és la Generalitat Valenciana.

Altres organismes i empreses públiques

Ferrocarrils de la Generalitat Valenciana: és una empresa de dret públic que explota i gestiona les línies de ferrocarril de la Comunitat. En el cas de l'aglomeració metropolitana de València, s'ocupa de 3 línies de metro i una de tramvia mitjançant l'agència Metrovalencia.

Empresa Municipal de Transports de València: opera bàsicament a la capital i als municipis més propers i gestiona una xarxa d'autobusos interurbans (Metrobús).

Websites d'interès

Ajuntament de València: www.valencia.es

Comunitat Valenciana: www.gva.es

Entitat Pública de Transport Metropolità de València: www.etmvalencia.es

Ferrocarrils de la Generalitat Valenciana: www.fgv.es

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km ²)	Densitat (hab/km ²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km ²)	Densidad (hab/km ²)	Entidades administrativas
València	796.549	1,78	134,6	5.918	Municipi
Agglomeració	1.722.265	3,85	1.125,6	1.530	65 municipis
Comunitat Valenciana	4.806.908	10,75	23.255	206,70	3 províncies 34 comarques 542 municipis
Espanya	44.708.964	100	505.990	88,36	17 CCAA 52 províncies 8.110 municipis
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km²)	Density (inhab/km²)	Administrative entities

València

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit	2003	2.227.170	---	---
AME	2005	1.722.265	1.125,6	1.530
NNUU	2005	797.000	---	---
GEOPOLIS	2005	1.360.861	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

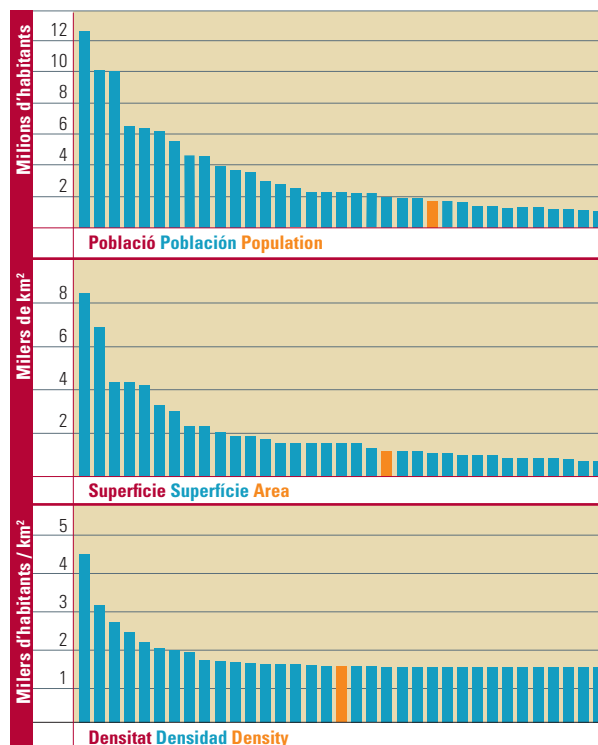
Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	0	0	0,0
1.000.000-2.000.000	0	0	0,0
500.000-1.000.000	1	796.549	46,3
200.000-500.000	0	0	0,0
100.000-200.000	0	0	0,0
50.000-100.000	2	127.220	7,4
20.000-50.000	16	449.126	26,1
<20.000	46	349.370	20,3
Total	65	1.722.265	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

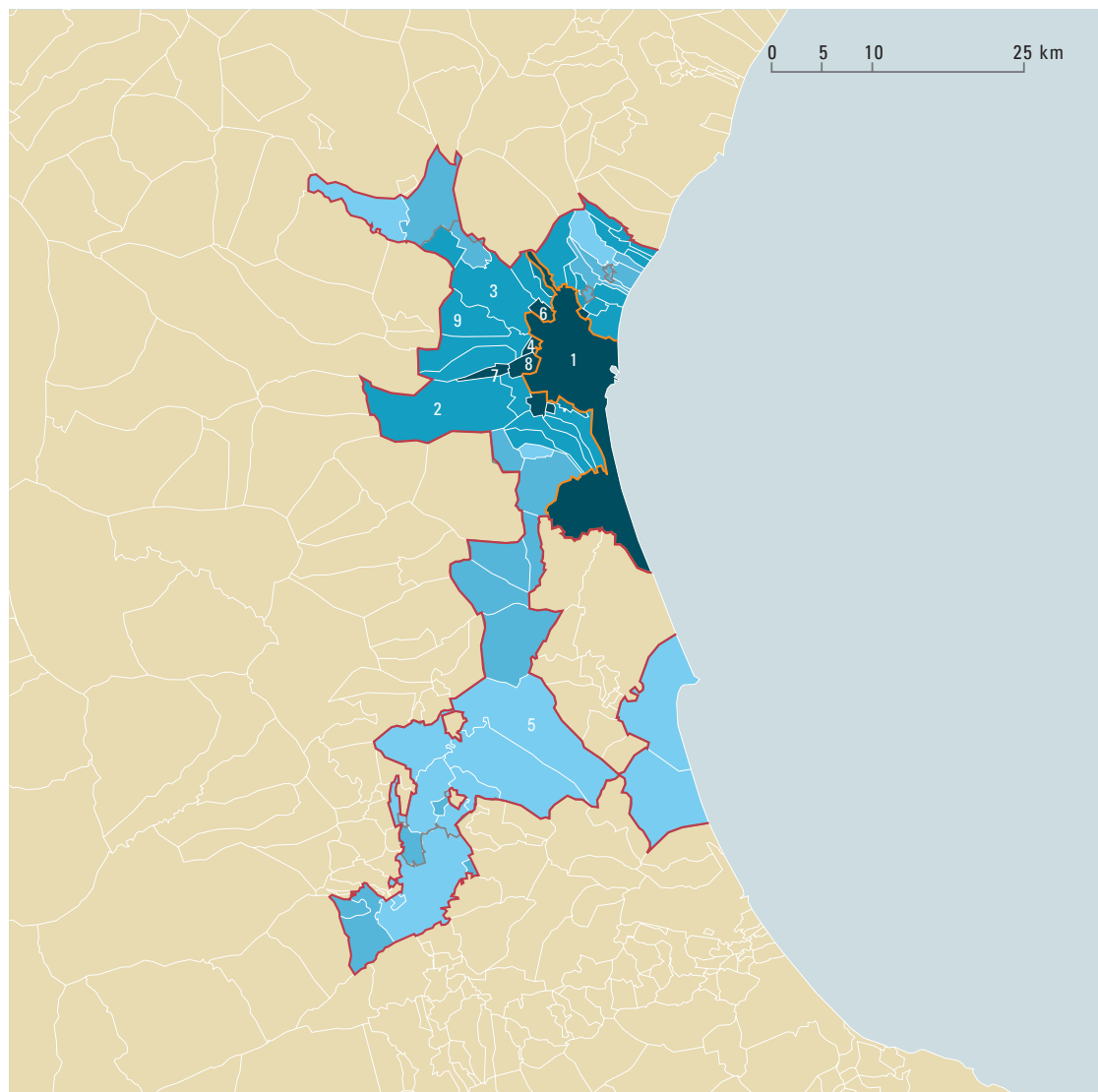
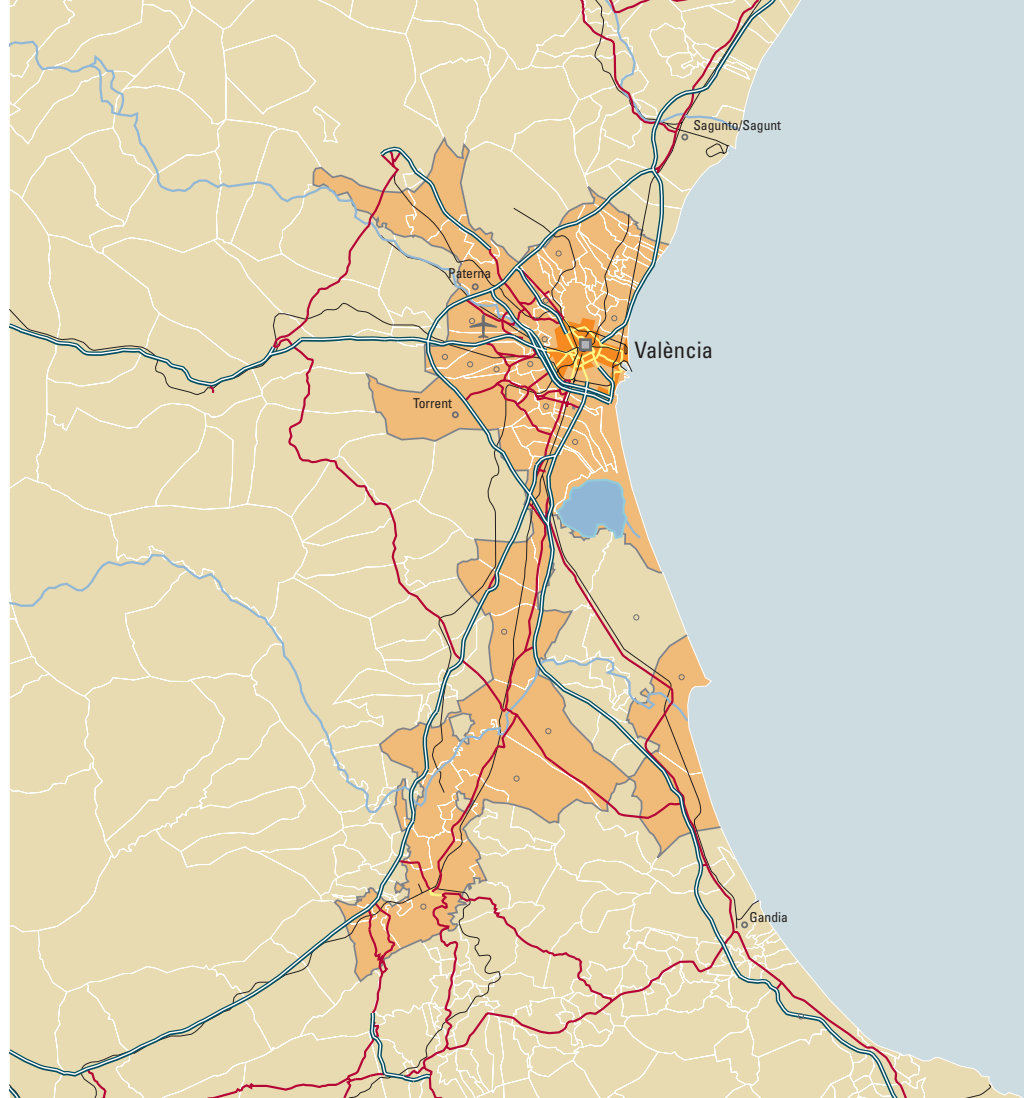
Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Valencia	796.549	134,6	5.918
2	Torrent	72.660	69,2	1.050
3	Paterna	54.560	44,0	1.240
4	Mislata	42.927	2,1	20.441
5	Alzira	42.543	110,4	385
6	Burjassot	37.394	3,4	10.998
7	Alaques	29.695	3,9	7.614
8	Xirivella	29.311	5,2	5.637
9	Manises	28.866	19,6	1.473
10	Xàtiva	28.222	76,6	368
11	Aldaia	27.028	16,1	1.679
12	Algemes	26.740	41,5	644
13	Quart de Poblet	25.509	19,7	1.295
14	Catarroja	23.895	13,0	1.838
15	Cullera	23.261	53,8	432
16	Païporta	21.341	3,9	5.472
17	Carcaixent	21.299	59,2	360
18	Moncada	20.581	15,8	1.303
19	Alboraya	20.514	8,3	2.472
20	Alfàfar	19.877	10,1	1.968
Numb. map	City	Population	Area	Density

WARSAWA

VARSOVIA

Polònia

Aspectes generals

Varsòvia és la capital de Polònia i la seva organització està fixada per una llei especial de govern local. Tanmateix, no hi ha cap regulació pel que fa a l'aglomeració metropolitana; la majoria de serveis són oferts per la ciutat central.

Ajuntament de Varsòvia

L'alcalde (*prezydent*) és el cap de govern (poder executiu) i és escollit directament per la població cada 4 anys. Dirigeix i presideix el consell municipal (*rada miasta*), format per 60 regidors/es escollits cada 4 anys.

La ciutat, amb estatut de comtat (àmbit de govern supramunicipal), està descentralitzada des de 2002 en 18 districtes, responsables dels serveis de proximitat.

Àmbit metropolità

Els municipis polonesos tenen àmplies competències i la manca de reconeixement de les àrees metropolitanes suposa que la majoria de serveis siguin oferts pels governs locals (clavegueram i residus, provisió d'aigua i gas, transport públic, plans d'urbanisme). Els comtats (*powiat*) s'ocupen de l'educació secundària, la seguretat pública i els serveis socials excepte a les grans ciutats, com Varsòvia, que tenen l'estatut de comtat. No hi ha per tant una autoritat metropolitana que integri els 11 municipis de l'aglomeració. Hi ha hagut diverses iniciatives per part dels municipis suburbans (que van crear una associació l'any 2000 anomenada "Warsaw Metropolis" amb l'objectiu de constituir un govern metropolità) sense la participació de Varsòvia

Masòvia

La regió comprèn un territori molt més ampli que el metropolità (gairebé 5 milions d'habitants) i actua per delegació de l'Estat en dos nivells. Un són les tasques dites descentralitzades que inclouen la planificació regional general i estratègica, la xarxa regional de carreteres, els equipaments d'educació superior i culturals, els hospitals regionals i la protecció del medi ambient. L'altre són les tasques dites desconcentrades les quals consisteixen en la supervisió de les funcions locals de l'Estat i la cura d'autopistes, autovies i carreteres locals.

Altres organismes i empreses públiques

Zarząd Transportu Miejskiego, ZTM (Autoritat del Transport de Varsòvia): agència pública que opera la xarxa de transport públic de la ciutat. Inclou les línies d'autobusos urbans i suburbans, tramvia i metro.

Websites d'interès

Ajuntament de Varsòvia: www.um.warszawa.pl
Zarząd Transportu Miejskiego (ZTM): www.ztm.waw.pl
 Regió de Masòvia: www.mazowsze.uw.gov.pl

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km ²)	Densitat (hab/km ²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km ²)	Densidad (hab/km ²)	Entidades administrativas
Warszawa	1.697.596	4,4	517,2	3.282	Municipi
Agglomeració	1.925.011	4,9	954,8	2.016	11 municipis
Mazowieckie	5.164.612	13,4	35.597	145	37 comtats 5 ciutats-comtat 312 municipis
Polònia	38.518.241	100	312.685	123,2	16 regions 315 comtats 65 ciutats-comtat 2.500 municipis
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km²)	Density (inhab/km²)	Administrative entities

Warsawa

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit	2003	2.631.902	---	---
AME	2005	1.925.011	954,8	2.016
NNUU	2005	1.680.000	---	---
GEOPOLIS	2005	2.134.502	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

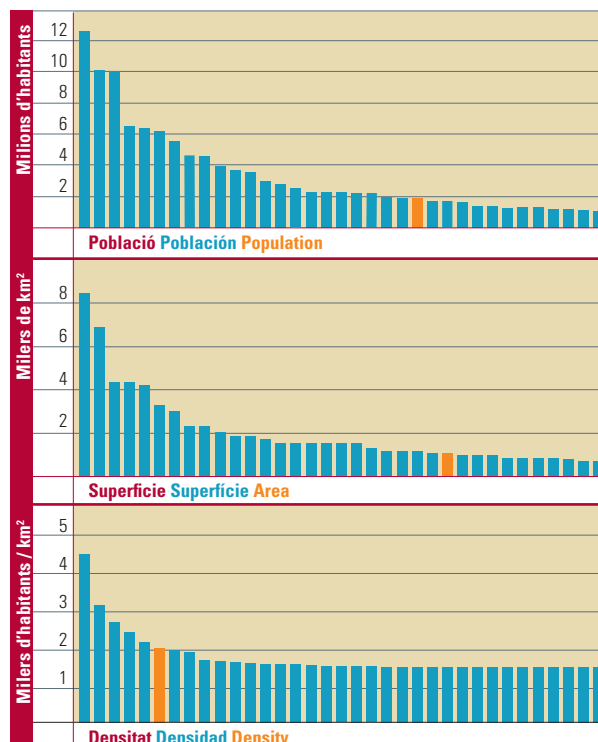
Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	0	0	0,0
1.000.000-2.000.000	1	1.697.596	88,2
500.000-1.000.000	0	0	0,0
200.000-500.000	0	0	0,0
100.000-200.000	0	0	0,0
50.000-100.000	1	55.244	2,9
20.000-50.000	4	102.534	5,3
<20.000	5	69.637	3,6
Total	11	1.925.011	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Warsawa	1.697.596	517,2	3.282
2	Pruszków	55.244	19,2	2.877
3	Grodzisk Mazowiecki	37.091	110,0	337
4	Piastów	23.331	5,8	4.023
5	Brwinów	21.401	69,3	309
6	Ozarów Mazowiecki	20.711	71,3	290
7	Raszyn	19.720	43,9	449
8	Milanówek	15.572	13,4	1.162
9	Michalowice	15.369	34,7	443
10	Stare Babice	15.179	59,9	253
11	Podkowa Lesna	3.797	10,1	376
Numb. map	City	Population	Area	Density

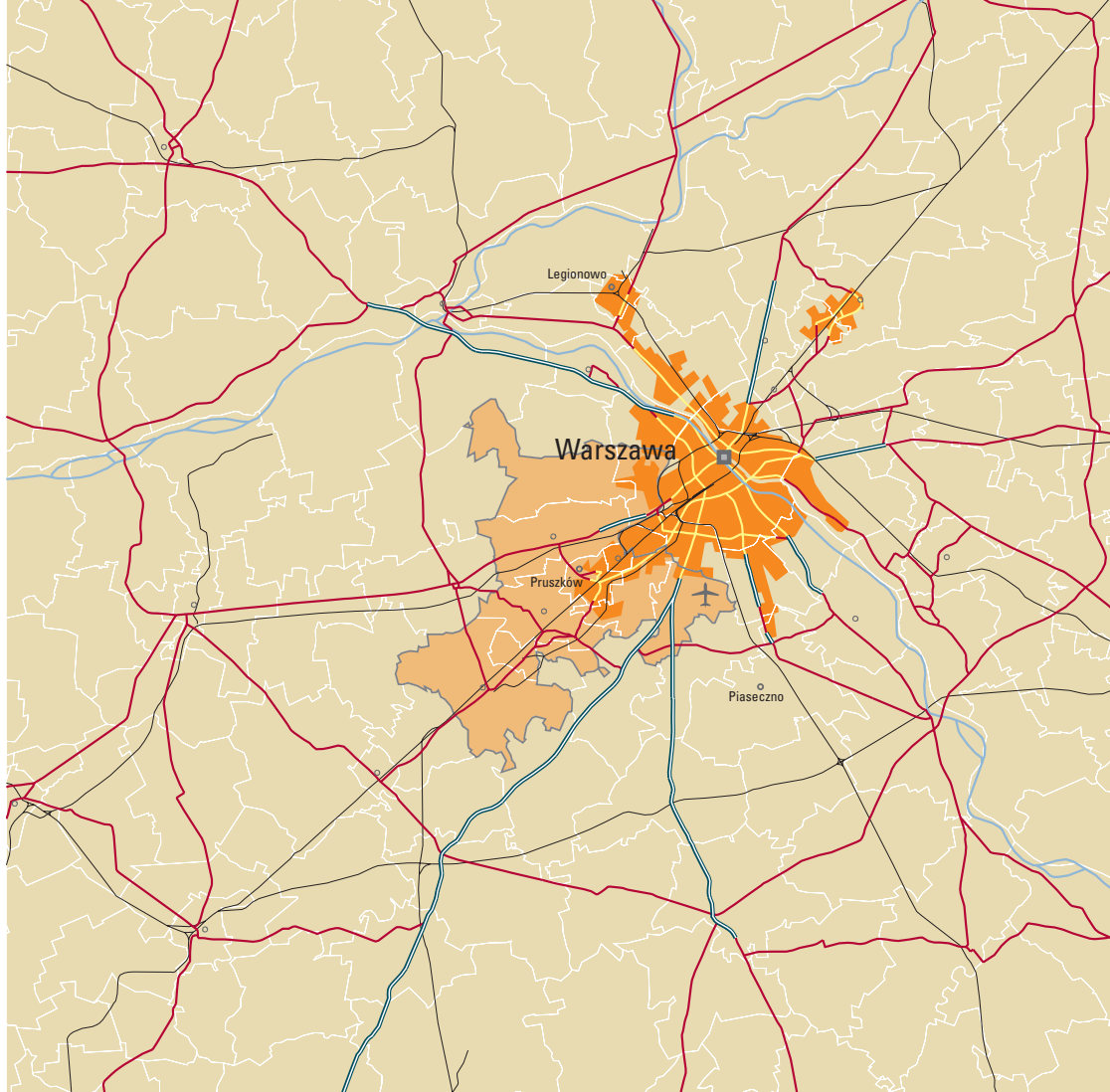
- Municipis
- Aglomeració
- Ciutat

Vies de comunicació

- Autopistes
- Carreteres
- Vials bàsics
- Ferrocarril

Poblacions

- > 1.000.000 hab.
- 500.000 - 1.000.000 hab.
- 250.000 - 500.000 hab.
- 100.000 - 250.000 hab.
- 50.000 - 100.000 hab.
- 20.000 - 50.000 hab.

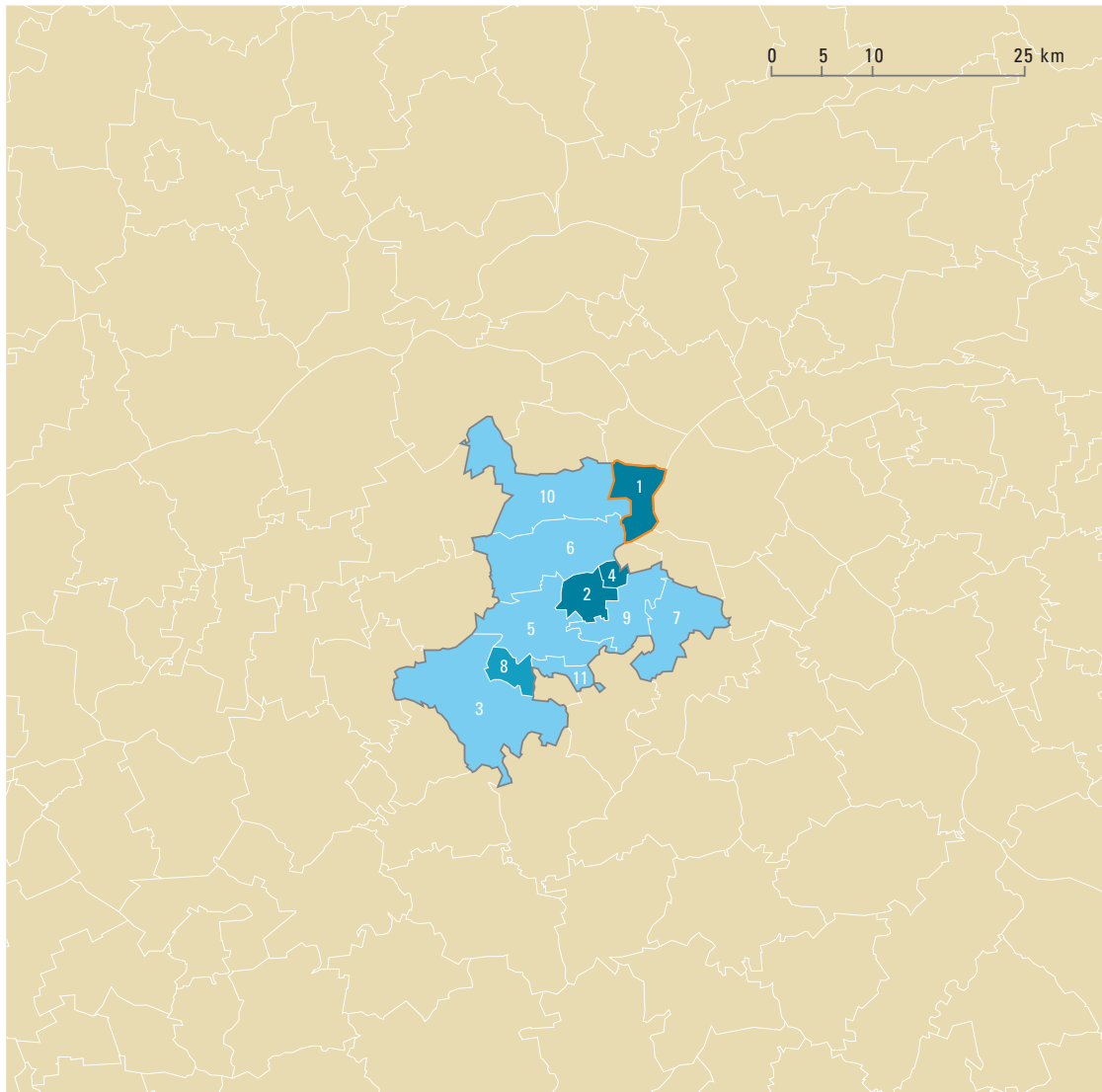

0 5 10 25 km

- Aglomeració 2006
- Aglomeració 2000
- Ciutat Central
- Número ciutat taula

Densitat de població

- 5.000
- 2.500
- 1.000
- 500
- 250

WIEN

VIENA

Àustria

Aspectes generals

Viena es caracteritza per ser la capital federal austríaca i una ciutat-estat. Es dona, doncs, una fusió de les institucions locals i del *Land*. L'aglomeració metropolitana s'estructura clarament al voltant de la ciutat de Viena que concentra el 83% de la població. No hi ha una institució de coordinació metropolitana. La majoria de serveis són oferts per la capital i aquesta exerceix el lideratge polític en el conjunt de l'aglomeració.

Ajuntament de Viena

L'alcalde governador és el/la cap de govern. Dirigeix i presideix el govern del *Land* (*Senate*), que té iniciativa legislativa i potestat reglamentària, i determina les directrius polítiques que han de ser aprovades pel parlament (que és alhora el consell municipal). El parlament, format per 100 membres, és l'òrgan legislatiu, de control del govern i l'encarregat d'aprovar el pressupost. La ciutat està descentralitzada en 23 districtes, amb competències en els serveis de proximitat i un consell de districte.

Àmbit metropolità

Viena és una de les trenta-nou regions urbanes d'Àustria (*Stadtregionen*). Les regions urbanes són entitats de planificació i estadístiques, però a la pràctica, no existeix un àmbit polític i administratiu per a la gestió i coordinació metropolitana. No hi ha doncs una autoritat metropolitana que integri els 41 municipis de l'aglomeració vienesa, tot i que s'han produït moviments en la

direcció de planificació voluntària cooperativa regional i de transport. Per exemple, la *Planungsgemeinschaft Ost*, PGO (organització de planificació oriental), creada el 1978. Aquesta cooperació implica Viena i dos *länder* fronterers amb la capital (Burgenland i Niederösterreich), que comprenen una població de més de 3 milions de persones. Es tracta però d'una cooperació simbòlica i sense resultats visibles en la planificació. La planificació i la prestació de serveis es realitza bàsicament a partir de la capital. Com que és alhora un *Land*, estat austríac amb fortes competències, Viena té capacitat de realitzar polítiques en els àmbits fonamentals: sanitat, educació, habitatge, desenvolupament econòmic, planificació regional, medi ambient, etc.

Altres organismes i empreses públiques

Wiener Linien: empresa pública que opera la xarxa de transport públic de la ciutat i els municipis del seu voltant. Inclou el servei d'autobusos, trens, tramvia i metro. L'empresa forma part de la *Verkehrsverbund Ost-Region VOR* (Associació del transport de la regió est), que coordina la integració tarifària i la planificació del transport a la regió.

Websites d'interès

Ciutat de Viena: www.wien.gv.at

Planungsgemeinschaft Ost, PGO: www.pgo.wien.at

Wiener Linien: www.wienerlinien.at

Nivells territorials	Població 2005	% Població total	Superfície (km ²)	Densitat (hab/km ²)	Entitats administratives
Niveles territoriales	Población 2005	% Población total	Superficie (km ²)	Densidad (hab/km ²)	Entidades administrativas
Wien	1.651.365	20,3	414,6	3.983	Ciutat-estat
Aglomeració	1.978.908	24,3	1.034,9	1.912	41 municipis
Àustria	8.116.487	100	83.872	96,7	1 Estat federal 9 Estats federats 2.359 municipis
Territorial levels	Population 2005	% Total population	Area (km²)	Density (inhab/km²)	Administrative entities

Wien

Dimensió segons altres estudis

Dimensión según diversos estudios
Size according to different studies

Font	Any	Població	Superfície	Densitat
Fuente	Año	Población	Superficie	Densidad
Urban Audit	2003	2.121.704	---	---
AME	2005	1.978.908	1.034,9	1.912
NNUU	2005	2.260.000	---	---
GEOPOLIS	2005	1.891.623	---	---
Source	Year	Population	Area	Density

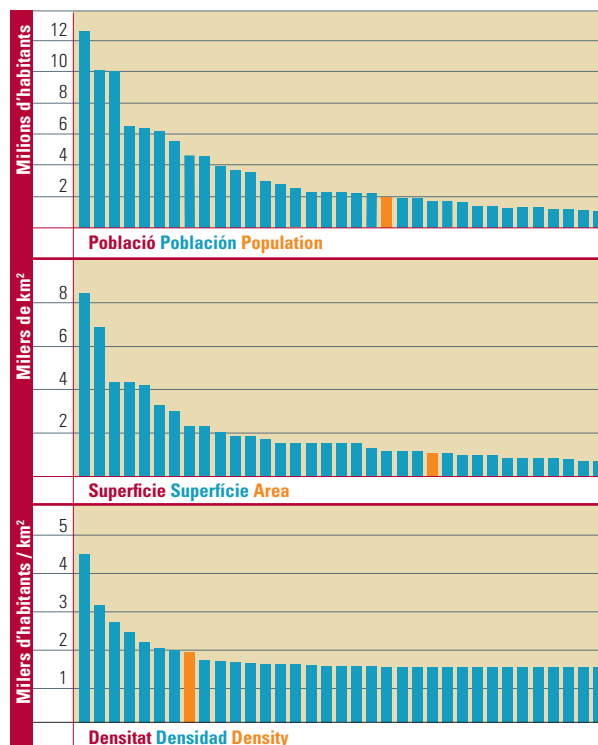
Distribució de la població segons la dimensió dels municipis

Distribución de la población según la dimensión de los municipios
Population distribution according to the size of the municipalities

Nombre d'habitants	Municipis	Població	%Població
Número de habitantes	Municipios	Población	%Población
>5.000.000	0	0	0,0
2.000.000-5.000.000	0	0	0,0
1.000.000-2.000.000	1	1.651.365	83,9
500.000-1.000.000	0	0	0,0
200.000-500.000	0	0	0,0
100.000-200.000	0	0	0,0
50.000-100.000	0	0	0,0
20.000-50.000	4	100.743	5,1
<20.000	36	216.800	11,0
Total	41	1.968.908	100,0
Number of inhabitants	Municipalities	Population	%Population

Posició entre les principals AM

Posición entre las principales AM
Position among the main MA

Principals ciutats, segons el nombre d'habitants

Principales ciudades, según el número de habitantes
Main cities, according to its number of inhabitants

Núm. mapa	Ciutat	Població	Superfície	Densitat
Núm. mapa	Ciudad	Población	Superficie	Densidad
1	Wien	1.651.365	414,6	3.983
2	Wiener Neustadt	39.687	61,0	651
3	Baden	25.217	26,9	937
4	Klosterneuburg	25.123	76,2	330
5	Mödling	20.716	10,0	2.072
6	Traiskirchen	16.196	29,1	557
7	Schwechat	15.993	44,7	358
8	Perchtoldsdorf	14.395	12,6	1.142
9	Korneuburg	11.742	9,7	1.211
10	Bad Vöslau	11.195	38,7	289
11	Brunn am Gebirge	10.434	7,3	1.429
12	Gerasdorf bei Wien	9.211	35,2	262
13	Wiener Neudorf	8.806	6,1	1.444
14	Berndorf	8.726	17,6	496
15	Guntramsdorf	8.725	14,9	586
16	Maria Enzersdorf	8.483	5,4	1.571
17	Purkersdorf	8.373	30,2	277
18	Langenzersdorf	7.595	10,7	710
19	Kottingbrunn	7.111	11,6	613
20	Vösendorf	5.644	10,5	538
Numb. map	City	Population	Area	Density

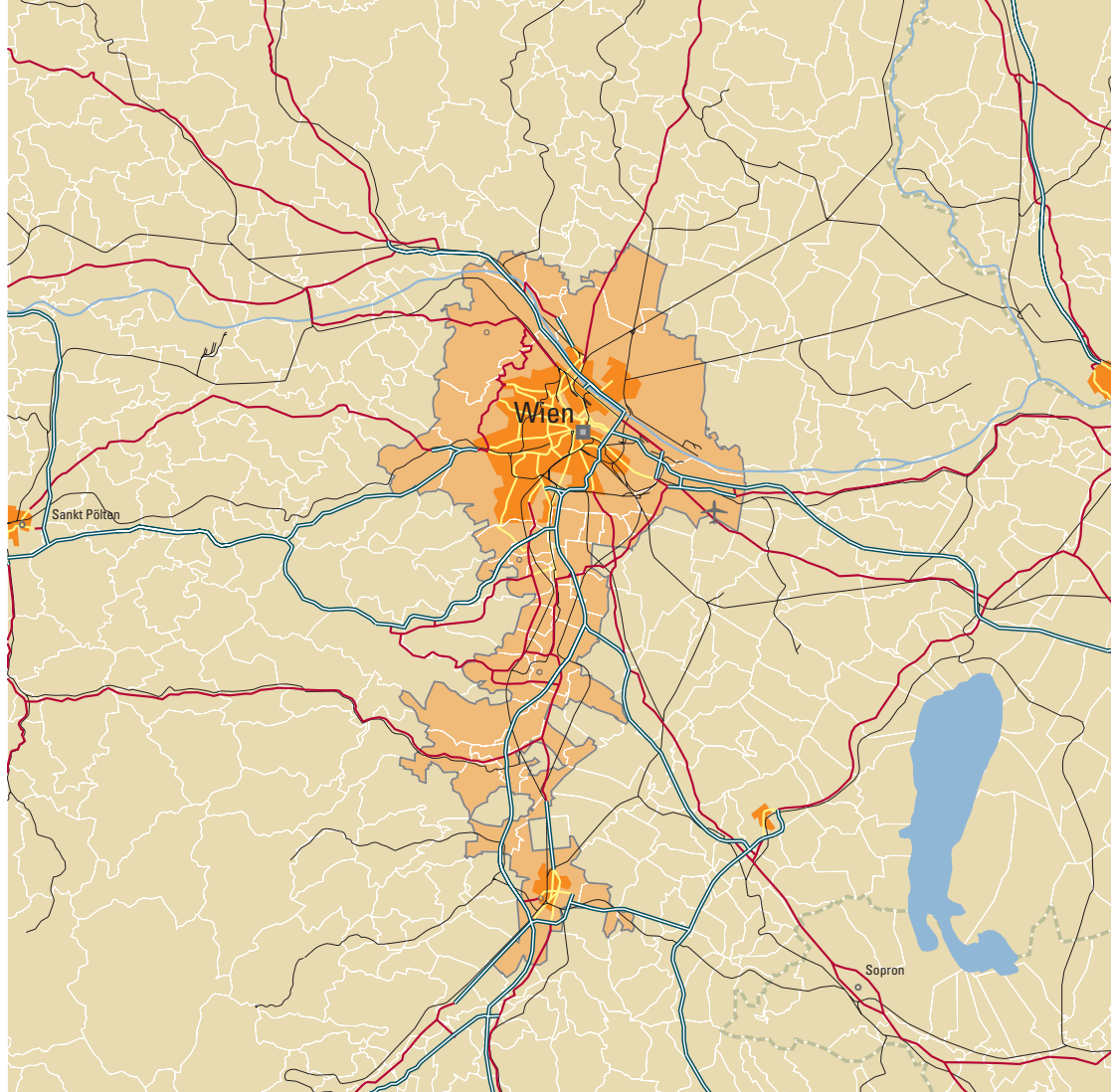
- Municipis
- Aglomeració
- Ciutat

Vies de comunicació

- Autopistes
- Carreteres
- Vials bàsics
- Ferrocarril

Poblacions

- > 1.000.000 hab.
- 500.000 - 1.000.000 hab.
- 250.000 - 500.000 hab.
- 100.000 - 250.000 hab.
- 50.000 - 100.000 hab.
- 20.000 - 50.000 hab.

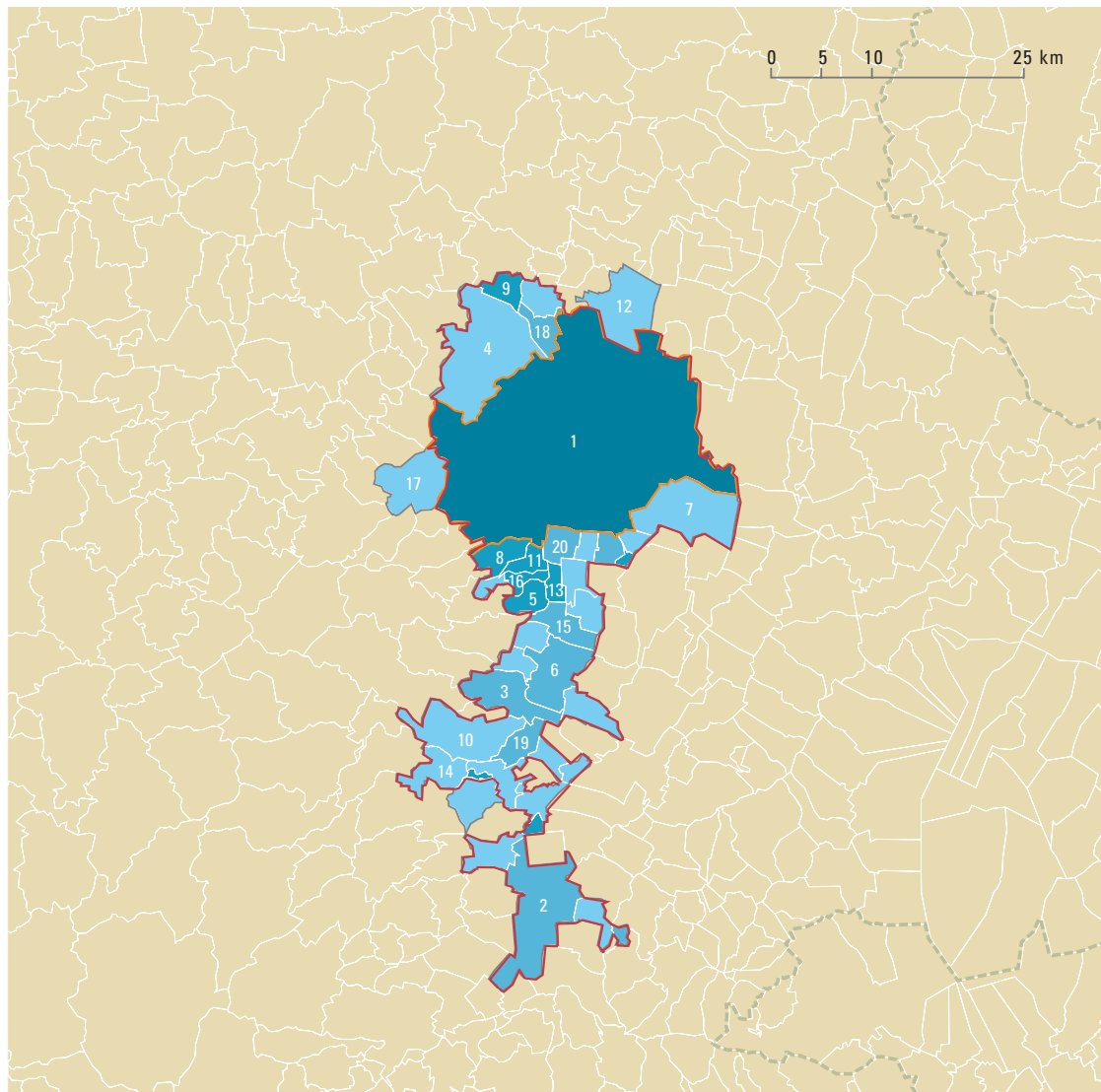

0 5 10 25 km

- Aglomeració 2006
- Aglomeració 2000
- Ciutat Central
- Número ciutat taula

Densitat de població

- 5.000
- 2.500
- 1.000
- 500
- 250

Papers
50

Relació de les ciutats europees

Relación de las ciudades europeas

Listing of European cities

ANNEX

Ciutats europees > 100.000 hab.

Característiques urbanes de les ciutats europees amb una població igual o superior als 100.000 habitants, ordenades per ordre alfabètic.

Ciudades europeas > 100.000 hab.

Características urbanas de las ciudades europeas con una población igual o superior a los 100.000 habitantes, ordenadas alfabéticamente.

European cities > 100.000 inhab.

Urban characteristics of european cities with a population equal or greater than 100.000 inhabitants, in alfabetic order.

Ciutats >100.000 habitants					Aglomeració metropolitana		
Nom	País	Població	Superfície km ²	Densitat hab/ km ²	Nom	Població	Ordre AM
Ciudades >100.000 habitantes					Aglomeración metropolitana		
Nombre	País	Población	Superficie km ²	Densidad hab/ km ²	Nombre	Población	Orden AM
Aachen	DE	257.821	160,8	1.603	Aachen	654.967	54
Aalborg	DK	163.231	560,9	291			
Aberdeen	UK	212.125	185,7	1.142			
Aberdeenshire	UK	226.871	6.302,0	36			
Aix-en-Provence	FR	132.606	186,0	713	Marseille	1.180.717	33
Alacant / Alicante	ES	319.380	200,7	1.591	Alacant / Alicante	385.125	75
Albacete	ES	159.518	1.246,2	128			
Alcalá de Henares	ES	197.804	87,8	2.253	Madrid	5.541.480	7
Alcobendas	ES	103.149	45,0	2.292	Madrid	5.541.480	7
Alcorcón	ES	162.524	33,7	4.823	Madrid	5.541.480	7
Algeciras	ES	111.283	85,1	1.308			
Almada	PT	160.825	70,2	2.291	Lisboa	2.464.394	15
Almere	NL	170.704	148,6	1.149	Amsterdam-Rotterdam	6.487.918	4
Almería	ES	181.702	296,4	613			
Amadora	PT	175.872	23,8	7.390	Lisboa	2.464.394	15
Amber Valley	UK	116.471	264,7	440			
Amersfoort	NL	132.851	63,6	2.089	Amsterdam-Rotterdam	6.487.918	4
Amiens	FR	131.556	49,5	2.658			
Amsterdam	NL	739.104	194,0	3.810	Amsterdam-Rotterdam	6.487.918	4
Ancona	IT	101.545	123,7	821			
Angers	FR	144.289	42,7	3.379			
Angus	UK	108.400	2.168,0	50			
Antwerpen	BE	457.749	204,5	2.238	Bruxelles-Antwerpen	2.768.766	14
Apeldoorn	NL	156.000	341,4	457			
Århus	DK	293.510	468,9	626			
Arnhem	NL	141.601	101,4	1.396	Nijmegen	358.154	82
Arun	UK	140.759	220,6	638	London	12.730.234	1
Ashfield	UK	111.387	109,8	1.014	Nottingham	1.027.720	35
Ashford	UK	102.661	580,0	177			
Athinai	EL	789.166	39,0	20.235	Athinai	3.578.478	12
Augsburg	DE	260.407	146,8	1.774	Augsburg	324.543	91
Cities >100.000 inhabitants					Metropolitan agglomeration		
Name	Country	Population	Area km ²	Density inhab/ km ²	Name	Population	Order MA

Ciutat

- Densitat > 1.500 hab./km²: possible Ciutat Central d'una AM
- Densitat > 250 i < 1.500 hab./ km²: no pot ser Ciutat Central d'una AM
- Densitat < 250 hab./km²: no es considera municipi urbà

AM

- Ciutat Central d'una AM
- Ciutat inclosa en una AM
- No arriba a formar una AM perquè no assoleix els 250.000 hab.
- Descartada per criteris anteriors

Ciutats >100.000 habitants					Aglomeració Metropolitana		
Nom	País	Població	Superfície km ²	Densitat hab/ km ²	Nom	Població	Ordre AM
Ciudades >100.000 habitantes					Aglomeración metropolitana		
Nombre	País	Población	Superficie km ²	Densidad hab/ km ²	Nombre	Población	Orden AM
Aylesbury Vale	UK	165.748	900,8	184			
Badajoz	ES	143.019	1.505,5	95			
Badalona	ES	218.553	21,0	10.407	Barcelona	4.613.839	8
Barcelona	ES	1.593.075	98,2	16.223	Barcelona	4.613.839	8
Barcelos	PT	122.096	379,2	322			
Bari	IT	314.166	116,2	2.704	Bari	466.529	65
Barnsley	UK	218.063	328,4	664			
Basildon	UK	165.668	110,0	1.506	London	12.730.234	1
Basingstoke and Deane	UK	152.573	633,1	241			
Bassetlaw	UK	107.713	637,4	169			
Bath	UK	169.040	351,4	481			
Bedford	UK	147.911	477,1	310			
Belfast	UK	268.978	115,0	2.339	Belfast	346.602	84
Bergamo	IT	114.190	39,6	2.884	Milano	6.244.760	6
Bergisch Gladbach	DE	105.896	83,1	1.274	Köln	10.130.822	3
Berlin	DE	3.387.828	891,8	3.799	Berlin	3.909.764	10
Besançon	FR	109.508	65,1	1.682			
Białystok	PL	291.823	102,1	2.858	Białystok	291.823	96
Bielefeld	DE	328.012	257,9	1.272			
Bielsko-Biala	PL	176.864	124,5	1.421			
Bilbao	ES	353.173	41,3	8.551	Bilbao	992.474	36
Birmingham	UK	977.087	265,5	3.680	Birmingham	3.682.515	11
Blackburn with Darwen	UK	137.470	137,1	1.003	Liverpool-Manchester	6.444.953	5
Blackpool	UK	142.283	34,9	4.077			
Bochum	DE	388.179	145,4	2.670	Köln	10.130.822	3
Bologna	IT	373.539	140,7	2.655	Bologna	483.940	64
Bolton	UK	261.037	139,7	1.869	Liverpool-Manchester	6.444.953	5
Bonn	DE	311.938	141,2	2.209	Köln	10.130.822	3
Bordeaux	FR	224.242	49,4	4.539	Bordeaux	646.738	55
Bottrop	DE	119.910	100,6	1.192	Köln	10.130.822	3
Boulogne-Billancourt	FR	107.001	6,2	17.258	Paris	10.145.314	2
Bournemouth	UK	163.444	46,2	3.538	Bournemouth	346.597	85
Bracknell Forest	UK	109.617	109,4	1.002	London	12.730.234	1
Bradford	UK	467.665	366,5	1.276	Liverpool-Manchester	6.444.953	5
Braga	PT	164.192	183,3	896			
Braintree	UK	132.179	611,9	216			
Bratislava	SK	425.459	374,2	1.137			
Braunschweig	DE	245.872	192,1	1.280			
Breckland	UK	121.418	1.305,6	93			
Breda	NL	166.035	129,1	1.286			
Bremen	DE	545.932	326,5	1.672	Bremen	622.026	58
Bremerhaven	DE	117.281	77,7	1.509			
Brescia	IT	191.114	90,7	2.107	Milano	6.244.760	6
Brest	FR	140.797	49,5	2.844			
Bridgend	UK	128.645	246,0	523			
Brighton and Hove	UK	247.817	82,2	3.015	London	12.730.234	1
Bristol	UK	380.615	109,6	3.473	Bristol	380.615	76

Ciutat

- Densitat > 1.500 hab./km²: possible Ciutat Central d'una AM
- Densitat > 250 i < 1.500 hab./ km²: no pot ser Ciutat Central d'una AM
- Densitat < 250 hab./km²: no es considera municipi urbà

AM

- Ciutat Central d'una AM
- Ciutat inclosa en una AM
- No arriba a formar una AM perquè no assoleix els 250.000 hab.
- Descartada per criteris anteriors

Ciutats >100.000 habitants					Aglomeració Metropolitana		
Nom	País	Població	Superfície km ²	Densitat hab/ km ²	Nom	Població	Ordre AM
Ciudades >100.000 habitantes					Aglomeración metropolitana		
Nombre	País	Población	Superficie km ²	Densidad hab/ km ²	Nombre	Población	Orden AM
Brno	CZ	366.757	230,2	1.593	Brno	373.195	79
Broadland	UK	118.513	551,2	215			
Broxtowe	UK	107.570	81,0	1.328	Nottingham	1.027.720	35
Brugge	BE	117.327	138,4	848			
Bruxelles	BE	142.853	32,6	4.382	Bruxelles-Antwerpen	2.768.766	14
Budapest	HU	1.697.343	525,2	3.232	Budapest	2.262.238	18
Burgos	ES	172.421	108,4	1.591			
Bury	UK	180.608	99,1	1.822	Liverpool-Manchester	6.444.953	5
Bydgoszcz	PL	366.074	174,6	2.097	Bydgoszcz	366.074	81
Bytom	PL	187.943	69,4	2.708	Katowice	2.293.439	17
Cádiz	ES	131.813	14,2	9.283			
Caen	FR	104.433	25,7	4.064			
Caerphilly	UK	169.519	277,9	610			
Cagliari	IT	162.560	85,5	1.901			
Calderdale	UK	192.405	363,7	529			
Cambridge	UK	108.863	40,7	2.675			
Canterbury	UK	135.278	308,9	438			
Cardiff	UK	305.353	140,0	2.181	Cardiff	305.353	93
Carlisle	UK	100.739	1.038,5	97			
Carmarthenshire	UK	172.842	2.400,6	72			
Cartagena	ES	203.945	558,8	365			
Cascais	PT	170.683	97,4	1.752	Lisboa	2.464.394	15
Castelló de la Plana	ES	167.455	108,8	1.539			
Catania	IT	307.774	180,9	1.701	Catania	668.983	53
Charleroi	BE	201.373	102,1	1.972	Charleroi	285.111	97
Charnwood	UK	153.462	279,0	550			
Chelmsford	UK	157.072	342,2	459	London	12.730.234	1
Cheltenham	UK	110.013	46,6	2.361			
Chemnitz	DE	248.365	221,0	1.124			
Cherwell	UK	131.785	588,3	224			
Chester	UK	118.210	447,8	264			
Chichester	UK	106.450	788,5	135			
Chorley	UK	100.449	202,9	495			
Chorzów	PL	114.686	33,2	3.454	Katowice	2.293.439	17
Clare	IE	103.277	3.442,6	30			
Clermont-Ferrand	FR	133.954	42,7	3.137			
Coimbra	PT	148.443	319,2	465			
Colchester	UK	155.796	333,6	467			
Conwy	UK	109.596	1.129,9	97			
Córdoba	ES	321.164	1.254,5	256			
Cork	IE	447.829	7.463,8	60			
Coruña, A	ES	243.349	37,6	6.472	Coruña, A	333.856	88
Cottbus	DE	106.415	164,2	648			
Coventry	UK	300.848	96,5	3.118	Birmingham	3.682.515	11
Crewe and Nantwich	UK	111.007	430,3	258			
Czestochowa	PL	246.890	159,7	1.546			
Dabrowa Górnicza	PL	130.128	188,6	690	Katowice	2.293.439	17
Cities >100.000 inhabitants					Metropolitan agglomeration		
Name	Country	Population	Area km ²	Density inhab/ km ²	Name	Population	Order MA

Ciutat

- Densitat > 1.500 hab./km²: possible Ciutat Central d'una AM
- Densitat > 250 i < 1.500 hab./ km²: no pot ser Ciutat Central d'una AM
- Densitat < 250 hab./km²: no es considera municipi urbà

AM

- Ciutat Central d'una AM
- Ciutat inclosa en una AM
- No arriba a formar una AM perquè no assoleix els 250.000 hab.
- Descartada per criteris anteriors

Ciutats >100.000 habitants					Aglomeració Metropolitana		
Nom	País	Població	Superfície km ²	Densitat hab/ km ²	Nom	Població	Ordre AM
Ciudades >100.000 habitantes					Aglomeración metropolitana		
Nombre	País	Población	Superficie km ²	Densidad hab/ km ²	Nombre	Población	Orden AM
Dacorum	UK	137.799	212,7	648	London	12.730.234	1
Darmstadt	DE	140.078	122,2	1.146	Frankfurt am Main	2.230.436	20
Daugavpils	LV	109.482	72,5	1.510			
Debrecen	HU	204.297	462,2	442			
Derby	UK	221.708	78,0	2.842	Nottingham	1.027.720	35
Derry	UK	106.889	387,3	276			
Dijon	FR	142.515	40,4	3.528			
Doncaster	UK	286.866	580,7	494			
Donegal	IE	137.575	4.913,4	28			
Donostia / San Sebastián	ES	182.930	61,5	2.974	Donostia / San Sebastián	367.153	80
Dordrecht	NL	119.649	99,1	1.207	Amsterdam-Rotterdam	6.487.918	4
Dortmund	DE	588.680	280,5	2.099	Köln	10.130.822	3
Dos Hermanas	ES	112.273	160,4	700	Sevilla	1.092.733	34
Dover	UK	104.566	315,0	332			
Dresden	DE	487.421	328,2	1.485			
Dublin	IE	495.781	114,9	4.315	Dublin	926.408	39
Dudley	UK	305.155	98,0	3.114	Birmingham	3.682.515	11
Duisburg	DE	504.403	232,8	2.167	Köln	10.130.822	3
Dumfries and Galloway	UK	147.765	6.424,6	23			
Dun Laoghaire-Rathdown	IE	191.792	127,3	1.507	Dublin	926.408	39
Dundee	UK	145.663	65,2	2.234			
Düsseldorf	DE	572.663	217,0	2.639	Köln	10.130.822	3
East Ayrshire	UK	120.235	1.252,4	96			
East Devon	UK	125.520	815,1	154			
East Dunbartonshire	UK	106.550	174,7	610			
East Hampshire	UK	109.274	515,4	212			
East Hertfordshire	UK	128.919	475,7	271			
East Lindsey	UK	130.447	1.762,8	74			
East Riding of Yorkshire	UK	314.113	2.416,3	130			
East Staffordshire	UK	103.770	390,1	266			
Eastleigh	UK	116.169	79,8	1.456	Southampton	821.556	46
Ede	NL	105.495	319,7	330			
Edinburgh	UK	448.624	262,4	1.710	Edinburgh	448.624	66
Eindhoven	NL	207.870	88,3	2.354	Eindhoven	432.070	69
Elbląg	PL	127.275	79,8	1.595			
Elche/Elx	ES	215.137	326,0	660			
Elmbridge	UK	121.936	96,6	1.262	London	12.730.234	1
Emmen	NL	108.354	345,1	314			
Enschede	NL	152.989	142,8	1.071			
Epping Forest	UK	120.896	339,6	356	London	12.730.234	1
Erewash	UK	110.099	109,3	1.007	Nottingham	1.027.720	35
Erfurt	DE	202.450	269,2	752			
Erlangen	DE	102.578	76,9	1.334	Nüremberg	914.573	40
Espoo	FI	221.597	312,1	710			
Essen	DE	588.084	210,4	2.795	Köln	10.130.822	3
Exeter	UK	111.076	47,0	2.363			
Falkirk	UK	145.191	299,4	485			
Cities >100.000 inhabitants					Metropolitan agglomeration		
Name	Country	Population	Area km ²	Density inhab/ km ²	Name	Population	Order MA

Ciutat

- Densitat > 1.500 hab./km²: possible Ciutat Central d'una AM
- Densitat > 250 i < 1.500 hab./ km²: no pot ser Ciutat Central d'una AM
- Densitat < 250 hab./km²: no es considera municipi urbà

AM

- Ciutat Central d'una AM
- Ciutat inclosa en una AM
- No arriba a formar una AM perquè no assoleix els 250.000 hab.
- Descartada per criteris anteriors

Ciutats >100.000 habitants					Aglomeració Metropolitana		
Nom	País	Població	Superfície km ²	Densitat hab/ km ²	Nom	Població	Ordre AM
Ciudades >100.000 habitantes					Aglomeración metropolitana		
Nombre	País	Población	Superficie km ²	Densidad hab/ km ²	Nombre	Población	Orden AM
Fareham	UK	107.977	74,2	1.455	Southampton	821.556	46
Ferrara	IT	131.135	404,7	324			
Fife	UK	349.429	1.323,6	264			
Fingal	IE	196.413	448,4	438			
Firenze	IT	367.259	102,4	3.587	Firenze	790.305	47
Flintshire	UK	148.594	438,3	339			
Foggia	IT	154.792	507,5	305			
Forli	IT	110.209	228,2	483			
Frankfurt am Main	DE	646.889	248,3	2.605	Frankfurt am Main	2.230.436	20
Freiburg im Breisgau	DE	213.998	153,1	1.398			
Fuenlabrada	ES	195.131	39,4	4.953	Madrid	5.541.480	7
Fürth	DE	112.506	63,4	1.775	Nüremberg	914.573	40
Galway	IE	209.077	6.149,3	34			
Gateshead	UK	191.151	143,2	1.335	Sunderland-Newcastle	1.366.026	28
Gdansk	PL	458.053	265,5	1.725	Gdansk	882.510	41
Gdynia	PL	252.791	135,1	1.871	Gdansk	882.510	41
Gedling	UK	111.787	119,9	932	Nottingham	1.027.720	35
Gelsenkirchen	DE	270.107	104,9	2.575	Köln	10.130.822	3
Genova	IT	601.338	243,6	2.469	Genova	779.381	49
Gent	BE	230.951	156,2	1.479			
Gera	DE	105.153	152,0	692			
Getafe	ES	157.397	78,4	2.008	Madrid	5.541.480	7
Gijón	ES	273.931	181,7	1.508	Gijón	273.931	100
Giugliano in Campania	IT	103.735	94,2	1.101	Napoli	4.586.245	9
Glasgow	UK	577.869	175,5	3.293	Glasgow	577.869	59
Gliwice	PL	199.451	133,9	1.490	Katowice	2.293.439	17
Gloucester	UK	109.885	40,5	2.713			
Gondomar	PT	164.096	131,9	1.244	Porto-Vila Nova de Gaia	1.332.870	30
Gorzów Wielkopolski	PL	125.416	85,7	1.463			
Göteborg	SE	481.410	450,8	1.068			
Granada	ES	236.982	88,2	2.687	Granada	379.034	78
Graz	AT	244.537	127,6	1.916	Graz	273.107	101
Grenoble	FR	152.775	18,1	8.441	Grenoble	437.053	68
Groningen	NL	179.185	83,7	2.141			
Guildford	UK	129.701	270,8	479	London	12.730.234	1
Guimarães	PT	159.576	241,4	661			
Güttingen	DE	122.187	117,3	1.042			
Gwynedd	UK	116.843	2.540,1	46			
Gyor	HU	127.594	174,8	730			
Haarlem	NL	147.343	32,1	4.590	Amsterdam-Rotterdam	6.487.918	4
Haarlemmermeer	NL	127.750	185,1	690	Amsterdam-Rotterdam	6.487.918	4
Hagen	DE	198.780	160,4	1.239	Köln	10.130.822	3
Halton	UK	118.208	73,8	1.602	Liverpool-Manchester	6.444.953	5
Halle (Saale)	DE	238.497	135,0	1.767			
Hamburg	DE	1.734.830	755,3	2.297	Hamburg	2.303.652	16
Hamm	DE	184.926	226,1	818	Köln	10.130.822	3
Hannover	DE	515.841	204,0	2.529	Hannover	725.978	51

Ciutat
 Densitat > 1.500 hab./km²: possible Ciutat Central d'una AM
 Densitat > 250 i < 1.500 hab./ km²: no pot ser Ciutat Central d'una AM
 Densitat < 250 hab./km²: no es considera municipi urba

AM
 Ciutat Central d'una AM
 Ciutat inclosa en una AM
 No arriba a formar una AM perquè no assoleix els 250.000 hab.
 Descartada per criteris anteriors

Ciutats >100.000 habitants					Aglomeració Metropolitana		
Nom	País	Població	Superfície km ²	Densitat hab/ km ²	Nom	Població	Ordre AM
Ciudades >100.000 habitantes					Aglomeración metropolitana		
Nombre	País	Población	Superficie km ²	Densidad hab/ km ²	Nombre	Población	Orden AM
Harrogate	UK	151.336	1.304,6	116			
Havant	UK	116.849	55,4	2.109	Southampton	821.556	46
Havre	FR	179.613	47,0	3.822			
Heidelberg	DE	143.123	108,8	1.315	Mannheim	875.901	42
Heilbronn	DE	121.320	99,9	1.214			
Helsingborg	SE	121.179	346,2	350			
Helsinki	FI	559.716	184,5	3.034	Helsinki	772.315	50
Herefordshire	UK	174.871	2.185,9	80			
Herne	DE	171.831	51,4	3.343	Köln	10.130.822	3
Highland	UK	208.690	26.086,3	8			
Hildesheim	DE	102.937	92,6	1.112			
Hinckley and Bosworth	UK	100.141	297,2	337	Birmingham	3.682.515	11
Horsham	UK	122.088	530,8	230			
Hospitalet de Llobregat, l'	ES	252.884	13,6	18.594	Barcelona	4.613.839	8
Huelva	ES	145.150	151,4	959			
Huntingdonshire	UK	156.954	923,3	170			
Ingolstadt	DE	120.157	133,4	901			
Innsbruck	AT	116.881	104,9	1.114			
Ipswich	UK	117.069	39,4	2.971			
Irakleioy	EL	142.112	109,0	1.304			
Írebro	SE	126.982	1.380,2	92			
Isle of Wight	UK	132.731	380,3	349			
Jaén	ES	116.540	423,8	275			
Jena	DE	102.442	114,5	895			
Jerez de la Frontera	ES	196.275	1.189,5	165			
Jönköping	SE	119.927	1.480,6	81			
Kalisz	PL	108.841	69,4	1.568			
Kallitheas	EL	115.150	5,0	23.030	Athinai	3.578.478	12
Karlsruhe	DE	284.163	173,5	1.638	Karlsruhe	296.421	95
Kassel	DE	194.464	106,8	1.821			
Katowice	PL	317.220	164,7	1.926	Katowice	2.293.439	17
Kauno	LT	379.706	157,0	2.419	Kauno	379.706	77
Kecskemút	HU	108.286	321,3	337			
Kerry	IE	132.527	4.733,1	28			
Kiel	DE	233.329	118,4	1.971	Kiel	296.697	94
Kielce	PL	208.193	109,7	1.898			
Kildare	IE	163.944	1.690,1	97			
King's Lynn and West Norfolk	UK	135.345	1.424,7	95			
Kingston upon Hull	UK	243.589	71,5	3.407			
Kirklees	UK	388.567	409,9	948	Liverpool-Manchester	6.444.953	5
Klaipėdos	LT	193.220	98,0	1.972			
Knowsley	UK	150.459	97,3	1.546	Liverpool-Manchester	6.444.953	5
København	DK	501.664	88,3	5.681	København	1.407.406	27
Koblenz	DE	107.039	105,0	1.019			
Köln	DE	969.709	405,2	2.393	Köln	10.130.822	3
Kosice	SK	234.871	255,0	921			
Koszalin	PL	107.886	83,3	1.295			
Cities >100.000 inhabitants					Metropolitan agglomeration		
Name	Country	Population	Area km ²	Density inhab/ km ²	Name	Population	Order MA

Ciutat

- Densitat > 1.500 hab./km²: possible Ciutat Central d'una AM
- Densitat > 250 i < 1.500 hab./ km²: no pot ser Ciutat Central d'una AM
- Densitat < 250 hab./km²: no es considera municipi urbà

AM

- Ciutat Central d'una AM
- Ciutat inclosa en una AM
- No arriba a formar una AM perquè no assoleix els 250.000 hab.
- Descartada per criteris anteriors

Ciutats >100.000 habitants					Aglomeració Metropolitana		
Nom	País	Població	Superfície km ²	Densitat hab/ km ²	Nom	Població	Ordre AM
Ciudades >100.000 habitantes					Aglomeración metropolitana		
Nombre	País	Población	Superficie km ²	Densidad hab/ km ²	Nombre	Población	Orden AM
Kraków	PL	756.629	326,8	2.315	Kraków	854.647	44
Krefeld	DE	238.270	137,8	1.729	Köln	10.130.822	3
Lancaster	UK	133.914	577,2	232			
Larissas	EL	132.779	122,0	1.088			
Latina	IT	110.025	277,8	396			
Le Mans	FR	141.099	52,8	2.672			
Leeds	UK	715.402	561,5	1.274	Liverpool-Manchester	6.444.953	5
Leganés	ES	181.248	43,1	4.205	Madrid	5.541.480	7
Legnica	PL	105.750	56,3	1.878			
Leicester	UK	279.921	73,3	3.819	Birmingham	3.682.515	11
Leiden	NL	118.702	23,2	5.116	Amsterdam-Rotterdam	6.487.918	4
Leipzig	DE	498.491	297,6	1.675	Leipzig	530.519	61
Leiria	PT	119.847	565,3	212			
León	ES	136.414	39,2	3.480			
Leverkusen	DE	161.601	78,9	2.048	Köln	10.130.822	3
Liège	BE	185.574	69,4	2.674	Liège	430.614	70
Lille	FR	218.511	30,2	7.235	Lille	2.238.626	19
Limerick	IE	175.304	2.739,1	64			
Limoges	FR	133.968	77,5	1.729			
Linköping	SE	136.912	1.441,2	95			
Linz	AT	188.407	96,0	1.963	Linz	252.908	104
Lisboa	PT	564.657	84,8	6.659	Lisboa	2.464.394	15
Lisburn	UK	110.247	446,3	247			
Liverpool	UK	439.473	112,8	3.896	Liverpool-Manchester	6.444.953	5
Livorno	IT	155.880	105,0	1.485			
Ljubljana	SI	266.941	274,9	971			
Lleida	ES	124.709	212,1	588			
Łódź	PL	767.628	293,3	2.617	Łódź	933.028	37
Logroño	ES	144.935	79,6	1.821			
London	UK	7.172.069	1.578,0	4.545	London	12.730.234	1
Loures	PT	199.059	169,3	1.176	Lisboa	2.464.394	15
Louth	IE	101.821	827,8	123			
Lübeck	DE	211.874	214,0	990			
Lublin	PL	354.967	147,5	2.407	Lublin	395.008	74
Ludwigshafen am Rhein	DE	163.383	77,7	2.103	Mannheim	875.901	42
Lund	SE	101.423	429,8	236			
Luton	UK	184.371	43,4	4.248	London	12.730.234	1
Lyon	FR	449.979	47,9	9.394	Lyon	1.347.167	29
Maastricht	NL	122.183	60,1	2.033			
Macclesfield	UK	150.155	525,0	286			
Madrid	ES	3.155.359	605,8	5.209	Madrid	5.541.480	7
Magdeburg	DE	226.675	201,0	1.128			
Maia	PT	120.111	83,1	1.445	Porto-Vila Nova de Gaia	1.332.870	30
Maidstone	UK	138.948	393,6	353	London	12.730.234	1
Mainz	DE	186.061	97,8	1.902	Frankfurt am Main	2.230.436	20
Málaga	ES	558.287	394,5	1.415			
Malmö	SE	269.142	155,6	1.730	Malmö	284.437	98

Ciutat
 Densitat > 1.500 hab./km²: possible Ciutat Central d'una AM
 Densitat > 250 i < 1.500 hab./ km²: no pot ser Ciutat Central d'una AM
 Densitat < 250 hab./km²: no es considera municipi urbà

AM
 Ciutat Central d'una AM
 Ciutat inclosa en una AM
 No arriba a formar una AM perquè no assoleix els 250.000 hab.
 Descartada per criteris anteriors

Ciutats >100.000 habitants					Aglomeració Metropolitana		
Nom	País	Població	Superfície km ²	Densitat hab/ km ²	Nom	Població	Ordre AM
Ciudades >100.000 habitantes					Aglomeración metropolitana		
Nombre	País	Población	Superficie km ²	Densidad hab/ km ²	Nombre	Población	Orden AM
Manchester	UK	392.819	116,1	3.383	Liverpool-Manchester	6.444.953	5
Mannheim	DE	307.499	145,0	2.121	Mannheim	875.901	42
Marbella	ES	124.333	116,3	1.069			
Maribor	SI	111.073	147,5	753			
Marseille	FR	784.545	240,6	3.261	Marseille	1.180.717	33
Mataró	ES	116.698	22,3	5.233	Barcelona	4.613.839	8
Matosinhos	PT	167.026	62,2	2.685	Porto-Vila Nova de Gaia	1.332.870	30
Mayo	IE	117.446	5.592,7	21			
Meath	IE	134.005	2.351,0	57			
Medway	UK	249.484	192,1	1.299	London	12.730.234	1
Mendip	UK	103.869	741,9	140			
Messina	IT	248.616	211,2	1.177			
Metz	FR	116.469	41,9	2.780	Metz	325.432	90
Mid Bedfordshire	UK	121.024	502,2	241			
Mid Sussex	UK	127.378	332,6	383	London	12.730.234	1
Middlesbrough	UK	134.855	53,9	2.502			
Milano	IT	1.271.898	182,4	6.973	Milano	6.244.760	6
Milton Keynes	UK	207.057	308,6	671			
Miskolci	HU	279.231	1.004,4	278			
Modena	IT	178.874	182,7	979			
Moers	DE	107.930	67,8	1.592	Köln	10.130.822	3
Mönchengladbach	DE	261.966	170,4	1.537	Köln	10.130.822	3
Montpellier	FR	234.816	56,9	4.127	Montpellier	346.355	86
Monza	IT	121.618	32,9	3.697	Milano	6.244.760	6
Móstoles	ES	204.463	45,4	4.504	Madrid	5.541.480	7
Mulhouse	FR	106.408	22,2	4.793			
Mülheim an der Ruhr	DE	170.327	91,3	1.866	Köln	10.130.822	3
München	DE	1.249.176	310,5	4.023	München	1.981.488	22
Münster	DE	270.038	302,7	892			
Murcia	ES	409.810	885,1	463			
Namur	BE	106.767	175,6	608			
Nantes	FR	271.094	65,2	4.158	Nantes	493.253	63
Napoli	IT	1.000.449	117,3	8.529	Napoli	4.586.245	9
Neath Port Talbot	UK	134.468	442,3	304			
Neuss	DE	151.875	99,5	1.526	Köln	10.130.822	3
New Forest	UK	169.331	752,6	225			
Newark and Sherwood	UK	106.273	652,0	163			
Newcastle-under-Lyme	UK	122.030	211,1	578			
Newcastle upon Tyne	UK	259.536	111,8	2.321	Sunderland-Newcastle	1.366.026	28
Newport	UK	137.011	190,3	720			
Nice	FR	338.377	71,9	4.706	Nice	865.833	43
Nijmegen	NL	157.466	57,7	2.729	Nijmegen	358.154	82
Nîmes	FR	140.421	162,0	867			
Norrköping	SE	124.410	1.498,9	83			
North Ayrshire	UK	135.820	887,7	153			
North East Lincolnshire	UK	157.979	192,0	823			
North Hertfordshire	UK	116.908	375,9	311			
Cities >100.000 inhabitants					Metropolitan agglomeration		
Name	Country	Population	Area km ²	Density inhab/ km ²	Name	Population	Order MA

Ciutat

- Densitat > 1.500 hab./km²: possible Ciutat Central d'una AM
- Densitat > 250 i < 1.500 hab./ km²: no pot ser Ciutat Central d'una AM
- Densitat < 250 hab./km²: no es considera municipi urbà

AM

- Ciutat Central d'una AM
- Ciutat inclosa en una AM
- No arriba a formar una AM perquè no assoleix els 250.000 hab.
- Descartada per criteris anteriors

Ciutats >100.000 habitants					Aglomeració Metropolitana		
Nom	País	Població	Superfície km ²	Densitat hab/ km ²	Nom	Població	Ordre AM
Ciudades >100.000 habitantes					Aglomeración metropolitana		
Nombre	País	Población	Superficie km ²	Densidad hab/ km ²	Nombre	Población	Orden AM
North Lanarkshire	UK	321.067	473,6	678			
North Lincolnshire	UK	152.849	835,2	183			
North Somerset	UK	188.564	374,9	503			
North Tyneside	UK	191.659	83,7	2.290	Sunderland-Newcastle	1.366.026	28
North Wiltshire	UK	125.372	769,2	163			
Northampton	UK	194.458	80,8	2.407			
Norwich	UK	121.550	39,0	3.117			
Nottingham	UK	266.988	74,6	3.579	Nottingham	1.027.720	35
Novara	IT	102.260	103,0	993			
Nuneaton and Bedworth	UK	119.132	79,0	1.508	Birmingham	3.682.515	11
Nüremberg	DE	495.302	186,4	2.657	Nüremberg	914.573	40
Nyíregyháza	HU	116.336	274,4	424			
Oberhausen	DE	219.309	77,0	2.848	Köln	10.130.822	3
Odense	DK	185.206	304,1	609			
Odivelas	PT	133.847	26,4	5.070	Lisboa	2.464.394	15
Oeiras	PT	162.128	45,7	3.548	Lisboa	2.464.394	15
Offenbach am Main	DE	119.527	44,9	2.662	Frankfurt am Main	2.230.436	20
Oldenburg	DE	158.394	103,0	1.538			
Oldham	UK	217.273	141,1	1.540	Liverpool-Manchester	6.444.953	5
Olomouc	CZ	100.381	103,4	971			
Olstyn	PL	174.473	88,3	1.976			
Opole	PL	128.268	96,6	1.328			
Orléans	FR	107.257	27,5	3.900			
Osnabrück	DE	164.489	119,8	1.373			
Ostrava	CZ	310.078	214,1	1.448			
Oulu	FI	124.588	327,9	380			
Ourense	ES	108.358	84,5	1.282			
Oviedo	ES	212.174	186,6	1.137			
Oxford	UK	134.248	45,6	2.944			
Paderborn	DE	142.979	179,4	797			
Padova	IT	208.938	92,9	2.249	Padova	331.387	89
Palermo	IT	679.730	158,9	4.278	Palermo	929.825	38
Palma de Mallorca	ES	375.773	208,6	1.801	Palma de Mallorca	404.010	73
Palmas de Gran Canaria, Las	ES	378.628	100,5	3.767	Palmas de Gran Canaria, Las	574.902	60
Pamplona / Iruña	ES	193.328	23,8	8.123	Pamplona / Iruña	281.689	99
Panevėžis	LT	119.808	50,0	2.396			
Paris	FR	2.093.943	105,4	19.867	Paris	10.145.314	2
Parma	IT	164.528	260,7	631			
Patreon	EL	171.616	126,0	1.362			
Pécs	HU	156.567	162,8	962			
Peiraios	EL	181.933	11,0	16.539	Athinai	3.578.478	12
Pembrokeshire	UK	114.131	1.585,2	72			
Peristerioy	EL	146.743	10,0	14.674	Athinai	3.578.478	12
Perpignan	FR	113.241	68,1	1.663			
Perth and Kinross	UK	134.949	5.190,3	26			
Perugia	IT	153.857	449,9	342			
Pescara	IT	122.083	33,6	3.633	Pescara	254.061	103
Cities >100.000 inhabitants					Metropolitan agglomeration		
Name	Country	Population	Area km ²	Density inhab/ km ²	Name	Population	Order MA

Ciutat

- Densitat > 1.500 hab./km²: possible Ciutat Central d'una AM
- Densitat > 250 i < 1.500 hab./ km²: no pot ser Ciutat Central d'una AM
- Densitat < 250 hab./km²: no es considera municipi urbà

AM

- Ciutat Central d'una AM
- Ciutat inclosa en una AM
- No arriba a formar una AM perquè no assoleix els 250.000 hab.
- Descartada per criteris anteriors

Ciutats >100.000 habitants					Aglomeració Metropolitana		
Nom	País	Població	Superfície km ²	Densitat hab/ km ²	Nom	Població	Ordre AM
Ciudades >100.000 habitantes					Aglomeración metropolitana		
Nombre	País	Población	Superficie km ²	Densidad hab/ km ²	Nombre	Población	Orden AM
Peterborough	UK	156.061	332,8	469			
Pforzheim	DE	118.847	98,0	1.213			
Plock	PL	127.461	88,0	1.448			
Plymouth	UK	240.720	79,7	3.020			
Plzen	CZ	162.759	137,7	1.182			
Poole	UK	138.288	64,8	2.134	Bournemouth	346.597	85
Porto	PT	263.131	41,3	6.371	Porto-Vila Nova de Gaia	1.332.870	30
Portsmouth	UK	186.701	40,3	4.633	Southampton	821.556	46
Potsdam	DE	145.707	187,3	778	Berlin	3.909.764	10
Powys	UK	126.354	5.264,8	24			
Poznan	PL	567.882	261,9	2.168	Poznan	634.703	57
Praha	CZ	1.181.610	496,1	2.382	Praha	1.239.368	32
Prato	IT	176.013	97,6	1.803	Firenze	790.305	47
Preston	UK	129.633	142,3	911			
Radom	PL	227.018	111,8	2.031			
Ravenna	IT	139.021	652,7	213			
Reading	UK	143.096	40,0	3.577	London	12.730.234	1
Recklinghausen	DE	122.627	66,4	1.847	Köln	10.130.822	3
Redcar and Cleveland	UK	139.132	245,0	568			
Regensburg	DE	128.917	80,8	1.596			
Reggio di Calabria	IT	181.440	235,9	769			
Reggio nell'Emilia	IT	146.705	231,8	633			
Reigate and Banstead	UK	126.523	129,1	980	London	12.730.234	1
Reims	FR	177.317	46,9	3.781			
Remscheid	DE	116.827	74,6	1.566	Köln	10.130.822	3
Renfrewshire	UK	172.867	261,5	661			
Rennes	FR	199.226	50,4	3.953	Rennes	256.088	102
Reutlingen	DE	112.229	87,1	1.289			
Rhondda, Cynon, Taff	UK	231.946	424,0	547			
Riga	LV	727.578	307,3	2.368	Riga	783.180	48
Rimini	IT	131.785	134,6	979			
Rochdale	UK	205.357	159,6	1.287	Liverpool-Manchester	6.444.953	5
Roma	IT	2.542.003	1.498,8	1.696	Roma	3.000.281	13
Rostock	DE	198.993	181,1	1.099			
Rotherham	UK	248.175	282,7	878			
Rotterdam	NL	598.923	267,9	2.236	Amsterdam-Rotterdam	6.487.918	4
Rouen	FR	104.955	21,4	4.904	Rouen	439.688	67
Ruda Śląska	PL	146.582	77,7	1.887	Katowice	2.293.439	17
Rushcliffe	UK	105.599	409,3	258			
Rybnik	PL	141.580	148,4	954			
Rzeszów	PL	158.539	68,1	2.328			
Saarbrücken	DE	180.269	167,1	1.079			
Sabadell	ES	196.971	37,6	5.239	Barcelona	4.613.839	8
Saint-Étienne	FR	172.528	80,0	2.157			
Salamanca	ES	160.331	38,6	4.154			
Salerno	IT	136.678	59,2	2.309	Napoli	4.586.245	9
Salford	UK	216.103	96,8	2.232	Liverpool-Manchester	6.444.953	5
Cities >100.000 inhabitants					Metropolitan agglomeration		
Name	Country	Population	Area km ²	Density inhab/ km ²	Name	Population	Order MA

Ciutat

- Densitat > 1.500 hab./km²: possible Ciutat Central d'una AM
- Densitat > 250 i < 1.500 hab./ km²: no pot ser Ciutat Central d'una AM
- Densitat < 250 hab./km²: no es considera municipi urbà

AM

- Ciutat Central d'una AM
- Ciutat inclosa en una AM
- No arriba a formar una AM perquè no assoleix els 250.000 hab.
- Descartada per criteris anteriors

Ciutats >100.000 habitants					Aglomeració Metropolitana		
Nom	País	Població	Superfície km ²	Densitat hab/ km ²	Nom	Població	Ordre AM
Ciudades >100.000 habitantes					Aglomeración metropolitana		
Nombre	País	Población	Superficie km ²	Densidad hab/ km ²	Nombre	Población	Orden AM
Salisbury	UK	114.613	1.005,4	114			
Salzburg	AT	148.549	65,6	2.264			
Salzgitter	DE	108.763	223,8	486			
San Cristobal de la Laguna	ES	141.627	102,1	1.387			
Sandwell	UK	282.904	85,6	3.305	Birmingham	3.682.515	11
Santa Coloma de Gramenet	ES	118.129	7,1	16.638	Barcelona	4.613.839	8
Santa Cruz de Tenerife	ES	221.567	150,6	1.471			
Santa Maria da Feira	PT	135.964	215,1	632	Porto-Vila Nova de Gaia	1.332.870	30
Santander	ES	183.955	34,8	5.286			
Sassari	IT	121.849	546,4	223			
Scarborough	UK	106.243	817,3	130			
Scottish Borders	UK	106.764	4.641,9	23			
Schaerbeek	BE	110.375	8,1	13.627	Bruxelles-Antwerpen	2.768.766	14
Sedgemoor	UK	105.881	563,2	188			
Sefton	UK	282.958	152,9	1.851	Liverpool-Manchester	6.444.953	5
Seixal	PT	150.271	95,5	1.574	Lisboa	2.464.394	15
Setúbal	PT	113.934	171,8	663	Lisboa	2.464.394	15
Sevenoaks	UK	109.305	368,0	297			
Sevilla	ES	704.154	141,3	4.983	Sevilla	1.092.733	34
's-Gravenhage	NL	469.059	85,0	5.518	Amsterdam-Rotterdam	6.487.918	4
Sheffield	UK	513.234	367,4	1.397			
's-Hertogenbosch	NL	133.511	91,3	1.462			
Siauliu	LT	134.032	81,0	1.655			
Siegen	DE	106.745	114,7	931			
Sintra	PT	363.749	319,1	1.140	Lisboa	2.464.394	15
Siracusa	IT	123.022	204,0	603			
Slough	UK	119.067	27,4	4.346	London	12.730.234	1
Solihull	UK	199.517	178,6	1.117	Birmingham	3.682.515	11
Solingen	DE	164.205	89,5	1.835	Köln	10.130.822	3
Sosnowiec	PL	226.034	91,1	2.481	Katowice	2.293.439	17
South Ayrshire	UK	112.097	1.205,3	93			
South Bedfordshire	UK	112.637	212,9	529	London	12.730.234	1
South Cambridgeshire	UK	130.108	903,5	144			
South Dublin	IE	238.835	222,8	1.072	Dublin	926.408	39
South Gloucestershire	UK	245.641	497,2	494			
South Kesteven	UK	124.792	945,4	132			
South Lakeland	UK	102.301	1.550,0	66			
South Lanarkshire	UK	302.216	1.767,3	171			
South Norfolk	UK	110.710	907,5	122			
South Oxfordshire	UK	128.188	678,2	189			
South Ribble	UK	103.867	113,0	919	Liverpool-Manchester	6.444.953	5
South Somerset	UK	150.969	961,6	157			
South Staffordshire	UK	105.896	408,9	259			
South Tyneside	UK	152.785	64,0	2.387	Sunderland-Newcastle	1.366.026	28
Southampton	UK	217.445	49,8	4.366	Southampton	821.556	46
Southend-on-Sea	UK	160.257	41,8	3.834	London	12.730.234	1
St Albans	UK	129.005	161,3	800	London	12.730.234	1
Cities >100.000 inhabitants					Metropolitan agglomeration		
Name	Country	Population	Area km ²	Density inhab/ km ²	Name	Population	Order MA

Ciutat

- Densitat > 1.500 hab./km²: possible Ciutat Central d'una AM
- Densitat > 250 i < 1.500 hab./ km²: no pot ser Ciutat Central d'una AM
- Densitat < 250 hab./km²: no es considera municipi urba

AM

- Ciutat Central d'una AM
- Ciutat inclosa en una AM
- No arriba a formar una AM perquè no assoleix els 250.000 hab.
- Descartada per criteris anteriors

Ciutats >100.000 habitants					Aglomeració Metropolitana		
Nom	País	Població	Superfície km ²	Densitat hab/ km ²	Nom	Població	Ordre AM
Ciudades >100.000 habitantes					Aglomeración metropolitana		
Nombre	País	Población	Superficie km ²	Densidad hab/ km ²	Nombre	Población	Orden AM
St. Helens	UK	176.843	133,4	1.326	Liverpool-Manchester	6.444.953	5
Stafford	UK	120.670	600,3	201			
Stockholm	SE	765.044	187,7	4.075	Stockholm	1.313.459	31
Stockport	UK	284.528	126,0	2.258	Liverpool-Manchester	6.444.953	5
Stockton-on-Tees	UK	178.408	203,9	875			
Stoke-on-Trent	UK	240.636	92,7	2.596			
Strasbourg	FR	259.947	78,3	3.320	Strasbourg	508.738	62
Stratford-on-Avon	UK	111.484	977,9	114			
Stroud	UK	107.898	461,1	234			
Stuttgart	DE	590.657	207,4	2.848	Stuttgart	1.668.044	25
Suffolk Coastal	UK	115.141	892,6	129			
Sunderland	UK	280.807	137,7	2.039	Sunderland-Newcastle	1.366.026	28
Swale	UK	122.801	373,3	329			
Swansea	UK	223.301	377,8	591			
Swindon	UK	180.051	230,2	782			
Szczecin	PL	411.119	300,7	1.367			
Szeged	HU	162.889	280,8	580			
Szűkesfehérvár	HU	101.465	170,8	594			
Tallinn	EE	396.010	158,3	2.502	Tallinn	410.446	72
Tameside	UK	213.043	103,1	2.066	Liverpool-Manchester	6.444.953	5
Tampere	FI	199.823	523,1	382			
Taranto	IT	199.131	217,4	916			
Tarnów	PL	117.560	72,4	1.624			
Tarragona	ES	128.152	62,4	2.054	Tarragona	307.153	92
Tartu	EE	101.483	38,8	2.616			
Taunton Deane	UK	102.299	462,9	221			
Teignbridge	UK	120.958	672,0	180			
Telford and Wrekin	UK	158.323	290,5	545			
Tendring	UK	138.539	337,1	411			
Terni	IT	108.403	211,7	512			
Terrassa	ES	194.947	70,2	2.777	Barcelona	4.613.839	8
Test Valley	UK	109.801	638,4	172			
Thanet	UK	126.702	103,3	1.227			
The Vale of Glamorgan	UK	119.292	335,1	356			
Thessaloniki	EL	385.406	18,0	21.411	Thessalonikis	848.807	45
Thurrock	UK	143.128	163,9	873	London	12.730.234	1
Tilburg	NL	198.767	118,7	1.675			
Tipperary	IE	140.131	4.246,4	33			
Tonbridge and Malling	UK	107.561	240,1	448	London	12.730.234	1
Torbay	UK	129.706	62,9	2.062			
Torino	IT	867.857	130,2	6.666	Torino	1.632.324	26
Torrejón de Ardoz	ES	109.483	32,6	3.358	Madrid	5.541.480	7
Torun	PL	208.007	115,7	1.798			
Toulon	FR	163.216	42,8	3.813	Toulon	416.470	71
Toulouse	FR	414.801	118,3	3.506	Toulouse	710.942	52
Tours	FR	130.759	34,4	3.801			
Trafford	UK	210.145	105,6	1.990	Liverpool-Manchester	6.444.953	5
Cities >100.000 inhabitants					Metropolitan agglomeration		
Name	Country	Population	Area km ²	Density inhab/ km ²	Name	Population	Order MA

Ciutat

- Densitat > 1.500 hab./km²: possible Ciutat Central d'una AM
- Densitat > 250 i < 1.500 hab./km²: no pot ser Ciutat Central d'una AM
- Densitat < 250 hab./km²: no es considera municipi urbà

AM

- Ciutat Central d'una AM
- Ciutat inclosa en una AM
- No arriba a formar una AM perquè no assoleix els 250.000 hab.
- Descartada per criteris anteriors

Ciutats >100.000 habitants					Aglomeració Metropolitana		
Nom	País	Població	Superfície km ²	Densitat hab/ km ²	Nom	Població	Ordre AM
Ciudades >100.000 habitantes					Aglomeración metropolitana		
Nombre	País	Población	Superficie km ²	Densidad hab/ km ²	Nombre	Población	Orden AM
Trento	IT	108.577	157,8	688			
Trier	DE	100.163	117,1	855			
Trieste	IT	208.309	84,5	2.465			
Tunbridge Wells	UK	104.030	331,3	314			
Turku	FI	174.618	243,2	718			
Tychy	PL	131.153	81,6	1.607	Katowice	2.293.439	17
Ulm	DE	120.107	118,7	1.012			
Umeå	SE	109.390	2.327,4	47			
Uppsala	SE	182.076	2.193,7	83			
Utrecht	NL	270.244	99,5	2.716	Amsterdam-Rotterdam	6.487.918	4
Vale of White Horse	UK	115.627	578,1	200			
Vale Royal	UK	122.089	380,3	321			
València	ES	796.549	134,6	5.918	València	1.722.265	24
Valladolid	ES	321.001	197,5	1.625	Valladolid	341.697	87
Vantaa	FI	181.890	240,9	755	Helsinki	772.315	50
Venezia	IT	271.663	457,3	594			
Verona	IT	258.115	206,7	1.249			
Vicenza	IT	111.409	80,5	1.384			
Vigo	ES	293.725	109,1	2.692	Vigo	352.390	83
Vila Franca de Xira	PT	122.908	317,6	387	Lisboa	2.464.394	15
Vila Nova de Famalicão	PT	127.567	201,8	632			
Vila Nova de Gaia	PT	288.749	168,7	1.712	Porto-Vila Nova de Gaia	1.332.870	30
Vilnius	LT	554.281	401,1	1.382			
Villeurbanne	FR	127.356	14,5	8.783	Lyon	1.347.167	29
Vitoria-Gasteiz	ES	226.490	276,9	818			
Vösterås	SE	131.014	963,3	136			
Wakefield	UK	315.172	332,8	947	Liverpool-Manchester	6.444.953	5
Walbrzych	PL	126.465	84,7	1.493			
Walsall	UK	253.499	105,8	2.396	Birmingham	3.682.515	11
Warrington	UK	191.080	175,9	1.086	Liverpool-Manchester	6.444.953	5
Warszawa	PL	1.697.596	517,2	3.282	Warszawa	1.925.011	23
Warwick	UK	125.931	282,4	446	Birmingham	3.682.515	11
Waterford	IE	101.546	1.846,3	55			
Waveney	UK	112.342	370,8	303			
Waverley	UK	115.665	345,3	335	London	12.730.234	1
Wealden	UK	140.023	838,5	167			
West Berkshire	UK	144.482	704,8	205			
West Lancashire	UK	108.378	338,7	320			
West Lothian	UK	158.714	425,5	373			
West Wiltshire	UK	118.150	515,9	229			
Wexford	IE	116.596	2.379,5	49			
Wicklow	IE	114.676	2.011,9	57			
Wien	AT	1.651.365	414,6	3.983	Wien	1.978.908	21
Wiesbaden	DE	274.076	203,9	1.344	Frankfurt am Main	2.230.436	20
Wigan	UK	301.415	198,8	1.516	Liverpool-Manchester	6.444.953	5
Winchester	UK	107.222	661,9	162			
Windsor and Maidenhead	UK	133.626	198,3	674	London	12.730.234	1
Cities >100.000 inhabitants					Metropolitan agglomeration		
Name	Country	Population	Area km ²	Density inhab/ km ²	Name	Population	Order MA

Ciutat

- Densitat > 1.500 hab./km²: possible Ciutat Central d'una AM
- Densitat > 250 i < 1.500 hab./ km²: no pot ser Ciutat Central d'una AM
- Densitat < 250 hab./km²: no es considera municipi urbà

AM

- Ciutat Central d'una AM
- Ciutat inclosa en una AM
- No arriba a formar una AM perquè no assoleix els 250.000 hab.
- Descartada per criteris anteriors

Ciutats >100.000 habitants					Aglomeració Metropolitana		
Nom	País	Població	Superfície km ²	Densitat hab/ km ²	Nom	Població	Ordre AM
Ciudades >100.000 habitantes					Aglomeración metropolitana		
Nombre	País	Población	Superficie km ²	Densidad hab/ km ²	Nombre	Población	Orden AM
Wirral	UK	312.293	158,8	1.967	Liverpool-Manchester	6.444.953	5
Witten	DE	101.181	72,4	1.398	Köln	10.130.822	3
Włocławek	PL	119.939	84,2	1.424			
Wokingham	UK	150.229	179,1	839	London	12.730.234	1
Wolfsburg	DE	122.148	203,9	599			
Wolverhampton	UK	236.582	68,8	3.439	Birmingham	3.682.515	11
Wrexham	UK	128.476	498,0	258			
Wrocław	PL	635.932	292,8	2.172	Wrocław	635.932	56
Wuppertal	DE	361.077	168,4	2.144	Köln	10.130.822	3
Würzburg	DE	133.539	87,6	1.524			
Wycombe	UK	162.105	324,9	499	London	12.730.234	1
Wychavon	UK	112.957	664,5	170			
Wyre	UK	105.618	283,9	372			
York	UK	181.094	271,1	668			
Zaanstad	NL	139.774	83,3	1.678	Amsterdam-Rotterdam	6.487.918	4
Zabrze	PL	191.247	80,4	2.379	Katowice	2.293.439	17
Zaragoza	ES	647.373	1.063,0	609			
Zielona Góra	PL	118.221	58,3	2.028			
Zoetermeer	NL	114.216	36,9	3.095	Amsterdam-Rotterdam	6.487.918	4
Zwolle	NL	110.880	119,4	929			
Cities >100.000 inhabitants					Metropolitan agglomeration		
Name	Country	Population	Area km ²	Density inhab/ km ²	Name	Population	Order MA

Ciutat

- Densitat > 1.500 hab./km²: possible Ciutat Central d'una AM
- Densitat > 250 i < 1.500 hab./ km²: no pot ser Ciutat Central d'una AM
- Densitat < 250 hab./km²: no es considera municipi urbà

AM

- Ciutat Central d'una AM
- Ciutat inclosa en una AM
- No arriba a formar una AM perquè no assoleix els 250.000 hab.
- Descartada per criteris anteriors

PAPERS 50 AGLOMERACIONES METROPOLITANAS EUROPEAS

PRESENTACIÓN

Hablar de población en Europa es casi sinónimo de hablar de ciudades, de áreas urbanas que agrupan miles de habitantes y que concentran la mayor parte de las actividades económicas. Es referirse a los nodos que son los centros de las regiones que se localizan a su alrededor, de los puntos de enlace de los flujos que definen una red mundial de relaciones globales.

En la primera década del s.XXI, la Unión Europea se expande de formas diversas. Por un lado, con la incorporación de nuevos países y, por lo tanto, de nuevas realidades urbanas que se relacionan con las áreas más consolidadas; por otro lado, con el fortalecimiento de relaciones de su entorno más inmediato, especialmente con los países del litoral sur del Mediterráneo. La formalización de la Unión para el Mediterráneo es un paso más del proceso de construcción de una Europa que, conjuntamente con sus socios mediterráneos, quiere reforzar un espacio social de convivencia donde las ciudades tienen un papel muy relevante por su papel dinamizador y aglutinador de las regiones que las rodean.

El proceso de consolidación de este espacio euromediterráneo pasa, entre otros aspectos, por tener un conocimiento exhaustivo de las estructuras económicas y poblacionales que lo definen, de las ciudades y las áreas urbanas que van más allá de los propios límites administrativos y que se interrelacionan formando grandes aglomeraciones metropolitanas. En este número de la revista PAPERS, presentamos los resultados del análisis de las áreas urbanas de los 25 países que formaban la Unión Europea en el año 2006, un ejercicio analítico que sería muy interesante aplicar a todos los países que forman parte de la Unión para el Mediterráneo, una institución que apuesta por la construcción de un espacio mediterráneo compartido y que ha decidido instalar su secretariado en una de las grandes aglomeraciones metropolitanas europeas, Barcelona.

El estudio que ahora se difunde ha sido realizado por el Servei d'Estudis Territorials de la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona y da continuidad al que se realizó en el año 2002, publicado en el número 37 de la revista PAPERS. Cabe destacar las aportaciones que se hacen en relación a la edición anterior. En primer lugar se

ha ampliado el ámbito geográfico de estudio, que abarca también el territorio de los 12 países que se incorporaron a la Unión Europea en el año 2004. En segundo lugar, se ha elaborado un capítulo en el que se exponen las razones de la complejidad de las instituciones de gobierno y las competencias de las diferentes aglomeraciones metropolitanas. Finalmente, en el caso de los 14 países que ya se analizaron en 2002, se aporta información sobre la evolución que han tenido estas aglomeraciones en los años que han transcurrido.

El resultado es un monográfico que se configura alrededor de las fichas de cada una de las metrópolis estudiadas, en las que se aporta información numérica y cartográfica sobre su estructura (ciudades que la componen, tamaño y densidad) y, como novedad en esta edición, sobre su forma de gobierno metropolitano. De acuerdo con la metodología que se utilizó en el año 2002, se identifican 104 aglomeraciones metropolitanas en 20 países. Esta metodología parte del análisis de una variables de base simple y al alcance de todo el mundo: el número de habitantes, lo cual facilita la identificación de los municipios urbanos y las áreas metropolitanas en todos los países estudiados. A pesar que pueda tener limitaciones, es un método que, a partir de las densidades urbanas, permite descubrir algunas relaciones jerárquicas en las concentraciones de población y hace posible cartografiar las aglomeraciones urbanas, de manera que queda perfectamente claro que forman constelaciones urbanas que desbordan las fronteras de los estados de la Unión Europea.

LAS AGLOMERACIONES METROPOLITANAS

LA EUROPA URBANA Y LOS GOBIERNOS METROPOLITANOS

La configuración de la Europa Urbana

Casi trescientos millones de personas viven concentradas en las zonas urbanas de los países de la Unión Europea. El 65% de la población se ubica en el 9% de su territorio. La formación de estas áreas urbanas ha tenido lugar alrededor de ciudades que durante mucho tiempo absorbieron el

éxodo rural y se convirtieron en polos de actividad económica, centros culturales y de comunicaciones, de innovación y de producción de conocimiento.

Posteriormente, los procesos de desconcentración de la residencia y la industria extendieron la población y la actividad hacia las coronas metropolitanas situadas alrededor de los núcleos urbanos. Una parte importante de los municipios periféricos se incorporó a la órbita de influencia de las ciudades. En este sentido, los crecimientos más recientes no inciden tanto en el incremento de la concentración de la población de las zonas urbanas como en la extensión de sus perímetros, es decir, la ampliación de sus márgenes. En la actualidad podemos constatar que la mayoría de los entornos periféricos urbanos presentan un crecimiento demográfico más importante que el de sus ciudades centrales.

Sin embargo, la distribución sobre el continente de esta ocupación urbana no es homogénea. La nebulosa de las aglomeraciones que se condensa sobre el territorio se explica tanto por razones históricas como geográficas, y se acaban consolidando finalmente dos pautas de ocupación del suelo.

Por una parte, existe una distribución difusa y homogénea, que se extiende por los países centroeuropeos como Francia, Bélgica, Holanda, Alemania, Polonia, República Checa, Eslovenia o Eslovaquia. Se trata de una configuración que recuerda a las retículas de sistemas urbanos de la teoría de Christaller. Las aglomeraciones urbanas se distribuyen formando una red de núcleos, relativamente equidistantes, que tienen dos o más niveles de concentración demográfica. Este modelo se extiende en territorios con altos niveles de ocupación.

Por otra parte, existe una forma de distribución que dibuja sobre el mapa de Europa puntos y líneas de concentración demográfica, que a su vez responden o bien a polaridades urbanas que despliegan radialmente su influencia sobre el entorno, o bien a conglomerados lineales de aglomeraciones.

Entre las polaridades puntuales encontramos, entre otras, las ciudades de París, Madrid, Berlín, Hamburgo, Múnich, Budapest o Praga. Son núcleos que presentan una estructura de polarización y desconcentración de carácter radial y se

extienden sobre su entorno en cualquier dirección que no se encuentre condicionada por accidentes geográficos.

Por lo que respecta a los conjuntos lineales de aglomeraciones, responden generalmente a la configuración de determinados elementos geográficos, como es el caso de la cuenca del Rin, que desde Friedrichshafen, a orillas del lago Constanza, hasta Rotterdam pasando por Basilea, Karlsruhe, Mannheim, Fráncfort, Colonia, Essen, Arnhem y Amsterdam, acoge a una población acumulada de 15,5 millones de habitantes. Las ciudades y aglomeraciones urbanas mencionadas recorren el trazado del río desde los Alpes hasta el Mar del Norte.

Transversalmente a la aglomeración del Rin se encuentra otra línea de continuidad de municipios urbanos desde Hannover hasta Calais, pasando por Bielefeld, Dortmund, Düsseldorf, Lieja, Bruselas y Lille, con una población acumulada de 20,5 millones de habitantes. Esta aglomeración que llega hasta el paso de Calais, punto más estrecho del Canal de la Mancha y tradicional puerto de salida de Francia hacia el Reino Unido, se podría considerar que continúa, al otro lado del estrecho, con las conurbaciones de Londres, Manchester y Liverpool, que acumulan 31,1 millones de habitantes más.

Al sur de los Alpes, encontramos el conglomerado de municipios urbanos de la cuenca del Po, que se extiende desde Turín y Milán, en su extremo de poniente, continúa por Brescia, Verona, Padua, llega hasta Venecia con la urbanización difusa del Véneto, al pie de las Dolomitas, y alcanza aun, en el otro lado del valle, Parma y Bolonia, al pie de los Apeninos. Las aglomeraciones urbanas de esta cuenca dibujan perfectamente el valle que se abre entre los Alpes italianos y la cordillera de los Apeninos.

Al abrigo de los valles fluviales, encontramos otros ejes de estructuración urbana como la línea que une las ciudades de Dijon, Lyon y Marsella, en el valle del Ródano; en el valle del Garona están Toulouse y Burdeos; y más al norte, en el valle del Loira, las ciudades de Orleans, Tours y Nantes. Si recorremos el trazado del Danubio, veremos las ciudades de Linz, Viena, Bratislava y Budapest.

Otra forma característica de polarización urbana ha sido la de las líneas costeras, que si bien tienen un origen histórico vinculado al establecimiento de redes comerciales, en la última mitad del siglo XX se han consolidado como zonas de carácter turístico y zonas residenciales de primera ocupación. La línea de aglomeraciones costeras más extensa la encontramos en el Mediterráneo, desde Málaga hasta Génova, pasando por Almería, Alicante, Valencia, Barcelona, Marsella y Niza.

Ésta es una aglomeración de carácter diverso, en la que se suceden ciudades industriales, centros de producción y distribución agrícola y asentamientos turísticos. Otro *continuum* urbano costero de carácter turístico, en el que el turismo se alterna con algunos puertos comerciales, recorre la costa del Adriático, con ciudades como Rímmini, Pesaro, Ancona, Pescara, Foggia, Bari y Brindisi.

El proceso de urbanización de Europa demuestra que la densificación del territorio sigue pautas vinculadas a las características geográficas específicas de cada lugar y a la historia de los asentamientos de cada país, pero que al mismo tiempo se dan también rasgos comunes que se extienden por todo el continente.

Una última constatación es que, en algunos casos, los sistemas urbanos ya han desbordado las fronteras nacionales de los Estados. Las ciudades crecen más allá de los condicionantes que pueden imponer los límites administrativos. Primero se sobrepasaron los términos municipales, en muchas ocasiones también se han sobrepasado los límites regionales, y finalmente se empiezan a dibujar conglomerados urbanos de carácter transnacional. La formación de todas estas nuevas continuidades definirá la gran red de ciudades del continente europeo.

Las divisiones municipales en el territorio europeo

Las divisiones municipales europeas suelen tener un origen histórico vinculado al reparto del poder para controlar el territorio. Los mosaicos que forman, nacidos del feudalismo mayoritariamente, han perdurado hasta el presente.

En sus inicios, los ámbitos administrativos de los municipios eran de una dimensión suficiente para acoger el crecimiento de los núcleos urbanos y de sus actividades económicas en el propio territorio. Pero con el transcurso del tiempo algunas de estas ciudades han crecido de forma espectacular, de tal modo que el municipio se ha convertido en un espacio insuficiente para contener la totalidad de las actividades urbanas. Es en estas situaciones cuando se hace patente la contradicción entre la realidad material de las ciudades y sus delimitaciones administrativas.

En los últimos ciento cincuenta años, para ajustar los límites administrativos existentes a la ciudad real, algunas ciudades optaron por anexionar el territorio que les quedaba inmediatamente contiguo absorbiendo otros municipios. También se dió el caso de la fusión de dos municipios para crear un tercero que los incluye, el cual a veces adopta el nombre de la ciudad más grande o, en otras ocasiones, adopta

un nuevo nombre. Pero actualmente dichos procedimientos son muy mal recibidos por parte de los municipios que deberían ser anexionados, por lo que representa de pérdida de identidad y de autonomía.

La generalización de sistemas políticos democráticos y participativos, que consolidan altos grados de autonomía municipal, refuerzan las identidades locales y cada vez hacen más improbables estas operaciones de agregación. Por eso, hoy, el mapa de las delimitaciones municipales es de una gran rigidez y presenta una gran resistencia a las modificaciones. Sin embargo, estas operaciones de fusión y anexión de municipios aún se aplican en algunas ocasiones aunque de forma minoritaria.

Las ciudades también pueden encontrarse desencajadas con respecto a los ámbitos administrativos del nivel de gobierno que está por encima de los municipios, formado por los organismos políticos y administrativos de descentralización del Estado, como pueden ser las regiones, las autonomías o las provincias. De hecho, las diferentes formas de descentralización territorial del Estado responden a criterios de reparto administrativo del espacio que no tienen nada que ver con las aglomeraciones urbanas para las que fueron fijados cuando éstas aún no existían. También se da en este caso una gran resistencia al reconocimiento de los hechos metropolitanos, ya que hoy las grandes ciudades concentran una población y un peso económico tan sustanciales que su traducción en formas específicas de organización política es vivida por las regiones o los Estados con una gran desconfianza.

En el caso de los municipios, aparte de la resistencia antes mencionada a disolverse dentro de una entidad mayor, también se da, algunas veces, una desconfianza al reconocimiento del hecho metropolitano. Coordinarse para tomar decisiones consensuadas de interés común entre municipios no siempre es bien valorado en la cultura política local, que a menudo se encuentra mediatizada por comportamientos atávicos con respecto a su vecindario.

Así pues, el conflicto entre aglomeraciones urbanas y ámbitos administrativos se presenta tanto respecto al nivel municipal como respecto de las instancias administrativas de nivel superior e, incluso, se da a menudo en los dos niveles simultáneamente.

Fenómenos metropolitanos y cambios de modelo del crecimiento urbano

La economía de los países europeos ha crecido de forma continuada, sin

demasiados contratiempos, durante la segunda mitad del siglo XX. La evolución del producto interior bruto muestra un incremento permanente de la riqueza, de tal modo que los países europeos son desde 1950 cada vez más ricos. Esta riqueza se concentra, especialmente, alrededor de las grandes ciudades, las cuales actúan como sistemas organizados que sustentan y promueven la actividad económica. Este modelo está suficientemente consolidado como para que la crisis económica que se ha ido generalizando a lo largo de 2008 y que provocará, sin duda, estancamientos o crecimientos negativos en la evolución del PIB de la mayoría de los países europeos, no alterará, previsiblemente, la estructura de su funcionamiento.

Al mismo tiempo, las corrientes migratorias tienden a dirigirse hacia los puntos en los que se produce este crecimiento económico, estimuladas por la expectativa de alcanzar un determinado nivel de bienestar. En este sentido, el grado de atracción que las grandes ciudades proyectan sobre la población de su entorno o sobre la de lugares más lejanos es una derivada de su dinamismo económico.

Las metrópolis europeas han acumulado durante décadas crecimientos de población y de actividad y se han hecho más y más grandes. Estos procesos de crecimiento se concentraron inicialmente alrededor de los núcleos centrales cuando el modelo de movilidad entre la residencia y el trabajo era de distancias cortas. La mayoría de los viajes se efectuaban caminando o a través de una red incipiente de transporte público, y la ciudad que de ello se derivaba era compacta.

Sobre este modelo basado en el binomio crecimiento económico y flujos migratorios, se superpuso, a partir de los años cuarenta del siglo pasado, la revolución del transporte, que desencadenó la difusión masiva del coche privado como nuevo objeto de consumo. La masificación del coche particular, complementado con unas políticas de inversión continuada en redes de infraestructuras viarias, provocó una transformación estructural del modelo de transporte en todo el mundo industrializado. La capacidad de moverse más rápidamente y sin restricciones de horarios y trayectos, convirtió el territorio en un espacio en el que las distancias se acortaban y la accesibilidad era más homogénea. Residentes y trabajadores tuvieron acceso a un territorio mucho más extenso y la mayoría de las actividades urbanas se pudieron ubicar en cualquier lugar de un entorno también mucho más amplio. Este nuevo modelo de movilidad, más versátil y dinámico, materializa al mismo tiempo una ciudad mucho más dispersa donde la población, las actividades productivas y los servicios tienden a dispersarse por el territorio.

Al proceso de crecimiento compacto y concentrado de las ciudades, se superpuso una nueva manera de ubicar a las personas y las actividades que ha conducido a una ocupación indiscriminada del espacio y a la dispersión territorial. Gran parte de las relaciones urbanas que hasta hace setenta años se producían en el interior de un municipio se han convertido actualmente en relaciones en una red de núcleos urbanos pertenecientes a municipios diferentes.

Las ciudades del siglo XXI son extensas y complejas, alimentadas por flujos de personas, de energía, de actividad y de mercancías. Sin embargo, en cualquier caso, son aglomeraciones urbanas que alcanzan territorios supramunicipales.

La gobernabilidad metropolitana

La naturaleza plurimunicipal de las aglomeraciones metropolitanas plantea la cuestión de su gobernabilidad, puesto que el poder municipal no puede responder individualmente a los fenómenos metropolitanos que siempre afectan a territorios mucho más amplios que los del propio municipio. Hay que disponer de alguna forma de gobierno que organice y gestione los aspectos territoriales, sociales y económicos que afectan simultáneamente a un conjunto de municipios. Es necesaria la coordinación de los diferentes poderes municipales o la existencia de una estructura política de nivel superior para tratar la complejidad de las aglomeraciones urbanas.

Ante esta necesidad generalizada de estructuras administrativas que organicen las políticas de las aglomeraciones urbanas europeas, se han adoptado soluciones que dan lugar a una gran diversidad de instituciones de nivel local, regional o estatal. La tipificación de las formas actuales de gobierno metropolitano en Europa es una tarea difícil, pero aun así se propone una clasificación teniendo en cuenta las cinco variables que se especifican a continuación. La combinación de estas variables institucionales, políticas y competenciales da lugar a una forma específica de gobierno en cada una de las aglomeraciones urbanas europeas.

Competencias

Las atribuciones de gobierno sobre las que se actúa es el primer factor a tener en cuenta para realizar cualquier análisis comparativo entre instituciones metropolitanas, porque además de saber quién gobierna, hay que saber sobre qué asuntos se gobierna. Solo se puede realizar una comparación de instituciones de gobierno si se efectúa en relación a unas mismas competencias políticas. Si una institución metropolitana tiene competencia en transportes y otra la tiene

en seguridad, no serán comparables porque tratan sobre objetos de distinta naturaleza. Las competencias metropolitanas más habituales suelen ser la planificación urbanística y la ordenación del territorio, la gestión de los transportes públicos, del ciclo de la agua y de la eliminación de los residuos, la promoción económica y el turismo, los servicios sanitarios, la prevención incendios o la seguridad.

Nivel institucional

El poder territorial se ejerce desde los diferentes estratos del *continuum* institucional, que va desde el nivel estatal hasta el nivel municipal. En la franja intermedia encontramos diferentes formas de descentralización política o administrativa del Estado o diversas formas de asociación o coordinación de gobiernos locales.

La comparación de los diversos niveles de gobierno entre los países europeos presenta muchas dificultades porque la forma de organizarse territorialmente y las categorías administrativas que se derivan no son homogéneas; aun así, se pueden establecer algunas correspondencias que permiten obtener una visión orientativa del conjunto. Con tal fin se incluye una tabla de equivalencias de los diferentes niveles administrativos de los países de la Unión Europea elaborada a partir de los datos que facilitan la Comisión Europea y el Eurostat.

Cada uno de estos niveles administrativos forma parte de un orden jerárquico específico de cada país, que organiza el poder en un contexto político y territorial determinado. En algunas situaciones se produce una coincidencia entre alguno de los niveles administrativos del Estado y el ámbito de la aglomeración metropolitana, pero esta circunstancia no es habitual.

Si se enfoca la gobernabilidad desde una óptica específicamente metropolitana, aun encontraremos otros niveles institucionales que no están reflejados en la tabla anterior y que tienen un carácter eminentemente funcional: las asociaciones voluntarias de municipios, las entidades específicas, las agencias sectoriales o las instituciones metropolitanas derivadas de alguna disposición legislativa *ad hoc*.

Reconocimiento jurídico

Si analizamos la formalización jurídica de las instituciones metropolitanas, diferenciando las que son de carácter obligatorio creadas por una ley del Estado o de la región y las que son de carácter voluntario, podremos advertir un hecho esencial. Las de tipo voluntario están obligadas a acordar soluciones por consenso, lo que es muy positivo para generar un buen clima de convivencia política e institucional, pero, en contrapartida, difícilmente podrán tomar

decisiones de interés general cuando se produzca el desacuerdo manifiesto de alguno de los municipios asociados. En cambio, si la institución ha sido creada a partir de las disposiciones de una ley, que fija el territorio sobre el que tiene competencias y la dota de un sistema de acuerdos por mayoría, la capacidad de gobierno se verá reforzada así como la agilidad en la toma de decisiones.

Capacidad de gobierno

El desarrollo práctico de una competencia puede comportar una serie de actuaciones de distinto carácter instrumental. El ejercicio de estas acciones presupone varios niveles de capacidad de gobierno que se pueden clasificar de la siguiente manera:

- Determinación de políticas y establecimiento de objetivos propios
- Planificación de actuaciones previstas y sistemas de control.
- Gestión y administración de los medios y recursos para alcanzar los objetivos.
- Coordinación y organización de los actores y elementos que intervienen en el desarrollo de los programas previstos.

Un organismo puede tener la potestad de ejercer, alternativa o simultáneamente, la coordinación, planificación, gestión de la planificación y definición de políticas propias. Pero también son frecuentes las situaciones en las que diferentes organismos se superponen y pueden ejercer, respecto a una misma competencia, diferentes niveles de la acción de gobierno. En otras ocasiones se trata de instituciones que gestionan las políticas que se deciden en otra instancia y que actúan en la práctica como agencias técnicas y/o sectoriales.

Financiación

El sistema de financiación de las aglomeraciones urbanas europeas está directamente relacionado con el que cada uno de los estados dedica a los entes locales. En esta materia también tenemos un abanico de situaciones muy diversificado, aunque los componentes principales de la financiación de las aglomeraciones metropolitanas suelen ser los siguientes:

- Tarifas para la prestación de servicios.
- Impuestos locales (sobre la propiedad, las rentas personales, etc.).
- Transferencias financieras de los ayuntamientos coordinados.
- Transferencias o subvenciones del Estado o del Gobierno regional.

Los impuestos sobre la prestación de servicios tienden a procurar la autofinanciación de algunos de estos servicios o bien a controlar los déficits entre los costes reales de explotación y los ingresos tarifarios. Obviamente estos déficits, cuando son asumidos políticamente, solo se pueden absorber a través de las subvenciones.

El peso relativo que cada una de las restantes modalidades de financiación tiene en la formación de la hacienda metropolitana indica su nivel de autonomía o dependencia financiera. Si el porcentaje mayoritario de las aportaciones viene de recursos propios suficientes, derivados de los impuestos locales, se dará una mayor autonomía que si los recursos propios no son suficientes o la aportación dominante proviene de subvenciones del Estado o de los municipios. La tributación local acostumbra a ser insuficiente para responder a las obligaciones de prestación de servicios que tienen las entidades locales. Solo cuando los impuestos locales se aplican sobre la renta, la autonomía financiera local adquiere peso.

Las formas de gobierno metropolitano

En el conjunto de las instituciones que pueden ejercer competencias de gobierno en las aglomeraciones metropolitanas, situadas en cualquier punto de la escala que va desde el nivel local hasta el del Estado, existe una franja ocupada por instituciones que tienen una orientación específicamente metropolitana.

Algunas instituciones son de carácter local y operan sobre un territorio metropolitano específico; otras cubren un territorio sustancialmente más extenso, fruto de una subdivisión territorial del Estado realizada al margen de las dinámicas metropolitanas. Sin embargo, como ya se ha dicho, se puede dar el caso de que niveles institucionales de descentralización del Estado, como pueden ser las regiones o las provincias, coincidan con el territorio metropolitano. En estas ocasiones, las instituciones pueden ejercer realmente de gobierno metropolitano aunque su origen fuese otro.

A continuación se enumeran algunas de las diferentes formas que adoptan los gobiernos metropolitanos en diversas ciudades europeas:

- **Gobiernos locales con competencias metropolitanas:** en Varsovia, Katowice o Budapest.
- **Asociaciones voluntarias de municipios:** la *Mancomunitat de Municipis* del Área Metropolitana de Barcelona o la *Regional Verband Ruhr* de Colonia.

– **Entidades específicas y agencias sectoriales:** las Áreas Metropolitanas de Lisboa y de Oporto, la Agencia de Planificación Regional de Fráncfort/Rhein-Main y la de Múnic, las Entidades de Medio Ambiente y Transporte de Barcelona y Valencia, el *Tyne and Wear Fire and Civil Defence Authority* de Sunderland, el *Greater Manchester Waste Disposal Authority* y el *West Midlands Passenger Transport Executive*.

– **Entidades consorciadas:** *Metropolregion* de Hamburgo o la *Autoritat del Transport Metropolità* de Barcelona.

– **Provincias:** en Estocolmo, Viena, Milán, Turín o Nápoles.

– **Regiones con competencias metropolitanas:** Îlle-de-France, Madrid, Lazio, Piamonte, Lombardía, Campania, Brandenburgo y Berlín, Nottingham o Praga.

– **Gobiernos específicamente metropolitanos creados por disposición legislativa:** la *Greater London Authority* y las diversas *Communautés Urbaines* de Francia.

Como puede constatarse, existe una gran diversidad institucional e incluso en un mismo país se adoptan soluciones diferentes para la organización de las realidades supramunicipales. Dichas soluciones a menudo comportan la superposición de instituciones y la duplicidad de competencias que provocan disfunciones en la gobernabilidad de las áreas urbanas correspondientes. Sin embargo, en algunos casos se acaba imponiendo la tendencia de reforzar los instrumentos de cooperación intermunicipal, sobre la base de la libre vinculación, con el objetivo de lograr una mejor gestión de los servicios comunes desde el punto de vista de la eficacia y la eficiencia hacia la ciudadanía.

Para clarificar esta complejidad se ha incorporado al estudio una ficha sintética que describe las instituciones y las materias de gobierno de cada una de las grandes aglomeraciones metropolitanas. Se trata de una descripción sistemática de los diferentes entes y niveles administrativos que componen los gobiernos de las 35 grandes metrópolis europeas que define este estudio de acuerdo con las variables y categorías que se han descrito anteriormente con el fin de objetivar el análisis comparativo de las formas de gobierno.

LA PERSPECTIVA URBANA

Objetivos del estudio

Con el fin de conocer las diversas realidades metropolitanas y poder analizar las transformaciones que se han producido en el tejido urbano europeo en los últimos años, se ha llevado a cabo la revisión del estudio que en el año 2002 se publicó con el título *Grans Aglomeracions Metropolitanas Europees - GAME (Grandes Aglomeraciones Metropolitanas Europeas)*¹. Este trabajo establecía unos procedimientos que proporcionaban una delimitación de las grandes concentraciones urbanas en Europa con unos parámetros homogéneos y comparables para todas ellas. En la revisión actual se han mantenido las principales líneas metodológicas en las cuales se basaba la anterior edición: la variable de densidad de población, la contigüidad geográfica entre los municipios y los criterios definidos de intensidad urbana.

En el 2002 se trabajó con datos estadísticos referidos a los años 1996-1998 y con las bases cartográficas que entonces constituían la Unión Europea. A raíz de su ampliación se ha considerado la necesidad de extender el estudio *Agglomeracions Metropolitanas Europees - AME (Agglomeraciones Metropolitanas Europeas)* a todo el territorio comunitario, incluyendo todas las aglomeraciones urbanas de los países que la configuraban en el año 2006². Se ha aprovechado esta revisión para poner al día todos los datos básicos así como validar y simplificar algunas fases de la metodología empleada. Se han obtenido de este modo unos resultados actualizados para el conjunto de todas las aglomeraciones metropolitanas y además se ha podido dar comienzo a un seguimiento de la evolución de las metrópolis europeas tanto desde la perspectiva demográfica como territorial.

Es necesario mencionar que algunos de los factores favorables de la metodología utilizada, que han quedado corroborados en esta segunda edición, son la facilidad de actualización y la visión detallada y exhaustiva que aporta de todo el territorio urbano europeo. Con estos elementos se obtiene una representación precisa de la extensión y de los límites de las áreas urbanas más densas y al mismo tiempo se pueden detectar las aglomeraciones emergentes que otros estudios no señalan.

Los resultados obtenidos se han contrastado con otros estudios de referencia, algunos de los cuales utilizan datos de carácter funcional (viajes domicilio-trabajo, *commutings*, o el número y la intensidad de los puestos de trabajo) o los que combinan estos con los de carácter físico. La verificación pone de manifiesto que, a pesar de los diversos enfoques, en la

mayoría de los casos, se produce un nivel de concordancia notable en la delimitación de la realidad urbana europea.

El contexto demográfico europeo

En la edición actual se han incorporado once países³, lo que ha significado ampliar el estudio con cerca de 85 millones de personas y 17.500 municipios. En los veinticinco países de la Unión Europea que se han estudiado viven más de 455 millones de personas, en una superficie de casi 4 millones de km² con una densidad media de 117 hab./km². Una característica a destacar es la gran heterogeneidad de los diversos países europeos en lo que a su peso demográfico, superficie y estructura administrativa se refiere.

La población no se distribuye de un modo homogéneo en los países de la UE, sino que se identifican realidades demográficas muy diversas:

– Seis países con un peso demográfico muy grande: en primer lugar Alemania, con 82 millones; Francia, Italia y Reino Unido, con poblaciones alrededor de los 58 millones; seguidos por España con 44 millones y Polonia con 38 millones. Solo estos seis países concentran ya el 75% de la población y ocupan el 60% del territorio de la Unión Europea.

– Seis países con poblaciones de alrededor de diez millones de habitantes: Austria, Bélgica, República Checa, Portugal, Suecia y Hungría. En una posición intermedia se encuentra Holanda, con dieciséis millones.

– Tres países con poblaciones de alrededor de cinco millones: Dinamarca, Eslovaquia y Finlandia.

– Y un grupo de países más pequeños, pero también muy heterogéneos, con poblaciones que oscilan entre los cuatro millones de Irlanda y Lituania, los dos millones de Eslovenia, Letonia y Estonia, y los tres países con poblaciones de alrededor del medio millón de personas, que son Luxemburgo, Malta y Chipre.

En lo que a las densidades de población se refiere, los países que presentan unos valores más altos —multiplicando por tres y por cuatro los valores de la media europea (117 hab./km²)— son Bélgica y Holanda, mientras que en el otro extremo, con unas densidades de población muy bajas, que no alcanzan ni un tercio de la media de la UE, se encuentran Finlandia y Suecia, que son países con mucha extensión, y Estonia o Letonia, que, por el contrario, son países pequeños.

Un país que merece un comentario específico es Malta, que destaca por su

alto nivel de urbanización, puesto que sus 400.000 habitantes viven en un territorio de 320 km² y alcanza una densidad de más de 1.200 hab./km².

En cuanto al número de divisiones administrativas de nivel local, los diferentes países europeos muestran, como a se ha dicho con anterioridad, una gran diversidad de modelos que responden a condicionantes históricos que han configurado unas estructuras municipales particulares. Se superponen divisiones administrativas de origen medieval con estructuras más actualizadas surgidas a veces mediante anexiones de pequeños núcleos o por la modernización de la estructura del Estado que ha llegado a las instancias de ámbito local. No hay que olvidar la incidencia de las diversas legislaciones en materia territorial de cada estado. Los países de tradición anglosajona, como el reino Unido, han configurado unas divisiones administrativas más dinámicas mientras que los países de la Europa continental acostumbra a presentar una fragmentación del territorio más rígida y estable a lo largo del tiempo que, en determinados casos, se ha adaptado a las nuevas necesidades propiciando la cooperación intermunicipal. Francia, Alemania, España, Italia y la República Checa son países con un número de municipios muy alto resultado de esta permanencia de estructuras municipales y una muestra, a la vez, de este tipo de funcionamiento, a pesar de mantener su especificidad.

Hay que mencionar que en los casos de Irlanda, Lituania y Reino Unido no se han podido estudiar los niveles locales más básicos, ya sea por la imposibilidad de identificación cartográfica o por no poder obtener datos demográficos suficientemente desagregados.

Los municipios urbanos

Una de las características demográficas más conocidas de la Unión Europea es su alto nivel de urbanización y la concentración de la mayoría de la población en un número reducido de municipios. Para analizar este fenómeno y poder calibrarlo, en este estudio se ha definido el concepto de "municipio urbano" como aquel que alcanza una densidad de población igual o superior a los 250 hab./km². Este umbral, contrastado con otras fuentes y que se mostró significativo en la edición anterior, nos dibuja un mapa de la UE en el que se observan las concentraciones urbanas más importantes, las zonas de ocupación más dispersa y los espacios libres y que pone de manifiesto el nivel de urbanización del continente.

Los municipios urbanos constituyen la base a partir de la cual, siguiendo

los procedimientos establecidos en la metodología del presente trabajo, será posible reconocer a las aglomeraciones metropolitanas. Los municipios urbanos son el marco en el que se extiende el tejido urbano compacto, elemento identificador de las grandes ciudades europeas.

En Europa de los 88.000 municipios estudiados sólo 11.000 son municipios urbanos, en los cuales residen 300 millones de personas⁴. Es decir, el 65% de la población europea vive en el 12% del total de municipios de la UE. Esta circunstancia provoca unas elevadas densidades de población de los núcleos urbanos, con una media europea de 877 hab./km², situándose el extremo superior de esta variable en los 1.700 hab./km² de Grecia y Lituania y el extremo inferior alrededor de los 600 hab./km² de Eslovenia y Eslovaquia.

Los países con un número de municipio más elevado son Francia (con más de 3.000 unidades administrativas donde viven 37 millones de personas), Alemania (con 2.160 municipios y 57 millones de habitantes) e Italia (con 2.083 municipios y 39 millones de habitantes).

Sin embargo, en números relativos, los países con unos porcentajes de población urbana más elevados son Holanda, Bélgica y el Reino Unido donde más del 75% de las respectivas poblaciones nacionales vive en núcleos urbanos. Alemania, España, Italia, Francia y la República Checa, entre otros, también presentan niveles de población urbana por encima de la media europea (64,2%). Los países con unos porcentajes de urbanización más bajos son Finlandia, Eslovenia, Irlanda y Suecia, todos ellos con menos del 40% de población urbana resultado de las bajas densidades globales de estos países.

No obstante, a veces, no se da una correspondencia entre el porcentaje de población residente en los municipios urbanos y su número. Los dos casos más destacados, de entre todos los países estudiados, son España y Francia, que con un número de municipios urbanos relativamente bajo del total de sus municipios (menos del 10%) tienen, en cambio, un volumen de población urbana muy significativo, lo que indica un alto nivel de concentración de la población en un número reducido de ciudades.

Las aglomeraciones metropolitanas

Las aglomeraciones metropolitanas generalmente se caracterizan por la existencia de una ciudad central con un peso demográfico, histórico y social muy grande a cuyo alrededor se organizan redes urbanas que se relacionan de forma física, económica y funcional.

En esta edición y a partir de los municipios urbanos, se han identificado 104 aglomeraciones metropolitanas (AM) que definen aquellas manchas urbanas constituidas por municipios contiguos que suman una población superior a un cuarto de millón de habitantes y presentan una densidad mayor de 1.500 hab./km².

En estas 104 AM viven más de 155 millones de personas en una superficie equivalente al 2% del territorio de la Unión Europea. Ello significa que más de un tercio de la ciudadanía europea habita en unas pocas zonas densamente pobladas, definidas como metropolitanas por la contigüidad física que existe entre sus municipios y por la intensidad urbana que se puede observar en ellos.

Las 104 AM identificadas pueden clasificarse según su población en:

- 35 AM de más de 1.000.000 de habitantes, las metrópolis europeas.
- 27 AM medianas con una población entre 1.000.000 y 500.000 habitantes.
- 42 AM pequeñas con una población entre 500.000 y 250.000 habitantes.

Como era de esperar es en los países con un peso demográfico mayor en los que se detecta un número más elevado de aglomeraciones metropolitanas: Alemania y Francia tienen quince aglomeraciones cada una, y en Italia y en el Reino Unido se encuentran doce.

España, que es el quinto país de Europa en población, es, sin embargo, el primero en número de aglomeraciones, ya que en su territorio se detectan dieciséis AM: cuatro metrópolis tienen más de un millón de habitantes (Madrid, Barcelona, Valencia y Sevilla), y hay dos AM medianas (Bilbao y Las Palmas de Gran Canaria) y diez AM pequeñas.

Grecia, pese a formar parte de la UE desde 1981, no se pudo estudiar en la edición anterior por falta de datos estadísticos y de una toponimia precisa. Superados los impedimentos técnicos, se incorpora al estudio con dos aglomeraciones metropolitanas: la metrópolis que se forma alrededor de su capital y que alcanza los tres millones y medio de habitantes, y una AM de tamaño mediano alrededor de Tesalónica, que alcanza los 900.000 habitantes.

Los países que se incorporaron a la UE en el año 2004 y que se han analizado por primera vez en esta edición, aportan en su conjunto dieciséis aglomeraciones metropolitanas. Polonia, con casi 40 millones de habitantes, posee una estructura urbana que sigue un modelo equiparable al del resto de países europeos

de unas dimensiones parecidas. En su territorio se constituyen 10 AM, dos de las cuales son metrópolis: Katowice y Varsovia, con unas poblaciones de alrededor de los dos millones de habitantes; 5 AM medianas, y 3 AM pequeñas.

En Hungría y la República Checa se delimitan dos metrópolis alrededor de sus respectivas capitales de Estado: Budapest, con 2.260.000 habitantes, y Praga, con 1.240.000. En la República Checa se conforma otra aglomeración alrededor de Brno de pequeñas dimensiones.

Estonia, Letonia y Lituania añaden una aglomeración metropolitana cada una, de dimensiones medianas o pequeñas: Riga, de 800.000 habitantes, y Tallin y Kauno, de aproximadamente 400.000 habitantes.

En el resto de países no se forma ninguna AM: en Eslovaquia y Eslovenia porque sus respectivas capitales, Bratislava y Liubliana, pese a superar los 250.000 habitantes, no alcanzan el criterio de densidad establecido por ser centros de una aglomeración, y en el caso de Luxemburgo, Malta y Chipre, porque no existe ninguna ciudad que llegue al umbral mínimo de habitantes requerido.

Hay que señalar que en Europa hay otras realidades urbanas importantes que no quedan recogidas como aglomeraciones metropolitanas porque no cumplen los criterios de selección establecidos. Es el caso de la zona italiana del Veneto, donde alrededor de ciudades como Venecia, Verona y Padua se forma un *continuum* urbano que agrupa a más de tres millones de personas, pero que al aplicar los filtros de selección sólo la ciudad de Padua los cumple y puede formar una AM pequeña de 300.000 habitantes.

También en Italia y recorriendo la costa adriática se encuentra en el área de Rímini otra zona con un nivel de urbanización alto que supera el millón de habitantes, pero donde no hay ninguna ciudad que alcance la población mínima requerida para ser ciudad central de una AM.

En España se encuentran otros ejemplos en torno a las ciudades de Málaga y Murcia, donde se forman unas áreas urbanas que rozan el millón de habitantes, pero cuyas capitales no llegan a la densidad establecida. Y también la ciudad de Zaragoza, que tiene más de 670.000 habitantes pero que, debido al hecho de tener un término municipal muy extenso, no llega a la densidad necesaria para ser considerada AM.

Las metrópolis europeas

Las treinta y cinco grandes aglomeraciones metropolitanas o

metrópolis europeas son aquellas que sobrepasan el millón de habitantes y se han estudiado en profundidad desde el punto de vista demográfico y de la gobernabilidad, tal como se refleja en las fichas que se incluyen en este trabajo. A grandes rasgos i considerándolas en su conjunto podemos destacar según sus dimensiones y estructura interna los siguientes aspectos:

- Existen tres metrópolis de más de 10 millones de habitantes: Londres, con 12,7 millones y París y Colonia, con 10 millones. En Londres y París destacan de forma unívoca sus ciudades centrales. En cambio, la aglomeración de Colonia posee una configuración polinuclear, constituida por cinco ciudades mayores de 500.000 habitantes. Habitualmente esta extensa área recibe el nombre de Rhein-Ruhr y coincide aproximadamente con la aglomeración definida en este estudio tanto en su población como a su superficie.
- Hay tres metrópolis que tienen alrededor de 6 millones de habitantes: Amsterdam-Rotterdam, Liverpool-Manchester y Milán. Otros informes delimitan las áreas metropolitanas de estas ciudades con unos ámbitos más restringidos que los que dibuja la metodología del AME. El motivo de las diferencias se puede encontrar en la consideración de cada una de las ciudades principales de forma individual, sin sumar sus entornos y sin considerarlas, por tanto, bipolares (este sería el caso de Amsterdam y Liverpool). En cuanto a Milán, las diferencias derivan del hecho de que los parámetros que se han establecido en la metodología del AME, y que son efectivos para la mayoría de los casos, amplían la aglomeración siempre que sea posible establecer alguna contigüidad entre municipios urbanos. Esto es lo que sucede en el entorno de Milán, donde hay muchos municipios urbanos con densidades medias y contiguos entre ellos que hacen posible que la aglomeración se vaya extendiendo y ampliando.
- Catorce metrópolis alcanzan una población de entre 5 y 2 millones de habitantes, de las cuales siete se constituyen alrededor de capitales de estado (Madrid, Berlín, Atenas, Roma, Bruselas, Lisboa y Budapest). Barcelona ocupa la octava posición con 4,6 millones de habitantes. Estas aglomeraciones se forman en general alrededor de ciudades centrales con densidades de población muy altas y con una gran jerarquía urbana.
- Las quince metrópolis restantes, con una población de entre uno o dos millones de habitantes, incluyen cinco capitales de Estado (Viena, Varsovia, Copenhague, Estocolmo y Praga) mientras que las otras diez pertenecen a los cinco mayores estados europeos, con la única excepción de Porto-Vila Nova de Gaia.

En lo que a densidad se refiere, las metrópolis con una concentración más alta son las de Atenas (4.500 hab./km²), París (3.150 hab./km²) y Barcelona (2.680 hab./km²): estas cifras reflejan las altas densidades de las ciudades centrales, resultado de las reducidas dimensiones de los respectivos términos municipales.

En relación con la extensión de las metrópolis, Londres con 8.400 km² y Colonia con 6.750 km² son las más grandes, seguidas por las de Amsterdam-Rotterdam, Liverpool-Manchester y Milán, con una superficie de unos 4.200 km². Las aglomeraciones de París, Nápoles, Birmingham y Madrid tienen una superficie de unos 2.500 km². Once aglomeraciones ocupan unos ámbitos territoriales por debajo de los 1.000 km².

La estructura interna de las metrópolis, desde el punto de vista de la jerarquía urbana de las ciudades que las conforman, presenta formas muy diversas en función de las particularidades históricas y geográficas de cada una de ellas. Para intentar caracterizar las diferentes estructuras se ha considerado el peso de la ciudad central con respecto a su entorno metropolitano y se han identificado unos modelos de configuración urbana:

- Metrópolis en las que el peso de la ciudad central supone más de un 50% del total de la aglomeración y constituyen, por tanto, estructuras de tipo claramente *unipolar*, donde se da una gran preponderancia de la ciudad central respecto a su entorno. Es el modelo que adoptan la mayoría de las capitales de los estados europeos, como es el caso de Londres, París, Berlín, Madrid, Roma, Budapest, Estocolmo, Viena, Varsovia y Praga. Otras ciudades que no son capitales pero que también siguen este modelo son Munich, Turín, Marsella y Sevilla.
- Metrópolis con una ciudad central importante pero que representa menos del 50% de la población del conjunto de la aglomeración. Estas ciudades tienen una estructura metropolitana que se podría definir como *reticular* porque pese a la presencia de una polaridad muy marcada, coexisten en su área ciudades medianas con un cierto nivel de centralidad, aunque sea de una intensidad muy diferente a la de la ciudad central. Esta es la estructura de las aglomeraciones de Barcelona o Milán, que tienen a su alrededor ciudades medianas relacionadas con el núcleo y, a la vez, aglutinadoras de unos respectivos entornos propios. Este es el caso de ciudades como Sabadell, Terrassa y Mataró alrededor de Barcelona, y de Brescia, Monza o Bérgamo alrededor de Milán.
- Metrópolis *multipolares* que se caracterizan por la presencia de dos o más ciudades con una representatividad y

características demográficas equivalentes y muy relacionadas entre ellas por flujos y redes de comunicación. Son ejemplo de este tipo de estructura las aglomeraciones bipolares de Bruselas-Amberes y Amsterdam-Rotterdam. Un modelo muy específico de multipolaridad, en el que se acentúa la relación en red de las ciudades que componen la aglomeración, es el que encabeza Colonia. Siguiendo los criterios establecidos en este estudio, la aglomeración recibe el nombre de la ciudad más populosa, Colonia, pero forman parte de ella cuatro ciudades de más de medio millón de habitantes (Dortmund, Essen, Düsseldorf y Duisburgo), siete ciudades con una población entre los 200.000 y los 500.000 habitantes, y trece ciudades de más de 100.000 habitantes. Todas ellas constituyen un área que comprende 10 millones de habitantes y que se conoce habitualmente con el nombre de Rhein-Ruhr. En una escala menor, pero siguiendo esta estructura multipolar, se encuentra la aglomeración de Liverpool-Manchester, constituida por quince ciudades con una población que oscila entre los 200.000 y los 500.000 habitantes (entre ellas Leeds, Bradford, Wirral, Wakefield y Wigan) y que juntas alcanzan los 6,5 millones de habitantes.

METODOLOGÍA

Procedimiento metodológico

La metodología de delimitación empleada en la revisión del estudio AME ha sido globalmente la misma que se utilizó en la primera versión del trabajo, pese a que se han simplificado algunos aspectos.

El proceso de delimitación utiliza dos fuentes de información básicas: una base cartográfica de municipios de la UE y los datos estadísticos de población, superficie y densidad de las unidades administrativas de cada país, equivalentes a los *Local Administrative Units* (LAU) niveles 1 y 2 de Eurostat: municipios, *communes*, *wards*, *Gemeinden* o unidades similares. Estas fuentes se incorporan a un sistema de información geográfica que las integra y facilita las herramientas de análisis espacial que permiten llevar a cabo los procesos de delimitación.

El primer paso consiste en la vinculación de los datos estadísticos mencionados a todos y cada uno de los 87.901 municipios europeos una vez se han homogeneizado y estandarizado los registros. A continuación, se seleccionan aquellos que tienen una densidad de población igual o superior a 250 hab./km² y que constituyen los municipios urbanos (10.630 en los países de Europa estudiados) a partir de los cuales se inician los procesos de delimitación.

A continuación, se seleccionan las ciudades susceptibles de ser ciudad central de una aglomeración metropolitana porque cumplen los criterios establecidos de una población de más de 100.000 habitantes y una densidad superior a los 1.500 hab./km². Una vez identificadas, se pone en marcha una sucesión de procedimientos de búsqueda, para cada ciudad, en la que se selecciona, de entre todos los municipios urbanos que le son contiguos, aquel que tiene la densidad de población más alta y lo incorpora a su ámbito pasando a constituir un conjunto nuevo. Se repite el procedimiento tantas veces como sea preciso hasta que la aglomeración queda cerrada, ya sea porque no es posible encontrar ningún otro municipio urbano contiguo o porque la densidad de población del conjunto de la aglomeración desciende por debajo del umbral fijado de 1.500 hab./km².

Los resultados obtenidos con este procedimiento han definido 104 aglomeraciones metropolitanas, es decir, 104 ciudades alrededor de las cuales se han formado unas manchas urbanas que cumplen las condiciones fijadas para detectar un determinado nivel de intensidad metropolitana. Son zonas urbanas constituidas por municipios contiguos que configuran áreas con una población superior a los 250.000 habitantes y con una densidad superior a los 1.500 hab./km² y que tienen, como mínimo, un núcleo central formado por una ciudad con más de 100.000 hab. que le da nombre. De las 104 aglomeraciones metropolitanas europeas, que integran 3.211 municipios urbanos, 35 superan el millón de habitantes, 27 están entre el medio y el millón de habitantes y 42 aglomeraciones se encuentran por debajo del medio millón de habitantes.

Con la intención de no pasar por alto ninguna realidad urbana importante, cabe resaltar que la metodología empleada no identifica como aglomeraciones metropolitanas un grupo de ciudades que tienen poblaciones superiores a los 250.000 habitantes. Estas ciudades, pese a constituir unos núcleos urbanos destacables, poseen unas densidades de población bajas y no alcanzan el criterio que se ha establecido para la densidad (más de 1.500 hab./km²). A continuación se detallan las veinticuatro ciudades europeas que se hallan en esta situación.

En el último apartado, se incluye el listado de todas las ciudades europeas que cuentan con una población superior a los 100.000 habitantes y que, por tanto, son susceptibles de ser consideradas ciudades centrales y formar a su alrededor una aglomeración metropolitana. Para cada una de ellas se especifican los datos demográficos básicos y sus características urbanas en relación con los criterios establecidos en este estudio.

Resultados de las ediciones 2000 y 2006

Uno de los objetivos planteados en la actualización de este estudio es analizar la evolución de la realidad urbana europea en el periodo 2000-2006 comparando los resultados de las dos ediciones. El análisis de esta evolución sólo se puede realizar, como resulta evidente, entre los países y las aglomeraciones que son comunes a ambos informes.

En general, la mayoría de países europeos se han mantenido estables desde el punto de vista demográfico, destacando, sin embargo, Austria y Bélgica con un aumento del 3%, Holanda, Irlanda y Luxemburgo con incrementos del 6,8 y 7%, respectivamente. España ha tenido el crecimiento más importante con la llegada de 4,4 millones de personas, que representa un aumento del 11%.

En lo que atañe a los municipios urbanos, cabe destacar el incremento de la población que reside en ellos de seis millones y medio de personas, lo que significa un aumento porcentual del 2,7% con respecto a los datos del año 2000. Las fuentes consultadas confirman esta tendencia y señalan que el componente de crecimiento determinante son los movimientos migratorios que están experimentando la mayoría de países europeos.

Para conocer si el crecimiento de la población ha sido homogéneo en el conjunto de las ciudades estudiadas se han analizado los municipios urbanos en función de su tamaño demográfico y se ha puesto de manifiesto que el grupo de ciudades menores de 50.000 habitantes es el que caracteriza mayoritariamente la configuración urbana europea. Es precisamente en estas ciudades (8.423) donde vive la mayoría de la población, más de 90 millones de personas, y en las que se han producido los incrementos más importantes en números absolutos. En cifras relativas el crecimiento más significativo (un 3,9%) se ha dado en el grupo de ciudades medianas-pequeñas (495), las que tienen una población entre 50.000 y 100.000 personas.

En líneas generales, estos aumentos de población en los núcleos urbanos medios y pequeños confirmarían la tendencia de unos crecimientos más intensos en las periferias de las grandes ciudades que no en sus centros urbanos. Estos datos corroboran las dinámicas de desconcentración de la población hacia los entornos metropolitanos y acentúan los fenómenos de dispersión urbana en contraposición a la ciudad compacta, arquetipo de la ciudad europea.

En lo que a las aglomeraciones metropolitanas se refiere, se ha podido establecer una relación comparativa entre

81 AM, quedando excluidas siete ciudades respecto a la edición del año 2000 por diferentes motivos metodológicos⁵. Si se observan sus variaciones demográficas, se advierte que aproximadamente la mitad de las AM han crecido y han ganado población de manera relevante, mientras que un 25% se han mantenido estables, sin cambios significativos, y el otro 25% restante han experimentado pérdidas de población tanto en cifras absolutas como relativas. El saldo demográfico arroja una cifra positiva de 2,3 millones de habitantes que representa un 2% de incremento respecto de la edición anterior. Las aglomeraciones que ganan población lo hacen, principalmente, extendiéndose por el territorio e incorporando nuevos municipios de su entorno más que por el aumento demográfico de sus núcleos urbanos. Existen 10 AM que crecen más de 100.000 habitantes y en este grupo destacan las metrópolis de Madrid, Barcelona y Valencia con unos crecimientos en números absolutos de 800.000, 500.000 y 226.000 habitantes, respectivamente, hecho que refleja, sin duda, el dinamismo demográfico español de los últimos años.

Las aglomeraciones que pierden población de forma relevante son Liverpool-Manchester (-400.000 hab.) Manchester (-400.000 hab.), Roma (-330.000 hab.), Colonia (-200.000 hab.) y Sunderland (-140.000 hab.). Estas pérdidas no pueden ser exclusivamente atribuidas a factores demográficos, como por ejemplo, el descenso de densidad de algunos municipios urbanos sino que también es necesario tener presente otros aspectos como la desaparición de contigüidades municipales debido a cuestiones técnicas del proceso de delimitación.

Si se focaliza el análisis en las ciudades centrales de todas las aglomeraciones se observa que el saldo demográfico del conjunto es positivo por 350.000 habitantes. Entre las que crecen destacan las ciudades españolas: Madrid con 274.000 hab., seguida por Barcelona con 88.000 hab. y Valencia y Palma de Mallorca con 57.000 hab. y entre las que pierden figuran las italianas (Roma con -160.000 hab. y Turín y Génova con -46.000 hab.)

Así pues, estudiando las aglomeraciones comparables, se observa que la más populosa sigue siendo Londres, con más de 12 millones de personas, que ha tenido un ligero incremento demográfico respecto a la edición anterior. A continuación se sitúa París, con un incremento de 175.000 habitantes, circunstancia que la ha hecho avanzar su posición y pasar delante de la aglomeración de Colonia, que ha experimentado pérdidas de población. Liverpool-Manchester baja un puesto por pérdida de habitantes, y lo cede a Amsterdam-Rotterdam, que los ha ganado

(269.000 hab.). Milán y Madrid mantienen posiciones y ambas incrementan sus poblaciones tanto en número de habitantes como en número de municipios. A continuación, figura Barcelona, que ocupa el octavo puesto, al avanzar una posición en el ranking por delante de Nápoles: ambas ciudades han ganado población, pero mientras que Barcelona ha ganado 510.000 habitantes, Nápoles sólo ha crecido en 12.700.

Para conocer más detalladamente las dinámicas que se han dado en las áreas metropolitanas europeas en los últimos seis años, es interesante analizar también la relación que existe entre la ciudad central y su entorno inmediato y ver las modificaciones que ha sufrido.

La tendencia general que se observa es un predominio de la pérdida de peso de las ciudades centrales con respecto a sus periferias: las periferias del 60% de las aglomeraciones comparables, ganan población respecto de las ciudades centrales. Este fenómeno pone de manifiesto la desconcentración metropolitana característica de la evolución de muchas ciudades europeas con una alta movilidad residencial desde los centros urbanos, más densos y compactos, hacia las periferias con tejidos residenciales más dispersos y a la vez con una oferta inmobiliaria más económica. Este situación es visible en las aglomeraciones de París, Milán y Nápoles, en las que las ciudades centrales pierden población y densidad con respecto a sus áreas de influencia, que la ganan. Existen otras aglomeraciones en las que tanto las ciudades centrales como sus entornos ganan población, pero proporcionalmente los incrementos son más intensos en sus entornos metropolitanos. Esta dinámica es perceptible en las metrópolis de Lyon, Lisboa y Barcelona.

En otras ciudades, en cambio, se detecta un cierto proceso de concentración urbana en los núcleos centrales que incrementan su peso respecto a sus entornos. Es lo que sucede en Bruselas, Lille i Leipzig. También se puede identificar como concentración la evolución de Estocolmo, Aachen o Burdeos donde, a pesar de que el conjunto de la aglomeración aumenta, son los núcleos centrales los que lo hacen en mayor medida.

Los fenómenos de crecimiento urbano en las ciudades europeas acostumbran a seguir unos ciclos de desarrollo demográfico de larga duración. Pese a que la actualización de este estudio se ha realizado en un lapso de tiempo relativamente corto (seis años), el análisis de los resultados obtenidos apunta hacia la existencia de unas dinámicas urbanas expansivas en las aglomeraciones de la Unión Europea y que se irán ampliando sucesivas ediciones.

Comparación con otros estudios

La dificultad de estudiar la complejidad de la realidad urbana hace recomendable un cierto nivel de validación externa de los resultados obtenidos en este estudio para contrastar y, si es posible, consolidar la metodología aplicada.

Entre todas las fuentes de referencia consultadas que aportan información sobre las dinámicas urbanas, se han seleccionado tres trabajos: el proyecto Urban Audit de la Unión Europea, la base de datos Geopolis, que facilita el Instituto de Estadística de Francia, y el estudio World Urbanization Prospect (WUP) de las Naciones Unidas. Estas tres fuentes analizan el fenómeno urbano con criterios distintos. Por un lado, el Urban Audit utiliza criterios funcionales para definir zonas urbanas alrededor de las principales ciudades; Geopolis emplea criterios físicos de ocupación urbana del territorio, como es la contigüidad morfológica; y, por último el estudio WUP de las Naciones Unidas combina los dos enfoques metodológicos al tener en cuenta tanto la contigüidad como las relaciones funcionales.

Como se podrá ver a continuación, las delimitaciones obtenidas en el estudio AME son, en general, algo mayores que las basadas en criterios físicos y algo menores que las que utilizan criterios funcionales.

Urban Audit – Eurostat

Es un proyecto conjunto de la Dirección General para Política Regional (DG Regio) y la Eurostat para facilitar la comparación entre las áreas urbanas de la UE. El Urban Audit contiene información sobre 258 ciudades europeas y su calidad de vida en relación con la economía, el trabajo, el transporte, la educación, etc. Además de aportar datos sobre la ciudad central, también toma en consideración las *Larger Urban Zone* (LUZ) o Grandes Zonas Urbanas, definidas como las "regiones urbanas funcionales" (zonas de trabajo o zonas de *commuting*) alrededor de la ciudad central. Para asegurar la disponibilidad de datos, tanto el Urban Audit como el AME trabajan con los límites administrativos existentes en el área urbana estudiada.

En general, los resultados del Urban Audit son un poco más altos en los casos de Berlín, Hamburgo, Katowice, Múnich, Varsovia o Turín, muy similares en los de Madrid, Barcelona, Lisboa o Budapest e inferiores en los de Milán, Nápoles y Lille. En los casos de las grandes aglomeraciones de Colonia, Liverpool-Manchester y Bruselas-Amberes, los resultados son bastante similares si se comparan con la suma de las diversas ciudades que constituyen las aglomeraciones de el AME.

Geopolis 2005

Es una base de datos facilitada por el Instituto de Estadística de Francia con información sobre las ciudades del mundo y que basa la definición de los ámbitos metropolitanos en criterios físicos. Considera que la *unidad urbana* está constituida por un municipio o conjunto de municipios que configuran un área construida con más de 2.000 habitantes en la cual las zonas edificadas no están separadas por más de 200 metros. Si la unidad urbana se extiende por diversos municipios, el conjunto forma una aglomeración urbana. Este estudio se ha elaborado en la Universidad de Aviñón siguiendo y actualizando la metodología que fue expuesta en *NUREC. Atlas of Agglomerations in the EU* (1994).

En términos generales, los datos de población de las aglomeraciones que ofrece Geopolis son inferiores a las obtenidas por el AME y sólo en siete casos las superan. Las diferencias más acentuadas se dan en las aglomeraciones más grandes, como serían los casos de Londres, Amsterdam-Rotterdam, Liverpool-Manchester, Milán y Nápoles. Dichas diferencias pueden atribuirse al hecho de que los criterios de contigüidad de las áreas urbanas construidas son muy restrictivos, puesto que 200 metros es una distancia relativamente corta dentro de un tejido urbano consolidado.

Naciones Unidas. World Urbanization Prospects: the 2005 revision

Con vistas a la elaboración de las proyecciones demográficas en las áreas urbanas y rurales en todos los países del mundo, este estudio identifica las aglomeraciones urbanas que tienen una población igual o superior a 750.000 personas y todas las ciudades capitales de estado. Define *aglomeración urbana* como la población de hecho que vive alrededor de un territorio contiguo con densidades urbanas altas, sin tener en cuenta las divisiones administrativas. Considera que *área metropolitana* es el territorio contiguo, con niveles altos de densidad residencial urbana, y las áreas de su entorno, con densidades inferiores, que están bajo la influencia directa de una ciudad central por medio de los transportes públicos, la red de carreteras, las infraestructuras de servicios o los desplazamientos domicilio-trabajo, etc.

Esta definición de aglomeración urbana coincide con la utilizada en el presente estudio por el hecho de que considera la densidad urbana como el factor definitorio del fenómeno metropolitano. En algunos casos, las cifras de población que aporta el estudio WUP son muy similares a los resultados obtenidos con la metodología del AME, como por ejemplo en París, Madrid, Barcelona, Atenas, Roma, Lisboa,

Varsovia, Turín, Lyon, Oporto y Praga. En otros casos, en cambio, las cifras divergen considerablemente y, en general, el AME detecta unos conjuntos urbanos mayores que los definidos por el WUP, como sucede en los casos de Colonia, Liverpool-Manchester, Bruselas y Lille.

- 1 El estudio fue publicado en Papers. Regió Metropolitana de Barcelona, nº 37. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona. Barcelona, junio de 2002.
- 2 No se incluyen Bulgaria y Rumania porque se incorporaron a la Unión Europea el día 1 de enero de 2007, fecha posterior a la finalización del presente estudio.
- 3 Los diez países que se incorporaron en enero de 2004 (Polonia, Hungría, República Checa, Eslovaquia, Eslovenia, Lituania, Letonia, Estonia, Chipre y Malta) más Grecia, que no se pudo incluir en la edición anterior por falta de datos.
- 4 En esta edición se han incorporado 1.263 unidades administrativas que alcanzan la condición de municipios urbanos. En ellos residen 45 millones de habitantes y pertenecen a los países incorporados a la UE en 2004
- 5 Las ciudades excluidas son: Nancy, porque ha perdido población y no llega a los 100.000 habitantes, y Dresde, porque su densidad ha pasado a ser inferior de 1.500 hab./km², y además ninguna de las dos alcanza los umbrales establecidos para ser consideradas "ciudad central" de una AM; y también Saint-Etienne, Halle, Kingston upon Hull, Plymouth y Stoke-on-Trent, porque no logran formar una aglomeración de más de 250.000 habitantes a su alrededor por el hecho de que los municipios que las componían han sufrido descensos demográficos.

DATOS DE LAS GRANDES METRÓPOLIS EUROPEAS

Amsterdam-Rotterdam

Aspectos generales

Esta aglomeración es muy extensa: tiene dos núcleos densos (Amsterdam y Rotterdam), doce ciudades de entre 500.000 y 100.000 habitantes y un centenar de municipios de dimensiones diversas. Esto representa el 40% de la población holandesa y un cuarto de sus municipios, y se conoce con el nombre de *Randstad*. No existe una estructura institucional que incluya todos los municipios de la aglomeración.

Ayuntamiento de Amsterdam

El ayuntamiento está gobernado por un ejecutivo formado por un *burgemeester*, o alcalde, nombrado por el poder central y un consejo de *wethouders* o tenientes de alcalde, elegidos por el consejo municipal. El consejo está formado por cuarenta y cinco miembros escogidos cada cuatro años y es el órgano de representación política de la ciudadanía. La ciudad está dividida en catorce distritos, que cuentan con un consejo de distrito y que se ocupan de los servicios de proximidad y de los asuntos locales.

Ayuntamiento de Rotterdam

El consejo municipal es el órgano de representación política de la ciudadanía y está formado por cuarenta y cinco miembros escogidos cada cuatro años. El consejo elige a los tenientes de alcalde quienes junto con el alcalde, nombrado por el poder central, forman el poder ejecutivo. La ciudad está dividida en once distritos, que cuentan con un consejo de distrito y que se ocupan de los servicios de proximidad y de los asuntos locales.

Ámbito metropolitano

No existe ninguna estructura política que coordine las políticas de la aglomeración metropolitana. Desde el Gobierno central se han impulsado diversas tentativas para gestionar de manera integrada las áreas metropolitanas de Amsterdam y Róterdam (la creación de entes administrativos como los consejos suburbanos y las ciudades-provincia), pero han fracasado. El Ministerio de Vivienda, Planificación Territorial y Medio Ambiente sí que ha desempeñado un papel muy activo en la planificación territorial del *Randstad*, con la aprobación de diversos planes y directrices de desarrollo. Las provincias (entes supramunicipales) son responsables también de la elaboración de planes regionales; sin embargo, no poseen autonomía política ni legislativa y sus competencias se limitan a ejercer la potestad reglamentaria, referida principalmente a materias de ordenación del territorio, medio ambiente, infraestructuras y desarrollo regional. A pesar de la falta de institución

metropolitana, esta región funciona como un conjunto integrado gracias a las infraestructuras y las comunicaciones (sobre todo, la red de autopistas). La cooperación existe sin llegar a estar institucionalizada, especialmente en la promoción económica. Por ejemplo, entre 2002 y 2007 funcionó la red *Regio Randstad*, una asociación destinada a promover la competitividad de la región.

Otros organismos y empresas públicas *GVB (Transportes de Amsterdam)*: Ente público que coordina el transporte público de Amsterdam y las ciudades de sus alrededores. Incluye servicio de autobús, tranvía, metro y ferris.

Rotterdam Development Corporation (OBR): Agencia pública local que trabaja para promover el desarrollo económico, la captación de inversiones y el turismo en la ciudad de Rotterdam.

Websites de interés

Ayuntamiento de Amsterdam:

www.amsterdam.nl

Ayuntamiento de Rotterdam:

www.rotterdam.nl

GVB (Transportes de Amsterdam):

www.gvb.nl

Rotterdam Development Corporation:

www.rotterdam.com

Athinai / Atenas

Aspectos generales

La aglomeración de la capital griega cuenta con un núcleo central, Atenas, tres municipios mayores de 100.000 habitantes y unos sesenta municipios con dimensiones muy variadas. La reforma *Capodistrias* de 1997-98, que supuso la fusión de municipios y la reestructuración de las regiones y provincias (o prefecturas), excluyó a la aglomeración metropolitana de Atenas. Esta sigue pendiente de una reforma que simplifique la coordinación de las políticas metropolitanas y el Ayuntamiento de Atenas.

El alcalde es la máxima autoridad y preside el consejo municipal, órgano de representación política de la ciudadanía, formado por cuarenta y un concejales que son elegidos cada cuatro años. La ciudad está dividida en siete distritos que cuentan con un consejo de distrito formado por quince miembros elegidos directamente, con funciones consultivas.

Ámbito metropolitano

No existe un ente de coordinación para la aglomeración metropolitana, sino una gran fragmentación institucional objeto de debate político desde hace años, sin que se haya adoptado una decisión que simplifique el entramado institucional. Tradicionalmente, el Estado ha gestionado los asuntos de la capital, pero en los últimos años, se ha

realizado un proceso de descentralización con la creación de regiones administrativas con ciertos poderes (*periphereia*) y con la dotación en las provincias (*nomoi*) de cargos elegidos por la ciudadanía. En la práctica, todas las administraciones (central, regional, provincial y local) intervienen en las políticas metropolitanas, sin que haya una verdadera coordinación. El Estado interviene en la coordinación del transporte público y las infraestructuras; la región, en la planificación regional, emergencias, servicios sociales, estudios de impacto medioambiental y gestión forestal y coordinación de la aplicación de las políticas estatales; la provincia (en este caso, la provincia Atenas-Pireo), en la supervisión de los municipios y el desarrollo económico, social y cultural; los municipios, en la gestión de los servicios típicamente locales (infraestructuras técnicas y materiales, servicios sociales, educación y cultura, urbanismo, protección del medio ambiente, tráfico, economía local).

Otros organismos y empresas públicas
Electric Railway Company (ISAP): Empresa estatal creada para la gestión del metro ligero (metro línea 1), que une la capital con los municipios del entorno.

Attiko Metro S.A.: Empresa estatal responsable de la gestión del metro soterrado (líneas de metro 2 y 3).
Agencia Griega para el Desarrollo y Gobierno Local, SA (EETAA): Ofrece asistencia técnica y legal a los Gobiernos locales. Está formada por el Estado, el Fondo de préstamos, las uniones central y local de municipios griegos (KEDKE y TEDK), la Cámara Técnica de Grecia, la Confederación de Cooperativas Agrícolas de Grecia (PASEGES) y otras entidades del tercer sector.

Webistes de interés

Ayuntamiento de Atenas: www.cityofathens.gr
Electric Railway Company: www.isap.gr
Attiko Metro S.A.: www.ametro.gr
Agencia Griega para el Desarrollo y Gobierno Local, SA: www.eetaa.gr

Barcelona

Aspectos generales

El área metropolitana de Barcelona, en la que se concentra más de la mitad de la población catalana, se extiende en la franja central del litoral catalán. A nivel institucional, en este territorio operan diversos organismos: ayuntamientos, entidades metropolitanas, comarcas, agencias y consorcios, así como los órganos del Gobierno regional y del Estado.

Ayuntamiento de Barcelona

La Carta Municipal de Barcelona atribuye amplias competencias al ayuntamiento. El alcalde es la máxima autoridad y

preside el consejo municipal, órgano de representación política de la ciudadanía de Barcelona, formado por cuarenta y un concejales y concejalas elegidos cada cuatro años. El municipio se estructura en diez distritos, que tienen competencias en servicios de proximidad. Cada uno de ellos cuenta con un consejo de distrito, formado en proporción a los resultados electorales obtenidos por los partidos en el distrito.

Ámbito metropolitano

La primera corona metropolitana dispone de dos entidades sectoriales metropolitanas creadas por las leyes de ordenación territorial de 1987. Por un lado, la *Entitat Metropolitana del Transport*, integrada por dieciocho municipios y con competencias en la ordenación, gestión y planificación de los sistemas de transporte público, la prestación del servicio de metro, la ordenación y control del taxi, así como la programación del tráfico y de la red viaria. Por otro lado, la *Entitat Metropolitana del Medi Ambient*, integrada por treinta y tres municipios y responsable de la construcción y mantenimiento de infraestructuras hidráulicas, el suministro de agua y el saneamiento de aguas residuales, así como el tratamiento de residuos urbanos e industriales. Además, treinta y un municipios decidieron de manera voluntaria crear la *Mancomunitat de Municipis* con el objetivo de aportar una óptica metropolitana común y actuar en el ámbito de la planificación y mejora de infraestructuras metropolitanas, del espacio público, de la vivienda y del suelo. En Enero de 2009 se constituyó el Consorci Àrea Metropolitana de Barcelona que integra las tres entidades metropolitanas ya mencionadas y treinta y seis municipios.

Cataluña

La Generalitat de Cataluña es la institución histórica del Gobierno catalán y posee amplias competencias en ordenación del territorio, urbanismo, vivienda, transportes, sanidad, educación, etc. El organismo legislativo y de representación política es el Parlamento de Cataluña, formado por 135 diputados y diputadas.

Otros organismos y empresas públicas

Autoritat del Transport Metropolità: Consorcio formado por administraciones públicas titulares de servicios de transporte público en la región metropolitana de Barcelona (165 municipios). Su objetivo es la cooperación, coordinación y planificación en materia de servicios, financiación e infraestructuras de transporte.

Webistes de interés

Ayuntamiento de Barcelona: www.bcn.cat
Àrea Metropolitana de Barcelona: www.amb.cat
Autoritat del Transport Metropolità: www.atm.cat
Generalitat de Cataluña: www.gencat.cat

Berlin / Berlín

Aspectos generales

Berlín se caracteriza por ser una ciudad-Estado (como Hamburgo y Bremen); se da, pues, una fusión de las instituciones locales y del *lând*. Además, Berlín es la capital federal alemana y se rige por una ley especial aprobada en 1995. La aglomeración metropolitana se encuentra dentro del *lând* de Brandeburgo (del cual Berlín no forma parte) y se caracteriza por un fuerte dominio de la ciudad central. No existe una autoridad metropolitana de coordinación, pero sí una cooperación entre los dos *länder* en lo referente a la planificación territorial.

Gobierno y parlamento de Berlín

El alcalde gobernador (*Regierender Bürgermeister*) es el/la jefe de Gobierno. Dirige y preside el Gobierno del *lând* (*Senate*), que tiene iniciativa legislativa y potestad reglamentaria. Alcalde y Gobierno son designados por el parlamento (*Abgeordneten-haus*), órgano legislativo, de control del gobierno, y encargado también de aprobar el presupuesto. Los 141 diputados y diputadas son elegidos por mandatos de cuatro años. La ciudad-Estado está descentralizada en doce distritos (*bezirke*), que desarrollan la actividad administrativa bajo la tutela del Gobierno. Cada distrito cuenta con una asamblea, el órgano de autogobierno del distrito, que supervisa la administración y aprueba el presupuesto. La asamblea, formada por cuarenta y cinco miembros elegidos simultáneamente al Parlamento, elige también a las autoridades administrativas del Distrito: la oficina y el alcalde.

Ámbito metropolitano

No existe una autoridad metropolitana que integre los veinticinco municipios de la aglomeración berlinesa. La prestación de servicios se realiza básicamente a partir de la capital, que concentra la mayoría de la población. Es el caso del transporte público, coordinado por la empresa de transportes de Berlín.

Por lo que respecta a la planificación territorial, existe desde 1996 un Departamento de Desarrollo Territorial conjunto de Berlín y Brandeburgo. Constituido por el Departamento de Desarrollo Urbano de Berlín y por el Ministerio de Planificación Regional de Brandeburgo, es un órgano de coordinación del territorio que comprende la ciudad-Estado de Berlín y una parte del *lând* de Brandeburgo. Sus tareas son las de coordinar los planes de transporte, el desarrollo territorial, los espacios verdes y el turismo.

Otros organismos y empresas públicas

Berliner Verkehrsbetriebe, BVG (Empresa de Transportes de Berlín): Organismo público creado el 1996, agrupa a las

principales empresas responsables de los transportes públicos.

Berlin Tourismus Marketing GmbH:

El principal objetivo de la empresa es la promoción del turismo y la publicidad nacional e internacional de la región.

Unternehmensverbände Berlin-Brandenburg, UVB: (Confederación de empresas y negocios de Berlín y Brandeburgo): Formada por sesenta y cinco miembros, esta asociación tiene como objetivo la promoción del desarrollo económico y socia de la región de Berlín-Brandeburgo.

Websites de interés

Ciudad-Estado de Berlín:

www.berlin.de

Parlamento de Berlín:

www.parlament-berlin.de

Gemeinsame Landesplanungsabteilung:

www.gl.berlin-brandenburg.de

Empresa de Transporte de Berlín:

www.bvg.de

Berlin Tourismus Marketing GmbH:

www.berlin-tourist-information.de

Confederación de empresas y negocios de Berlín y Brandeburgo (UVB):

www.uvb-online.de

Birmingham

Aspectos generales

El núcleo central de la aglomeración está formado por Birmingham y siete ciudades de más de 200.000 habitantes. Entre 1974 y 1986 existió el *West Midlands Metropolitan County*, una estructura de dos niveles, pero actualmente la cooperación se efectúa mediante las agencias que dependían de esta estructura y que cubren una parte de la aglomeración metropolitana.

Ayuntamiento de Birmingham

El consejo municipal (*Council*) está presidido por el alcalde y tiene 120 miembros, un tercio de los cuales es elegido cada cuatro años. La ciudad está dividida en cuarenta distritos (*wards*), que cuentan con un consejo para tratar los asuntos locales. La ciudad cuenta asimismo con diez comités sectoriales (*Constituency Committees*) para desarrollar las políticas de vivienda, deporte, cultura, seguridad y transporte.

Ámbito metropolitano

El *West Midlands Metropolitan County* está constituido por siete municipios y tiene 2,5 millones de habitantes. A pesar de que dicha institución haya sido abolida, los municipios que la formaban siguen teniendo unos servicios en común, como el transporte, la policía y la prevención de incendios. El resto de las ciudades que no formaban parte de este antiguo *County* se incluyen en la región de *West Midlands*. Esta es la demarcación territorial del

Gobierno (*Government Office*), que incluye más de 5 millones de habitantes y un territorio más amplio que el metropolitano. Tiene funciones administrativas para desarrollar programas en educación, desarrollo económico, medio ambiente, cultura, sanidad y transportes.

Otros organismos y empresas públicas

West Midlands Passenger Transport Executive: Conocido como *Centro*, es el ente público responsable de promover y coordinar los servicios de transporte público (autobús, tren y metro). Tiene una junta de gobierno formada por los representantes de los siete ayuntamientos del *County*.

West Midlands Police: Ente público responsable de garantizar la seguridad de la ciudadanía.

West Midlands Fire Service: Ente público responsable de la protección, prevención e intervención en incendios y emergencias.

Websites de interés

Ciudad de Birmingham:

www.birmingham.gov.uk

West Midlands Passenger Transport Executive: www.centro.org.uk

West Midlands Police:

www.west-midlands.police.uk

West Midlands Fire Service: www.wmfs.net

Government Office for the West Midlands:

www.gos.gov.uk

Bruxelles-Antwerpen / Bruselas-Amberes

Aspectos generales

La expansión de estas dos grandes ciudades las ha hecho confluir en una aglomeración metropolitana que comprende setenta y ocho municipios. No obstante, no cuenta con ninguna estructura institucional, sino que, por el contrario, se encuentra fragmentada políticamente, ya que se extiende sobre dos regiones diferentes (Bruselas Capital y Flandes), entes federados con numerosas competencias.

Ayuntamiento de Bruselas

El órgano de representación de la ciudadanía es el consejo municipal, constituido por cuarenta y seis miembros directamente elegidos cada seis años. El ejecutivo está formado por nueve concejales nombrados por el consejo y es responsable de la gestión diaria municipal. El alcalde es nombrado por el Gobierno de la región de Bruselas Capital, entre todos los miembros del consejo.

Ayuntamiento de Amberes

El consejo municipal, constituido por cincuenta y cinco miembros, es el órgano de representación de la ciudadanía, y el ejecutivo es responsable de la gestión diaria municipal. El alcalde es el máximo

responsable de la administración municipal y el presidente del consejo y del ejecutivo. Es nombrado por el Gobierno de la región de Flandes, de entre los miembros del consejo.

Ámbito metropolitano

Puesto que no existe ninguna institución que coordine esta aglomeración, son los Gobiernos federados los que actúan con sus propios parlamentos y amplias competencias en los ámbitos de desarrollo económico, energía, transportes, servicios sociales, medio ambiente y trabajo. Bruselas y dieciocho municipios más forman la *Région de Bruxelles-Capitale*, que incluye el área directa de influencia de la capital y se agrupan también en una asociación voluntaria de cooperación (*Association de la Ville et des Communes de la Région de Bruxelles-Capitale*). Amberes es la ciudad más poblada de Flandes y capital de la provincia. En ambos casos, las responsabilidades de tipo metropolitano, como el transporte, la planificación o las infraestructuras, son asumidas por ambas ciudades y por sus respectivas regiones.

Otros organismos y empresas públicas

Société des Transports Intercommunaux de Bruxelles (STIB): Empresa responsable de la gestión del transporte público de los diecinueve municipios de la región. Incluye una red de autobuses, metro y tranvía.

Vlaamse Vervoermaatschappij De Lijn: Empresa de la región flamenca responsable de la gestión del transporte público (autobús y tranvía). *De Lijn* fue creada en 1991 como consecuencia de la fusión de las empresas municipales de transporte de Amberes y Gante con la parte flamenca de la sociedad belga de transporte *Nationale Maatschappij van Buurtspoorwegen* (NMVB).

Websites de interés

Ayuntamiento de Bruselas: www.brucity.be

Ayuntamiento de Amberes:

www.antwerpen.be

Région de Bruxelles-Capitale:

www.brussels.irisnet.be

Flandes: www.flanders.be

Société des Transports Intercommunaux de Bruxelles: www.stib.be

Vlaamse Vervoermaatschappij De Lijn:

www.delijn.be

Budapest

Aspectos generales

Budapest tiene un estatuto especial de ciudad-capital (*fováros*), con un sistema doble de gobierno. La ciudad central actúa como núcleo del área metropolitana, ya que agrupa el 75% de la población, mientras que el resto de municipios son mucho pequeños (el mayor tiene 60.000 habitantes). La capital se ocupa, por tanto, de la mayoría de asuntos metropolitanos.

Ayuntamiento de Budapest

La ciudad-capital se organiza a partir de un sistema de gobierno a dos niveles: municipal y de distrito. Cada nivel es independiente y tiene sus competencias, fijadas por la Ley de Gobierno Local de 1990. El municipio cuenta con la asamblea general, órgano de representación política de la ciudadanía formado por sesenta y siete miembros, de los cuales sesenta y seis se eligen por listas y uno (el alcalde) se elige directamente, cada cuatro años. El alcalde es el jefe de Gobierno y es responsable de la coordinación de los diferentes departamentos.

La ciudad está descentralizada en veintitrés distritos (*kerület*), que tienen autonomía legal. Cada distrito dispone de una asamblea, el órgano de autogobierno del distrito, y su alcalde elegido directamente. Para facilitar la coordinación con el Gobierno de la ciudad, los alcaldes de distrito pueden asistir a la asamblea general y hacer preguntas. También cuenta con mecanismos de cooperación para armonizar las diferentes tareas, como el comité permanente de coordinación.

Ámbito metropolitano

No existe una autoridad metropolitana que integre los treinta y nueve municipios de la aglomeración de Budapest. La aglomeración metropolitana se estructura a partir de la capital y los servicios se ejercen desde la ciudad central. Como municipio, Budapest es responsable de las políticas de vivienda, educación, urbanismo, turismo, transporte y comunicaciones, tráfico e infraestructuras técnicas (agua, gas, residuos). Los distritos se ocupan de la atención sanitaria, el bienestar social y el mantenimiento de escuelas e institutos.

Otros organismos y empresas públicas

BKV (Transporte de Budapest): Empresa que gestiona el servicio de transporte urbano colectivo (autobús, metro, tranvía, trole y trenes de cercanías) de la ciudad y los municipios de su entorno. Coordina la acción de las diversas operadoras de transporte y la integración tarifaria.

Websites de interés

Ayuntamiento de Budapest:
www.budapest.hu

BKV (Transporte de Budapest):
www.bkv.hu

Frankfurt am Main / Fráncfort del Main

Aspectos generales

Desde 2001, gracias a la Ley de Aglomeraciones del Parlamento de Hesse (*Ballungsraumgesetz*), existe una agencia de planificación regional que agrupa los setenta y cinco municipios de la aglomeración metropolitana. Dicha agencia ha sustituido al *Umlandverband Frankfurt* (UVF) (1975-2000), un ente multisectorial

formado por cuarenta y tres municipios representados en una asamblea regional y elegidos directamente por la ciudadanía.

Ayuntamiento de Fráncfort

El alcalde (*Oberbürgermeister*) es el máximo responsable de la administración de la ciudad y preside el consejo municipal (*Rata der Stadt*), órgano de representación política de la ciudadanía. Todos los cargos electivos se renuevan cada cinco años. La ciudad se encuentra descentralizada en dieciséis distritos, con competencias en los servicios de proximidad.

Ámbito metropolitano

La *Planungsverband Ballungsraum Frankfurt/Rhein-Main* (Agencia de Planificación Regional de Fráncfort/Rhein-Main) es un organismo público cuya función es la planificación regional a través de la elaboración del Plan regional de usos del suelo y del Plan del paisaje. También lleva a cabo el análisis de datos regionales, la gestión de proyectos financiados por la Unión Europea y el asesoramiento técnico a los municipios sobre el fondo europeo. La agencia se organiza a partir del consejo regional (*Rat der Region*), máximo órgano político de representación indirecta formada por los alcaldes, y del comité ejecutivo, que se responsabiliza de la gestión diaria y de la preparación de las reuniones del consejo.

Hesse

El primer ministro (*Ministerpräsident*) es el máximo responsable del gobierno del *lând*. Su Gobierno tiene iniciativa legislativa y potestad reglamentaria. El parlamento (*Landtag*) es el órgano legislativo de control del gobierno y el encargado de aprobar el presupuesto. Los ciento diez diputados y diputadas son elegidos por mandatos de cinco años.

Otros organismos y empresas públicas

Rhein-Main Verkehrsverbund GmbH: Organismo de coordinación de los transportes públicos de la aglomeración metropolitana (trenes, metro, autobuses, tranvías y transportes fluviales). Trabaja con los diversos operadores y ámbitos de gobierno.

Wirtschaftsförderung Region Frankfurt Rhein-Main: Empresa existente desde 1995 para promover la competitividad de la región. Agrupa ciudades, cámaras de comercio, universidades, empresas, etc. Actúa en una zona amplia que incluye 13.000 km² y 5,2 millones de habitantes repartidos en tres Estados (Hesse, Renania-Palatinado y Baviera).

Websites de interés

Ciudad de Fráncfort: www.frankfurt.de
Agencia de Planificación Regional de Fráncfort/Rhein-Main:

www.planungsverband.de

Rhein-Main-Verkehrsverbund: www.rmv.de
Wirtschaftsförderung Region Frankfurt

Rhein-Main: www.frankfurt-rhein-main.de
Gobierno de Hesse: www.hessen.de

Hamburg / Hamburgo

Aspectos generales

Hamburgo se caracteriza por ser una ciudad-Estado (como Berlín y Bremen); se da, por tanto, una fusión de las instituciones locales y del *lând*. La ciudad central actúa como núcleo de la aglomeración metropolitana, ya que agrupa al 75% de la población.

Gobierno y Parlamento de Hamburgo

El alcalde gobernador (*Erste Bürgermeister*) es el jefe de Gobierno. Dirige y preside el Gobierno del *lând* (*Senate*), que tiene iniciativa legislativa y potestad reglamentaria. Alcalde y Gobierno son designados por el parlamento (*Bürgerschaft*), órgano legislativo, de control del gobierno, y encargado también de aprobar el presupuesto. Los 121 representantes son elegidos por mandatos de cuatro años. La ciudad-Estado está descentralizada en siete distritos (*bezirke*), que desarrollan la actividad administrativa bajo la tutela del Gobierno. Cada distrito tiene una asamblea, el órgano de autogobierno del distrito, que supervisa la administración y aprueba el presupuesto. La asamblea, formada por cuarenta y un miembros elegidos simultáneamente al parlamento, elige también las autoridades administrativas del distrito: la oficina y el alcalde.

Ámbito metropolitano

No existe una autoridad metropolitana que integre los treinta y tres municipios de la aglomeración de Hamburgo. Sí que hay una agencia sectorial que coordina el transporte público: el *Hamburger Verkehrsverbund* (Asociación de Transportes de Hamburgo). Es un organismo público que agrupa un total de treinta y cinco operadores de transporte público (autobuses, metro, tranvía y transporte fluvial) de la ciudad-Estado y de sus alrededores, de manera que la responsabilidad de la asociación se extiende más allá de los límites de Hamburgo e incluye también una parte de los *länder* de Schleswig-Holstein y Baja Sajonia; da servicio a 3,3 millones de habitantes. De hecho, la cooperación voluntaria entre los tres Estados fecha de los años 1950, y desde 1991 existe una asociación, la *Metropolregion Hamburg*, que actúa como herramienta de cooperación informal entre los municipios de la aglomeración.

Otros organismos y empresas públicas

Hamburgischen Gesellschaft für Wirtschaftsförderung (Asociación para la Promoción Económica de Hamburgo): Asociación para promover la competitividad económica de la aglomeración metropolitana y facilitar la realización de negocios.

Websites de interés

Ciudad-Estado de Hamburgo:

www.hamburg.de

Parlamento de Hamburgo:

www.hamburgische-uegerschaft.de

Asociación de Transportes de Hamburgo:

www.hvv.de

Metropolregion:

www.metropolregion.hamburg.de

Hamburgischen Gesellschaft for

Wirtschaftsforderung:

www.wirtschaftsfoerderung.hamburg.de

Katowice

Aspectos generales

Es una aglomeración metropolitana pluricéntrica, en la que destacan la ciudad de Katowice como la más poblada y ocho ciudades de más de 100.000 habitantes. A pesar de no existir una estructura metropolitana, se da una cooperación voluntaria entre los municipios.

Ayuntamiento de Katowice

El alcalde (*prezydent*) es el jefe de Gobierno (poder ejecutivo) y es elegido directamente por la población cada cuatro años. Dirige y preside el consejo municipal (*rada miasta*), formado por treinta y cuatro concejales elegidos cada cuatro años.

Ámbito metropolitano

Los municipios polacos tienen amplias competencias y, a falta de reconocimiento de las áreas metropolitanas, la mayoría de los servicios son ofrecidos por los gobiernos locales (alcantarillado y residuos, provisión de agua y gas, transporte público, planes de urbanismo). Los condados (*powiat*) se ocupan de la educación secundaria, la seguridad pública y los servicios sociales excepto en las grandes ciudades, como Katowice, que tienen el estatuto de condado. No existe, por tanto, una autoridad metropolitana que integre los veintidós municipios de la aglomeración. Sí que ha habido diversas iniciativas por parte de los municipios para ofrecer servicios en común: es el caso del transporte público desde 1991. En el año 2006, una nueva iniciativa ha permitido la creación de una asociación voluntaria de municipios.

Silesia

La región, Silesia, comprende un territorio mucho más amplio que el metropolitano (casi 5 millones de habitantes) y actúa por delegación del Estado en dos niveles. Uno son las tareas llamadas descentralizadas, que incluyen la planificación regional general y estratégica, la red regional de carreteras, los equipamientos de educación superior y culturales, los hospitales regionales y la protección del medio ambiente. El otro son las tareas llamadas "desconcentradas", que consisten en la supervisión de las funciones locales del Estado y el cuidado de autopistas, autovías y carreteras locales.

Otros organismos y empresas públicas

Komunikacyjny Związek Komunalny

GOP (Unión Municipal del Transporte del Distrito Industrial de La Alta Silèsia):

Veintitrés municipios de la aglomeración metropolitana de Katowice son miembros de esta asociación voluntaria para la gestión y planificación del transporte público.

Coordina la acción de las diversas empresas operadoras de los servicios de autobús y tranvía, así como la integración tarifaria del transporte.

Górnśląski Związek Metropolitalny

GZM (Unión Metropolitana de la Alta Silesia): Catorce municipios participan en esta asociación voluntaria desde 2006.

Algunos de los objetivos de la Unión son el desarrollo de una visión común, la elaboración de demandas conjuntas de fondos europeos y la promoción económica de la región.

Websites de interés

Ayuntamiento de Katowice:

www.um.katowice.pl

Región de Silesia: www.silesia-region.pl

KZK GOP: www.kzkgop.pl

Górnśląski Związek Metropolitalny (GZM):

www.gzm.org.pl

København / Copenhague

Aspectos generales

La aglomeración danesa se caracteriza por la existencia de un núcleo central (Copenhague) y veinticinco municipios menores de 100.000 habitantes. Desde el 1 de enero de 2007 existe un nuevo ámbito de gobierno (*Region Hovedstaden*) fruto del proceso de reforma territorial llevado a cabo por el Gobierno danés.

Ayuntamiento de Copenhague

Las instituciones políticas centrales son el pleno municipal y la estructura de comités. El pleno es el órgano de representación de la ciudadanía, formado por cincuenta y cinco concejales elegidos cada cuatro años. Los siete comités sectoriales los elige el pleno aplicando la representación proporcional. De todos ellos, el comité de finanzas es el más importante, ya que coordina el funcionamiento de todo el ayuntamiento. Presidido por el alcalde, el comité de finanzas está formado por los presidentes de los otros seis comités y por otros seis miembros del pleno.

Ámbito metropolitano:

Región de Hovedstaden

Entre los años 2000 y 2006 existió el *Hovedstadens Udviklingsråd, HUR* (Autoridad del Gran Copenhague), un consejo de alcaldes creado con el objetivo de decidir conjuntamente el desarrollo de la aglomeración metropolitana de la capital. Uno de los ejes fue el impulso de la cooperación con la ciudad sueca de Malmö, con la que configura la región de Øresund.

Con la reforma de 2007, se creó la *Region Hovedstaden*, que tiene competencias en la gestión de los servicios sanitarios (hospitales) y un consejo electivo. El resto de servicios son ofrecidos por los municipios daneses, que tienen muchas competencias y una fuerte autonomía financiera.

Otros organismos y empresas públicas

Metro: Empresa pública que gestiona la red de metro (soterrado y al aire libre), inaugurada en el año 2002. La sociedad *Ørestad Development Corporation*, creada en el año 1993, es responsable de la construcción del metro y es propiedad de la ciudad de Copenhague (55%) y del Estado (el Ministerio de Transporte, 45%).

Trafikselskabet Movia: Agencia pública de transporte que gestiona los autobuses y líneas de tren de Copenhague y los municipios de su entorno.

Copenhagen Capacity: Agencia oficial de desarrollo económico de la *Region Hovedstaden*. Formada por representantes de los sectores público y privado, su función es la promoción de la región para atraer inversiones y generar riqueza.

Websites de interés

Ciudad de Copenhague: www3.kk.dk

Region Hovedstaden: www.regionh.dk

Metro: www.m.dk

Trafikselskabet Movia: www.movia.dk

Copenhagen Capacity: www.copcap.com

Köln / Colonia

Aspectos generales

La aglomeración de Colonia, que concentra más de la mitad de la población del *länd* de Renania del Norte-Westfalia, es pluricéntrica, puesto que está formada por veinte ciudades de más de 100.000 habitantes, ocho de las cuales superan los 300.000 habitantes; Colonia es la más poblada. Ha habido una larga tradición de cooperación entre los municipios de una parte de la aglomeración (la región Rhein-Ruhr), básicamente del área que rodea las ciudades de Dortmund, Essen y Duisburgo.

Ayuntamiento de Colonia

El alcalde (*Oberbürgermeister*) es el máximo responsable de la administración de la ciudad y preside el consejo municipal (*Rat der Stadt*), órgano de representación política de la ciudadanía formado por noventa miembros. Todos los cargos electivos se renuevan cada cinco años. La ciudad está descentralizada en nueve distritos, con competencias en los servicios de proximidad.

Ámbito metropolitano

La *Regionalverband Ruhr*, asociación de municipios creada en 1979 (con el nombre de *Kommunalverband Ruhrgebiet*), se transformó en el año 2004 para ser dotada

de mayores competencias. Comprende un área de 4.435 km² e incluye una población de 5,3 millones de habitantes, la mitad de la aglomeración total. Es responsable de la planificación (regional, de infraestructuras, de desarrollo económico y turismo). La asociación cuenta con una asamblea regional formada por setenta y un miembros elegidos por sufragio directo cada cinco años. La asamblea elige al presidente (cargo simbólico) y designa a un director general. En cuanto al transporte, hay diversas agencias sectoriales: la de Rhein-Ruhr (que corresponde al área de Dortmund, Essen y Duisburgo) y la de Rhein-Sieg (Colonia y Bonn).

Renania del Norte-Westfalia

El primer ministro (*Ministerpräsident*) es el máximo responsable del *lând*. Su gobierno tiene iniciativa legislativa y potestad reglamentaria. El parlamento (*Landtag*) es el órgano legislativo, de control del gobierno y el encargado de aprobar el presupuesto. Los 231 diputados y diputadas son elegidos por mandatos de cinco años.

Otros organismos y empresas públicas
Verkehrsverbund Rhein-Ruhr (Asociación de Transporte de Renania-Ruhr): Coordina desde 1980 la actividad de veinticinco empresas locales de transporte público y de tres empresas públicas de ferrocarriles. Integra el servicio de trenes, autobuses, tranvías y transportes fluviales.

Verkehrsverbund Rhein-Sieg GmbH (Asociación de Transporte Renania-Sieg): Coordina desde 1987 el servicio de tren, autobús y tranvía de la región de Colonia-Bonn (un área de 5.111 km² y 3,2 millones de habitantes). Consta de veintinueve empresas, entre las que destacan las asociaciones de transporte de Colonia (*Kölner Verkehrs-Betriebe AG*) y de Bonn (*Stadtwerke Bonn*).

Websites de interés

Ciudad de Colonia: www.koeln.de
Regionalverband Ruhr: www.rvr-online.de
Verkehrsverbund Rhein-Ruhr: www.vrr.de
Verkehrsverbund Rhein-Sieg GmbH: www.vrsinfo.de
Parlamento de Renania del Norte-Westfalia: www.landtag.nrw.de

Lille

Aspectos generales

Desde 1966, la aglomeración de Lille cuenta con una estructura supramunicipal de cooperación, la *Communauté Urbaine de Lille*. Esta se transformó en el año 2000 a raíz de la aprobación en 1999 de la Ley sobre la Cooperación Intermunicipal.

Ayuntamiento de Lille

El alcalde es la máxima autoridad y es elegido cada seis años. Preside el consejo municipal, órgano de representación

política de la ciudadanía y de control del comité ejecutivo, formado por sesenta y dos concejales con mandatos de seis años. El municipio tiene diez barrios (*quartiers*), con un consejo de barrio presidido por un concejal de la ciudad cuya labor es gestionar los servicios de proximidad.

Ámbito metropolitano

La *Communauté Urbaine de Lille* tiene unas competencias y estructura fijadas por ley que contemplan el desarrollo económico, social y cultural (creación y gestión de zonas industriales y comerciales, gestión de equipamientos y de institutos); planificación regional (planes directores de urbanismo, organización del transporte público y de las carreteras); vivienda pública; dinamización y revitalización urbana; gestión de servicios comunes (agua, cementerios, mataderos, incendios y urgencias); y medio ambiente (tratamiento de los residuos y lucha contra la contaminación). El organismo comprende ochenta y cinco municipios, unos 600 km² y un millón de habitantes. Su estructura política está formada por un presidente, un comité ejecutivo y un consejo, formado por 170 miembros. Todos estos cargos duran seis años y son de elección indirecta, por delegación de los municipios.

Región Nord-Pas-de-Calais

La región es un órgano electivo de reflexión y de impulso en materia de planificación, de ordenación del territorio y de acción económica y de desarrollo. También actúa en desarrollo económico, formación y medio ambiente, en un territorio mucho mayor que el de la aglomeración.

Otros organismos y empresas públicas

Transpole: Organiza y financia el servicio regionales de autobús, metro y tranvía, bajo la tutela de la *Communauté Urbaine*.

Websites de interés

Ayuntamiento de Lille: www.mairie-lille.fr
Communauté Urbaine de Lille: www.lillemetropole.fr
Région Nord-Pas-de-Calais: www.nordpasdecals.fr
Transpole: www.transpole.fr

Lisboa

Aspectos generales

Se trata de una aglomeración formada por once municipios de más de 100.000 habitantes, alrededor de la capital del Estado, Lisboa. Su coordinación se efectúa a través del *Área Metropolitana de Lisboa* (AML), creada en el año 2004, en sustitución de la anterior estructura creada en 1991.

Ayuntamiento de Lisboa

El alcalde es el jefe del ejecutivo (*câmara municipal*) y preside la asamblea municipal (*assembleia municipal*). Esta es el órgano de representación política de la ciudadanía, formado por 107 concejales electivos,

incluyendo a los presidentes de los consejos de parroquia que hay en el área (cincuenta). Las parroquias son un nivel inferior de gobierno local que cuentan también con asamblea (*assembleia de freguesia*) y ejecutivo (*junta de freguesia*).

Ámbito metropolitano

La Ley 10/2003, de 13 de mayo, reforma la organización de las áreas metropolitanas de Portugal. El Área Metropolitana de Lisboa (AML) está constituida por tres órganos: una asamblea deliberante (*assembleia*), un consejo ejecutivo (*junta*) y un consejo consultivo (*conselho*). La asamblea de la AML está formada por cincuenta y cinco miembros elegidos por todas las asambleas municipales del área; el ejecutivo incluye a todos los alcaldes del área, quienes eligen entre sí al presidente y a los dos vicepresidentes del consejo ejecutivo. El consejo consultivo comprende a todos los miembros del ejecutivo, al presidente de la *Comissão de Coordenação da Região de Lisboa e Vale do Tejo*, delegación regional de planificación del Gobierno central que cubre el área, y a los representantes de las instituciones públicas y otras instituciones económicas, sociales y culturales. En total, incluye dieciocho municipios y casi tres millones de habitantes.

La AML ejerce las siguientes funciones: vertebrar las inversiones municipales de interés supramunicipal; coordinar las acciones de los municipios y del Gobierno central en los ámbitos de las infraestructuras medioambientales, salud, educación, seguridad y protección civil, vías y transportes, equipamientos sociales, turismo y cultura, deportes, ocio y juventud; y efectuar la planificación estratégica económica, social y de gestión y la ordenación territorial. Concretamente, la AML ha promovido el sistema metropolitano de información geográfica (SMIG) y el estudio estratégico de la formación ocupacional.

Otros organismos y empresas públicas

Metropolitano de Lisboa: Empresa creada para la gestión del metro de Lisboa.

Carris: Empresa que gestiona el servicio de transporte urbano colectivo (autobús, tranvía) en la ciudad de Lisboa.

Websites de interés

Ayuntamiento de Lisboa: www.cm-lisboa.pt
Área Metropolitana de Lisboa: www.aml.pt
Metropolitano de Lisboa: www.metrolisboa.pt
Carris: www.carris.pt

Liverpool-Manchester

Aspectos generales

Esta aglomeración es muy extensa y pluricéntrica: está constituida por dos ciudades densas (Liverpool y Manchester)

y dos ciudades (Leeds y Bradford) con más población, pero menor densidad. Para organizar los servicios metropolitanos cada ciudad tiene su área de influencia con sus agencias, que son lo que queda de las antiguas instituciones metropolitanas abolidas en 1986, sin que exista actualmente una estructura común.

Ayuntamiento de Liverpool

Los noventa miembros del consejo municipal (*City Council*) se eligen cada cuatro años y son quienes designan al alcalde (*Lord Mayor*) y al jefe del comité ejecutivo (*Council Leader*). Además, hay diez comités locales (*Neighbourhood Committee*), con funciones consultivas.

Ayuntamiento de Manchester

El órgano de representación política más importante es el consejo formado por el alcalde y catorce concejales, doce escogidos en cada uno de los distritos electorales (*wards*) y dos elegidos por el conjunto de la ciudadanía, cada cuatro años.

Ámbito metropolitano

Las dos ciudades principales conservan la tradición de cooperación con los municipios de su alrededor, puesto que formaron parte de estructuras metropolitanas entre los años 1974 y 1986.

En Liverpool, el *Merseyside County* incluye las ciudades de Liverpool, Knowsley, Sefton, St Helens y Wirral, un área de 645 km² y más de un millón de habitantes. Pese a la abolición de la estructura política, los servicios siguientes siguen siendo gestionados por agencias sectoriales: transporte público, policía (*Merseyside Police*), residuos (*Merseyside Waste Disposal Authority*), incendios y emergencias (*Merseyside Fire & Rescue Service*).

En Manchester, tras la abolición del *Greater Manchester Council*, los servicios se siguen prestando mediante agencias sectoriales: gestión de los residuos (*Greater Manchester Waste Disposal Authority*), policía (*Greater Manchester Police Authority*), incendios y emergencias (*Greater Manchester Fire and Civil Defence Service*) y transporte (*Greater Manchester Passenger Transport Authority*). Además, los municipios se unieron en 1986 en la *Association of Greater Manchester Authorities* (AGMA), con el fin de garantizar una visión regional mediante la planificación estratégica sobre todo en transporte y medio ambiente.

Otros organismos y empresas públicas
Merseytravel: Ente público para coordinar el transporte de Liverpool y cuatro ciudades más y gobernado por una junta de concejales.

Mersey Partnership: Organismo público-privado para promover el desarrollo económico, la captación de inversiones y el turismo en la región de Liverpool.

Public Transport for Greater Manchester: Financiado por la *Greater Manchester Passenger Transport Authority*, es responsable de la planificación y gestión del sistema de transporte integrado de la región de Manchester.

Websites de interés

Ayuntamiento de Manchester:
www.manchester.gov.uk
Ayuntamiento de Liverpool:
www.liverpool.gov.uk
Merseytravel: www.merseytravel.gov.uk
Mersey Partnership:
www.merseyside.org.uk
Association Greater Manchester:
www.agma.gov.uk
Public Transport Greater Manchester:
www.gmpte.com

London / Londres

Aspectos generales

Desde el año 2000, la aglomeración de Londres cuenta con una institución que se encarga de proveer los servicios metropolitanos, la *Greater London Authority* (GLA), siguiendo los pasos de su predecesora, el *Greater London Council* (1965-1986). Sin embargo, la GLA no cubre la totalidad de la aglomeración, que se extiende a tres regiones.

Greater London Authority

La *Greater London Authority* (GLA) cubre la *City of London* y treinta y dos distritos (*boroughs*). El alcalde tiene el poder ejecutivo y de dirección política, con el control del consejo (*London Assembly*) formado por veinticinco miembros. Todos los cargos electivos son elegidos directamente cada cuatro años. La GLA posee competencias en: transporte público, planificación, medio ambiente, cultura, sanidad, policía y servicios de emergencia y de incendio. Sin embargo, cuenta con un poder fiscal muy limitado, sin poder fijar impuestos ni emitir obligaciones, y la financiación proviene básicamente del Gobierno central.

Cada uno de los distritos tiene un consejo (*Borough Council*) y un alcalde elegidos cada cuatro años. Se ocupan de proveer los servicios públicos locales, como la educación, la vivienda, los servicios sociales, la limpieza y el mantenimiento urbanos, la gestión de residuos, la planificación urbana local, la cultura y el ocio. Los distritos se financian mediante un impuesto directo sobre la población (*Council Tax*) y los diversos fondos centrales.

Ámbito metropolitano

No existe una institución que incluya la totalidad de la aglomeración metropolitana, formada por las regiones de *Greater London*, *South East* y *East of England*. Habitualmente se considera la GLA como el representante de la aglomeración.

Otros organismos y empresas públicas
Transport for London: Órgano dependiente de la GLA responsable de la planificación y gestión del sistema de transporte integrado, formado por la red de autobuses, el sistema de metro, el tranvía, el tren ligero *Docklands Light Railway*, el transporte fluvial y la estación de autobuses *Victoria*. También se encarga de la gestión del tráfico en una red viaria de 580 km.

London Development Agency: Agencia dependiente de la GLA que promueve el desarrollo económico de la capital, con el objetivo de asegurar el papel de Londres como centro de negocios internacional y generador de riqueza.

London Fire and Emergency Planning Authority: Bajo la tutela de la GLA, tiene competencias en la prevención y control de incendios y la respuesta ante emergencias.
Metropolitan Police Authority: Bajo la responsabilidad de la GLA, vela por la seguridad de la ciudadanía.

Websites de interés

Greater London Authority:
www.london.gov.uk
Transport for London: www.tfl.gov.uk/tfl
London Development Agency:
www.lda.gov.uk
Metropolitan Police Authority:
www.mpa.gov.uk
London Fire and Emergency Planning Authority: <http://www.london-fire.gov.uk>

Lyon

Aspectos generales

Desde 1966, la aglomeración de Lyon cuenta con una estructura supramunicipal de cooperación, la *Communauté Urbaine de Lyon*, que se transformó en el año 2000 a raíz de la aprobación en 1999 de la Ley sobre Cooperación Intermunicipal.

Ayuntamiento de Lyon

El alcalde es la máxima autoridad y es elegido cada seis años. Preside el consejo municipal, órgano de representación política de la ciudadanía y de control del comité ejecutivo, formado por setenta y dos concejales y concejalas con mandatos de seis años. El municipio se estructura en nueve distritos (*arrondissements*): cada uno de ellos cuenta con un consejo presidido por un alcalde de distrito. En él se toman decisiones relacionadas con la implantación, acondicionamiento y gestión de los equipamientos de proximidad.

Ámbito metropolitano

La *Communauté Urbaine de Lyon* tiene fijadas por ley sus competencias, que incluyen: el desarrollo económico, social y cultural (creación y gestión de zonas industriales y comerciales, gestión de equipamientos y de institutos); planificación regional (planes directores de urbanismo,

organización del transporte público y de las carreteras); vivienda pública; dinamización y revitalización urbana; gestión de servicios comunes (agua, cementerios, mataderos, incendios y urgencias); y medio ambiente (tratamiento de los residuos y lucha contra la contaminación). El organismo engloba cincuenta y siete municipios, unos 500 km² y 1.300.000 habitantes. Su estructura política comprende un presidente, un comité ejecutivo y un consejo, formado por 157 miembros. Todos estos cargos se renuevan cada seis años y son de elección indirecta, por delegación de los municipios.

Región Rhône-Alpes

La región es un órgano electivo de reflexión e impulso en materia de planificación, ordenación del territorio y acción económica y desarrollo. También actúa, como coordinador, en desarrollo económico, formación y medio ambiente, en un territorio mucho mayor que el de la aglomeración metropolitana.

Otros organismos y empresas públicas

Transports en Commun Lyonnais: Organiza y financia los transportes regionales de autobús, metro y tranvía, bajo la tutela de la *Communauté Urbaine*.

Agence pour le Développement de la Région Lyonnaise (Aderly): Agencia creada en 1974 para impulsar el desarrollo económico y la competitividad de la aglomeración metropolitana. Está formada por representantes de los Gobiernos locales y regionales, así como también por cámaras de comercio, empresas, etc.

Websites de interés

Ayuntamiento de Lyon: www.lyon.fr

Communauté Urbaine Lyon:

www.grandlyon.com

Région Rhône-Alpes: www.rhonealpes.fr

Transports en Commun Lyonnais: www.tcl.fr

Agence pour le développement de la région Lyonnaise: www.lyon-aderly.com

Madrid

Aspectos generales

El actual municipio de Madrid es fruto de las anexiones de trece municipios efectuadas entre 1948 y 1954. Como capital del Estado, cuenta con un régimen especial (Ley de Capitalidad, de julio de 2006, actualización de las normativas de 1963 y 1985) que crea la Comisión Interadministrativa de Capitalidad. Ésta se articula como un órgano de cooperación entre el Estado, la comunidad autónoma de Madrid (CAM) y el municipio de Madrid en materias como la seguridad ciudadana y la celebración de actos oficiales.

Ayuntamiento de Madrid

El alcalde es la máxima autoridad y preside el consejo municipal, órgano de representación política de la ciudadanía,

formado por cincuenta y cinco concejales y concejales electivos cada cuatro años. El municipio se estructura en veintidós distritos que tienen competencias en servicios personales.

Ámbito metropolitano

El ámbito metropolitano no dispone de ningún reconocimiento organizativo. Las competencias las ejerce o bien el municipio de Madrid, que por su gran extensión (600 km²) y su gran cantidad de población tiene un carácter casi metropolitano, o bien la comunidad autónoma.

Comunidad Autónoma de Madrid

La CAM se constituyó por un estatuto aprobado el 1 de marzo de 1983 y su presidente es la máxima autoridad. El organismo legislativo y de representación política es la asamblea de Madrid, formada por 111 representantes. La creación de la CAM supuso la abolición del ente de planificación regional existente desde 1963, la *Comisión de Planeamiento y Coordinación del Área Metropolitana de Madrid*. El territorio de la CAM engloba la aglomeración metropolitana de Madrid y en la práctica coordina las políticas metropolitanas a través sus competencias en ordenación del territorio, urbanismo, vivienda, obras públicas, carreteras, ferrocarriles, transportes y recursos hídricos. Tiene otras competencias que comparte con el Estado, tales como: planificación económica, industria, seguridad, educación y sanidad. Asimismo, asume las de la diputación provincial de Madrid, ya que se trata de una comunidad uniprovincial.

Otros organismos y empresas públicas

Consorcio Regional de Transportes de Madrid: Coordina los servicios, redes y tarifas del sistema de transporte público de la CAM. En él están representados el Estado, la CAM, los municipios y las empresas públicas y privadas de transportes.

Websites de interés

Ayuntamiento de Madrid:

www.munimadrid.es

Comunidad Autónoma de Madrid:

www.madrid.org

Consorcio Regional de Transportes de Madrid: www.ctm-madrid.es

Marseille / Marsella

Aspectos generales

La aprobación en 1999 de la Ley sobre Cooperación Intermunicipal se traduce un año más tarde en la creación de la *Communauté Urbaine de Marseille Provence Métropole*, una estructura de cooperación entre municipios de elección indirecta que coordina las políticas metropolitanas de la aglomeración.

Ayuntamiento de Marsella

El alcalde es la máxima autoridad y es elegido cada seis años. Preside el consejo municipal, órgano de representación política de la ciudadanía y de control del comité ejecutivo, formado por 101 concejales y concejales con mandatos de seis años. El municipio se estructura en dieciséis distritos (*arrondissements*): cada uno de ellos cuenta con un consejo presidido por un alcalde de distrito. En él se toman decisiones respecto a la implantación, acondicionamiento y gestión de los equipamientos de proximidad.

Ámbito metropolitano

La *Communauté Urbaine de Marseille Provence Métropole* tiene fijadas sus competencias por ley, las cuales contemplan el desarrollo económico, social y cultural (creación y gestión de zonas industriales y comerciales, gestión de equipamientos y de institutos); planificación regional (planes directores de urbanismo, organización del transporte público y de las carreteras); vivienda pública; dinamización y revitalización urbana; gestión de servicios comunes (agua, cementerios, mataderos, incendios y urgencias); y medio ambiente (tratamiento de residuos y lucha contra la contaminación). El organismo comprende dieciocho municipios, unos 600 km² y casi un millón de habitantes. Su estructura política está formada por un presidente, un comité ejecutivo y un consejo, formado por 157 miembros. Todos estos cargos se renuevan cada seis años y son de elección indirecta, por delegación de los municipios.

Región Provence-Alpes-Côte d'Azur

La región es un órgano electivo de reflexión y de impulso en materia de planificación, ordenación del territorio y acción económica y desarrollo. También actúa, como coordinador, en desarrollo económico, formación y medio ambiente, en un territorio mucho mayor que el de la aglomeración.

Otros organismos y empresas públicas

Régie des Transports de Marseille:

Organiza y financia los transportes regionales de autobús, metro y tranvía (este último servicio delegado por la *Communauté Urbaine*).

Websites de interés

Ayuntamiento de Marsella:

www.marseille.fr

Communauté Urbaine de Marseille

Provence Métropole:

www.marseille-provence.com

Région Provence-Alpes-Côte d'Azur:

www.regionpaca.fr

Régie des Transports de Marseille:

www.rtm.fr

Milano / Milán

Aspectos generales

La aglomeración metropolitana está formada por más de cuatrocientos municipios de diferentes dimensiones y densidades. Además de la ciudad central, destacan tres ciudades de más de 100.000 habitantes (Brescia, Bérgamo y Monza). La Ley 142 de 1990 prevé la creación de la *città metropolitana*, un ente administrativo para coordinar las políticas metropolitanas. No obstante, su aplicación ha sido nula; en la práctica, el municipio, la provincia y la región ejercen algunas de las competencias metropolitanas, como el transporte.

Ayuntamiento de Milán

El alcalde (*Sindaco*) es elegido directamente por la ciudadanía cada cinco años. Dirige políticamente la administración del municipio y preside la junta de gobierno, órgano ejecutivo del municipio (*Giunta*). El consejo municipal (*Consiglio Comunale*) está formado por sesenta miembros, elegidos por mandatos de cinco años. La ciudad está dividida en nueve distritos (*zona*), que cuentan con un presidente y un consejo, elegidos de manera directa cada cinco años. Ejercen funciones delegadas por el municipio y promueven la información y la participación ciudadana.

Ámbito metropolitano

No existe ninguna estructura de coordinación metropolitana. La ciudad y la provincia de Milán intervienen en la planificación metropolitana mediante la elaboración de planes territoriales y sectoriales, que deben ser aprobados por la región lombarda. La provincia es un gobierno local de segundo nivel formado por 189 municipios. Tiene la función de ofrecer ayuda a los municipios y facilitar su planificación económica, territorial y del medio ambiente. También actúa en las áreas de cultura, espacios verdes, protección civil y servicios sociales.

Lombardía

La región de Lombardía tiene competencias legislativas exclusivas en urbanismo, obras públicas e infraestructuras de interés regional, turismo, agricultura, sanidad, y policía local urbana y rural; y compartidas en lo referente a cultura, medio ambiente, promoción ocupacional y desarrollo económico. La región lombarda organiza el transporte público (autobús, tranvía, taxi, funicular, etc.), incluida la gestión del sistema de tren metropolitano y cercanías de la aglomeración milanesa.

Otros organismos y empresas públicas

Azienda Trasporti Milanesi S.p.A.: Creada en 1999 a partir de la empresa pública de transporte municipal, es responsable de la gestión de los transportes públicos en Milán (autobús, tranvía y metro ligero) y también del sistema de transporte interurbano.

Websites de interés

Ayuntamiento de Milán: www.comune.milano.it
Provincia de Milán: www.provincia.milano.it
Región de Lombardía: www.regione.lombardia.it
Azienda Trasporti Milanesi S.p.A.: www.atm-mi.it

München / Múnich

Aspectos generales

La aglomeración metropolitana de Múnich se caracteriza por la existencia de un núcleo central y capital del *länd*, la ciudad de Múnich, que agrupa al 65% de la población, y de diversos municipios de menos de 50.000 habitantes. El conjunto de municipios pertenecen a una estructura de planificación regional.

Ayuntamiento de Múnich

El alcalde (*Oberbürgermeister*) es el máximo responsable de la administración de la ciudad y preside el consejo municipal (*Rat der Stadt*), órgano de representación política de la ciudadanía. Todos los cargos electivos son elegidos cada cinco años. La ciudad está descentralizada en veinticinco distritos, con competencias en los servicios de proximidad.

Ámbito metropolitano

La Agencia de Planificación Regional de Múnich es un organismo público sin competencias legislativas que funciona como una estructura de planificación regional y de desarrollo económico (elaborar planes y estudios para orientar el crecimiento, ofrecer ayuda a los municipios, etc.). Sus principales órganos son el comité federal –máximo órgano político de representación indirecta formado por los alcaldes– y el comité ejecutivo –responsable de la gestión diaria y de la preparación de las reuniones del comité federal–.

Baviera

El primer ministro (*Ministerpräsident*) es el máximo responsable del *länd*. Su gobierno tiene iniciativa legislativa y potestad reglamentaria. El parlamento (*Landtag*) es el órgano legislativo, de control del gobierno y el encargado de aprobar el presupuesto. Los ciento ochenta representantes son elegidos por mandatos de cinco años.

Otros organismos y empresas públicas

MVV (Asociación del Transporte de Múnich): Es una asociación público-privada constituida por los operadores de transporte y por las autoridades competentes, al 50%.

Coordina el planeamiento y la prestación de servicios, la integración tarifaria, la distribución de costes y beneficios, etc. Incluye servicio de metro, autobús y tranvía.

München Betriebs-GmbH & Co. KG: El objetivo principal de la empresa es la promoción del turismo y la publicidad nacional e internacional de la región.

Websites de interés

Ciudad de Múnich: www.muenchen.de
MVV, Asociación del Transporte de Múnich: www.mvv-muenchen.de
Gobierno de Baviera: www.bayern.de
München Betriebs-GmbH: www.mux.de/muenchen-de

Napoli / Nápoles

Aspectos generales

La aglomeración metropolitana está formada por casi doscientos municipios de diferentes dimensiones y densidades. Además de la ciudad de Nápoles, destacamos dos ciudades de más de 100.000 habitantes, Salerno y Giugliano in Campania. La Ley 142 de 1990 prevé la creación de la *città metropolitana*, un ente administrativo para coordinar las políticas metropolitanas. No obstante, su aplicación ha sido nula; en la práctica, el municipio, la provincia y la región ejercen algunas de las competencias metropolitanas, como el transporte.

Ayuntamiento de Nápoles

El alcalde (*Sindaco*) es elegido directamente por la ciudadanía cada cinco años. Dirige políticamente la administración del municipio y preside la junta de gobierno, órgano ejecutivo del municipio (*Giunta*). El consejo municipal (*Consiglio Comunale*) está formado por sesenta miembros, elegidos por mandatos de cinco años. La ciudad está dividida en diez distritos (*municipalità*), que cuenta con un presidente y un consejo, elegidos de forma directa cada cinco años. Ejercen funciones delegadas por el municipio y promueven la información y la participación ciudadana.

Ámbito metropolitano y región de Campania

La ciudad de Nápoles elabora sus propios planes de transporte y de urbanismo, que debe armonizar con los planes provinciales y regionales. Los tres ámbitos tienen competencias que afectan a la aglomeración metropolitana, sin que exista un ente de coordinación global. En lo que al transporte se refiere, existen trece sociedades de transporte público, coordinadas por la región a través del *Consorzio Unico Campania*.

Otros organismos y empresas públicas

Compagnia Trasporti Pubblici di Napoli S.p.A.: Desde el año 2001 la sociedad que gestiona el transporte público de autobús es propiedad del municipio y de la provincia de Nápoles, al 50%. La red incluye un territorio formado por setenta y un municipios, un millón y medio de habitantes y una superficie de 850 km².

Conorzio Unico Campania: Desde 2002, agrupa trece sociedades de transporte público con el fin de gestionar el sistema de integración tarifaria en toda la región. Incluye servicios de autobús, metro ligero, tren y funicular.

Websites de interés

Ayuntamiento de Nápoles:

www.comune.napoli.it

Región de Campania:

www.regione.campania.it

Compagnia Trasporti Pubblici di Napoli

S.p.A.: www.ctpn.it

Conorzio Unico Campania:

www.unicocampania.it

Nottingham

Aspectos generales

La aglomeración metropolitana es pluricéntrica, con dos ciudades de más de 200.000 habitantes (Nottingham y Derby) y cinco de 100.000 habitantes. Existe una institución (*Nottinghamshire County Council*) que tiene competencias sobre la mayoría de ciudades de la aglomeración, excepto Nottingham, que no forma parte de ella.

Ayuntamiento de Nottingham

Los cincuenta y cinco miembros del consejo municipal (*City Council*), elegidos cada cuatro años, son los que eligen al alcalde (*Lord Mayor*) y al jefe del comité ejecutivo (*Council Leader*). Además, existen nueve comités locales (*Area Committee*) que hacen de puente entre el consejo y los barrios, con funciones consultivas.

Ámbito metropolitano

El *Nottinghamshire County Council* es una institución que cubre un territorio más amplio que el metropolitano que, incluye un millón de habitantes. Es un gobierno a dos niveles (*two-tier*), puesto que se da una distribución de competencias. El ámbito metropolitano (*Nottinghamshire County Council*) se ocupa de las escuelas, servicios sociales, bibliotecas, tratamiento y reciclaje de residuos, parques, seguridad, emergencias, transporte, etc., y cuenta con sesenta y siete representantes elegidos cada cuatro años. Los siete ayuntamientos miembros (*District Councils*) son responsables de la vivienda, ocio, y recogida de residuos y cobro de impuestos, y conservan el gobierno local. Ahora bien, la ciudad de Nottingham, pese a que había sido miembro de esta institución, actualmente no forma parte de ella. Desde 1998 es el gobierno municipal quien se ocupa exclusivamente de todos los servicios de la ciudad.

Otros organismos y empresas públicas

Nottingham City Transport: Responsable de los servicios de autobús en la ciudad de Nottingham (conjuntamente con un operador privado, Trent Barton). Participa, junto con la sociedad Transdev, en el

consorcio del *Nottingham Express Transit - Nottingham Tram*, que se encarga del servicio de tranvía.

Greater Nottingham Partnership: Creado en 1994, es un organismo formado por quince representantes del sector público, del privado y del tercer sector, con el fin de generar dinamismo económico.

Websites de interés

Ayuntamiento de Nottingham:

www.nottinghamcity.gov.uk

Nottinghamshire County Council:

www.nottinghamshire.gov.uk

Nottingham City Transport : www.nctx.co.uk

Nottingham Express Transit - the

Nottingham Tram: www.thetram.net

Greater Nottingham Partnership:

www.gnppartnership.org.uk

Paris / París

Aspectos generales

La aglomeración de París es la más poblada de Francia y el núcleo central de la región de Île-de-France. En ella hay una primera corona muy densa formada por París y tres departamentos (Hauts-de-Seine, Seine-Saint-Denis y Val-de-Marne), y una segunda corona poco poblada y con municipios rurales. La región actúa como coordinadora de las políticas metropolitanas, a diferencia de las otras grandes aglomeraciones francesas, regidas por la Ley sobre Cooperación Intermunicipal de 1999.

Ayuntamiento de París

La demarcación de París incluye dos administraciones territoriales: el municipio y el departamento. El alcalde es la máxima autoridad y es elegido cada seis años. Preside el consejo municipal, que está formado por 163 concejales y concejalas con mandatos de seis años y que es el órgano de representación política de la ciudadanía y de control del comité ejecutivo. El municipio se estructura en veinte distritos (*arrondissements*): cada uno de ellos cuenta con un consejo presidido por un alcalde de distrito. En ellos se toman decisiones sobre la implantación, acondicionamiento y gestión de los equipamientos de proximidad.

Ámbito metropolitano

Desde 1986, las regiones francesas son una administración territorial de pleno derecho. Sus competencias son vinculantes e incluyen diferentes áreas: transporte público y carreteras, planificación regional y urbanística, desarrollo económico, vivienda, educación (enseñanza superior e investigación, construcción y mantenimiento de los institutos, formación profesional), medio ambiente, cultura, deporte y turismo. El *Conseil Régional Île-de-France* está constituido por los siguientes órganos políticos: el ejecutivo (formado por el presidente y quince

vicepresidentes) y la asamblea regional (209 miembros elegidos directamente cada seis años). También cuenta con una comisión permanente de control y con el consejo económico y social regional, un órgano de carácter consultivo con 122 miembros procedentes de sindicatos, empresas y sociedad civil.

Otros organismos y empresas públicas

Syndicat des Transports d'Île-de-France (STIF): Organiza y financia los transportes de la Región bajo la autoridad del Presidente del Consejo Regional. Coordina la actividad de la RATP (metro), la SNCF (trenes regionales y de cercanías) y de noventa operadores privados de autobuses.

Websites de interés

Ayuntamiento de París: www.paris.fr

Région Île-de-France: www.iledefrance.fr

Syndicat des Transports d'Île-de-France:

www.stif-idf.fr

Porto-Vila Nova de Gaia / Oporto-Vila Nova de Gaia

Aspectos generales

Se trata de una aglomeración con dos núcleos centrales, Oporto y Vila Nova de Gaia, más ocho municipios, de los cuales cuatro tienen una población superior a los 100.000 habitantes. Se coordinan mediante el *Área Metropolitana do Porto* (AMP), constituida en el año 2004 en sustitución de la anterior estructura creada en 1991.

Ayuntamiento de Oporto

Los órganos representativos son la asamblea (*assembleia municipal*) y el ejecutivo (*câmara municipal*). El jefe del ejecutivo, el alcalde, es el líder de la lista más votada. La asamblea municipal es el órgano deliberante del municipio y está constituida por treinta y nueve miembros directamente elegidos, incluidos los presidentes de los consejos de parroquia que existen en el área (quince). Las parroquias son un nivel inferior de gobierno local que cuenta también con la asamblea (*assembleia de freguesia*) y el ejecutivo (*junta de freguesia*).

Ayuntamiento de Vila Nova de Gaia

El alcalde es el jefe del ejecutivo (*câmara municipal*) y preside la asamblea (*assembleia municipal*). Esta es el órgano de representación política de la ciudadanía, formado por cincuenta y cinco concejales y concejalas electivos, incluido los presidentes de los consejos de parroquia que hay en el área (veinticuatro). Las parroquias son un nivel inferior de gobierno local que cuentan también con la asamblea (*assembleia de freguesia*) y el ejecutivo (*junta de freguesia*).

Ámbito metropolitano

La Ley 10/2003, de 13 de mayo, reforma la organización de las áreas metropolitanas

en Portugal. La nueva estructura del *Área Metropolitana do Porto* (AMP) tiene tres órganos: una asamblea deliberante (*assembleia*), un consejo ejecutivo (*junta*) y un consejo consultivo (*conselho*). La asamblea de la AMP está constituida por cuarenta y tres miembros elegidos por todas las asambleas municipales del área; el ejecutivo incluye a todos los alcaldes del área, quienes eligen entre ellos al presidente y a los dos vicepresidentes del consejo ejecutivo. El consejo consultivo comprende todos los miembros del ejecutivo, el presidente de la *Comissão de Coordenação e Desenvolvimento Regional do Norte*, delegación regional de planificación del Gobierno central, representantes de las instituciones públicas y otras instituciones económicas, sociales y culturales. Incluye catorce municipios que suman 1,5 millones de habitantes. La AMP ejerce las siguientes funciones: vertebrar las inversiones municipales de interés supramunicipal; coordinar las acciones de los municipios y del Gobierno central en los ámbitos de las infraestructuras medio ambientales, salud, educación, seguridad y protección civil, vías y transportes, equipamientos sociales, turismo y cultura, deportes, ocio y juventud; y planificar la estrategia económica, social y de gestión y la ordenación territorial. Concretamente, la AMP ha promovido la construcción del metro ligero y el estudio estratégico de la movilidad.

Otros organismos y empresas públicas

Sociedade de Transportes Colectivos do Porto, S.A. (STCP): Creada en 1994, gestiona el servicio de transporte urbano colectivo en Oporto y en los municipios de los alrededores.
Metro do Porto: Empresa creada para la gestión de la nueva red de metro ligero, participada por el AMP, la STCP y el Estado.

Websites de interés

Ayuntamiento de Oporto: www.cm-porto.pt

Praha / Praga

Aspectos generales

Praga es la capital de la República Checa y se rige por una ley especial (Ley 131/2000 Coll.). Tiene un estatuto de ciudad-región (*hlavní město*), dándose, por tanto, una fusión de las instituciones locales y regionales. En relación con la aglomeración metropolitana, la ciudad central agrupa el 95% de la población, mientras que el 5% restante se distribuye en dieciocho municipios muy pequeños (de 770 a 11.800 habitantes), que pertenecen a la región de Bohemia Central. Por lo tanto, Praga se ocupa de la mayoría de los asuntos de tipo metropolitano.

Ayuntamiento de Praga

El alcalde dirige y preside el consejo municipal, órgano de representación política

de la ciudadanía, formado por cincuenta y cinco concejales y concejalas elegidos cada cuatro años. El estatuto especial que posee la capital checa le otorga competencias locales y regionales.

Ámbito metropolitano

La aglomeración metropolitana es claramente monocéntrica y los servicios se ejercen desde la ciudad central. Como municipio, Praga es responsable de las políticas de vivienda, protección y mejora de la sanidad, transporte y comunicaciones, educación, cultura y seguridad pública. Como región, se ocupa sobre todo de la planificación espacial y el desarrollo regional, la atención sanitaria, el bienestar social y el medio ambiente.

Otros organismos y empresas públicas

Dopravní podnik hl. m. Prahy, a.s. (*Sociedad de transporte de la ciudad de Praga*): Empresa que gestiona el servicio de transporte urbano colectivo (autobús, metro y tranvía) de la ciudad. Coordina la acción de las diversas operadoras de transporte y la integración tarifaria.

Websites de interés

Ayuntamiento de Praga:
www.magistrat.praha-mesto.cz
Dopravní podnik hl. m. Prahy, a.s.:
www.dp-praha.cz

Roma

Aspectos generales

La aglomeración de la capital italiana está estructurada alrededor de la ciudad central, Roma, mientras que el resto de municipios tienen menos de 100.000 habitantes. No hay ninguna institución metropolitana, pese a la aprobación de la Ley 142 de 1990, que prevé la creación de la *città metropolitana*, un ente administrativo para coordinar las políticas metropolitanas. No obstante, su aplicación ha sido nula y, en la práctica, la mayoría de servicios los gestiona la capital.

Ayuntamiento de Roma

El alcalde (*Sindaco*) es elegido directamente por la ciudadanía cada cinco años. Dirige políticamente la administración del municipio y preside la junta de gobierno, órgano ejecutivo del municipio (*Giunta*). El consejo municipal (*Consiglio Comunale*) está formado por sesenta miembros, elegidos por mandatos de cinco años. La ciudad está dividida en diecinueve distritos (*municipi*), que cuentan con un presidente y un consejo, elegidos de forma directa cada cinco años. Ejercen funciones delegadas por el municipio y promueven la información y la participación ciudadana.

Ámbito metropolitano y región del Lazio

La ciudad de Roma desempeña un papel dominante en la aglomeración. Pese a ello, la región del Lazio posee competencias legislativas exclusivas en urbanismo, obras

públicas e infraestructuras de interés regional, turismo, agricultura, sanidad, policía local urbana y rural. En materia de transporte, la región elabora los planes territoriales y coordina el sistema de transporte público (autobús, tranvía, taxi, funicular, etc.), incluida la gestión del sistema de tren de cercanías de la aglomeración romana.

Otros organismos y empresas públicas

Metropolitana di Roma: Responsable de la gestión de los transportes públicos en Roma (autobús, tranvía y metro ligero) y también del sistema de transporte interurbano.

Azienda di trasporto pubblico regionale (CO. TRAL. S.p.A): Empresa pública creada en marzo de 2001 para la gestión del transporte público de la región del Lazio.

Websites de interés

Ayuntamiento de Roma:
www.comune.roma.it
Región del Lazio: www.regione.lazio.it
Metropolitana di Roma S.p.A.:
www.metroroma.it
Azienda di trasporto pubblico regionale:
www.cotralspa.it

Sevilla

Aspectos generales

La ciudad de Sevilla es el núcleo de una aglomeración metropolitana que incluye veintinueve municipios. No existe una institución metropolitana que coordine las diversas políticas; el Gobierno autonómico articula las de urbanismo y transporte.

Ayuntamiento de Sevilla

El alcalde es la máxima autoridad y preside el consejo municipal, órgano de representación política de la ciudadanía, formado por treinta y dos concejales y concejalas electivos cada cuatro años. El municipio se estructura en once distritos para la gestión administrativa.

Ámbito metropolitano

No existe un gobierno metropolitano pero sí diversas iniciativas impulsadas por el Gobierno andaluz. Destacan la creación en el año 2000 del Consorcio de Transportes Metropolitanos del Área de Sevilla, formado por las diversas administraciones del territorio (Junta de Andalucía, Ayuntamiento de Sevilla, Diputación provincial y diversos ayuntamientos metropolitanos) y responsable de la coordinación de la red de metro, autobús y tren. Desde 2007 se está elaborando el Plan de Ordenación del Territorio de la Aglomeración Urbana de Sevilla, que incluye un área de 4.900 km², cuarenta y seis municipios y 1.421.000 habitantes. Este plan, previsto para ser aprobado en el año 2008, regulará el sistema de asentamientos urbanos, el sistema de transporte público y de actuaciones viarias, las infraestructuras

básicas (energía, telecomunicaciones, agua y residuos), el sistema de protección territorial y los espacios de uso público.

Andalucía

La Junta de Andalucía es el Gobierno autonómico andaluz, formado por el presidente, el consejo de gobierno y el parlamento, con 109 representantes. Desde el Gobierno se han impulsado diversos planes de ordenación territorial para las aglomeraciones urbanas y se ha promocionado la creación de cinco consorcios de transportes metropolitanos.

Otros organismos y empresas públicas

Transportes Urbanos de Sevilla: Tussam es una sociedad anónima municipal, creada en 1975, que gestiona el servicio de transporte urbano colectivo en la ciudad de Sevilla.

Ferrocarriles de la Junta de Andalucía:

Coordina los servicios, redes y tarifas del sistema de transporte público andaluz, incluido el metro de Sevilla.

Websites de interés

Ayuntamiento de Sevilla: www.sevilla.org

Junta de Andalucía:

www.juntadeandalucia.es

Transportes Urbanos de Sevilla:

www.tussam.es

Consortio de Transporte Metropolitano del Área de Sevilla:

www.consortiotransportes-sevilla.com

Ferrocarriles de la Junta de Andalucía:

www.ferrocarrilesandaluces.com

Stockholm / Estocolmo

Aspectos generales

La aglomeración de Estocolmo está constituida por un núcleo central de diez municipios de entre 30.000 y 90.000 habitantes. No existe una estructura de coordinación metropolitana, pero el condado, que incluye un territorio más amplio, desempeña alguna función, por ejemplo, con respecto al transporte.

Ayuntamiento de Estocolmo

Las instituciones políticas centrales son el pleno municipal y una estructura de comités. El pleno es el órgano de representación de la ciudadanía, formado por 101 concejales y concejales elegidos cada cuatro años. Los comités sectoriales los elige el pleno aplicando la representación proporcional. De todos ellos, el comité ejecutivo es el más importante, puesto que propone todas las decisiones que debe tomar el pleno. Ello supone que, antes de tomar una decisión respecto a los proyectos de ley, deben someterse a la aprobación del comité ejecutivo. Este órgano está constituido por trece miembros elegidos de forma proporcional a la composición política del pleno y está liderado por el alcalde. La ciudad se encuentra descentralizada

en dieciocho distritos, responsables de la provisión de los servicios locales esenciales. El órgano de representación de la ciudadanía es el consejo de distrito, reflejo de la composición política del pleno.

Ámbito metropolitano

Los municipios (*Kommuner*) y condados (*Län*) suecos son órganos de gobierno local con fuertes competencias y con una organización política similar. Los municipios se ocupan de la prestación de servicios sociales, incluidos las escuelas de primaria y secundaria, las guarderías, el bienestar personal, la cultura y el ocio y, en la mayoría de los casos, la vivienda. También son responsables de la infraestructura técnica y la prestación de servicios técnicos (carreteras locales, agua y aguas residuales, gas y electricidad, transporte local y regional, recogida y eliminación de basuras, etc.). Los condados son responsables de la asistencia sanitaria y de la tercera edad, el transporte y la planificación regional. Por lo tanto, los servicios metropolitanos son ofrecidos básicamente por la ciudad y el condado de Estocolmo (que incluye veintiséis municipios).

Otros organismos y empresas públicas

Stockholms Stadshus AB: Empresa pública que agrupa diecisiete sociedades de servicios de titularidad municipal, incluidas las responsables de vivienda, escuelas, alcantarillado, puertos, promoción económica, infraestructura tecnológica, etc. *Storstockholms Lokaltrafik SL:* Bajo la tutela del condado de Estocolmo, organiza todo el transporte público terrestre integrado (metro, autobús, tren, tranvías), mientras que la gestión es efectuada por operadores privados, como *Connex* (metro y tranvías) y *Waxholmsbolaget* (transporte fluvial).

Websites de interés

Ciudad de Estocolmo: www.stockholm.se

Consejo del Condado de Estocolmo:

www.sll.se

Stockholms Stadshus AB:

www.s-husab.stockholm.se

Storstockholms Lokaltrafik SL:

www.sl.se

Stuttgart

Aspectos generales

Los municipios de la aglomeración metropolitana de Stuttgart forman parte de una agencia de planificación regional que pertenece al *länd* de Baden-Württemberg, creada en 1952, con competencias sobre gobierno local y organización territorial.

Ayuntamiento de Stuttgart

El alcalde (*Oberbürgermeister*) es el máximo responsable de la administración de la ciudad y preside el consejo municipal (*Rat der Stadt*), órgano de representación política de la ciudadanía. Todos los cargos electivos son elegidos cada cinco años. La

ciudad está descentralizada en veintitrés distritos, con competencias en los servicios de proximidad.

Ámbito metropolitano

La *Verband Region Stuttgart* fue creada en 1994, con competencias vinculantes y de planificación (regional, infraestructuras, tráfico, transporte, desarrollo económico, turismo, tratamiento de residuos). También puede organizar ferias, exposiciones, congresos y actos culturales y deportivos de carácter regional. La asociación cuenta con una asamblea regional formada por noventa y tres miembros elegidos por sufragio directo cada cinco años. La asamblea elige al presidente (cargo simbólico) y designa a un director general. El presupuesto proviene casi exclusivamente de fondos públicos y el 85% del gasto se dedica al transporte público.

Baden-Württemberg

El primer ministro (*Ministerpräsident*) es el máximo responsable del *länd*. Su gobierno tiene iniciativa legislativa y potestad reglamentaria. El parlamento (*Landtag*) es el órgano legislativo, de control del gobierno y el encargado de aprobar el presupuesto. Los 139 diputados y diputadas son elegidos por mandatos de cinco años.

Otros organismos y empresas públicas

Verband Verkehrsmittel Stuttgart (Asociación del Transporte de Stuttgart): Organiza el transporte público bajo la tutela de la *Verband Region*. Es una asociación público-privada constituida por los operadores de transporte y por las autoridades competentes, al 50%. Coordina el planeamiento y la prestación de servicios, la integración tarifaria, la distribución de costes y beneficios, etc.

Wirtschaftsförderung Region Stuttgart GmbH:

Es una empresa de capital mixto (fondos públicos y privados) responsable de la coordinación de las actividades económicas y de potenciar el desarrollo económico de la región.

Websites de interés

Ciudad de Stuttgart: www.stuttgart.de

Verband Region Stuttgart:

www.region-stuttgart.org

Gobierno de Baden-Württemberg:

www.baden-wuerttemberg.de

Verband Verkehrsmittel Stuttgart:

www.s-bahn-region-stuttgart.de

Wirtschaftsförderung Region Stuttgart GmbH:

wrs.region-stuttgart.de

Sunderland

Aspectos generales

Hay dos núcleos principales: las ciudades de Sunderland y de Newcastle upon Tyne. Entre 1974 y 1986, existió un gobierno de dos niveles (*Tyne and Wear Metropolitan County*) que agrupaba cinco gobiernos

locales (South Tyneside, North Tyneside, Newcastle upon Tyne, Gateshead y Sunderland). Desde su abolición, hay agencias sectoriales que siguen ofreciendo servicios en común.

Ayuntamiento de Sunderland

Los setenta y cinco miembros del consejo municipal (*City Council*) son elegidos cada cuatro años. Estos designan al alcalde (*Mayor*) y al jefe del comité ejecutivo (*Council Leader*). Además, hay seis comités locales (*Area Committee*), que hacen de puente entre el consejo y los barrios, con funciones consultivas.

Ayuntamiento de Newcastle upon Tyne

El consejo municipal (*City Council*) tiene setenta y ocho miembros, elegidos cada cuatro años. Estos designan al alcalde (*Mayor*) y al jefe del comité ejecutivo (*Council Leader*).

Ámbito metropolitano

Siguiendo la tradición de cooperación establecida entre los cinco municipios, que comprenden un millón de personas, se crearon en 1986 diversos entes o *joint bodies* para ofrecer los servicios siguientes: transporte público (*Passenger Transport Authority*), incendios y seguridad (*Tyne and Wear Fire and Civil Defence Authority*), museos y galerías de arte (*Tyne and Wear Museums*), archivos y patrimonio histórico (*Tyne and Wear Archives Service*).

Otros organismos y empresas públicas

Tyne and Wear Passenger Transport Executive: Financiado por la *Passenger Transport Authority* (Agencia del Transporte) y conocido como Nexus, es responsable de la planificación y gestión del sistema de transporte integrado de la región, incluidas la red de autobuses, el tranvía (conocido como *Tyne and Wear Metro*), tren y ferris.

Tyne and Wear Fire and Rescue Service: Ente público responsable de la protección, prevención e intervención en incendios y emergencias.

Tyne and Wear Partnership: Es un organismo formado por representantes del sector público, del sector privado y del tercer sector con el fin de revitalizar la zona y generar dinamismo económico. Quiere promover una visión regional a través de la planificación estratégica y regional.

Websites de interés

Ayuntamiento de Sunderland:

www.sunderland.gov.uk

Ayuntamiento de Newcastle upon Tyne:

www.newcastle.gov.uk

Tyne and Wear Passenger Transport Executive: www.nexus.org.uk

Tyne and Wear Fire and Rescue Service:

www.twfire.org

Tyne and Wear Partnership:

www.tynewearpartnership.org.uk

Torino / Turín

Aspectos generales

La aglomeración turinesa está estructurada alrededor de la capital y el resto de municipios tienen menos de 60.000 habitantes. No existe ninguna institución metropolitana, pese a la aprobación de la Ley 142 de 1990, que prevé la creación de la *città metropolitana*, un ente administrativo para coordinar las políticas metropolitanas. Sin embargo, su aplicación ha sido nula y, en la práctica, la mayoría de los servicios los gestiona la capital.

Ayuntamiento de Turín

El alcalde (*Sindaco*) es elegido directamente por la ciudadanía cada cinco años. Dirige políticamente la administración del municipio y preside la junta de gobierno, órgano ejecutivo del municipio (*Giunta*). El consejo municipal (*Consiglio Comunale*) está formado por cincuenta miembros, elegidos por mandatos de cinco años. La ciudad está dividida en diez distritos (*circoscrizioni*), para facilitar la información a la ciudadanía y realizar tareas administrativas.

Ámbito metropolitano y región del Piamonte

La ciudad de Turín desempeña un rol dominante en la aglomeración. Pese a ello, la región del Piamonte tiene competencias legislativas exclusivas en urbanismo, obras públicas e infraestructuras de interés regional, turismo, agricultura, sanidad, policía local urbana y rural. En materia de transporte, la región elabora los planes territoriales y coordina el sistema de transporte público (autobús, tranvía, taxi, funicular, etc.), incluidas la gestión del sistema de tren de cercanías de la aglomeración turinesa y la construcción de la primera línea de metro.

Otros organismos y empresas públicas

Gruppo Torinese Trasporti: Propiedad del Ayuntamiento de Turín, nace en el año 2003 fruto de la fusión de dos sociedades de transporte. Es responsable de la gestión de los transportes públicos en Turín (autobús, tranvía y metro ligero) y también del sistema de transporte interurbano.

Torino Internazionale: Creada en el año 2000, es una asociación de planificación estratégica pionera en Italia. Ya ha elaborado dos planes estratégicos en el ámbito metropolitano, con 118 miembros del sector público y privado, con el fin de construir una visión común del desarrollo de la aglomeración.

Websites de interés

Ayuntamiento de Turín:

www.comune.torino.it

Región del Piamonte:

www.regione.piemonte.it

Gruppo Torinese Trasporti:

www.comune.torino.it

Torino Internazionale:

www.torino-internazionale.org

València / Valencia

Aspectos generales

La ciudad de Valencia es el núcleo de una aglomeración metropolitana que incluye sesenta y cinco municipios. La coordinación metropolitana se realiza de modo sectorial mediante diversas entidades metropolitanas (residuos, transportes, agua). Entre 1986 y 1999 existió un ente global de coordinación metropolitana, el *Consell Metropolità de l'Horta*, que tenía competencias más amplias (urbanismo, transportes, recogida y tratamiento de residuos, tratamiento y distribución del agua potable, extinción de incendios, etc.), pero que no llegó a desarrollar.

Ayuntamiento de Valencia

El alcalde es la máxima autoridad y preside el consejo municipal, órgano de representación política de la ciudadanía, formado por treinta y dos concejales y concejalas electivos cada cuatro años. Existen también quince alcaldes de barrio, nombrados por el alcalde entre los residentes, que tienen el carácter de autoridad en el cumplimiento de los cometidos municipales y son competentes en las materias expresamente delegadas por el alcalde.

Ámbito metropolitano

La Ley 2/2001, de 11 de mayo, establece la creación de dos entidades sectoriales de gestión de servicios: la *Entitat Metropolitana de Serveis Hidràulics* y la *Entitat Metropolitana per al Tractament de Residus*, formadas por cincuenta y un y cuarenta y cinco municipios, respectivamente. Además, la *Entitat Pública de Transport Metropolità de València* se constituye por la Ley 9/2000, de 23 de noviembre. Este ente cubre sesenta municipios y elabora y desarrolla las previsiones del Plan de transporte metropolitano de Valencia (integración tarifaria y gestión administrativa de los servicios). Trabaja conjuntamente con otras agencias de transportes (de la Comunidad Valenciana y de la ciudad de Valencia).

Comunidad Valenciana

La *Comunitat Valenciana* se constituyó por la Ley Orgánica 5/1982, de 1 de julio y su presidente es la máxima autoridad. Las Cortes, formadas por noventa y nueve diputados y diputadas, son el organismo legislativo y de representación política. Tiene competencia para crear y eliminar entidades metropolitanas. El órgano de gobierno es la Generalitat Valenciana.

Otros organismos y empresas públicas

Ferrocarrils de la Generalitat Valenciana:

Es una empresa de derecho público que explota y gestiona las líneas de ferrocarril de la Comunitat. En el caso de la aglomeración metropolitana de Valencia, se ocupa de tres líneas de metro y una de tranvía mediante la agencia Metrovalencia.

Empresa Municipal de Transports de València: Opera básicamente en la capital y en los municipios más cercanos a ella y gestiona una red de autobuses (Metrobús).

Websites de interés

Ayuntamiento de Valencia: www.valencia.es
Comunitat Valenciana: www.gva.es
Entitat Pública de Transport Metropolità de València: www.etmvalencia.es
Ferrocarrils de la Generalitat Valenciana: www.fgv.es

Warszawa / Varsovia

Aspectos generales

Varsovia es la capital de Polonia y su organización viene fijada por una ley especial de gobierno local. No obstante, no existe ninguna regulación en lo que a la aglomeración metropolitana se refiere; la mayoría de los servicios son ofrecidos por la ciudad central.

Ayuntamiento de Varsovia

El alcalde (*prezydent*) es el jefe de gobierno (poder ejecutivo) y es elegido directamente por la población cada cuatro años. Dirige y preside el consejo municipal (*rada miasta*), formado por sesenta concejales y concejales elegidos cada cuatro años. La ciudad, con estatuto de condado (ámbito de gobierno supramunicipal), está descentralizada desde el año 2002 en dieciocho distritos, responsables de los servicios de proximidad.

Ámbito metropolitano

Los municipios polacos tienen amplias competencias y la falta de reconocimiento de las áreas metropolitanas supone que la mayoría de los servicios sean ofrecidos por los gobiernos locales (alcantarillado y residuos, provisión de agua y gas, transporte público, planes de urbanismo). Los condados (*powiat*) se ocupan de la educación secundaria, la seguridad pública y los servicios sociales excepto en las grandes ciudades, como Varsovia, que tienen el estatuto de condado. Por tanto, no existe una autoridad metropolitana que integre los once municipios de la aglomeración. Ha habido diversas iniciativas por parte de los municipios suburbanos (que crearon una asociación en el año 2000 denominada *Warsaw Metropolis* con el objetivo de constituir un gobierno metropolitano) sin la participación de Varsovia.

Masovia

La región comprende un territorio mucho más amplio que el metropolitano (casi cinco millones de habitantes) y actúa por delegación del Estado en dos niveles. Uno son las tareas llamadas "descentralizadas", que incluyen la planificación regional general y estratégica, la red regional de carreteras, los equipamientos de educación superior y culturales, los hospitales regionales y la protección del medio

ambiente. El otro son las tareas llamadas "desconcertadas", que consisten en la supervisión de las funciones locales del Estado y en el cuidado de autopistas, autovías y carreteras locales.

Otros organismos y empresas públicas

Zarząd Transportu Miejskiego, ZTM (Autoridad del Transporte de Varsovia): Agencia pública que gestiona la red de transporte público de la ciudad. Incluye las líneas de autobuses urbanos y suburbanos, tranvía y metro.

Websites de interés

Ayuntamiento de Varsovia: www.um.warszawa.pl
Zarząd Transportu Miejskiego (ZTM): www.ztm.waw.pl
Región de Masovia: www.mazowsze.uw.gov.pl

Wien / Viena

Aspectos generales

Viena se caracteriza por ser la capital federal austriaca y una ciudad-Estado. Se da, pues, una fusión de las instituciones locales y del *länd*. La aglomeración metropolitana se estructura claramente alrededor de la ciudad de Viena, que concentra al 83% de la población. No existe una institución de coordinación metropolitana. La mayoría de los servicios son ofrecidos por la capital y esta ejerce el liderazgo político de la aglomeración.

Ayuntamiento de Viena

El alcalde gobernador es el jefe de Gobierno. Dirige y preside el gobierno del *länd* (*Senate*), que tiene iniciativa legislativa y potestad reglamentaria, y determina las directrices políticas que deben ser aprobadas por el parlamento (que es a la vez el consejo municipal). El parlamento, formado por cien miembros, es el órgano legislativo, de control del gobierno y el encargado de aprobar el presupuesto. La ciudad se halla descentralizada en veintitrés distritos, con competencias en los servicios de proximidad y un consejo de distrito.

Ámbito metropolitano

Viena es una de las treinta y nueve regiones urbanas de Austria (*Stadtregionen*). Las regiones urbanas son entidades de planificación y estadísticas, pero en la práctica, no existe un ámbito político y administrativo para la gestión y coordinación metropolitana. Por tanto, no existe una autoridad metropolitana que integre los cuarenta y un municipios de la aglomeración vienesa, pese a que se han producido movimientos en pro de la planificación voluntaria cooperativa regional y de transporte. Por ejemplo, la *Planungsgemeinschaft Ost, PGO* (organización de planificación oriental), creada en 1978. Esta cooperación implica a Viena y a dos *länder* fronterizos con la

capital (Burgenland y Niederösterreich), que comprenden una población de más de tres millones de personas. Se trata, sin embargo, de una cooperación simbólica y sin resultados visibles en la planificación. La planificación y la prestación de servicios se realizan básicamente a partir de la capital. Puesto que es a la vez un *länd*, estado austriaco con fuertes competencias, Viena tiene capacidad de realizar políticas en los ámbitos fundamentales: sanidad, educación, vivienda, desarrollo económico, planificación regional, medio ambiente, etc.

Otros organismos y empresas públicas

Wiener Linien: Empresa pública que opera la red de transporte público de la ciudad y los municipios de su entorno. Incluye el servicio de autobuses, trenes, tranvía y metro. La empresa forma parte de la *Verkehrsverbund Ost-Region VOR* (Asociación del Transporte de la Región Este), que coordina la integración tarifaria y la planificación del transporte en la región.

Websites de interés

Ciudad de Viena: www.wien.gv.at
Planungsgemeinschaft Ost, PGO: www.pgo.wien.at
Wiener Linien: www.wienerlinien.at

PAPERS 50 EUROPEAN METROPOLITAN AGGLOMERATIONS

PRESENTATION

Talking of population in Europe is almost synonymous to talk about cities, about urban areas with thousands of inhabitants where economic activities are concentrated. It is to refer to the nodes that are centers of the regions that surround them, the links between the flows that define a worldwide network of global relationships.

In the early years of 21st century, the European Union is expanding in different ways. On the one hand, adding new countries, and so, adding new urban realities mixed with more consolidated areas; on the other hand, with the strengthening of their relationships with its own surroundings, especially with the Mediterranean south coast countries. The launch of the Union for the Mediterranean is another step towards the construction of a Europe that wants to reinforce a social space of coexistence. In this scenario cities play an important role thanks to its capacity to revitalize and unify their surrounding regions.

The consolidation process of this euromediterranean space depends, among other aspects, on having an exhaustive knowledge of the economic and population structures that defines it. Also, depends on studying the cities and urban areas that extend beyond its administrative boundaries and that form large metropolitan agglomerations. We present in this issue of PAPERS journal, the results of the analysis of the urban areas of the 25 countries that formed the European Union in 2006. It would be very interesting to apply this analysis to all the countries that make up the Union for the Mediterranean, an organization committed to the construction of a common Mediterranean space and that have located its secretariat in one of the European large metropolitan agglomeration, Barcelona.

This study has been carried out by the Servei d'Estudis Territorials de la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona and continues the one wrote in 2002 and published in the issue 37 of PAPERS journal. It is important to point out the novelties in this edition. First, the area of study has been widened and now includes those 12 countries that joined the European Union in 2004. Second, a new chapter has been added with the reasons of the complexity of government

entities and the competences of different metropolitan agglomerations. Finally, new information about the 14 countries studied in 2002 is presented allowing the analysis of the evolution of these agglomerations during these years.

The result is a monographic issue based on the statistical and cartographical information (cities that make it up, size and density) and on the metropolitan government of each metropolis. 104 metropolitan agglomerations are identified in 20 countries using the same methodology developed in 2002. The methodology analyzes a straightforward and widely available variable: the number of inhabitants. It allows the identification of urban municipalities and metropolitan areas in all the studied countries. Despite of its constraints, it is a method that shows, using urban densities, some of the hierarchical relationships in higher population areas. Also, it permits mapping urban agglomerations, showing clearly that they form urban constellations spreading outside the boundaries of European Union countries.

METROPOLITAN AGGLOMERATIONS

URBAN EUROPE AND METROPOLITAN GOVERNMENTS

Urban Europe configuration

Almost 300 million people are concentrated in the urban areas of the European Union countries. Some 65% of the population live on 9% of Europe's land surface. These urban areas have developed around cities that over a long period absorbed the rural exodus and became cores of economic activity, culture, communication, research and development.

At a later stage, the processes of residential and industrial sprawl shifted population and activity out into the metropolitan hinterland around the urban core. Many peripheral municipalities were incorporated into the orbit of influence of the cities. In this respect, more recent growth has been less along the lines of an increase in the concentration of the population of urban areas and more in terms of the extension of their boundaries, that is, of their edges. Today most suburban environments show stronger population growth than their cities.

However, the distribution of this urban occupation over the continent is uneven. The cluster of agglomerations that condenses on the land surface can be explained by both historical and geographical factors, and ultimately gives rise to two different patterns of land use.

On one side, there is a diffuse, homogeneous distribution that extends through central European countries such as France, Belgium, the Netherlands, Germany, Poland, the Czech Republic, Slovenia and Slovakia. This model is reminiscent of the urban grid systems of Christaller's theory. Urban agglomerations are distributed to form a network of relatively equidistant central places that have two or more levels of demographic concentration. This pattern extends over regions with high levels of occupation.

On the other side, there is a form of distribution that draws points and lines of demographic concentration on the map of Europe. These correspond either to urban cores that spread their influence radially over the surrounding region or to linear strings of agglomerations.

Examples of cores are the cities of Paris, Madrid, Berlin, Hamburg, Munich, Budapest and Prague. They have a radial structure of polarisation and deconcentration, and they spread out in any direction that is not conditioned by geographical features.

Linear clusters of agglomerations, on the other hand, generally respond to the configuration of certain geographical elements, such as the Rhine basin, which has a total population of 15.5 million living between Friedrichshafen, on Lake Constance, and Rotterdam, via Basel, Karlsruhe, Mannheim, Frankfurt, Cologne, Essen, Arnhem and Amsterdam. These cities and urban agglomerations follow the course of the river from the Alps to its mouth on the North Sea.

Lying crosswise to the Rhine agglomeration there is another continuous line of urban municipalities from Hanover to Calais, via Bielefeld, Dortmund, Düsseldorf, Liège, Brussels and Lille, with a total population of 20.5 million. This agglomeration reaches the Strait of Dover, the narrowest point in the English Channel, Calais being the traditional port communicating France with the UK, and it could be considered to continue on the other side of the Strait with the conurbations of London, Manchester and

Liverpool, which accumulate another 31.1 million inhabitants.

South of the Alps, we find the cluster of urban municipalities of the Po basin, which stretches from Turin and Milan, at its western end, through Brescia, Verona and Padua, finally reaching Venice and the urban sprawl of the Veneto, at the foot of the Dolomites. It also embraces, on the other side of the valley, Parma and Bologna, at the foot of the Apennines. The urban agglomerations of this basin trace perfectly the valley that lies between the Italian Alps and the Apennines.

Tracing other river valleys, we find the line that joins the cities of Dijon, Lyon and Marseille in the Rhone valley; in the Garonne valley there is Toulouse and Bordeaux, and further north, in the Loire valley, the cities of Orléans, Tours and Nantes. If we follow the Danube we come across the cities of Linz, Vienna, Bratislava and Budapest.

Another characteristic form of urban concentration has been that of coastlines. Although this was linked historically to the establishment of trade networks, in the second half of the 20th century these regions have also become consolidated as tourist resorts and first-home residential areas. The most extensive line of coastal agglomerations is to be found in the Mediterranean, from Málaga to Genoa, passing through Almería, Alacant, Valencia, Barcelona, Marseille and Nice. It is an agglomeration of a diverse nature, with a succession of industrial cities, centres of agricultural production and distribution and tourist resorts. Another coastal urban continuum, in which tourism alternates with some commercial ports, lines the Adriatic coast, with cities such as Rimini, Pesaro, Ancona, Pescara, Foggia, Bari and Brindisi.

Urban Europe process shows that the densification of land use follows patterns linked to the specific geographical characteristics of each place and the history of settlement in each country, but at the same time there are common features that are widespread throughout the continent.

Lastly, we should mention that in some situations urban systems have spilt over international borders. Cities grow regardless of the conditioning factors imposed by administrative limits. First of all municipal limits were crossed, on many occasions regional boundaries have likewise been ignored, and finally urban conglomerations are beginning to take on a transnational character. The formation of all these new continuities will redefine the great network of cities of the European continent.

Municipal divisions in Europe

European municipal divisions tend to have a historical origin linked to the distribution of power with a view to controlling territory. The mosaics they form, mostly arising from feudalism, have lived on to this day.

At first, the land covered by each municipality was of sufficient size to withstand the growth of its built-up areas and the economic activity carried on within its territory. But with the passing of time, some of these cities have grown spectacularly, to the extent that the municipality has become too small to take in the entirety of its urban activity. These situations highlight the contradiction between the material reality of cities and their administrative boundaries.

Over the last 50 years, in order to adjust the existing administrative limits to the real city, some cities have opted to annex adjoining territory by absorbing other municipalities. There have also been cases of two municipalities merging to create a new one, which sometimes takes the name of the larger of the two and sometimes takes a new name. However, today such procedures are unpopular among the municipalities that would be annexed because of the associated loss of identity and autonomy.

The spreading of democratic and participative political systems, achieving high degrees of municipal autonomy, strengthens local identities and makes these operations increasingly improbable. As a result, the map of municipal boundaries is very rigid and shows a great resistance to changes. Nevertheless, these mergers and annexations of municipalities still happen occasionally.

Cities may again find themselves at odds with existing divisions at a higher level of government than the municipal, namely that comprising political and administrative bodies of state decentralisation such as regions, autonomous communities and provinces. In fact, the various forms of territorial decentralisation of the state respond to criteria for the administrative distribution of space that have nothing to do with urban agglomerations because they were fixed when these agglomerations did not even exist. In this case there is also strong resistance to the recognition of metropolitan entities, as today big cities concentrate such a huge population and economic weight that any proposal to translate this into specific forms of political organisation is viewed by regions and states with considerable mistrust.

In the case of the municipalities, in addition to the resistance to merge into a larger body as mentioned above, sometimes there is also reluctance to recognise the existence of the metropolitan reality. The

idea of coordinating to reach consensus decisions in the joint interest of several municipalities is not always positively valued in local political culture, which is often mediated by atavistic attitudes towards the inhabitants.

Conflict is to be found, then, between urban agglomerations and administrative areas both at the municipal level and on that of higher administrative bodies, and indeed often on both levels simultaneously.

Metropolitan phenomena and changing patterns of urban growth

The economy of the European countries grew steadily, with few setbacks, in the second half of the 20th century. The evolution of the gross domestic product shows a permanent increase in wealth, and European countries have therefore been getting richer and richer since 1950. This wealth is concentrated mainly around the big cities, which act as organised systems sustaining and promoting economic activity. This consolidated pattern is strong enough to resist the 2008 crisis that will stop and even decrease the growth of GDP in almost all the European countries.

At the same time, the points at which this economic growth occurs attract migratory flows, encouraged by the prospect of achieving a particular standard of living. In this regard, the degree of attraction that cities exert on the population around them or more distant areas is a reflection of their economic dynamism.

For decades, European metropolises have amassed growth in both population and activity, and have become larger and larger. These growth processes were initially concentrated around the central cores, when the pattern of mobility between home and workplace was more short-distance. Most travelling was on foot or by means of an incipient network of public transport, and the city resulting from this was a compact one.

Starting in the 1940s, this twofold model of economic growth and migratory flow was overlaid by the transport revolution, which unleashed the mass dissemination of the private car as a new consumer good. The popularisation of the private car, coupled with policies of ongoing investment in road infrastructure networks, brought about a structural transformation of the transport model throughout the industrialised world. The ability to move about more rapidly and without restrictions with regard to timetables and routes made distances shrink and rendered accessibility more even. Residents and workers had access to a much larger area, and most urban activities could be located anywhere in a much wider radius. This new mobility model was more

versatile and dynamic and at the same time resulted in a much more dispersed city, where population, economic activities and services spread over the territory.

The compact and concentrated growth process of cities was thus succeeded by a new way of situating people and activities that has led to an indiscriminate occupation of space and to territorial dispersion. A large proportion of the urban relations that until 70 years ago occurred within one municipality have now become relations within a network of towns belonging to different municipalities.

The cities of the 21st century are extensive and complex, and are fed by flows of people, energy, activity and goods. Furthermore, they are urban agglomerations that take in supramunicipal areas.

Metropolitan governance

The multimunicipal nature of metropolitan agglomerations raises the issue of governance, as municipal authorities are unable to respond individually to the metropolitan phenomena that always affect much larger areas than the municipality itself. There must be some sort of government to organise and manage the territorial, social and economic aspects that simultaneously affect a number of municipalities. The various municipal authorities involved need to be coordinated, or there has to be some higher-level political structure to deal with the issues that arise in urban agglomerations.

In the face of this widespread need for administrative structures to organise the policies of Europe's urban agglomerations, solutions have been adopted that give rise to a great diversity of institutions at local, regional or state level. Typifying present forms of metropolitan government in Europe is a complex task, but nevertheless we propose a classification taking into account the five variables set forth below. The combination of these institutional, political and jurisdictional variables yields a specific form of government in each agglomeration.

Powers

The administrative powers involved are the first factor to bear in mind in any comparative analysis of metropolitan institutions, because as well as knowing who governs we want to know over what affairs they govern. It is only possible to compare governmental institutions in relation to the same political powers. If one metropolitan institution has powers over transport and another one has powers over security they will not be comparable because they deal with objects of a different nature. The most usual ones tend to be urban and regional planning,

management of public transport, the water cycle and waste disposal, economic promotion and tourism, health services, fire prevention and security.

Institutional level

Territorial power is wielded from the various strata of the institutional continuum that runs from the level of the state to that of the municipality. Between these two extremes we find different forms of political or administrative decentralisation of the state and forms of association or coordination of local governments.

The comparison of the various levels of government between European countries presents many difficulties because the way each country is organised territorially and the administrative categories that are derived from this are not homogeneous. Nevertheless, some correspondences can be drawn that enable us to get a general overview. To this end we provide a table of equivalences of the various administrative levels of European Union countries, based on the data provided by the European Commission and Eurostat.

Each of these administrative levels forms part of a hierarchical order that is specific to each country and organises power in a particular political and territorial context. In some situations, one of the administrative levels coincides with the area of a metropolitan agglomeration, but this is not usually the case.

If governance is approached from a more specifically metropolitan perspective, we will find even more institutional levels that are not reflected in the table above, such as voluntary associations of municipalities, specific corporations, sectoral agencies and specifically metropolitan institutions derived from some ad hoc legislative provision.

Legal recognition

If we analyse the above classification from the viewpoint of the legal formalisation of metropolitan institutions, differentiating those of an obligatory nature – set up by state or regional law – from those of a voluntary nature, we can stress one essential feature. The latter are forced to arrive at solutions by consensus, which is very positive in that it generates a good climate of political and institutional cohabitation, but on the other hand makes it difficult to reach decisions for the common good when some of the associated municipalities are in manifest disagreement. In contrast, if the institution was set up under the provisions of a law that establishes the territory over which it has powers and endows it with a system of agreements by majority, the capacity to govern will be strengthened, as will agility in decision-making.

Capacity to govern

The practical implementation of powers can entail a series of actions of a different instrumental nature. The exercise of these actions presupposes various levels of capacity to govern that can be classified as follows:

- Determining policies and setting goals.
- Planning actions and control systems.
- Managing and administering the means and resources to achieve the goals set.
- Coordinating and organising the actors and elements involved in implementing the programmes.

A body can have power to exercise, alternatively or simultaneously, the coordination, planning, management of the planning and definition of its own policies. But often we find that different bodies overlap and may exercise different levels of government action over the same area of responsibility. On other occasions, institutions manage policies that are decided at a different level, in practice acting as technical and/or sectoral agencies.

Financing

The financing system of Europe's urban agglomerations is directly related to that adjudicated to local authorities by each country. Here too we have a very wide range of situations, although the main components of the financing of metropolitan agglomerations are usually the following:

- Tariffs for the provision of services.
- Local taxes (on property, business activities, personal income, etc.).
- Financial transfers from the coordinated city councils.
- Transfers or subsidies from the state or the regional government.

Taxes on the provision of services tend to procure the self-financing of some of these services, or to control deficits between the real operating costs and the revenue from tariffs. Obviously these deficits, when they are assumed politically, can only be offset through subsidies.

The relative weight of each of the other types of financing in the make-up of the metropolitan finances is indicative of the level of financial autonomy or dependence. If the largest percentage of funds comes from sufficient own resources derived from local taxation, there will be greater autonomy than if the own resources are not sufficient and the major contribution

comes from state or municipal subsidies. Local taxation tends to be insufficient to meet the service provision obligations of local authorities. Only when local taxes are raised on income does local financial autonomy become significant.

Forms of metropolitan government

In the spectrum of institutions that can exercise government responsibilities in metropolitan agglomerations, situated at any point on the scale from the local level to that of the state, there is a band occupied by institutions with a specifically metropolitan outlook.

Some institutions are of a local nature and operate in one specific metropolitan territory; others cover a substantially larger area, as a result of a territorial subdivision of the state adopted aside from metropolitan dynamics. Nevertheless, as we mentioned earlier, institutional levels of state decentralisation, such as regions or provinces, may sometimes coincide with the metropolitan area. In these cases, the institutions concerned can in fact act as metropolitan governments, even though they were created for a different reason.

Below we list some of the different forms adopted by metropolitan governments in various European cities:

- **Local governments with metropolitan powers:** Warsaw, Katowice, Budapest.
- **Voluntary associations of municipalities:** the *Mancomunitat de Municipis* of Barcelona Metropolitan Area, the *Regionalverband Ruhr* in Cologne.
- **Specific bodies and sectoral agencies:** the Metropolitan Areas of Lisbon and Porto, the Regional Planning Agencies of Frankfurt/Rhine-Main and Munich, the Environment and Transport Authorities of Barcelona and Valencia, the Tyne and Wear Fire and Civil Defence Authority in Sunderland, the Greater Manchester Waste Disposal Authority, the West Midlands Passenger Transport Executive.
- **Consortiums:** Metropolregion Hamburg, Barcelona Metropolitan Transport Authority.
- **Provinces:** Stockholm, Vienna, Milan, Turin, Naples.
- **Regions with metropolitan powers:** Île-de-France, Madrid, Lazio, Piedmont, Lombardy, Campania, Brandenburg and Berlin, Nottingham, Prague.
- **Specifically metropolitan governments created by law:** Greater London Authority, the various *Communautés Urbaines de France*.

It is clear from the above that the institutional diversity is very great, and that even within the same country different solutions are adopted to organise supramunicipal realities. These solutions often entail overlapping institutions and duplicated powers, leading to malfunctions in the governance of these urban areas. In some cases, the tendency to reinforce some instruments of municipal cooperation prevails, in order to achieve a better management of common services, from the efficiency and effectiveness point of view.

In order to clarify this complexity a summary datasheet has been incorporated into the study, describing the institutions and the government responsibilities of each of the large metropolitan agglomerations. It consists of a systematic description of the various bodies and administrative levels that make up the 35 large agglomerations defined in this study, in accordance with the variables and categories described in this section, with the aim of objectivising the comparative analysis of the forms of government.

URBAN PERSPECTIVE

Objectives

In order to get more insight into the European metropolitan realities and with the aim of analyzing the transformations in the urban network, the report *Grans Aglomeracions Metropolitanas Europees (European Large Urban Agglomerations)*¹, published in 2002, has been updated. It contained the results of a study carried out with the aim of providing a methodology allowing the delimitation of large urban concentrations in Europe according to a homogeneous and comparable set of criteria. In this revision the methodology used in the previous edition has been kept: the variable of population density, the geographical contiguity between the various municipalities and the criteria of urban intensity.

In 2002 the study employed statistical data for the years 1996-1998 and the map databases of the 15 countries that comprised the European Union at that time. With the enlargement of the European Union it was considered necessary to extend the study to the whole of Community territory, including all the urban agglomerations of the countries that made up the European Union in 2006², and the present study on *European Metropolitan Agglomerations (EMA)* was undertaken. We have taken advantage of this new process to update all the statistical data and also to validate and simplify some of the steps of the methodology used. In this way we have obtained up-to-date results for all the metropolitan agglomerations and

furthermore we have been able to start a monitoring process of the demographic development of European metropolises from the demographic and territorial point of view. We ought to mention that some aspects in favour of the methodology used are ease of updating and the systematic and homogeneous application of the same criteria to all the cities studied. These aspects have been confirmed in this study. They allow obtaining a precise representation of the extension and boundaries of the more dense urban areas and, at the same time, emerging agglomerations not found by other studies can be identified.

The results forthcoming from this methodology have been contrasted with those of other studies of a functional nature (that employ data on commuting to define metropolitan area) or of a physical kind. The comparison of results shows that, despite the diversity of approaches, in most cases there is agreement about the dimensions and the delimitation of the European urban reality.

The European demographic context

This revision has incorporated 11 new countries³; this has meant extending the study by nearly 85 million inhabitants and 17,500 municipalities. More than 455 million people live in the 25 European Union countries studied, which have a total surface area of almost 4 million sq km and an average density of 117 inhabitants per sq km. One prominent feature is the great heterogeneity of the different European countries regarding the size of their population, their surface area and their administrative structure.

The population is not distributed evenly over the EU countries, and very diverse demographic realities are to be found:

- Six countries with a very large demographic weight: in first place Germany with 82 million; France, Italy and the UK with populations of around 58 million; and then Spain with 44 million and Poland with 38 million. These six countries alone account for 75% of the population and occupy 60% of European territory.
- Six countries with populations of around 10 million: Austria, Belgium, Czech Republic, Portugal, Sweden and Hungary. The Netherlands stands in an intermediate position at 16 million.
- Three countries with populations of around 5 million: Denmark, Slovakia and Finland.
- A group of countries with populations that are smaller but range widely, from the 4 million of Ireland and Lithuania, through

the 2 million of Slovenia, Latvia and Estonia, to the three countries with a population of around half a million, namely Luxembourg, Malta and Cyprus.

With regard to population densities, the countries presenting the highest values – tripling and quadrupling average European values (117 inh/sq km) – are Belgium and the Netherlands, while at the other extreme, with very low population densities that fall short of a third of the EU average, we find Finland and Sweden, very large countries, and small countries such as Estonia and Latvia.

One country that merits a special mention is Malta, which stands out for its high level of urbanisation, as its 400,000 inhabitants live in territory measuring 320 sq km, with a resulting density of more than 1,200 inh/sq km.

The administrative divisions at a local level of the various European countries do not respond to a single model, as the historical conditioning factors have shaped a particular municipal structure and have generated a great diversity of situations: administrative divisions of mediaeval origin are overlaid with more modern structures, either by means of the annexing of small villages, or because the modernisation of the structure of the state reaches the local sphere.

Nor should we neglect the effect of different legal approaches about territorial matters in each country. In the case of the countries with an Anglo-Saxon tradition this has shaped a very dynamic perception of administrative divisions. Continental Europe countries use to show a more rigid and steady fragmentation of its territory and, in some cases, use to adapt to new needs through intermunicipal cooperation. France, Germany, Spain, Italy and the Czech Republic are countries with a high number of municipalities as a result of the permanence of these structures. At the same time they are an example of this kind of organization, although keeping their own specific features.

It should be pointed out that in the cases of Ireland, Lithuania and the UK we were unable to study the most basic local levels for technical reasons, due to the impossibility of cartographic identification and insufficient breakdown of demographic data.

Urban municipalities

One of the most widely known demographic characteristics of the European Union is its high level of urbanisation and the concentration of the majority of the population in a small number of municipalities. In order to be able to

analyse and measure this phenomenon, in this study the concept of the *urban municipality* has been defined as one which has a population density of 250 inh/sq km or higher. This threshold, contrasted with other sources, proved to be significant in the previous edition. It draws a map of the EU that shows the main urban concentrations, more sparsely urbanised areas, and unoccupied areas, showing the continent's high degree of urbanization.

Urban municipalities constitute the basis on which, following the procedures established in the methodology of the present research, it will be possible to recognise metropolitan agglomerations. Urban municipalities are the frame on which the compact urban fabric, an identifying element of Europe's big cities, is spread.

Among the 88,000 European municipalities studied only 11,000 are urban municipalities and are inhabited by 300 million people⁴. In other words, 65% of the population of the EU lives in 12% of its municipalities. This makes for high population densities in urban centers, with a European average of 877 inh/sq km, varying from about 1700 inh/sq km of Greece and Lithuania to approximately 600 inh/sq km of Slovenia and Slovakia.

The countries with the highest percentages of urban population are the Netherlands, Belgium and the UK, where more than 75% of the respective national populations live in urban municipalities. Germany, Spain, Italy, France and the Czech Republic, among others, also have levels of urban population that are above the European average (64.2%). The countries with the lowest urbanisation percentages are Finland, Slovenia, Ireland and Sweden, all of them with less than 40% urban population, result of the low global densities of these countries.

However, sometimes the percentage of urban population does not correspond to the number of urban municipalities. The two clearest cases among the countries studied are Spain and France, which despite their relatively low number of urban municipalities (less than 10% of the total of their municipalities) nevertheless have a very significant volume of urban population, thus indicating a high level of concentration of the population in a small number of cities.

Metropolitan agglomerations

Metropolitan agglomerations are generally characterised by the existence of a core city of prime demographic, historic and social importance, around which are organised urban networks that relate physically, economically and functionally.

In this edition, working from the basis of the urban municipalities, we have identified 104 metropolitan agglomerations (MAs) which define the urban sprawls constituted by contiguous municipalities that add up to a population of over a quarter of a million inhabitants and have an overall density higher than 1,500 inh/sq km.

More than 155 million people live in these 104 MAs, on a surface area equivalent to 2% of EU territory. This means that more than a third of European citizens live in a small number of densely populated areas, defined as metropolitan due to the physical contiguity that exists between their municipalities and urban intensity.

The 104 MAs identified can be classified according to their population:

- 35 MAs, with more than 1 million inhabitants, European metropolises.
- 27 medium MAs, with between 500,000 and 1 million inhabitants
- 42 small MAs, with between 250,000 and 500,000 inhabitants

As was to be expected, the largest number of metropolitan agglomerations is detected in those countries with the greatest demographic weight: Germany and France have 15 agglomerations each, and Italy and the UK have 12.

However, Spain – the fifth largest country in Europe in population terms – is top as regards the number of agglomerations, as 16 are detected within its borders: 4 metropolises with more than 1 million inhabitants (Madrid, Barcelona, Valencia and Seville), 2 medium ones (Bilbao and Las Palmas de Gran Canaria) and 10 smaller ones.

Although it has been an EU member state since 1981, it was not possible to study Greece in the previous edition due to lack of statistical data and accurate place-names. These technical impediments now overcome, it is incorporated into the study with two metropolitan agglomerations: the metropolis formed around the capital, which totals three and a half million inhabitants and a medium-sized one around Thessaloniki with a population of 900,000.

The countries that joined the EU in 2004 and have been analysed for the first time in this edition contribute a total of 16 metropolitan agglomerations. Poland, with a population of almost 40 million, has an urban structure that follows a similar pattern to other European countries of a comparable size. There are 10 MAs within its borders, 2 of them metropolises (Katowice and Warsaw, each with a population of around 2 million), 5 MAs medium-sized and 3 MAs small.

In Hungary and the Czech Republic we find two metropolises centred on their respective state capitals: Budapest with 2,260,000 inhabitants and Prague with 1,240,000. Czechia also contains a small agglomeration, around Brno. Estonia, Latvia and Lithuania each add a medium-sized or a small metropolitan agglomeration: Riga with 800,000 inhabitants, and Tallinn and Kaunas with approximately 400,000 each.

In the remaining countries there is no MA: Slovakia and Slovenia because their respective capitals, Bratislava and Ljubljana, even though their population exceeds 250,000, do not meet the density criterion to be centres of an agglomeration; and Luxembourg, Malta and Cyprus because there is no city reaching the required population threshold.

It should be noted that in Europe there are other major urban realities that do not feature as metropolitan agglomerations because they fail to meet the established selection criteria. This is the case of the Italian region of the Veneto, where an urban continuum exists around cities such as Venice, Verona and Padua that contains more than 3 million people, yet on applying the selection filters, only the city of Padua meets them and forms a small MA of 300,000 inhabitants.

Still in Italy but further down the Adriatic coast, the Rimini area constitutes another area with a high level of urbanisation and over 1 million inhabitants, but there is no city with the required minimum population to be the core city of an MA.

Spain provides more examples around the cities of Málaga and Murcia, where urban areas are formed with close to 1 million inhabitants, but their capitals fail to reach the required density. In turn, the city of Zaragoza has over 670,000 inhabitants, but because it has a very large municipal district it does not reach the density required to be considered an MA.

The European metropolises

The 35 large metropolitan agglomerations or European metropolises, those that exceed 1 million inhabitants, are studied in greater depth from the demographic and governance viewpoints in the detailed datasheets for each agglomeration, which can be consulted below. If we analyse them as a whole, bearing in mind their size and internal structure, we can single out several characteristic features:

- 3 metropolises with more than 10 million inhabitants: London with 12.7 million, and Paris and Cologne with 10 million each. In London and Paris the core cities are clearly discernible. In contrast, the agglomeration

of Cologne has a polycentric configuration made up of 5 cities with a population of over 500,000, usually called the Rhine-Ruhr area and coinciding approximately with the agglomeration defined in this study as regards both its population and its extension.

- 3 metropolises with a population of around 6 million inhabitants: Amsterdam-Rotterdam, Liverpool-Manchester and Milan. Some studies give the metropolitan areas of these cities tighter limits than those provided by the EMA methodology. These differences are due to the fact that these other studies consider each of the main cities individually, without their surrounding areas, and therefore do not recognise their twin-core nature (in the case of Amsterdam and Liverpool). As for Milan, the differences would derive from the fact that the parameters established in the EMA methodology, which are effective for most cases, extend the agglomeration whenever it is possible to establish contiguity among urban municipalities. Around this city there is a large number of medium-density urban municipalities that are contiguous and enable the agglomeration to spread.

- 14 metropolises with a population of between 5 and 2 million, 7 of which are centred on state capitals (Madrid, Berlin, Athens, Rome, Brussels, Lisbon and Budapest). Barcelona occupies eighth place, with 4.6 million inhabitants. These agglomerations are usually formed around core cities with very high population densities and a marked urban hierarchy.

- The 15 remaining metropolises, with a population of between 1 and 2 million, including 5 state capitals (Vienna, Warsaw, Copenhagen, Stockholm and Prague). The other 10 that are not state capitals all belong to the 5 big European states, with the exception of Porto-Vila Nova de Gaia.

As far as density is concerned, the agglomerations with the highest concentrations are those of Athens (4,500 inh/sq km), Paris (3,150 inh/sq km) and Barcelona (2,680 inh/sq km): these figures reflect the high densities of the core cities, as a result of the small size of their respective municipal districts.

As regards the surface area of the agglomerations, London with 8,400 sq km and Cologne with 6,750 sq km are the largest, followed by Amsterdam-Rotterdam, Liverpool-Manchester and Milan, with surface areas in the region of 4,200 sq km. The agglomerations of Paris, Naples, Birmingham and Madrid all have a surface area of about 2,500 sq km. There are 11 agglomerations that occupy less than 1,000 sq km.

The internal structure of the agglomerations from the point of view of the urban hierarchy of the cities of which

they are comprised takes highly diverse forms depending on the historical and geographical peculiarities of each of them. In order to characterise the different structures we have considered the weight of the core city with respect to its metropolitan environment and we have identified the following models of urban configuration:

- Metropolises in which the weight of the core city amounts to more than 50% of the total of the agglomeration, and that therefore constitute clearly *monocentric* structures in which the core city has a great preponderance over its surrounding area. This is the model adopted by most European state capitals, such as London, Paris, Berlin, Madrid, Rome, Budapest, Stockholm, Vienna, Warsaw and Prague. Other cities that are not capitals but follow the same pattern are: Munich, Turin, Marseille and Seville.

- Metropolises with a core city that is important but accounts for less than 50% of the population of the agglomeration as a whole. These cities have a metropolitan structure that could be defined as *radial*, because despite the presence of a marked core, it coexists with medium-sized cities that show a certain degree of centrality, albeit with a very different intensity to that of the core city. This is the structure of the agglomerations of Barcelona and Milan, which are surrounded by second-order medium-sized cities that are related to the main city and at the same time agglutinate their own respective surrounding area. This is the case of cities such as Sabadell, Terrassa and Mataró near Barcelona, and Brescia, Monza and Bergamo near Milan.

- *Polycentric* metropolises characterised by the presence of two or more cities with equivalent representativeness and demographic characteristics and that are closely interrelated by means of communication flows and networks. Examples of this type of structure are the twin-core agglomerations of Brussels-Antwerp and Amsterdam-Rotterdam.

One very specific polycentric model, emphasising the lattice arrangement of the cities that make up the agglomeration, is the one centred on Cologne. Following the criteria laid down in this study, the agglomeration is named after the city with the largest population, Cologne, but it includes 4 cities with more than half a million inhabitants (Dortmund, Essen, Düsseldorf and Duisburg), 7 cities with a population of 200,000 to 500,000 and 13 cities with over 100,000 inhabitants. Together they make up a region that encompasses 10 million inhabitants and is commonly known as the Rhine-Ruhr area. On a smaller scale, but again displaying this lattice structure, is the Liverpool-Manchester agglomeration, which consists

of 15 cities with a population of 200,000 to 500,000 (including Leeds, Bradford, Wirral, Wakefield and Wigan) that together total 6.5 million inhabitants.

METHODOLOGY

Methodological procedure

The delimitation method used in the revision of the EMA study is essentially the same as that used in the first version, although some aspects have been simplified.

The delimitation process uses two basic information sources: a map database of EU municipalities and the statistical data on population, surface area and density of the administrative units of each country, equivalent to Eurostat's level 1 and 2 local administrative units (LAU): municipalities, *communes*, wards, *Gemeinden* or similar units. These sources are incorporated into a geographic information system that integrates them and provides the spatial analysis tools that make it possible to carry out delimitation processes.

The first step, once the records are homogenised and standardised, is to link the statistical data for each of Europe's 87,901 municipalities. Then we select those that have a population density equal to or greater than 250 inh/sq km; these constitute the urban municipalities (10,630 in the European countries studied) to which the delimitation process will subsequently be applied.

Then we select the cities that are eligible as metropolitan agglomeration core cities because they meet the established criteria of having a population greater than 100,000 and a density higher than 1,500 inh/sq km. Once these are identified, a succession of search procedures is put into operation for each city in order to find, out of all its contiguous urban municipalities, the one with the highest population density and incorporate it into its area, thus forming a new area. This procedure is repeated as many times as necessary until the agglomeration is complete, either because no further contiguous urban municipality can be found or because the population density of the agglomeration as a whole drops below the fixed threshold of 1,500 inh/sq km.

The results obtained with this procedure have defined 104 metropolitan agglomerations, i.e., 104 cities around which an urban sprawl has formed that meets the conditions laid down to detect a particular level of metropolitan intensity. They are urban areas made up of contiguous municipalities that form areas with a population greater than 250,000 and a density higher than 1,500

inh/sq km, and have at least one central core consisting of a city with more than 100,000 inhabitants, which provides the name of the agglomeration. Of Europe's 104 metropolitan agglomerations, which are made up of 3,211 urban municipalities, 35 have more than 1 million inhabitants, 27 between 500,000 and 1 million, and 42 fewer than half a million.

In an effort not to overlook any major urban entity, we ought to mention that there is a group of cities each with a population greater than 250,000 which the methodology used does not identify as metropolitan agglomerations. Although these cities constitute notable urban centres, they have low population densities and do not meet the required density criterion (over 1,500 inh/sq km). The 24 European cities in this situation are listed below.

At the end of the study, it is included a list of all European cities with a population greater than 100,000, and as such eligible to be considered core cities and to form a metropolitan agglomeration. For each of them we specify the basic demographic data and its urban characteristics in relation to the criteria established in this study.

Results of the 2000 and 2006 editions

One of the aims of updating this study is to analyse the evolution of the urban reality over the period 2000-2006 by comparing the results of the two editions. However, obviously we can only compare those countries that are common to both reports.

In general terms, most of the European countries have remained demographically steady. Austria and Belgium have grown a 3% and The Netherlands, Luxembourg and Ireland a 6, 7, and 8 % respectively. Spain has had the higher increase with the arrival of 4.4 millions of inhabitants that makes a 11% increment.

In the period studied there has been an increase in the population living in urban municipalities of six and a half million people, which amounts to a rise of 2.7% over the 2000 data. The statistical sources consulted confirm this rising trend and at the same time indicate that the growth corresponds to the migratory flows experienced by all of Europe.

In order to know if the population increments have been homogeneous among all the studied cities, the urban municipalities have been analysed according to municipality size. This analysis shows that the European urban configuration is characterised by the huge number of cities with fewer than 50,000 inhabitants. In these cities (8,423) is where the great majority of people live, more than 90 million, and have registered the

steepest increases in absolute numbers. The more significant growth rates, a 3.9%, are registered in the medium-small cities (495), those with a population between 50,000 and 100,000 inhabitants.

The population's increments in this group of medium and small cities confirm a trend towards more intense growth in the peripheries of big cities rather than in their centers. This data corroborate the deconcentration of the population to the metropolitan surroundings and emphasize the urban sprawl phenomenon in contrast with the compact city, model of the European city.

A comparative ranking of metropolitan agglomeration is drawn up with 81 MA, 7 being excluded in respect to the 2000 edition for various methodological reasons⁵. If we observe the demographic variations of the 81 agglomerations as a whole, we find that approximately half have grown larger and have gained population, while 25% have kept stable, without significant changes, and the remaining 25% have undergone population losses in both absolute and relative terms.

The demographic balance shows an increment of 2,3 million inhabitants, that is a 2% growth respect to the previous edition. Those agglomerations that show increases mostly do so by spreading out territorially and incorporating new urban municipalities around their edges rather than through the demographic increase of their built-up areas. There are 10 MA that grow more than 100,000 inhabitants and it should be noted that Madrid, Barcelona and Valencia are the cities with the stronger increments, with absolute demographic increases of 800,000, 500,000 and 226,000 inhabitants, a reflection of the Spanish demographic dynamism in recent years.

The MA losing population more significantly are Liverpool-Manchester (-400.000 inhab.), Rome (-330.000 inhab.), Cologne (-200.000 inhab.) and Sunderland (-140.000 inhab.). These losses can not be only attributed to demographic elements, for example the decrease of population density is some municipalities, but to the disappearing of municipal contiguities due to technical questions of the delimitation process.

If we focus in the study of all MA's central cities we can see that the demographic balance of the whole is positive on 350,000 inhabitants. Of all this group the spanish cities are the ones that attract our attention: Madrid with 274,000 inhab. followed by Barcelona with 88,000 inhabitants and Valencia and Palma de Mallorca with 57,000 inhab. The cities with greater losses are the italian: Roma with -160,000 inhab., and Torino and Genoa with -46.000 inhab.

Thus, if we study the comparable agglomerations we see that the most populated continues to be London, with more than 12 million inhabitants and a slight demographic increase over the previous edition. Then comes Paris, with an increase of 175,000 inhabitants; this change places it above the Cologne agglomeration, which has lost population. Liverpool-Manchester falls one position due to population loss and gives way to Amsterdam-Rotterdam, which has gained 269,000 inhabitants. Milan and Madrid maintain their respective positions, both of them increasing their populations both in number of inhabitants and in number of municipalities. Next, Barcelona occupies eighth place, moving ahead of Naples in the ranking: both cities have gained population, but whereas Barcelona has gained 510,000 inhabitants, Naples has grown by only 12,700.

In order to gain more insight into the dynamics at work in Europe's metropolitan areas over the last 6 years and furthermore observe their demographic evolution, it is also interesting to analyse the relationship between the core city and its immediate surroundings, and to see what changes it has undergone.

As a general trend, it can be observed that there is a predominant loss of weight by the core cities with respect to their surroundings: 60% of comparable MA peripheries gain weight in relation to their respective central cities. This phenomenon depicts a scenario of metropolitan deconcentration that is characteristic of the evolution of many European cities with residential mobility from the denser, more compact city centres towards the outskirts with looser, and more disperse residential fabrics and affordable properties. This phenomenon is perfectly visible in the agglomerations of Paris, Milan and Naples, where the core cities lose population and density to their areas of influence. There are other agglomerations where both the core cities and their surrounding areas gain population, but proportionally the increases are more intense in the metropolitan hinterland. This is the most frequent dynamic among agglomerations such as those of Lyon, Lisbon and Barcelona.

However, there is also another trend in the evolution of agglomerations, in which precisely the opposite phenomenon occurs, i.e., a certain process of urban concentration, noticeable in the increased weight of the core cities with respect to their surroundings. Brussels, Lille and Leipzig are examples of core cities that are gaining population and density while the rest of the municipalities in their agglomerations are losing weight. In yet other agglomerations, such as Stockholm, Aachen and Bordeaux, both the cores and their hinterlands gain weight, but the core city grows to a greater extent.

Urban growth phenomena in European cities tend to follow long-term cycles of demographic development. Although this study has been updated in a relatively short lapse of time (6 years), the analysis of the results points towards the existence of expansive urban dynamics in the agglomerations of the European Union.

Comparison with other sources

The difficulty of understanding the complexity of the urban reality advises a certain level of external validation of the results obtained in this study in order to contrast and, if possible, consolidate the methodology applied.

Out of the various reference sources consulted that provide information on urban dynamics, we have selected three works: the European Union's Urban Audit project, the Geopolis database supplied by the Statistical Institute of France, and the World Urbanization Prospects (WUP) study conducted by the United Nations on urban agglomerations. These three sources analyse the urban phenomenon according to different criteria. The Urban Audit uses functional criteria to define urban areas around major cities; Geopolis uses physical criteria of urban occupation of the territory such as morphological contiguity; and lastly, the United Nations WUP study combines both these methodological approaches by taking into account both contiguity and functional relations.

As the reader will see below, the delimitations obtained in the EMA study are in general a little larger than those based on physical criteria and a little smaller than those that use functional criteria.

Urban Audit – Eurostat

This is a joint project by the Directorate-General for Regional Policy (DG Regio) and Eurostat to facilitate the comparison of the urban areas of the EU. The Urban Audit contains information on 258 European cities and the quality of life of their inhabitants regarding the economy, employment, transport, education and so on. In addition to providing data on the core city, it also takes into consideration Larger Urban Zones (LUZ), which are defined as the “functional urban regions” (commuting zones) around the core city. In order to ensure data availability, both the Urban Audit and the EMA work with the existing administrative limits in the urban area under study.

In general, the values given in the Urban Audit are slightly higher in the cases of Berlin, Hamburg, Katowice, Munich, Warsaw and Turin, very similar for Madrid, Barcelona, Lisbon and Budapest, and lower for Milan, Naples and Lille. In the case of

the metropolises of Cologne, Liverpool-Manchester and Brussels-Antwerp, the results are fairly similar if compared with the sum of the different cities that make up the EMA agglomerations.

Geopolis 2005

This is a database supplied by the Statistical Institute of France, with information on the cities of the world. Its definition of metropolitan areas is based on physical criteria. It considers that an *urban unit* consists of one or more municipalities with a total population of more than 2,000 in which the built-up areas are separated by no more than 200 metres. If the urban unit spreads over more than one municipality, it forms an urban agglomeration. This study was conducted by the University of Avignon following and updating the methodology set forth in *NUREC - Atlas of Agglomerations in the EU* (1994).

In general terms, the population figures on agglomerations offered by Geopolis are lower than those obtained by the EMA, and are higher in only 7 cases. The biggest differences occur with the largest agglomerations, such as London, Amsterdam-Rotterdam, Liverpool-Manchester, Milan and Naples. These differences can be attributed to the fact the contiguity criteria for built-up urban areas are very restrictive, as 200 m is a relatively short distance within a consolidated urban fabric.

United Nations World Urbanization Prospects: The 2005 Revision

With a view to making demographic projections for urban and rural areas in all the world's countries, this study identifies those urban agglomerations that have a population of at least 750,000, plus all state capital cities. An *urban agglomeration* is defined as the actual population living in a contiguous territory with high urban densities, regardless of administrative divisions. A *metropolitan area* is considered as the contiguous territory with high levels of urban residential density, together with their surrounding areas, with lower densities, that are under the direct influence of a core city by means of public transportation, the road network, service's infrastructures, commuting, etc.

This definition of the urban agglomeration coincides with that in the present study, in that urban density is regarded as the defining factor of the urban phenomenon. In some cases the population figures given by the WUP study are very similar to the results obtained with the EMA methodology; for example, those for Paris, Madrid, Barcelona, Athens, Rome, Lisbon, Warsaw, Turin, Lyon, Porto and Prague. However, in other cases the figures diverge considerably, and in general

EMA study detects larger conurbations than those defined by the WUP, as in the cases of Cologne, Liverpool-Manchester, Brussels and Lille.

1 This report was published in Papers. *Regió Metropolitana de Barcelona*, No. 37. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona. Barcelona, June 2002.

2 Bulgaria and Romania are not included because they joined the EU on 1 January 2007, after the completion of the study.

3 The 10 countries that joined the EU in January 2004 (Poland, Hungary, Czech Republic, Slovakia, Slovenia, Lithuania, Latvia, Estonia, Cyprus and Malta) and Greece, which could not be included in the previous edition due to lack of data.

4 In the present edition, 1,263 administrative units with urban municipality condition have been added. In these municipalities, that belong to the countries that joined the UE in 2004, live 45 millions of inhabitants.

5 The cities that have been excluded are: Nancy because it has lost population and falls short of 100,000 inhabitants and Dresden because its density has fallen below 1,500 inh/sq km, neither city therefore reaching the threshold values established to be considered the "core city" of an MA; and Saint-Étienne, Halle, Kingston upon Hull, Plymouth and Stoke-on-Trent because they fail to form an agglomeration of more than 250,000 inhabitants around them, as a result of population decreases in the municipalities of which they are comprised.

DATA ON EUROPEAN LARGE METROPOLISES

Amsterdam-Rotterdam

General aspects

This agglomeration is very extensive: it has two dense cores (Amsterdam and Rotterdam), 12 cities with 500,000 to 100,000 inhabitants, and about 100 municipalities of various sizes. It accounts for 40% of the Dutch population and a quarter of the country's municipalities, and is known as the *Randstad*. No institutional structure exists that includes all the municipalities of the agglomeration.

Amsterdam City Council

The city council is governed by an executive comprising a *burgemeester* or mayor appointed by central government and a college of *wethouders* or aldermen elected by the municipal Council. The Council is formed by 45 members elected every 4 years and is the organ of political representation of the citizens. The city is divided into 14 neighbourhoods, each with its own neighbourhood council dealing with local services and affairs.

Rotterdam City Council

The municipal Council is the organ of political representation of the citizens and is made up of 45 members elected every 4 years. The Council elects the aldermen (*wethouders*), who together with the mayor (*burgemeester*), appointed by central government, form the executive power. The city is divided into 11 neighbourhoods, each with its own neighbourhood council dealing with local services and affairs.

Metropolitan area

There is no political structure to coordinate the policies of the metropolitan agglomeration. Central government has fostered several attempts at an integrated management of the metropolitan areas of Amsterdam and Rotterdam which have been unsuccessful (the creation of administrative bodies such as suburban councils and city-provinces). The Ministry of Housing, Spatial Planning and the Environment has, on the other hand, played a very active role in the regional planning of the *Randstad*, by passing several development plans and directives. Provinces (supramunicipal bodies) are also responsible for drafting regional plans. However, they have no political or legislative autonomy; their responsibilities are limited to exerting regulatory power, especially with reference to the areas of regional planning, the environment, infrastructures and regional development.

Despite the absence of a metropolitan institution, this region functions as an integrated whole thanks to its infrastructures and communications (particularly the network of motorways). Cooperation exists without

institutionalisation, especially in economic promotion. For example, the *Regio Randstad* network, an association for the promotion of the competitiveness of the region, operated from 2002 to 2007.

Other bodies and public enterprises

GVB (Amsterdam Transport): public body that coordinates public transport in Amsterdam and its neighbouring cities. Includes bus, tram, underground and ferry services.

Rotterdam Development Corporation (OBR): local public agency that works to promote economic development, new investment and tourism in the city of Rotterdam.

Websites of interest

Amsterdam City Council:

www.amsterdam.nl

Rotterdam City Council: www.rotterdam.nl

GVB (Amsterdam Transport): www.gvb.nl

Rotterdam Development Corporation:

www.rotterdam.com

Athinai / Athens

General aspects

The agglomeration of the Greek capital has a central core, Athens, three more municipalities with a population of over 100,000, and some 60 municipalities of greatly varying sizes. The *Capodistrias* reform of 1997-98, which entailed the merging of municipalities and the restructuring of the regions and provinces (or prefectures), did not include the metropolitan agglomeration of Athens. This area still awaits a reform to simplify the coordination of metropolitan policies.

Athens City Council

The mayor is the highest authority and head of the municipal council, the organ of political representation of the citizens, which is formed by 41 councillors elected every 4 years. The city is divided into 7 districts, each with its own district council composed of 15 directly elected members acting in an advisory capacity.

Metropolitan area

There is no coordinating body for the metropolitan agglomeration, but rather a great institutional fragmentation that has been a subject of political debate for years, without any decision having been reached to simplify the institutional framework. Traditionally, the state has managed the affairs of the capital. In recent years there has been a process of decentralisation with the creation of administrative regions with certain powers (*peripherei*) and the introduction of a system whereby posts at the level of provinces (*nomoi*) are elected by the people. In practice, all levels of government (central, regional, provincial and local) are involved in metropolitan policies, without there being any true

coordination. The state is responsible for the coordination of public transport and infrastructures; the region for regional planning, emergencies, social services, environmental impact studies, forest management and coordination of the application of state policies; the province (in this case the province of Athens-Piraeus) for the supervision of the municipalities and economic, social and cultural development; and the municipalities for the management of typically local services (technical and material infrastructures, social services, education and culture, urban planning, environmental protection, traffic and the local economy).

Other bodies and public enterprises

Electric Railway Company (ISAP): state-owned company set up to manage the light railway (Metro line 1) that joins the capital and its surrounding municipalities.

Attiko Metro SA: state-owned company responsible for managing the underground railway (Metro lines 2 and 3).

Hellenic Agency for Local Development and Local Government SA (EETAA): provides technical and legal assistance for local governments. It comprises the state, the Loans Fund, the Central and Local Unions of Municipalities and Communes (KEDKE and TEDK), the Technical Chamber of Greece, the Panhellenic Confederation of Unions of Agricultural Cooperatives (PASEGES) and other social sector agencies.

Websites of interest

Athens City Council: www.cityofathens.gr

Electric Railway Company: www.isap.gr

Attiko Metro SA: www.ametro.gr

Hellenic Agency for Local Development and Local Government SA: www.eetaa.gr

Barcelona

General aspects

The Barcelona metropolitan area, in which more than half the Catalan population lives, spreads along the central Catalan coastal strip. On an institutional level, several organisations operate in this region: city councils, metropolitan bodies, county councils, agencies and consortiums, as well as the organs of the regional and state governments.

Barcelona City Council

The Municipal Charter of Barcelona grants ample powers to the city council. The mayor is the highest authority and head of the municipal council, the organ of political representation of the citizens of Barcelona, which is formed by 41 councillors elected every 4 years. The municipality is divided into 10 districts with powers over local services. Each has its own district council the composition of which is proportional to the election results obtained by each party in that district.

Metropolitan area

The inner metropolitan area has two sectoral metropolitan bodies created by the regional planning laws of 1987. One is the *Entitat Metropolitana del Transport*, comprising 18 municipalities and having powers over the organisation, management and planning of public transport systems; provision of the underground railway service; organisation and control of the taxi service; and programming of traffic and the road network. The other is the *Entitat Metropolitana del Medi Ambient*, comprising 33 municipalities and with responsibility over the construction and maintenance of water infrastructures; water supply and wastewater treatment; and treatment of urban and industrial waste. In addition, 31 municipalities voluntarily decided to set up the *Mancomunitat de Municipis* with the aim of providing a common metropolitan viewpoint and acting in the areas of planning and improvement of metropolitan infrastructures, public space, housing and land use. On January 2009 the Consorci Àrea Metropolitana de Barcelona was established including the three mentioned metropolitan bodies and 36 municipalities.

Catalonia

The Generalitat of Catalonia is the historical institution of the Catalan government, and has ample powers over regional planning, urban planning, housing, public works, transport, health care, education and so on. The legislative body providing political representation is the Catalan Parliament, comprising 135 members.

Other bodies and public enterprises

Autoritat del Transport Metropolità: consortium formed by public administrations responsible for public transport services in the metropolitan region of Barcelona (165 municipalities). Its purpose is to ensure cooperation, coordination and planning in transport services, funding and infrastructures.

Websites of interest

Barcelona City Council: www.bcn.cat

Metropolitan Area: www.amb.cat

Autoritat del Transport Metropolità: www.atm.cat

Generalitat of Catalonia: www.gencat.cat

Berlin

General aspects

Berlin is a city-state (like Hamburg and Bremen), and as such, its local institutions are merged with those of the *lând*. Furthermore, Berlin is the German federal capital and is governed by a special law passed in 1995. The metropolitan agglomeration lies within the *lând* of Brandenburg (of which Berlin does not form part) and is strongly dominated by the core city. There is no coordinating metropolitan authority, although there

is cooperation between the two *lând* regarding regional planning.

Government and parliament of Berlin

The governing mayor (*Regierender Bürgermeister*) is the head of the government. He or she directs and presides over the government of the *lând* (*Senate*), which has legislative initiative and regulatory power. The mayor and the government are designated by the parliament (*Abgeordnetenhaus*), the legislative body that exercises control over the government and is also responsible for passing the budget. The 141 members are elected for terms of 4 years. The city-state is decentralised into 12 boroughs (*bezirke*) that carry out administrative activity under the supervision of the government. Each borough has an assembly, its organ of self-government, which oversees the administration and passes its budget. The assembly, formed by 45 members elected at the same time as the parliament, also elects the borough's administrative authorities: the office and the mayor.

Metropolitan area

There is no metropolitan authority that takes in the 25 municipalities of the agglomeration of Berlin. Services are provided basically from the capital, where the majority of the population is concentrated. This is the case of public transport, which is coordinated by the Berlin transport company.

As regards regional planning, a joint regional development department for Berlin and Brandenburg has existed since 1996. It is comprised of the department of urban development of Berlin and the ministry of regional planning of Brandenburg, and is a regional coordination body that takes in the city-state of Berlin and part of the *lând* of Brandenburg. Its tasks are to coordinate transport plans, regional development, green spaces and tourism.

Other bodies and public enterprises

Berliner Verkehrsbetriebe, BVG (Berlin Transport Company): public body created in 1996, grouping together the main public transport operators.

Berlin Tourismus Marketing GmbH: its main aim is to promote tourism in the region and publicise it nationally and internationally.

Unternehmensverbände Berlin-Brandenburg, UVB: (Confederation of Employers' and Business Associations of Berlin and Brandenburg): consists of 65 members, and seeks to promote the economic and social development of the Berlin-Brandenburg region.

Websites of interest

City-state of Berlin: www.berlin.de

Parliament of Berlin:

www.parlament-berlin.de

Gemeinsame Landesplanungsabteilung:
www.gl.berlin-brandenburg.de
Berlin Transport Company: www.bvg.de
Berlin Tourismus Marketing GmbH:
www.berlin-tourist-information.de
Confederation of Employers' and Business Associations of Berlin and Brandenburg (UVB): www.uvb-online.de

Birmingham

General aspects

The core of the agglomeration consists of Birmingham and 7 more cities with over 200,000 inhabitants. The West Midlands Metropolitan County, a two-tier structure, existed from 1974 to 1986, but cooperation is now channelled through the agencies that depended on this structure and that cover part of the metropolitan agglomeration.

Birmingham City Council

The Council is headed by the Leader and has 120 councillors, a third of which are elected every 4 years. The city is divided into 40 wards, each with its own committee to deal with local issues. The city also has 10 constituency committees for implementing policies on housing, sport, culture, security and transport.

Metropolitan area

The West Midlands Metropolitan County is made up of 7 metropolitan boroughs with a total population of 2.5 million. Despite the abolition of the county council, these boroughs continue to have joint services such as transport, policing and fire prevention. The remaining cities that did not form part of the former county are included in the West Midlands region. This is the Government Office region, comprising more than 5 million inhabitants and a larger area than the metropolitan county. It has administrative functions to implement programmes in education, economic development, the environment, culture, health care and transport.

Other bodies and public enterprises

West Midlands Passenger Transport Executive: known as *Centro*, this is the public body in charge of promoting and coordinating public transport services (bus, train and metro). It has a board of managers formed by representatives of the 7 metropolitan boroughs of the county.

West Midlands Police: public body responsible for ensuring public safety.

West Midlands Fire Service: public body responsible for protection, prevention and intervention in the event of fires and emergencies.

Websites of interest

City of Birmingham:
www.birmingham.gov.uk

West Midlands Passenger Transport Executive: www.centro.org.uk
West Midlands Police:
www.west-midlands.police.uk
West Midlands Fire Service:
www.wmfs.net
Government Office for the West Midlands:
www.gos.gov.uk

Bruxelles-Antwerpen / Brussels-Antwerp

General aspects

The expansion of these two major cities has brought them to merge into a single metropolitan agglomeration comprising 78 municipalities. However, there is no institutional structure; on the contrary, it is politically fragmented, as it spreads over two separate regions (Brussels Capital and Flanders), each a federated body with ample powers.

Brussels City Council

The organ of representation of the citizens is the municipal council, constituted by 46 members elected directly every 6 years. The executive comprises 9 councillors appointed by the council, and is in charge of the day-to-day running of the municipality. The mayor is appointed by the government of the Brussels Capital region, out of all the members of the council.

Antwerp City Council

The municipal council, constituted by 55 members, is the organ of representation of the citizens, and the executive is in charge of the day-to-day running of the municipality. The mayor is the head of the municipal administration and the president of both the council and the executive. He or she is appointed by the government of the region of Flanders, out of all the members of the council.

Metropolitan area

As there is no institution coordinating this agglomeration, it is the regional governments that act, together with their parliaments, with ample powers over economic development, energy, transport, social services, the environment and employment. Brussels and another 18 municipalities make up the *Région de Bruxelles-Capitale*, which includes the capital's direct area of influence. These municipalities also belong to a voluntary cooperative association (*Association de la Ville et des Communes de la Région de Bruxelles-Capitale*). Antwerp is the city with the largest population in Flanders, and capital of its province. In both cases, responsibilities of a metropolitan nature such as transport, planning and infrastructures are carried out by the two cities and their respective regions.

Other bodies and public enterprises

Société des Transports Intercommunaux de

Bruxelles (STIB): company responsible for the management of the public transport of the region's 19 municipalities, including the bus, metro and tram network.

Vlaamse Vervoermaatschappij De Lijn: company responsible for managing public transport (bus and tram) in the Flemish region. *De Lijn* was created in 1991 as a result of the merging of the municipal transport companies of Antwerp and Gent with the Flemish part of the Belgian transport company *Nationale Maatschappij van Buurtspoorwegen* (NMVB).

Websites of interest

Brussels City Council: www.brucity.be
Antwerp City Council: www.antwerpen.be
Brussels Capital region:
www.brussels.irisnet.be
Flanders: www.flanders.be
Société des Transports Intercommunaux de Bruxelles: www.stib.be
Vlaamse Vervoermaatschappij De Lijn:
www.delijn.be

Budapest

General aspects

Budapest has a special statute as capital city (*főváros*), with a two-tier system of government. The core city acts as the centre of the metropolitan area, as it accounts for 75% of its population, while the rest of the municipalities are very small (the largest has 60,000 inhabitants). The capital therefore undertakes most affairs of a metropolitan nature.

Budapest City Council

The capital city is organised according to a system of government on two tiers: municipal and district. Each level is independent and has powers fixed by the Law on Local Government of 1990. The municipality has a general assembly – the organ of political representation of the citizens – with 67 members, of which 66 are elected by means of party lists and one (the mayor) is elected directly, every 4 years. The mayor is the head of the municipal government and is responsible for the coordination of the departments.

The city is decentralised into 23 districts (*kerület*) with legal autonomy. Each district has an assembly, its organ of self-government, and its own directly elected mayor. In order to facilitate coordination with the city government, the district mayors can attend the general assembly and ask questions. With a view to the harmonisation of tasks, there are also cooperation mechanisms such as the permanent District Coordination Committee.

Metropolitan area

There is no metropolitan authority taking in the 39 municipalities of the agglomeration of Budapest. The metropolitan agglomeration is structured on the basis of

the capital and services are provided from the core city. As a municipality, Budapest is in charge of policies on housing, education, urban planning, tourism, transport and communications, traffic and technical infrastructures (water, gas, waste). The districts are in charge of health care, social welfare and maintenance of primary and secondary schools.

Other bodies and public enterprises

BKV (Budapest Transport): company that runs the urban passenger transport services (bus, metro, tram, trolleybus and local train) in and around the city. It coordinates the action of the various transport operators and fare integration.

Websites of interest

Budapest City Council: www.budapest.hu

BKV (Budapest Transport): www.bkv.hu

Frankfurt am Main

General aspects

Thanks to the Law on Conglomerations (*Ballungsraumgesetz*) passed by the Parliament of Hesse, since 2001 there has been a regional planning association encompassing the 75 municipalities of the metropolitan agglomeration. The association replaced the *Umlandverband Frankfurt* (UVF) (1975-2000), a multisector body covering 43 municipalities represented by a regional assembly, the members of which were elected directly by the people.

Frankfurt City Council

The mayor (*Oberbürgermeister*) is the head of the administration of the city and chairs the municipal council (*Rat der Stadt*), the organ of political representation of the citizens. All elected posts are renewed every 5 years. The city is decentralised into 16 districts, with powers over local services.

Metropolitan area

The *Planungsverband Ballungsraum Frankfurt/Rhein-Main* (Frankfurt/Rhine-Main Conurbation Planning Association) is a public body the function of which is to provide regional planning by drafting the Regional Land Use Plan and the Landscape Plan. It is also involved in the analysis of regional data, the management of projects funded by the European Union and the provision of technical advice to municipalities on European funds. The association is organised by the Council of the Region (*Rat der region*), the highest political organ of indirect representation, formed by the mayors, and the executive committee, which is responsible for day-to-day management and for preparing council meetings.

Hesse

The Prime Minister (*Ministerpräsident*) is the head of the government of the *länd*. The

government has legislative initiative and regulatory power. The parliament (*Landtag*) is the legislative body, and is responsible for controlling the government and passing the budget. Its 110 members are elected for five-year terms.

Other bodies and public enterprises

Rhein-Main Verkehrsverbund GmbH: organisation coordinating the public transport of the metropolitan agglomeration (train, underground, bus, tram and river transport). It works in conjunction with the various operators and government areas.

Wirtschaftsförderung Region Frankfurt Rhein-Main: company founded in 1995 to promote the competitiveness of the region. It brings together local authorities, chambers of commerce, universities, enterprises, etc. It covers a large area of 13,000 sq km with a population of 5.2 million in three federated states (Hesse, Rhineland-Palatinate and Bavaria).

Websites of interest

City of Frankfurt: www.frankfurt.de

Frankfurt/Rhine-Main Conurbation Planning Association: www.planungsverband.de

Rhein-Main-Verkehrsverbund: www.rmv.de

Wirtschaftsförderung Region Frankfurt

Rhein-Main: www.frankfurt-rhein-main.de

Government of Hesse: www.hessen.de/

Hamburg

General aspects

Hamburg is a city-state (like Berlin and Bremen), and as such, its local institutions are merged with those of the *länd*. The core city acts as the centre of the metropolitan area, as it accounts for 75% of its population.

Government and parliament of Hamburg

The governing mayor (*Erste Bürgermeister*) is the head of the government. He or she directs and presides over the government of the *länd* (*Senate*), which has legislative initiative and regulatory power. The mayor and the government are designated by the parliament (*Bürgerschaft*), the legislative body that exercises control over the government and is also responsible for passing the budget. The 121 members are elected for terms of 4 years. The city-state is decentralised into 7 boroughs (*bezirke*) that carry out administrative activity under the supervision of the government. Each borough has an assembly, its organ of self-government, which oversees the administration and passes its budget. The assembly, formed by 41 members elected at the same time as the parliament, also elects the borough's administrative authorities: the office and the mayor.

Metropolitan area

There is no metropolitan authority that takes in the 33 municipalities of the agglomeration of Hamburg.

There is, however, a sectoral agency that coordinates public transport: the *Hamburger VerkehrsVerbund* (Hamburg Transport Association). It is a public body comprising a total of 35 operators of public transport (bus, underground, tram and river transport) in and around the city-state, the association's responsibility thus extending beyond the boundaries of Hamburg and including parts of the *länd* of Schleswig-Holstein and Lower Saxony, and serving 3.3 million inhabitants. In fact, there has been voluntary cooperation between the three states since the 1950s, and in 1991 the association *Metropolregion Hamburg* was created, as a tool for informal cooperation between the municipalities of the agglomeration.

Other bodies and public enterprises

Hamburgischen Gesellschaft für Wirtschaftsförderung (*Association for the Economic Promotion of Hamburg*): association to foster the economic competitiveness of the metropolitan agglomeration and to encourage business.

Websites of interest

City-state of Hamburg:

www.hamburg.de

Parliament of Hamburg:

www.hamburgische-uergerschaft.de

Hamburg Transport Association:

www.hvv.de

Metropolregion:

www.metropolregion.hamburg.de

Hamburgischen Gesellschaft für

Wirtschaftsförderung:

www.wirtschaftsfoerderung.hamburg.de

Katowice

General aspects

This is a multicore metropolitan agglomeration, with Katowice as the city with the largest population and another 8 cities with more than 100,000 inhabitants. Although there is no metropolitan structure, there is voluntary cooperation between municipalities.

Katowice City Council

The mayor (*prezydent*) is the head of the municipal government (executive power) and is elected directly by the people every 4 years. He or she directs and presides over the municipal council (*rada miasta*), formed by 34 councillors elected every 4 years.

Metropolitan area

Polish municipalities have ample powers, and in the absence of recognition for the metropolitan areas, most services (sewerage and waste, water and gas provision, public transport, urban planning) are provided by local government.

The counties (*powiat*) are in charge of secondary education, public safety and social services, except in major cities such as Katowice, which have county

status. There is therefore no metropolitan authority taking in the 22 municipalities of the agglomeration. There have, however, been several initiatives by the municipalities to offer joint services: this has been the case with public transport since 1991. In 2006, a new initiative paved the way for the creation of a voluntary association of municipalities.

Silesia

The region, Silesia, covers a much larger area (with almost 5 million inhabitants) than the metropolitan one and acts by state delegation on two tiers. The first tier is that of so-called decentralised tasks, and includes general and strategic regional planning, the regional road network, higher education and cultural facilities, regional hospitals and environmental protection. The second tier is that of so-called deconcentrated tasks, which consist of supervising the local functions of the state and maintaining motorways, expressways and local roads.

Other bodies and public enterprises

Komunikacyjny Związek Komunalny GOP (Municipal Transport Union of the Upper Silesian Industrial District): 23 municipalities of the Katowice metropolitan agglomeration belong to this voluntary association for the management and planning of public transport. It coordinates the action of the various operators of the bus and tram services and also transport fare integration. *Górnśląski Związek Metropolitalny GZM (Metropolitan Association of Upper Silesia):* 14 municipalities have participated in this voluntary association since 2006. Among its goals figure the development of a common vision, the elaboration of joint applications for European funds and the economic promotion of the region.

Websites of interest

Katowice City Council:

www.um.katowice.pl

Region of Silesia: www.silesia-region.pl

KZK GOP: www.kzkgop.pl

Górnśląski Związek Metropolitalny (GZM): www.gzm.org.pl

København / Copenhagen

General aspects

The Danish agglomeration is characterised by the existence of a central core (Copenhagen) and 25 municipalities with fewer than 100,000 inhabitants. As of 1 January 2007 a new tier of government (*Region Hovedstaden*) has come into being as a result of the territorial reform process carried out by the Danish government.

Copenhagen City Council

The central political institutions are the municipal council and the structure of committees. The council is the organ of representation of the citizens, and is made

up of 55 councillors elected every 4 years. The 7 sectoral committees are elected by the council on the basis of proportional representation. The most important is the Finance Committee, as it coordinates the functioning of the city council as a whole. The Finance Committee is chaired by the lord mayor, and its members are the chairs of the other 6 committees plus 6 other council members.

Metropolitan area: Region Hovedstaden

The *Hovedstadens Udviklingsråd (Capital Development Board)* or HUR existed from 2000 to 2006. It was a council of mayors, created with the aim of reaching joint decisions on the development of the capital's metropolitan agglomeration. One of its lines was to foster cooperation with the Swedish city of Malmö, with which the city forms the geographical region of the Øresund.

The reform of 2007 ushered in the *Region Hovedstaden*, which basically has responsibility over the management of the health services (hospitals) and has an elected council. Other services are provided by the Danish municipalities, which have ample powers and strong financial autonomy.

Other bodies and public enterprises

Metro: public enterprise that manages the metro network (underground and overground), opened in 2002.

The Ørestad Development Corporation, created in 1993, is responsible for the construction of the metro and is owned by the City of Copenhagen (55%) and the state (Ministry of Transport, 45%).

Trafikselskabet Movia: public transport agency that runs the bus and train services in and around Copenhagen.

Copenhagen Capacity: official economic development agency of the *Region Hovedstaden*. Formed by representatives of the public and private sectors, its function is to promote the region in order to attract investment and generate wealth.

Websites of interest

City of Copenhagen: www3.kk.dk

Region Hovedstaden: www.regionh.dk

Metro: www.m.dk

Trafikselskabet Movia: www.movia.dk

Copenhagen Capacity: www.copcap.com

Köln / Cologne

General aspects

The Cologne agglomeration, which accounts for more than half the population of the *land* of North Rhine-Westphalia, is a multicore one, as it comprises 20 cities with over 100,000 inhabitants, 8 of these with more than 300,000; Cologne has the largest population. There has been a long tradition of cooperation among the municipalities of one part of the

agglomeration (the Rhine-Ruhr region), basically the area around the cities of Dortmund, Essen and Duisburg.

Cologne City Council

The mayor (*Oberbürgermeister*) is the head of the city's administration and chairs the municipal council (*Rat der Stadt*), the organ of political representation of the citizens, with 90 members. All elected posts are renewed every 5 years. The city is decentralised into 9 districts, with powers over local services.

Metropolitan area

The *Regionalverband Ruhr*, an association of municipalities set up in 1979 (under the name of *Kommunalverband Ruhrgebiet*), was transformed in 2004 to endow it with greater powers. It covers an area of 4,435 sq km with a population of 5.3 million, half the total agglomeration. It is responsible for regional planning, and the planning of infrastructures, economic development and tourism.

The association has a regional assembly consisting of 71 members elected by direct suffrage every 5 years. The assembly elects the president (a symbolic post) and appoints a general director. In the transport sector, there are different agencies: one for the Rhein-Ruhr district (corresponding to the Dortmund, Essen and Duisburg area) and one for the Rhein-Sieg district (Cologne and Bonn).

North Rhine-Westphalia

The Prime Minister (*Ministerpräsident*) is the head of the government of the *land*. The government has legislative initiative and regulatory power. The parliament (*Landtag*) is the legislative body, and is responsible for controlling the government and passing the budget. Its 231 members are elected for five-year terms.

Other bodies and public enterprises

Verkehrsverbund Rhein-Ruhr (Rhine-Ruhr Transport Association): since 1980 has coordinated the activity of 25 local public transport companies and 3 public rail companies. It integrates train, local and regional bus, tram and river transport services.

Verkehrsverbund Rhein-Sieg GmbH (Rhine-Sieg Transport Association): since 1987 has coordinated the train, bus and tram services of the Cologne-Bonn region (an area of 5,111 sq km with 3.2 million inhabitants). It comprises 29 companies, notably the transport associations of Cologne (*Kölner Verkehrs-Betriebe AG*) and Bonn (*Stadtwerke Bonn*).

Websites of interest

City of Cologne: www.koeln.de

Regionalverband Ruhr: www.rvr-online.de

Verkehrsverbund Rhein-Ruhr: www.vrr.de

Verkehrsverbund Rhein-Sieg GmbH: www.vrsinfo.de

Parliament of North Rhine-Westphalia: www.landtag.nrw.de

Lille

General aspects

The Lille agglomeration has had a supramunicipal cooperation structure, the *Communauté Urbaine de Lille*, since 1966. As a result of the 1999 Law on Intermunicipal Cooperation, the structure was transformed.

Lille City Council

The mayor is the highest authority and is elected for a 6-year term. He or she chairs the municipal council, the organ of political representation of the citizens and of control over the executive committee, comprising 62 councillors likewise elected for a 6-year term. The municipality has 10 districts or *quartiers*, each with its own district office, headed by a city councillor, with responsibility over the management of local services.

Metropolitan area

The *Communauté Urbaine de Lille* has a series of powers and a structure established by law, concerning economic, social and cultural development (creation and management of industrial and commercial zones, management of facilities and schools); regional planning (master plans, organisation of public transport and roads); public housing; urban regeneration and revitalisation; management of common services (water, cemeteries, abattoirs, fire prevention and emergency services); and the environment (waste treatment and pollution prevention). The organisation takes in 85 municipalities covering some 600 sq km with 1 million inhabitants. Its political structure comprises a president, an executive committee and a council, formed by 170 members. All these posts are renewed every 6 years by indirect election, through delegation to the municipalities.

Nord-Pas de Calais region

The regional council is an elected body for reflection and promotion in the areas of planning, regional organisation and economic and development action. It also acts as a coordinator in economic development, training and the environment, in a much larger area than that of the agglomeration.

Other bodies and public enterprises

Transpole: organises and funds the region's bus, metro and tram transport, under the auspices of the *Communauté Urbaine*.

Websites of interest

Lille City Council: www.mairie-lille.fr
Communauté Urbaine de Lille: www.lillemetropole.fr
Nord-Pas de Calais region: www.nordpasdecalais.fr
Transpole: www.transpole.fr

Lisboa / Lisbon

General aspects

This agglomeration is made up of 11 municipalities with more than 100,000 inhabitants surrounding the state capital, Lisbon. It is coordinated through the *Área Metropolitana de Lisboa* (AML), set up in 2004 to replace the previous structure, which dated from 1991.

Lisbon City Council

The mayor is the head of the executive (*câmara municipal*) and chairs the municipal assembly (*assembleia municipal*). This is the organ of political representation of the citizens, formed by 107 elected councillors, including the presidents of the 50 parish councils that exist in the area. Parishes are a lower level of local government that also have their own assembly (*assembleia de freguesia*) and executive (*junta de freguesia*).

Metropolitan area

Law 10/2003, of 13 May, reformed the organisation of the metropolitan areas of Portugal. The Metropolitan Area of Lisboa (AML) comprises three bodies: a deliberative assembly (*assembleia*), an executive council (*junta*) and a consultative council (*conselho*). The assembly of the AML has 55 members elected by all the municipal assemblies of the area; the executive council includes all the mayors of the area, who out of their numbers choose the president and the two vice-presidents. The consultative council consists of all the members of the executive, the president of the *Comissão de Coordenação da Região de Lisboa e Vale do Tejo* (the area's regional delegation of central government for planning issues) and representatives of public institutions and other economic, social and cultural institutions. It serves 18 municipalities and almost 3 million inhabitants. The AML performs the following functions: to provide a structure for municipal investments of supramunicipal interest; to coordinate the actions of the municipalities and central government in the spheres of environmental infrastructures, health care, education, security and civil defence, roads and transport, social facilities, tourism and culture, sports, leisure and youth; and strategic planning of economic, social and regional management and organisational issues. Specifically, the AML has promoted the metropolitan geographical information system (SMIG) and a strategic study on vocational training.

Other bodies and public enterprises

Metropolitano de Lisboa: company created to run the Lisbon metro.

Carris: company that runs urban passenger transport services (bus and tram) in the city of Lisbon.

Websites of interest

Lisbon City Council: www.cm-lisboa.pt
Área Metropolitana de Lisboa: www.aml.pt
Metropolitano de Lisboa: www.metrolisboa.pt
Carris: www.carris.pt

Liverpool-Manchester

General aspects

This very extensive multicore agglomeration is made up of two densely populated cities (Liverpool and Manchester) and two more cities (Leeds and Bradford) that have a larger population but a lower density. For the organisation of its metropolitan services each city has its area of influence with its own agencies, left over after the abolition of the metropolitan institutions in 1986, without the existence of any common structure at present.

Liverpool City Council

The 90 members of the city council are elected every 4 years. They in turn appoint the lord mayor and the head of the executive board (leader council). There are also 10 neighbourhood committees, with consultative functions.

Manchester City Council

The highest organ of political representation is the board formed by the lord mayor and 14 councillors, 12 of them appointed by each of the electoral wards and 2 by the city as a whole, every 4 years.

Metropolitan area

The two main cities retain the tradition of cooperation with their neighbouring municipalities, as they belonged to metropolitan structures from 1974 to 1986. In Liverpool, the county of Merseyside includes Liverpool, Knowsley, Sefton, St Helens and Wirral: an area of 645 sq km with more than 1 million inhabitants. Despite the abolition of the political structure, the following services continue to be run by sectoral agencies: public transport, police (Merseyside Police), waste (Merseyside Waste Disposal Authority), and fire prevention and emergency services (Merseyside Fire & Rescue Service). In Manchester, following the abolition of Greater Manchester County Council, services have continued to be provided through sectoral agencies: waste (Greater Manchester Waste Disposal Authority), police (Greater Manchester Police Authority), fire prevention and emergency services (Greater Manchester Fire and Civil Defence Service) and transport (Greater Manchester Passenger Transport Authority). In addition, in 1986 the municipalities joined together to form the Association of Greater Manchester Authorities (AGMA), in order to ensure a region-wide vision by means of strategic planning, especially in transport and the environment.

Other bodies and public enterprises

Merseytravel: public body coordinating transport in Liverpool and 4 more cities; it is governed by a board of councillors.

Mersey Partnership: public-private body seeking to promote economic development and attract investment and tourism to the Liverpool region.

Public Transport for Greater Manchester: funded by the Greater Manchester Passenger Transport Authority, which is responsible for planning and managing the integrated transport system for the Manchester region.

Websites of interest

Manchester City Council:

www.manchester.gov.uk

Liverpool City Council:

www.liverpool.gov.uk

Merseytravel: www.merseytravel.gov.uk

Mersey Partnership:

www.merseyside.org.uk

Association of Greater Manchester

Authorities: www.agma.gov.uk

Public Transport for Greater Manchester:

www.gmpte.com

London

General aspects

Since 2000, the London agglomeration has been endowed with an institution responsible for providing metropolitan services: the Greater London Authority (GLA), in the wake of its predecessor, the Greater London Council (1965-1986). However, the GLA does not cover the totality of the metropolitan agglomeration, which spreads over 3 regions.

Greater London Authority

The Greater London Authority (GLA) covers the City of London and the 32 boroughs. The mayor holds executive power and political leadership, and heads the London Assembly, formed by 25 members. All elected posts are renewed by direct suffrage every 4 years. The GLA has powers over: public transport, planning, the environment, culture, health care, policing and emergency and fire services. However, it has very limited tax raising powers and cannot issue bonds, and funding comes basically from central government transfers. Each borough council is headed by a chief executive who is elected for a 4 year term. These councils provide local public services such as education, housing, social services, street cleaning and maintenance, waste management, local urban planning, culture and leisure. The borough councils are financed by means of a direct Council Tax and various central funds.

Metropolitan area

There is no institution that includes the totality of the metropolitan agglomeration,

which spreads over the regions of Greater London, South East and East of England. The GLA is usually regarded as the body that represents the agglomeration.

Other bodies and public enterprises

Transport for London: organisation that depends on the GLA and is responsible for the planning and management of integrated transport, comprising the bus network, the underground system, the trams, the Docklands Light Railway, river transport and Victoria bus station. It is also in charge of traffic management on 580 km of the city's road network.

London Development Agency: agency depending on the GLA that promotes the economic development of the capital, with the aim of ensuring London's role as an international business centre and a generator of wealth.

London Fire and Emergency Planning Authority: under the auspices of the GLA, it has powers over fire prevention and control and emergency response.

Metropolitan Police Authority: under the responsibility of the GLA, it works to ensure public safety.

Websites of interest

Greater London Authority:

www.london.gov.uk

Transport for London: www.tfl.gov.uk/tfl

London Development Agency:

www.lda.gov.uk

Metropolitan Police Authority:

www.mpa.gov.uk

London Fire and Emergency Planning

Authority: <http://www.london-fire.gov.uk>

Lyon

General aspects

The Lyon agglomeration has had a supramunicipal cooperation structure, the *Communauté Urbaine de Lyon*, since 1966. As a result of the 1999 Law on Intermunicipal Cooperation, the structure was transformed.

Lyon City Council

The mayor is the highest authority and is elected for a 6-year term. He or she chairs the municipal council, the organ of political representation of the citizens and of control over the executive committee, comprising 72 councillors likewise elected for a 6-year term. The municipality has 9 districts or *arrondissements*, each with its own council and district mayor. This council is responsible for decision-making with regard to the implementation, conditioning and management of local facilities.

Metropolitan area

The *Communauté Urbaine de Lyon* has a series of powers established by law,

including: economic, social and cultural development (creation and management of industrial and commercial zones, management of facilities and schools); regional planning (master plans, organisation of public transport and roads); public housing; urban regeneration and revitalisation; management of common services (water, cemeteries, abattoirs, fire prevention and emergency services); and the environment (waste treatment and pollution prevention). The organisation takes in 57 municipalities covering some 500 sq km with 1,300,000 inhabitants. Its political structure comprises a president, an executive committee and a council, formed by 157 members. All these posts are renewed every 6 years by indirect election, through delegation to the municipalities.

Rhône-Alpes region

The regional council is an elected body for reflection and promotion in the areas of planning, regional organisation and economic and development action. It also acts as a coordinator in economic development, training and the environment, in a much larger area than that of the agglomeration.

Other bodies and public enterprises

Transports en Commun Lyonnais: organises and funds the region's bus, metro and tram transport, under the auspices of the *Communauté Urbaine*.

Agence pour le Développement de la Région Lyonnaise (Aderly): agency created in 1974 to promote the economic development and competitiveness of the metropolitan agglomeration. It is made up of representatives of local and regional governments, together with chambers of commerce, enterprises, etc.

Websites of interest

Lyon City Council: www.lyon.fr

Communauté Urbaine de Lyon:

www.grandlyon.com

Rhône-Alpes region: www.rhonealpes.fr

Transports en Commun Lyonnais:

www.tcl.fr

Agence pour le Développement de la Région Lyonnaise: www.lyon-aderly.com

Madrid

General aspects

The present municipality of Madrid is the result of the amalgamation of 13 municipalities into Madrid between 1948 and 1954. In its capacity as state capital, it has a special status (Law on Capital Status, of July 2006, updating the 1963 and 1985 legislation) which establishes the Interadministration Capital Status Committee. This is articulated as a cooperation body between the state, the Autonomous Community of Madrid (CAM) and the City of Madrid on issues

such as public safety and the celebration of official events.

Madrid City Council

The mayor is the highest authority and head of the municipal council, the organ of political representation of the citizens, formed by 55 councillors elected every 4 years. The municipality is divided into 21 districts with powers over personal services.

Metropolitan area

The metropolitan area has no organisational recognition. Powers are exercised either by the City Council, as the large surface area (600 sq km) and population of the municipality render it almost metropolitan in nature, or by the government of the autonomous community.

Autonomous Community of Madrid

The CAM was constituted by a statute passed on 1 March 1983, and its president is the highest authority. The legislative body providing political representation is the Madrid Assembly, comprising 111 representatives. The creation of the CAM entailed the abolition of the regional planning body that had existed since 1963, the *Comisión de Planeamiento y Coordinación del Área Metropolitana de Madrid*. The territory of the CAM encompasses the Madrid metropolitan agglomeration and in practice coordinates metropolitan policies through its powers over regional planning, urban planning, housing, public works, roads, railways, transport and water resources. Other powers are shared with the state, including economic planning, industry, security, education and health care. The CAM assumes the powers of Madrid Provincial Council, as the autonomous community consists of only one province.

Other bodies and public enterprises

Consorcio Regional de Transportes de Madrid: coordinates the services, networks and fares of the public transport system of the CAM. The state, the CAM, the municipalities and public and private transport companies are all represented.

Websites of interest

Madrid City Council: www.munimadrid.es/
Autonomous Community of Madrid: www.madrid.org
Consorcio Regional de Transportes de Madrid: www.ctm-madrid.es

Marseille

General aspects

The Law on Intermunicipal Cooperation passed in 1999 led a year later to the creation of the *Communauté Urbaine de Marseille Provence Métropole*, an indirectly elected structure for cooperation between municipalities that serves to coordinate the metropolitan policies of the agglomeration.

Marseille City Council

The mayor is the highest authority and is elected for a 6-year term. He or she chairs the municipal council, the organ of political representation of the citizens and of control over the executive committee, comprising 101 councillors likewise elected for a 6-year term. The municipality has 16 districts or *arrondissements*, each with its own council and district mayor. This council is responsible for decision-making with regard to the implementation, conditioning and management of local facilities.

Metropolitan area

The *Communauté Urbaine de Marseille Provence Métropole* has a series of powers established by law, concerning economic, social and cultural development (creation and management of industrial and commercial zones, management of facilities and schools); regional planning (master plans, organisation of public transport and roads); public housing; urban regeneration and revitalisation; management of common services (water, cemeteries, abattoirs, fire prevention and emergency services); and the environment (waste treatment and pollution prevention). The organisation takes in 18 municipalities covering some 600 sq km with almost 1 million inhabitants. Its political structure comprises a president, an executive committee and a council, formed by 157 members. All these posts are renewed every 6 years by indirect election, through delegation to the municipalities.

Provence-Alpes-Côte d'Azur region

The regional council is an elected body for reflection and promotion in the areas of planning, regional organisation and economic and development action. It also acts as a coordinator in economic development, training and the environment, in a much larger area than that of the agglomeration.

Other bodies and public enterprises

Régie des Transports de Marseille: organises and funds the region's bus, metro and tram transport (the latter service being delegated by the *Communauté Urbaine*).

Websites of interest

Marseille City Council: www.marseille.fr
Communauté Urbaine de Marseille Provence Métropole: www.marseille-provence.com
Provence-Alpes-Côte d'Azur region: www.regionpaca.fr
Régie des Transports de Marseille: www.rtm.fr

Milano / Milan

General aspects

The metropolitan agglomeration is made up of more than 400 municipalities of different sizes and densities. In addition to the core city, there are three cities with

over 100,000 inhabitants (Brescia, Bergamo and Monza). Law 142 of 1990 provides for the creation of the *città metropolitana*, an administrative body for coordinating metropolitan policies. However, the application of the law has been non-existent; in practice, the municipality, the province and the region all exercise some metropolitan powers, such as transport.

Milan City Council

The mayor (*sindaco*) is elected directly by the people for a 5-year term. He or she is the political leader of the administration of the municipality and chairs the *Giunta*, the executive body. The *Consiglio Comunale* or Municipal Council is formed by 60 members, likewise elected for 5-year terms. The city is divided into 9 boroughs (*zona*), each with a president and a council, directly elected every 5 years. They perform functions that are delegated by the municipality and promote citizen information and participation.

Metropolitan area

There is no metropolitan coordination structure. The city and the province of Milan are both involved in metropolitan planning through the drafting of regional and sectoral plans, which have to be passed by the region of Lombardy. The province is a second-level local government comprising 189 municipalities. It performs a support function for municipalities and facilitates their economic, regional and environmental planning. It also acts in the areas of culture, green spaces, civil defence and social services.

Lombardy

The region of Lombardy has exclusive legislative powers over urban planning, public works and infrastructures of regional interest, tourism, agriculture, health care and urban and rural local police, and shared powers over culture, the environment, occupational promotion and economic development. The Lombardy region organises public transport (bus, tram, taxi, funicular, etc.), including the management of the system of metropolitan and suburban trains in the Milan agglomeration.

Other bodies and public enterprises

Azienda Trasporti Milanesi S.p.A.: created in 1999 out of the former public municipal transport company, it is responsible for the management of public transport in Milan (bus, tram and underground) and also the interurban transport system.

Websites of interest

Milan City Council: www.comune.milano.it
Province of Milan: www.provincia.milano.it
Region of Lombardy: www.regione.lombardia.it
Azienda Trasporti Milanesi S.p.A.: www.atm-mi.it

München / Munich

General aspects

The metropolitan agglomeration of Munich is characterised by the existence of a central core in the form of the city of Munich, capital of the *länd*, which accounts for 65% of the population, and several municipalities with fewer than 50,000 inhabitants. All these municipalities belong to a regional planning structure.

Munich City Council

The mayor (*Oberbürgermeister*) is the head of the city's administration and chairs the municipal council (*Rat der Stadt*), the organ of political representation of the citizens. All elected posts are renewed every 5 years. The city is decentralised into 25 districts, with powers over local services.

Metropolitan area

The Munich Regional Planning Agency is a public body without legislative powers; it operates as a structure for regional planning and economic development (drafting plans and studies to channel growth, providing support for municipalities, etc.). Its main organs are the federal committee (the highest political organ of indirect representation, formed by the mayors) and the executive committee (in charge of day-to-day management and preparing the meetings of the federal committee).

Bavaria

The Prime Minister (*Ministerpräsident*) is the head of the government of the *länd*. The government has legislative initiative and regulatory power. The parliament (*Landtag*) is the legislative body, and is responsible for controlling the government and passing the budget. Its 180 members are elected for five-year terms.

Other bodies and public enterprises

MVV (Munich Transport and Tariff Association): public-private association constituted on an equal footing by the transport operators and the competent authorities. It coordinates the planning and provision of services, fare integration, distribution of costs and profits, etc. The network includes urban rail, bus and tram services.

München Betriebs-GmbH & Co. KG: its main aim is to promote tourism in the region and publicise it nationally and internationally.

Websites of interest

City of Munich: www.muenchen.de
MVV, Munich Transport and Tariff Association: www.mvv-muenchen.de
Government of Bavaria: www.bayern.de
München Betriebs-GmbH: www.mux.de/muenchen-de

Napoli / Naples

General aspects

The metropolitan agglomeration is made up of almost 200 municipalities of different sizes and densities. In addition to the city of Naples, there are two cities with over 100,000 inhabitants (Salerno and Giugliano in Campania). Law 142 of 1990 provides for the creation of the *città metropolitana*, an administrative body for coordinating metropolitan policies. However, the application of the law has been non-existent; in practice, the municipality, the province and the region all exercise some metropolitan powers, such as transport.

Naples City Council

The mayor (*sindaco*) is elected directly by the people for a 5-year term. He or she is the political leader of the administration of the municipality and chairs the *Giunta*, the executive body. The *Consiglio Comunale* or Municipal Council is formed by 60 members, likewise elected for 5-year terms. The city is divided into 10 boroughs (*municipalità*), each with a president and a council, directly elected every 5 years. They perform functions that are delegated by the municipality and promote citizen information and participation.

Metropolitan area and region of Campania

The city of Naples draws up its own plans for transport and urbanism, which require harmonisation with the provincial and regional plans. All three government levels have powers over the metropolitan agglomeration, although there is no overall coordinating body. As regards transport, there are 13 public transport companies, coordinated by the region through the *Consorzio Unico Campania*.

Other bodies and public enterprises

Compagnia Trasporti Pubblici di Napoli S.p.A.: public bus transport operator jointly owned since 2001 by the municipality and the province of Naples. The network covers an area of 850 sq km formed by 71 municipalities with a total population of one and a half million.

Consorzio Unico Campania: since 2002, has encompassed 13 public transport companies in order to run the fare integration system for the whole region. It includes bus, light metro, train and funicular services.

Websites of interest

Naples City Council: www.comune.napoli.it
Region of Campania: www.regione.campania.it
Compagnia Trasporti Pubblici di Napoli S.p.A.: www.ctpn.it
Consorzio Unico Campania: www.unicocampania.it

Nottingham

General aspects

The metropolitan agglomeration is multicore, with two cities of over 200,000 inhabitants (Nottingham and Derby) and five with 100,000. Nottinghamshire County Council has powers over most of the cities in the agglomeration, with the exception of Nottingham itself.

Nottingham City Council

The 55 members of the city council are elected every 4 years. They in turn appoint the lord mayor and the head of the executive board (council leader). There are also 9 area committees whose purpose is to bridge the gap between the council and the neighbourhoods, with consultative functions.

Metropolitan area

Nottinghamshire County Council serves a larger area than the metropolitan, with a population of 1 million. It is a two-tier government body, as there is a distribution of powers. The metropolitan body (Nottinghamshire County Council) deals with schools, social services, libraries, waste treatment and recycling, parks, security, emergency services, transport, etc., and has 67 representatives elected every 4 years. The 7 district councils are responsible for housing, leisure, refuse collection and council tax collection, and preserve local government.

The city of Nottingham used to belong to the county council but it no longer does so, and since 1998 the city council has taken exclusive responsibility for all the city's services.

Other bodies and public enterprises

Nottingham City Transport: responsible for bus services in the city of Nottingham (in conjunction with the private operator Trent Barton). Together with the company Transdev, it is a partner in the Nottingham Express Transit - Nottingham Tram consortium, which runs the tram service. *Greater Nottingham Partnership*: created in 1994, this organisation comprises 15 representatives of the public, private and third sectors in order to revitalise the area and generate economic dynamism.

Websites of interest

Nottingham City Council: www.nottinghamcity.gov.uk
Nottinghamshire County Council: www.nottinghamshire.gov.uk
Nottingham City Transport: www.nctx.co.uk
Nottingham Express Transit - the Nottingham Tram: www.thetram.net
Greater Nottingham Partnership: www.gnpartnership.org.uk

Paris

General aspects

The Paris agglomeration is the largest in France in terms of population, and the heart of the Île-de-France region. The latter has a very densely populated inner core formed by Paris and its three surrounding departments (Hauts-de-Seine, Seine-Saint-Denis and Val-de-Marne), and a sparsely populated outer ring with rural municipalities. The region acts as a coordinator for metropolitan policies, unlike in France's other large agglomerations, which are regulated by the Law on Intermunicipal Cooperation of 1999.

Paris City Council

Paris has two territorial levels of administration: the municipality and the department. The mayor is the highest authority and is elected for a 6-year term. He or she chairs the municipal council, comprising 163 councillors likewise elected for a 6-year term, which is the organ of political representation of the citizens and of control over the executive committee. The municipality has 20 districts or *arrondissements*, each with its own council and district mayor. This council is responsible for decision-making with regard to the implementation, conditioning and management of local facilities.

Metropolitan area

The French regions have constituted a territorial administration with full powers since 1986. Their powers are binding and include several areas: public transport and roads, regional and urban planning, economic development, housing, education (higher education and research, construction and maintenance of schools, vocational training), the environment, culture, sport and tourism. The *Conseil régional d'Île-de-France* is made up of the following political organs: the executive (formed by the president and 15 vice-presidents) and the regional assembly (209 members elected directly every 6 years). It also has a permanent control committee and a regional economic and social council, an advisory body with 122 members drawn from trade unions, enterprise and civil society.

Other bodies and public enterprises

Syndicat des Transports d'Île-de-France (STIF): organises and funds the region's transport under the authority of the president of the Regional Council. It coordinates the activity of the RATP (metro), SNCF (regional and suburban trains) and 90 private bus operators.

Websites of interest

Paris City Council: www.paris.fr
Île-de-France region: www.iledefrance.fr
Syndicat des Transports d'Île-de-France: www.stif-idf.fr

Porto-Vila Nova de Gaia

General aspects

This agglomeration is made up of two neighbouring core cities, Porto and Vila Nova de Gaia, plus 8 other municipalities, 4 of them with a population of more than 100,000. It is coordinated through the *Área Metropolitana do Porto (AMP)*, set up in 2004 to replace the previous structure, which dated from 1991.

Porto City Council

The representative organs are the assembly (*assembleia municipal*) and the executive (*câmara municipal*). The head of the executive, the mayor, is the leader of the most voted list. The assembly is the municipality's deliberative body and is made up of 39 directly elected members, including the presidents of the 15 parish councils that exist in the area. Parishes are a lower level of local government that also have their own assembly (*assembleia de freguesia*) and executive (*junta de freguesia*).

Vila Nova de Gaia City Council

The mayor is the head of the executive (*câmara municipal*) and chairs the assembly (*assembleia municipal*). This is the organ of political representation of the citizens, formed by 55 elected councillors, including the presidents of the 24 parish councils that exist in the area. Parishes are a lower level of local government that also have their own assembly (*assembleia de freguesia*) and executive (*junta de freguesia*).

Metropolitan area

Law 10/2003, of 13 May, reformed the organisation of the metropolitan areas of Portugal. The Metropolitan Area of Porto (AMP) comprises three bodies: a deliberative assembly (*assembleia*), an executive council (*junta*) and a consultative council (*conselho*). The assembly of the AMP is made up of 43 members elected by all the municipal assemblies of the area; the executive council includes all the mayors of the area, who out of their numbers choose the president and the two vice-presidents. The consultative council consists of all the members of the executive, the president of the *Comissão de Coordenação e Desenvolvimento Regional do Norte* (the area's regional delegation of central government for planning issues) and representatives of public institutions and other economic, social and cultural institutions. It serves 14 municipalities and 1.5 million inhabitants.

The AMP performs the following functions: to provide a structure for municipal investments of supramunicipal interest; to coordinate the actions of the municipalities and central government in the spheres of environmental infrastructures, health care, education, security and civil defence, roads and transport, social facilities, tourism and culture, sports, leisure and youth; and

strategic planning of economic, social and regional management and organisational issues. Specifically, the AMP has promoted the construction of the light metro and a strategic study on mobility.

Other bodies and public enterprises

Sociedade de Transportes Colectivos do Porto, S.A. (STCPI): created in 1994 to run the urban passenger transport service in and around Porto.

Metro do Porto: company created to run the new light metro network, jointly owned by the AMP, the STCP and the state.

Websites of interest

Porto City Council: www.cm-porto.pt

Praha / Prague

General aspects

Prague is the capital of the Czech Republic and is governed by a special law (Act 131/2000 Coll.). It has its own statute as a city-region (*hlavní město*): i.e., local and regional institutions are merged. The core city accounts for 95% of the population of the metropolitan agglomeration, the remaining 5% being distributed in 18 very small municipalities (from 770 to 11,800 inhabitants) that belong to the region of Central Bohemia. Prague therefore undertakes most affairs of a metropolitan nature.

Prague City Council

The mayor directs and presides over the municipal council, the organ of political representation of the citizens, formed by 55 councillors elected every 4 years. The Czech capital's special statute grants it both local and regional powers.

Metropolitan area

The metropolitan agglomeration is clearly monocentric and services are provided from the core city. As a municipality, Prague is in charge of policies on housing, health protection and improvement, transport and communications, education, culture and public safety. As a region, it deals primarily with spatial planning and regional development, health care, social welfare and the environment.

Other bodies and public enterprises

Dopravní podnik hl. m. Prahy, a.s. (Prague Public Transit Co. Inc.): company that runs the city's urban passenger transport service (bus, metro and tram). It coordinates the action of the various transport operators and also fare integration.

Websites of interest

Prague City Council: www.magistrat.praha-mesto.cz
Dopravní podnik hl. m. Prahy, a.s.: www.dp-praha.cz

Roma / Rome

General aspects

The agglomeration of the Italian capital is structured around the core city, Rome, the rest of the municipalities having fewer than 100,000 inhabitants. There is no metropolitan institution, despite Law 142 of 1990, which provides for the creation of the *città metropolitana*, an administrative body for coordinating metropolitan policies. The application of the law has been non-existent, and in practice most services are managed by the capital.

Rome City Council

The mayor (*sindaco*) is elected directly by the people for a 5-year term. He or she is the political leader of the administration of the municipality and chairs the *Giunta*, the executive body. The *Consiglio Comunale* or Municipal Council is formed by 60 members, likewise elected for 5-year terms. The city is divided into 19 boroughs (*municipi*), each with a president and a council, directly elected every 5 years. They perform functions that are delegated by the municipality and promote citizen information and participation.

Metropolitan area and region of Lazio

The city of Rome plays a dominant role in the agglomeration. Nevertheless, the region of Lazio has exclusive legislative powers over urban planning, public works and infrastructures of regional interest, tourism, agriculture, health care and urban and rural local police. Regarding transport, the region draws up regional plans and coordinates the public transport system (bus, tram, taxi, funicular, etc.), including the management of the system of suburban trains in the Roman agglomeration.

Other bodies and public enterprises

Metropolitana di Roma: responsible for the management of public transport in Rome (bus, tram and underground) and also the interurban transport system.

Azienda di trasporto pubblico regionale (CO. TRAL.S.p.A): public enterprise created in March 2001 to run the public transport of the Lazio region.

Websites of interest

Rome City Council: www.comune.roma.it

Region of Lazio: www.regione.lazio.it

Metropolitana di Roma S.p.A.: www.metroroma.it

Azienda di trasporto pubblico regionale: www.cotraspa.it

Sevilla / Seville

General aspects

The city of Seville is the core of a metropolitan agglomeration that contains 21 municipalities. There is no metropolitan institution coordinating the various policies;

the Andalusian government articulates urban planning and transport.

Seville City Council

The mayor is the highest authority and head of the municipal council, the organ of political representation of the citizens, formed by 32 councillors elected every 4 years. The municipality is divided into 11 districts for purposes of administrative management.

Metropolitan area

There is no metropolitan government, although there are several initiatives fostered by the Andalusian government. Notable among these has been the creation in 2000 of the *Consorcio de Transportes Metropolitanos del Área de Sevilla*, formed by the various levels of government existing in the area (Junta de Andalucía, Seville City Council, the provincial council and a number of other city councils from the metropolitan area), which is responsible for coordinating the metro, bus and train network. A regional plan entitled *Plan de Ordenación del Territorio de la Aglomeración Urbana de Sevilla* has been in preparation since 2007. This plan, which takes in an area of 4,900 sq km with 46 municipalities and a population of 1,421,000 inhabitants, is scheduled to be approved during 2008. It will regulate the system of urban settlements, the system of public transport and highways, basic infrastructures (energy, telecommunications, water and waste), the regional protection system and areas of public use.

Andalusia

The *Junta de Andalucía* is the Andalusian autonomous government, comprising the president, the governing council and the parliament, with 109 members. The government has launched regional plans for Andalusia's urban agglomerations and has promoted the creation of 5 metropolitan transport consortiums.

Other bodies and public enterprises

Transportes Urbanos de Sevilla: Tussam is a municipal public limited company, set up in 1975 to run the urban passenger transport service for the city of Seville.

Ferrocarriles de la Junta de Andalucía: coordinates the services, networks and fares of the Andalusian public transport system, including the Seville metro.

Websites of interest

Seville City Council: www.sevilla.org

Junta de Andalucía: www.juntadeandalucia.es

Transportes Urbanos de Sevilla: www.tussam.es

Consorcio de Transportes Metropolitanos del Área de Sevilla: www.consorciotransportes-sevilla.com

Ferrocarriles de la Junta de Andalucía: www.ferrocarrilesandaluces.com

Stockholm

General aspects

The Stockholm agglomeration is made up of the core city plus 10 municipalities with between 30,000 and 90,000 inhabitants. There is no metropolitan coordinating structure, but the county, which covers a larger area, undertakes certain functions such as transport.

Stockholm City Council

The central political institutions are the council and a structure of committees. The council is the organ of representation of the citizens, formed by 101 councillors elected every 4 years. The sectoral committees are elected by the council on the basis of proportional representation. The most important is the Executive Board, as it proposes all the decisions to be taken by the council. This means that before any decision is made concerning a draft bylaw, it must be presented to the Executive Board for approval. This body is made up of 13 members elected in proportion to the political composition of the council, and led by the mayor.

The city is decentralised into 18 districts, each responsible for the provision of essential local services. The organ of representation of the citizens is the district council, which reflects the political composition of the city council.

Metropolitan area

Sweden's municipalities (*kommuner*) and counties (*län*) are local government bodies with far-reaching powers and a similar political organisation. The municipalities are in charge of the provision of social services, including primary and secondary schools, nurseries, personal welfare, culture and leisure, and in most cases housing. They are also responsible for technical infrastructure and the provision of technical services (local roads, water supply and wastewater, gas and electricity, local and regional transport, refuse collection and disposal, etc.). The counties are responsible for health care and care of the elderly, transport and regional planning.

Metropolitan services are therefore provided basically by the city and the county of Stockholm (which comprises 26 municipalities).

Other bodies and public enterprises

Stockholms Stadshus AB: public enterprise encompassing 17 municipally owned service companies, including those responsible for housing, schools, sewerage, ports, economic promotion, technological infrastructure, etc.

Storstockholms Lokaltrafik SL: under the auspices of the county of Stockholm, it organises all integrated public land transport (metro, bus, train, trams), while

the services are run by private operators such as *Connex* (metro and trams) and *Waxholmsbolaget* (ferries).

Websites of interest

City of Stockholm: www.stockholm.se
Stockholm County Council: www.sll.se
Stockholms Stadshus AB:
www.s-husab.stockholm.se
Storstockholms Lokaltrafik SL: www.sl.se

Stuttgart

General aspects

The municipalities of the metropolitan agglomeration of Stuttgart form part of a regional planning agency that belongs to the *länd* of Baden-Württemberg, created in 1952 with powers over local government and regional organisation.

Stuttgart City Council

The mayor (*Oberbürgermeister*) is the head of the city's administration and chairs the municipal council (*Rat der Stadt*), the organ of political representation of the citizens. All elected posts are renewed every 5 years. The city is decentralised into 23 districts, with powers over local services.

Metropolitan area

The *Verband Region Stuttgart* was set up in 1994, with binding powers over planning issues (regional, infrastructures, traffic, transport, economic development, tourism, waste treatment). It can also organise regional-level fairs, exhibitions, congresses and cultural and sporting events. The association has a regional assembly consisting of 93 members elected by direct suffrage every 5 years. The assembly elects the president (a symbolic post) and appoints a general director. The budget comes almost exclusively from public funds, and 85% of expenditure is on public transport.

Baden-Württemberg

The Prime Minister (*Ministerpräsident*) is the head of the government of the *länd*. The government has legislative initiative and regulatory power. The parliament (*Landtag*) is the legislative body, and is responsible for controlling the government and passing the budget. Its 139 members are elected for five-year terms.

Other bodies and public enterprises

Verband Verkehrsmittel Stuttgart (Stuttgart Transport Association): organises public transport under the auspices of the *Verband Region*. It is a public-private association constituted on an equal footing by the transport operators and the competent authorities. It coordinates the planning and provision of services, fare integration, distribution of costs and profits, etc.

Wirtschaftsförderung Region Stuttgart GmbH: mixed capital company (i.e., with

both public and private funds) responsible for promoting the region's economic activities and development.

Websites of interest

City of Stuttgart: www.stuttgart.de
Verband Region Stuttgart:
www.region-stuttgart.org
Government of Baden-Württemberg:
www.baden-wuerttemberg.de
Verband Verkehrsmittel Stuttgart:
www.s-bahn-region-stuttgart.de
Wirtschaftsförderung Region Stuttgart GmbH: wrs.region-stuttgart.de

Sunderland

General aspects

There are two main core cities: Sunderland and Newcastle upon Tyne. From 1974 to 1986 there was a two-tier authority (Tyne and Wear Metropolitan County) that encompassed 5 local government bodies (South Tyneside, North Tyneside, Newcastle upon Tyne, Gateshead and Sunderland). Following its abolition, sectoral agencies continue to provide common services.

Sunderland City Council

The 75 members of the city council are elected every 4 years. They in turn appoint the mayor and the head of the executive board (council leader). There are also 6 area committees whose purpose is to bridge the gap between the council and the neighbourhoods, with consultative functions.

Newcastle City Council

The city council has 78 members, elected every 4 years. They in turn appoint the mayor and the head of the executive board (council leader).

Metropolitan area

Following the tradition of cooperation established between the 5 boroughs, which together have a population of approximately 1 million people, a number of joint bodies were set up in 1986 to provide their respective services: the Passenger Transport Authority, Tyne and Wear Fire and Civil Defence Authority, Tyne and Wear Museums, and Tyne and Wear Archives Service.

Other bodies and public enterprises

Tyne and Wear Passenger Transport Executive: funded by the Passenger Transport Authority and known as Nexus, it is responsible for planning and running the region's integrated transport system, including the bus network, the Tyne and Wear Metro, trains and ferries.

Tyne and Wear Fire and Rescue Service: public body responsible for protection, prevention and intervention in the event of fires and emergencies.

Tyne and Wear Partnership: organisation comprising representatives of the public,

private and third sectors with a view to revitalising the area and generating economic dynamism. It seeks to promote a regional vision through strategic and regional planning.

Websites of interest

Sunderland City Council:
www.sunderland.gov.uk
Newcastle City Council:
www.newcastle.gov.uk
Tyne and Wear Passenger Transport Executive: www.nexus.org.uk
Tyne and Wear Fire and Rescue Service:
www.twfire.org
Tyne and Wear Partnership:
www.tynewearpartnership.org.uk

Torino /Turin

General aspects

The agglomeration of Turin is structured around the core city, the rest of the municipalities having fewer than 60,000 inhabitants. There is no metropolitan institution, despite Law 142 of 1990, which provides for the creation of the *città metropolitana*, an administrative body for coordinating metropolitan policies. The application of the law has been non-existent, and in practice most services are managed by the region's capital.

Turin City Council

The mayor (*sindaco*) is elected directly by the people for a 5-year term. He or she is the political leader of the administration of the municipality and chairs the *Giunta*, the executive body. The *Consiglio Comunale* or Municipal Council is formed by 50 members, likewise elected for 5-year terms. The city is divided into 10 boroughs (*circoscrizioni*) that facilitate citizen information and carry out administrative tasks.

Metropolitan area and region of Piedmont

The city of Turin plays a dominant role in the agglomeration. Nevertheless, the region of Piedmont has exclusive legislative powers over urban planning, public works and infrastructures of regional interest, tourism, agriculture, health care and urban and rural local police. Regarding transport, the region draws up regional plans and coordinates the public transport system (bus, tram, taxi, funicular, etc.), including the management of the system of suburban trains in the agglomeration of Turin and the construction of line 1 of the underground.

Other bodies and public enterprises

Gruppo Torinese Trasporti: owned by Turin City Council and founded in 2003 as a result of a merger between two transport companies. It is responsible for the management of public transport in Turin (bus, tram and light metro) and also the interurban transport system.

Torino Internazionale: created in 2000, this strategic planning association is the first of its kind in Italy. It has already drawn up two strategic plans for the metropolitan area, with 118 members of the public and private sectors, with a view to building a common vision of the development of the agglomeration.

Websites of interest

Turin City Council: www.comune.torino.it
Region of Piedmont:
www.regione.piemonte.it
Gruppo Torinese Trasporti:
www.comune.torino.it
Torino Internazionale:
www.torino-internazionale.org

València / Valencia

General aspects

The city of Valencia is the core of a metropolitan agglomeration that contains 65 municipalities. Metropolitan coordination is achieved through a number of metropolitan bodies of a sectoral nature (waste, transport, water). A general metropolitan coordination body, the *Consell Metropolità de l'Horta*, existed from 1986 to 1999. It had more extensive powers (urban planning, transport, waste collection and treatment, treatment and distribution of drinking water, fire fighting, etc.), but it was never properly set in motion.

Valencia City Council

The mayor is the highest authority and head of the municipal council, the organ of political representation of the citizens, formed by 32 councillors elected every 4 years. There are also 15 neighbourhood mayors, appointed by the mayor from among the residents, who hold authority for the fulfilment of municipal duties and are competent in those matters expressly delegated by the mayor.

Metropolitan area

Law 2/2001, of 11 May, establishes the creation of two sectoral bodies for service management: the *Entitat Metropolitana de Serveis Hidràulics* for water resources and the *Entitat Metropolitana per al Tractament de Residus* for waste treatment, formed by 51 and 45 municipalities respectively. Similarly, the *Entitat Pública de Transport Metropolità de València*, for metropolitan transport, was constituted in compliance with Law 9/2000, of 23 November. This body, which covers 60 municipalities, devises and implements the provisions of the Metropolitan Transport Plan of Valencia (fare integration, administrative management of services). It works in conjunction with other transport agencies (those of the Community of Valencia and the City of Valencia).

Community of Valencia

The Community of Valencia was created by Organic Law 5/1982, of 1 July, and

its president is the highest authority. The *Corts* or Parliament, comprising 99 members, is the legislative branch and provides political representation. It has powers to set up or abolish metropolitan bodies. The organ of government is the *Generalitat* of Valencia.

Other bodies and public enterprises

Ferrocarrils de la Generalitat Valenciana: public corporation that runs and manages the railway lines under the control of the Community of Valencia. Within the metropolitan agglomeration of Valencia, it is responsible for 3 metro lines and 1 tram line, through the agency *Metrovalencia*.

Empresa Municipal de Transports de València: operates basically in Valencia and neighbouring municipalities, and runs a network of interurban buses (*Metrobús*).

Websites of interest

Valencia City Council: www.valencia.es
Community of Valencia: www.gva.es
Entitat Pública de Transport Metropolità de València: www.etmvalencia.es
Ferrocarrils de la Generalitat Valenciana:
www.fgv.es

Warsawa / Warsaw

General aspects

Warsaw is the capital of Poland and the city is organised according to a special law on local government. However, there is no regulation concerning the metropolitan agglomeration; most services are provided by the core city.

Warsaw City Council

The mayor (*prezydent*) is the head of the municipal government (executive power) and is elected directly by the people every 4 years. He or she directs and presides over the municipal council (*rada miasta*), formed by 60 councillors elected every 4 years. The city has county status (supramunicipal scope of government), and has been decentralised since 2002 into 18 districts, which are responsible for local services.

Metropolitan area

Polish municipalities have ample powers, and in the absence of recognition for the metropolitan areas, most services (sewerage and waste, water and gas provision, public transport, urban planning) are provided by local government. The counties (*powiat*) are in charge of secondary education, public safety and social services, except in major cities such as Warsaw, which have county status. There is therefore no metropolitan authority taking in the 11 municipalities of the agglomeration. There have, however, been several initiatives by the suburban municipalities (which in 2000 created an association called *Warsaw Metropolis* with a view to setting up a

metropolitan government) without the participation of Warsaw.

Masovia

The region covers a much larger area (with almost 5 million inhabitants) than the metropolitan one and acts by state delegation on two tiers. The first tier is that of so-called decentralised tasks, and includes general and strategic regional planning, the regional road network, higher education and cultural facilities, regional hospitals and environmental protection. The second tier is that of so-called deconcentrated tasks, which consist of supervising the local functions of the state and maintaining motorways, expressways and local roads.

Other bodies and public enterprises

Zarząd Transportu Miejskiego, ZTM (Warsaw Transport Authority): public agency which operates the city's public transport network. It includes urban and suburban bus lines, tram and underground.

Websites of interest

Warsaw City Council:
www.um.warszawa.pl
Zarząd Transportu Miejskiego (ZTM):
www.ztm.waw.pl
Region of Masovia:
www.mazowsze.uw.gov.pl

Wien / Vienna

General aspects

Vienna is the federal capital of Austria and a city-state. As such, its local institutions are merged with those of the *länd*. The metropolitan agglomeration is clearly structured around the city of Vienna, which accounts for 83% of the population. There is no coordinating metropolitan institution. Most services are provided by the capital, and the city exercises political leadership over the agglomeration as a whole.

Vienna City Council

The mayor is the head of the government. He or she directs and presides over the government of the *länd* (*Senate*), which has legislative initiative and regulatory power, and determines the political directives to be passed by the parliament (which is at the same time the municipal council). The parliament, formed by 100 members, is the legislative body that exercises control over the government and is also responsible for passing the budget. The city is decentralised into 23 districts, each with powers over local services and having its own district council.

Metropolitan area

Vienna is one of Austria's 39 urban regions (*Stadtregionen*). The urban regions exist for planning and statistical purposes, but in practice there is no political and administrative structure for metropolitan

management and coordination. There is therefore no metropolitan authority taking in the 41 municipalities of the Viennese agglomeration, although there has been some movement towards voluntary planning in matters of regional cooperation and transport. One example of this is the *Planungsgemeinschaft Ost* or PGO (Eastern Planning Community), created in 1978. This cooperation involves Vienna and two neighbouring *länd* (Burgenland and Lower Austria), making a total population of more than 3 million people. However, cooperation remains on a symbolic level, without visible results in planning terms. Planning and service provision are basically in the hands of the capital. As it is also a *länd* – a state of Austria with far-reaching powers – Vienna is capacitated to carry out policies in such fundamental areas as health care, education, housing, economic development, regional planning and the environment.

Other bodies and public enterprises

Wiener Linien: public enterprise that operates the public transport network in and around the city. This includes bus, train, tram and underground services. The company forms part of the *Verkehrsverbund Ost-Region* or VOR (Eastern Region Transport Association), which coordinates fare integration and transport planning in the region.

Websites of interest

City of Vienna: www.wien.gv.at

Planungsgemeinschaft Ost, PGO:
www.pgo.wien.at

Wiener Linien: www.wienerlinien.at

Regió Metropolitana de Barcelona Territori·Estratègies·Planejament

1. Planejament estratègic i actuació urbanística

(Amb treballs de Jordi Borja, Josep Roig, Juli Esteban, Joan Busquets i Manuel Herce. *Maig 1991*)

2. Planejament i àmbit territorial

(Amb treballs de Juli Esteban, Lluís Casassas, Manuel Ribas i Amador Ferrer. *Maig 1991*)

3. Economia i territori metropolità

(Amb treballs d'Amador Ferrer, Oriol Nel·lo, Joan Trullén, Manuel de Forn i Josep M. Pascual. *Juliol 1991*)

4. Las grandes ciudades españolas: datos básicos

(Repertori estadístic realitzat per l'Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona sota la direcció d'Oriol Nel·lo. *Juliol 1991*)

5. Barcelona: la ciutat central

(Amb treballs d'Anna Cabré, Marina Subirats, Alfredo Pastor i Manuel Ribas. *Setembre 1991*)

6. El fet metropolità: interpretacions geogràfiques

(Amb treballs de Jordi Borja, Juli Esteban, Josep Serra, Joan Eugeni Sánchez i Oriol Nel·lo. *Setembre 1991*)

7. Enquesta metropolitana de Barcelona (1990): primers resultats

(Informe realitzat per l'Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona sota la direcció de Marina Subirats. *Desembre 1991*)

8. La residència secundària

(Treball realitzat per l'Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona sota la direcció de Montserrat Pallarès i Pilar Riera. *Novembre 1991*)

9. Política de sòl i habitatge

(Amb treballs d'Agustí Jover, Joan Ràfols, Manuel Herce, Amador Ferrer i la Secció d'Estadística i Anàlisi Territorial de la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona. *Febrer 1992*)

10. Transport i xarxa viària

(Amb treballs de Maria Teresa Carrillo, Anna Matas, Pere Riera, Pelayo Martínez i Alfons Rodríguez. *Febrer 1992*)

11. Els espais no urbanitzats: medi natural, paisatge i lleure

(Amb treballs de Jordi Cañas, Josep M. Carrera, Rosa Barba, Margarida Parés, Carles Pareja, Ramon Arribas, Rosa L. García i Batis Ibaruren. *Abril 1992*)

12. La vertebració de la ciutat metropolitana

(Amb treballs de Joaquim Clusa, Miquel Roa, Amador Ferrer i Juli Esteban. *Abril 1992*)

13. La conurbació barcelonina: realitzacions i projectes

(Amb treballs de Juli Esteban, Amador Ferrer, Constantí Vidal, Antoni Nogués, Joaquim Suñer, Jordi Ferrer, Lluís Cantallops, Manuel Ribas, Estanislau Roca, Imanol Pujana i Francesc Peremiquel. *Juny 1993*)

14. La Regió Metropolitana en el Planejament Territorial de Catalunya

(Informe realitzat pel Servei d'Ordenació Urbanística de la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona, sota la direcció de Santiago Juan. *Desembre 1993*)

15. Els teixits edificats: transformació i permanència

(Treball realitzat per César Díaz, Amador Ferrer, Ramon García i Àngels Ulla. *Desembre 1993*)

16. La xarxa ferroviària: encaix urbà i impacte territorial

(Amb treballs de Juli Esteban, Jordi Prat, Jordi Julià, Robert Vergés, Robert Ramírez, Manuel Acero, Manuel Herce i José Aguilera. *Febrer 1994*)

17. El Vallès Occidental: planejament urbanístic i problemàtica territorial

(Amb treballs d'Oriol Civil, Manel Larrosa, Jordi Casso, Francesc Mestres, Pere Montaña, Ricard Pié i Batis Ibaruren. *Febrer 1994*)

18. La ciutat i la indústria

(Amb treballs d'Antoni Lucchetti, Narcisa Salvador, Javier Sáez, Amadeu Petitbó, Ezequiel Baró, Manel Villalante, Juli García, Oriol Nel·lo i Josep M. Alibés. *Juliol 1994*)

19. El Baix Llobregat: planejament urbanístic i problemàtica territorial

(Amb treballs de Josep Montilla, Miquel Roa, Joan-Antoni Solans, Javier Sáez, Miquel Durbán, Xabier Eizaguirre, Joan López i José Luis Flores. *Setembre 1994*)

20. Els espais oberts: parcs, rius i costes

(Amb treballs d'Àngel Simon, Joaquim Clusa, Albert Serratosa, Juli Esteban, Marià Martí i Jaume Vendrell. *Octubre 1994*)

21. El Vallès Oriental: planejament urbanístic i problemàtica territorial

(Amb treballs de Jordi Terrades, Josep Homs, Jordi Casso, Ramon Torra, Jordi Prat, Jordi Bertran, Joan López i José Luis Flores. *Novembre 1994*)

22. La ciutat i el comerç

(Amb treballs de Marçal Tarragó, Ricard Pié, Amador Ferrer, Josep M. Carrera, Josep M. Bros, Josep Llobet, Francesc

Mestres, Juan Fernando de Mendoza, José Ignacio Galán, Enric Llarch i Marisol Fraile. *Gener 1995*)

23. El Maresme: planejament urbanístic i problemàtica territorial

(Amb treballs d'Agapit Borràs, Montserrat Hosta, Sebastià Jornet, Pere Lleonart, Ramon Roger i Robert Vergés. *Febrer 1995*)

24. Mobilitat urbana i modes de transport

(Amb treballs d'Oriol Nel-lo, Manuel Villalante, Joaquim Clusa, Jacint Soler, Josep M. Aragay, Juli García, Miguel Àngel Dombriz i Ole Thorson. *Abril 1995*)

25. Enquesta metropolitana de Barcelona (1995): primers resultats

(Informe realitzat per l'Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona sota la direcció de Marina Subirats. *Setembre 1996*)

26. Les formes de creixement metropolità

(Amb treballs d'Antonio Font, Manuel de Solà-Morales, Josep Parceris i Maria Rubert de Ventós, Carles Llop, Josep M. Vilanova i Amador Ferrer. *Gener 1997*)

27. Las grandes ciudades españolas: dinámicas urbanas e incidencia de las políticas estatales

(Informe realitzat per Oriol Nel-lo. *Juliol 1997*)

28. Els 20 anys del Pla General Metropolità de Barcelona

(Amb treballs d'Albert Serratosa, Ricard Pié, Amador Ferrer, Fernando de Terán, Josep M. Huertas, Juli Esteban i Joan Antoni Solans. *Novembre 1998*)

29. L'habitatge a les àrees centrals

(Amb treballs de Juli Esteban, Josep M. Carrera, Amador Ferrer, Agustí Jover, Ricard Vergés i Borja Carreras-Moysi. *Febrer 1998*)

30. Indicadors estadístics municipals

(Informe realitzat pel Servei d'Estudis Territorials de la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona. *Setembre 1998*)

31. L'Alt Penedès: planejament urbanístic i problemàtica territorial

(Amb treballs d'Enric Mendizabal, Joaquim Clusa, Joan Rosselló, Jordi Casso, Albert Serratosa, Joan López i Joan Miquel Piqué. *Desembre 1998*)

32. L'urbanisme municipal a Catalunya

(Amb treballs d'Amador Ferrer, Joaquim Sabaté i Joan Antoni Solans. *Març 1999*)

33. La renovació urbana als barris fronterers del Barcelonès

(Amb treballs de Jaume Carné, Cèsar Díaz, Emili Mas, Antoni Nogués, Javier Ferrándiz, Jordi Ferrer i Àngela Garcia. *Març 2001*)

34. Enquesta de la Regió de Barcelona 2000: primers resultats

(Informe elaborat per l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona, sota la direcció de Salvador Giner. *Octubre 2001*)

35. Estratègia Territorial Europea

(Amb treballs de Joan López, Joan Miquel Piqué, David Shaw i Alexandre Tarroja. *Febrer 2002*)

36. Ciutat compacta, ciutat difusa

(Amb treballs de Josep Maria Carrera, Josep Maria Carreras, Joan Antoni Solans, Salvador Rueda i Oriol Nel-lo. *Maig 2002*)

37. Grans aglomeracions metropolitanes europees

(Treball realitzat per Josep Serra, Montserrat Otero i Ernest Ruiz, del Servei d'Estudis Territorials de la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona. *Juny 2002*)

38. Els nous reptes de la mobilitat a la regió de Barcelona

(Amb treballs de Joan López, Francesc Robusté, Robert Vergés, Manel Larrosa, Jordi Prat i Juli Esteban. *Març 2003*)

39. Estratègies territorials a les regions catalanes

(Amb treballs d'Alexandre Tarroja, Juli Esteban, Jordi Ludevid, Joan Vicente, Francesc González, Josep Oliveras, Joan Vilagrassa i Joan López. *Juliol 2003*)

40. Estructura del mercat de treball

(Amb treballs de Joaquim Capellades i Mireia Farré, Juan Antonio Santana i José Luis Roig, Francesc Castellana, Antonio Bermejo, Rosa Mur i Joan Miquel Piqué, Narcisa Salvador i Jordi Arderiu. *Novembre 2003*)

41. L'ordenació del litoral català

(Amb treballs de Joan Busquets, Jordi Serra, Elisabet Roca, Joan Alemany, Amador Ferrer i Salvador Antón. *Juliol 2004*)

42. Las grandes ciudades españolas en el umbral del siglo XXI

(Informe realitzat per Oriol Nel-lo. *Setembre 2004*)

43. El urbanismo municipal en España

(Amb treballs d'Amador Ferrer i Manuel de Solà-Morales. *Juny 2005*)

44. Planificación de infraestructuras y territorio. El Arco Mediterráneo

(Amb treballs de Francesc Carbonell, Josep Báguena, Francesca Governa, Joaquín Farinós, Josep Vicent Boira i Jean-Claude Tourret. *Abril 2007*)

45. Polígons d'activitat econòmica: tendències de localització i accessibilitat

(Amb treballs de Carme Miralles-Guasch, Carles Donat, Àngel Cebollada i Frontera, Margarida Castañer, Antoni Ferran i Mèlich i Juli Esteban i Noguera. *Juny 2007*)

46. Habitatge i mobilitat residencial. Primeres dades de l'Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006

(Informe realitzat per Carme Miralles-Guasch, Carles Donat i Jaume Barnada. *Setembre 2007*)

47. El repte del paisatge en àmbits metropolitans

(Amb treballs de Carles Llop, Francesc Muñoz, Enric Batlle, Fabio Renzi, Ramón Torra, Antoni Farrero, Víctor Ténez i Jaume Busquets. *Febrer 2008*)

48. La mobilitat quotidiana a Catalunya

(Amb treballs de Carme Miralles-Guasch, Laia Oliver, Obdúlia Gutiérrez, Joan Alberich, Daniel Polo, Àngel Cebollada, Pilar Riera, Carme Bellet, Josep M. Llop, Antoni F. Tulla i Marta Pallarès-Blanch. *Juliol 2008*)

Papers 50

Regió Metropolitana de Barcelona
Territori·Estratègies·Planejament